

Index Rerum.

Affrica, *ibid.* Moabitica, *ibid.* Chanaanæ, *ibid.* Madianitica, 138. Ammonitica, 139. sub Philistæis, 140.
Sol Josue voci obtemperat, 132, 133.
Solemnitas, vide *Azymorum solemnitas, festum, Pascha.*
Somnia mystica Josephi, 12, 13. Pharaonis, 14. Somniorum hujusmodi interpretatio, *ibid.*
Suffocatum, A sanguine & Suffocato abstinentiam imperârunt Apostoli pro pace facienda inter Judæos & Græcos, qui Christo nomen dabant, 119.
Summus Sacerdos, vide *Sacerdos.*
Superhumeralis, vide *Epocha.*
Superstitio vetita primo decalogi præcepto, 93. Ejus variæ species, *ibid.* Abhorruerunt ab illa Patriarchæ, 16.

T.

Tabernaculum constituitur in deserto, 82. Tabernaculi, seu Sanctuarii structura, 86. &c. Ejus origo non arcessenda à superstitione Ægyptiorum, vel aliarum gentium, 87, 88. Diversitas ejus à templo, 88, 89. Tabernaculum Moloch, 88.
Tabula Legis in Arca, 90.
Talismanes; imagines naturâ efformatæ: aniles fabulæ, 130.
Templum soli Deo dicatur, 91. Cur construuntur Tempia? 90, &c. Templi diversitas à Tabernaculo, 88. Templi Hierosolymitani fabrica, 149. Quantum Deo placuerit, *ibid.* In solo Templo Hierosolymitano licebat Judæis Sacrificium offerre, 109. Templum nunquam instaurabitur,

110. sæpius irritò conatu nituntur Judæi illud ædificare, *ibid.* 117, 118. Cuncta in Legè Mosaica spectabant ad Templum; eo sublato, intelligimus legem abolitam esse, 117.
Testamenti utriusque discrimen, 70, 81.
Theocratia Hebræorum, seu regimen ab uno Deo pendens, 77, 78.
Theologorum veterum Phœnicum, Ægyptiorum, Græcorum, Romanorum, orta est à Pentateucho ab Ethnicis vitiatò, 64.
Transitus maris rubri, & Jordanis, vide *Miraculum.*
Tribus duodecim filiorum Israël, 10.

V.

Venditio, Primogenituram vendens Esau peccat, non Jacob, qui emit, 10. vide *Sepultura.*
Versio Græca Pentateuchi ante LXX. Interpretes, 65.
Vestis, sacerdotales vestes, 125, &c.
Virga Aaron in Arca, 90, 92. vide *Miraculum.*
Virginitas, Eam coluerant aliqui in veteri Testamento, sed nemo ante Deiparam ejus votum Deo nuncupavit, 125. Virginibus fœminis necessarium est hominum conspectum vitare, 12.
Votum soli Deo fit, 94. Votum Jephte illicitum, 139, 140.

Z.

Zelotypia aquæ pro suspectis uxoribus, 103.
Zelus Moÿsis, 82. Zelus Phinees, 85.

F I N I S.

HISTORIA
 ECCLESIASTICA
 VETERIS
 TESTAMENTI.
 TOMUS TERTIUS,
 COMPLECTENS
 QUINTAM & SEXTAM
 MUNDI ÆTATEM.

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS
TESTAMENTI.
TOMUS TERTIUS,
COMPLECTENS
QUINTAM & SEXTAM
MUNDI ÆTATEM.

INDEX COLLOQUIORUM,

Quæ in hac tertio Tomo continentur.

Colloquia in Historiam quintæ Mundi Ætatis,

Quæ incipit à quarto Regni Salomonis anno, quo jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta, & producitur usque ad Captivitatem Babylonicam. Pag. 1.

COLLOQUIUM I.

In quo, juxta Historiam, cum Sacramtum Prophanam, Series & Gesta Regum Judæ, & Israël describuntur, eadè que operâ, eorum regiminis accuratus annorum traditur calculus. 1.

Tabula Chronologica Regum Judæ à Davide usque ad Sedekiam. 17.

Tabula Chronologica Regum Israël, in qua breviter annotantur eorum anni, & præcipua gesta usque ad integram Regni Israëlitiçi eversionem. 18.

Series Regum Romanorum, & anni, per quos Romæ regnarunt. 26.

Colloquia in Historiam sextæ Mundi Ætatis,

Quæ à Captivitate Babylonica sumit initium, & finem habet in Natali Jesu Christi Salvatoris nostri. 86.

COLLOQUIUM I.

In quo describuntur res præcipuæ, quæ Judæis, durante captivitate Babylonica, acciderunt sub Monarchia Regum Babylioniorum, eorumque exhibetur status, post solutam captivitatem Babylonicam, sub Monarchia Persarum, sub Monarchia Græcorum, regnante Alexandro Magno, & post illius obitum, sub Regibus Ægypti, & Syriæ. 87.

Tabula Chronologica, exhibens initium & finem Monarchiæ Persicæ, per continuam successionem Regum, qui ei præfuerunt. 96.

Series Regum, qui successerunt Alexandro Magno in Regno Macedonia. 100.

Series Regum, qui, demortuo Alexandro Magno, in Regno Ægypti successerunt. 101.

Series duodecim priorum Regum, qui defuncto Alexandro Magno in Regno Syriæ successerunt. 108.

COLLOQUIUM II.

In quo excutiuntur ac breviter diluuntur præcipua Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Interpretes circa Sacram Historiam quintæ Mundi Ætatis proponere solent. 27.

Canon Chronologicus ab anno undecimo Joakimi, Regis Judæ, quo cepit captivitas Babylonica, usque ad annum primum Regni, quod Cyrus inivit in Babylonia tanquam supremus Monarcha. 41.

COLLOQUIUM III.

In quo describuntur Vitæ Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, seu ante Captivitatem Babylonicam, vixerunt, & sub Regibus Judæ, & Israël plura fuderunt Oracula, quæ in Jesu Christo, vero Messia, clarissimo exitu fuerunt adimpleta. 57.

COLLOQUIUM II.

In quo proponuntur ac diluuntur Dubia, quæ circa Historiam sextæ Mundi Ætatis, tam Theologi, quam Scripturæ Sacræ Interpretes agitare solent. 112.

COLLOQUIUM ULTIMUM.

In quo produntur res præclaræ, gestæ à Machabæis, qui post captivitatem Babylonicam, sumâ apud Judæos auctoritate potiti sunt usque ad Herodem, alienigenam, quo in Judæa regnante, natus est Jesus Christus, ibidè que atextuntur variæ Judæorum Sectæ, aliquot Historiæ Romanæ monumenta, & Canon Chronologicus annorum, qui à captivitate Babylonica usque ad Natale Christi Domini interfluxerunt. 149.

Tabula Chronologica sextæ Mundi Ætatis, hoc est, à captivitate Babylonica, usque ad Natale Christi Domini, non tantum per annos à creatione Mundi, sed etiam per annos Olympiadum, Æræ Nabonassar, & à condita Roma, accuratè digesta & ordinata. 165.

HISTO-

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS TESTAMENTI, SEU QUINTÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ incipit à quarto Regni Salomonis anno, quo jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta, & producitur usque ad Captivitatem Babylonicam.

HISTORIA quintæ Mundi Ætatis, quæ ab anno quarto Regni Salomonis, quo ab eodem Rege jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta, ducit exordium, & protenditur usque ad Captivitatem Babylonicam, non solum complectitur seriem & Gesta Regum Judæ & Israël, nec non Acta Prophetarum, qui sub illis Regibus Vaticinia fuderunt; verum etiam arctam habet agnationem & affinitatem cum Historia prophana, seu Regum Ægyptiorum, & Chaldæorum, seu Babylioniorum. Quocirca, ut compendiosam quidem, sed accuratam rerum omnium, quæ vel ad Historiam Sacram quintæ Mundi Ætatis attinent, vel spectant Historiam prophanam, cum qua connexionem aliquam habet eadem Historia Sacra, notitiam assequi possis, tria, juxta nobis præfixam methodum, in describenda Historia quintæ Mundi Ætatis, instituemus Colloquia; in quorum primò dabimus juxta Historiam, cum sacramtum prophanam, seriem & Gesta Regum tam Judæ, quam Israël, & eorum regiminis exactum annorum calculum. In altero Colloquio aliquot Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes circa Historiam quintæ Mun-

di Ætatis movere solent, maximè circa auctoritatem Librorum, cum Moralium, tum Historicorum, quos sacri quintæ Mundi Ætatis Scriptores exararunt, discutiemus, breviterque dissolvemus. In postremo Colloquio texemus Historiam Prophetarum, qui sub Regibus Judæ & Israël ante captivitatem Babylonicam, tam in Regno Judæ, quam in Regno Israël, vixerunt, ibidè que ostendimus, benè multa in his, quos, divino afflati spiritu, libris conscripserunt, extare Oracula, quæ ad Jesum Christum, verum Messiam, totiùsque generis humani Redemptorem, semotà omni caligine, referuntur.

COLLOQUIUM I.

In quo, juxta Historiam, cum Sacramtum Prophanam, Series & Gesta Regum Judæ, & Israël describuntur, eadè que operâ, eorum regiminis accuratus annorum traditur calculus.

D.JAM scio, Salomonem anno quarto Regni sui jecisse fundamenta Templi Hierosolymitani (cujus formam delineaverat pater ipfius David, Rex) illudque miris impensis & laboribus

exornasse, ac tandem septem annorum spatio in monte *Moria* aedificasse, eique ultimam admovisse manum. At, optarem nunc, ut hujus magnificentissimi Templi structuram ac formam paucis verbis describeres, quam tam sapiente, tamque potente Architecto dignam fuisse nullus dubito.

M. Materia Templi Hierosolymitani potissimum sita erat in lignis cedrinis, abiegnis, olivarum, aere, argento, auro purissimo, & in lapidibus exquisitissimis, ita fabricarum arte & industria, dolatis, politis, perfectis, apteque inter sese conjunctis, ut tota inde assurgens structura, oculos intuentium in admirationem raperet. Hinc, Christo Domino, egredienti ex Templo Hierosolymitano, ait unus ex discipulis suis: *Magister, aspice quales lapides, & quales structurae*, sicut legitur cap. 13. vers. 1. Evangelii S. Marci. Formam quod attinet Templi Hierosolymitani, conatus est Rex *Salomon* in extruendo ex lapidibus Templo Hierosolymitano exprimere, quantum potuit, formam antiqui Tabernaculi, à *Moyse* jussu Dei in Deserto erecti, quod tamen, sicut ostendimus in Colloquiis nostris in Historiam quartae Mundi Aetatis, portatile tantum erat, & ex pellibus compactum. Duplex autem erat forma Templi Hierosolymitani, interior una, exterior altera. Duæ ejusdem Templi partes interiores erant, quarum una simpliciter dicebatur *Sancta*, & in ea erant Altare thymiamatis, Mensæ decem aureæ Panum Propositionis, & decem Candelabra aurea. Hæc pars Templi quadraginta cubitos longitudine habebat, latitudine vero viginti. Pars altera appellabatur *Sanctum Sanctorum*, quæ muro & velo intermedio à priori parte, quæ *Sancta* vocabatur, erat separata, atque in ea recondita erat Arca Fœderis, & Deus Responsa, seu Oracula, reddebat Summo Sacerdoti, ipsum per *Urim & Thummim* consulenti. Pars exterior Templi Hierosolymitani dicebatur *Atrium*, idque erat multiplex, videlicet primò erat Atrium Sacerdotum, quod continebat Altare Holocaustorum, & Mare æneum, seu labrum aquæ amplissimum. Secundò, erat Atrium populi, quò viri & foeminae Israëlita ad orandum & Deo debitum cultum deferendum convenire solebant. Tertiò, erat Atrium Gentilium, quò prophanæ Gentes adire poterant, & in eo stare; sed eis ultra progredi nefas omninò erat. Porrò, Atria cum Sacerdotum, tum

Israëliitarum cingebantur porticibus, exedris, gazophylaciis, pastophoriis, variis conclavibus, & cellis, sive ad reponendum fal, quo aspergebantur membra victimarum; oleum, quod infundebatur lucernis Candelaborum; vinum, quod effundebatur in Sacrificiis, sive etiam ad servandas Vestes Sacerdotum, Vasa, Candelabra, Pateras, Phialas (quarum usus erat ad excipiendum victimarum sanguinem) Cantharos, Lances, Crateres, Acerras, & alia id genus instrumenta sacra, numero & magnificentia penè incredibili; sive deniq; ut apta & commoda domicilia haberent Sacerdotes, Levitæ, & alii Templi Ministri, qui in ordine vicis suæ, seu toto eo tempore, quo ministerii vacabant, hoc est, à Sabbato ad aliud Sabbatum, à Templo non discedebant. Ad vestibulum Templi Hierosolymitani duæ exstabant columnæ æræ æquales, quarum una erat à dextris, & vocabatur *Jachin*, altera à sinistris, quæ nuncupabatur *Booz* (utroque nomine firmitatem significante.) Infinitus profectò essem, & præscriptos brevitatis cancellos excederem, si in præsentia vellem Templi Hierosolymitani, quod artificio, symmetria, architecturâ humanam industriam longè superavit, hic repræsentare formam, omnesque illius enumerare partes, in quibus ars cum materia certare videbatur. Hoc unum dumtaxat dicam, undè hujus Templi magnificentiam, & gloriam poteris facilè aestimare, videlicet, pavimenta illius Templi, parietes, tectum, capitella, tessellato opere, laminis aureis, tegulis æneis, cælaturis, & gemis pretiosissimis fuisse tanto cum splendore adornata, ut, testibus *Villalpando* & *Saliano*, trigiesies centies millia aureorum, seu, juxta usitatum nostrum loquendi morem, tria millia millionum auri in structura sumptuosi Templi Hierosolymitani impenderit Rex *Salomon*. Sed de forma Templi Salomonici, quæ describitur lib. 3. Regum cap. 6. lib. 2. *Paralipomenon* cap. 3. & *Ezechielis* cap. 41. si plura scire aveas, leges *Josephum*, Hebræum, lib. 8. Antiq. Jud. cap. 2. *Theodoretum* Quæstione 24. in lib. 3. Regum, *Bedam* lib. de Templo, *Ariam Montanum* in Apparatu Regiorum Bibliorum, *Villalpandum* in *Ezechielem*, *Riberam* libro 1. de *Templa*, quibus adde *Torniellum*, & *Salianum* in sacris annalibus Veteris Testamenti, nec non recentiorum Scriptorem, perdoctum Congregationis Oratorii Presbyterum, *Bernardum l' Amy* in

in suo Apparatu Biblico, ubi Tabulam in æs incisam inseruit, quæ formam Templi Hierosolymitani, ac singulas, quibus constabat, partes accurate exhibet.

D. Reliquitne *Salomon*, præter hanc fabricam Templi Hierosolymitani, alia magnificentia suæ monumenta?

M. Absolutâ omni ex parte Templi Hierosolymitani fabricâ, Rex *Salomon* in Regiæ suæ domûs structura tredecim annis occupatus est. Dein, ut fines ac ditionem Regni sui amplificaret, opes, vires, potentiamque auget, classes instruit in *Ophir*, & in *Tharsim* transmittendas, quæ magnam vim auri, argenti, gemmarum pretiosarum, lignorum thymiorum, eboris &c. singulis annis advehant. Quo factum est, ut illius mercaturæ beneficio *Salomon* opibus cæteros mortalium prætergressus, nominis sui famam longè latèque propagaverit, & Regnum Israëliticum ad eam virtutem atque dignitatem sublimaverit, quam antehac non habebat. Tantæ potentia & sapientia *Salomonis* percrebescente ubique rumore excitata *Regina Saba*, Hierosolymam venit, ibique Domûs Regiæ elegantiam, Sacrificiorum magnificentiam, mensarum apparatus, fervorem disciplinam admirata ac tantum non stupore correpta, prorupit in hæc verba: *Major est sapientia tua & opera tua, quàm rumor, quem audiivi*. E Hierosolymis discedens *Regina Saba*, postquam Regis *Salomonis* sapientiam quibusdam propositis ænigmatibus, hoc est, difficillimis Quæstionibus, probasset, multis muneribus hunc Regem cumulavit, centum & viginti auri talentis, gemmarum pretiosissimarum copiâ, innumeris aromatibus, sed præsertim, teste *Josepho*, Hebræo, Balsami plantâ, cujus feracissima est Palæstina. Rex itidem *Salomon* mutuis muneribus gratum animum Regiæ *Saba* testatus est, ipsique præterea dedit omnia quæ voluit, & petivit ab illo, sicut legitur lib. 3. Regum cap. 10. v. 13. Fabularum tamen loco accenseri jure merito debet, quod rerum Æthiopicarum Scriptores litteris consignarunt, Reginam scilicet *Saba* ex *Salomone* concepisse filium. Id enim fabulosum esse patet, primò ex silentio priscorum Scriptorum, qui de *Salomone*, & Regina *Sabâ* tam multa tradiderunt, & ea de re ne ulum quidem verbum fecerunt non Scriptores sacri, non Rabbini, non *Josephus*, in Antiquitatibus Judaicis versatissimus. Deindè, verosimile non est, *Salomonem*, Regem tum religiosissimum, & Deo probatissimum, voluisse Regiæ *Saba*, cu-

jus sapientia cum singulari pietate conjuncta prædicatur, quamq; Christus Dominus in supremo judicio contra Judæos surrecturam testatur, tentare ac violare pudicitiam, hancque Heroinam foeminam se *Salomoni* prostituisset. Tam putidam ergò apage fabulam.

D. Frequentaruntne Israëlita ante tempora Regis *Salomonis* mercaturam cum Gentibus & Nationibus prophanis?

M. Collocaverat Deus Hebræos in regione undique montibus circumdatâ, ne propter illorum in Idololatriam propensionem, ullum commercium, societatemve haberent cum prophanis Nationibus, sibi que Deus in Populo Israëlitico Regnum servavit, quod, sicut in superioribus nostris Colloquiis jam observavimus, *Theocratiam* jure optimo appellant antiqui Patres. Hebræis tantummodò animum, curam, operamque ponentibus in colendo uno veròq; Deo, & in custodiendis cæremoniis ac Legibus, quas à Deo acceperant, quæque ad conservationem societatis, & animi sanctitatem dirigebantur; adeò ut à navigatione, & mercatura prorsus alieni, vitam cum virtute & citra molestiam degerent. Verùm, Israëlitico Regno ad *Salomonem*, filium *Davidis* Regis, devoluto, sapientissimus ille Rex, ut Regni sui fines & ditionem amplificaret, vires, potentiamq; auget, non solum aliquot urbes condidit, sed etiam præcipuas curas atque cogitationes suas contulit, ut res difficillimas & amplissimas suscipere, præsertim mercaturam cum aliis Nationibus exercendam. Eam ob rem, ad naves construendas animum appulit Rex *Salomon*, inivitq; societatem cum *Hiramo*, Rege Tyriorum, qui terrâ marique mercabantur. Tunc Hebræi facti sunt *Viri bellatores*, ut ait Scriptura Sacra cap. 9. v. 22. lib. 3. Regum, artemque navigationis & mercaturæ didicerunt, procurante *Hiramo*, Rege Tyriorum, qui misit servos suos nauticos & gnaros maris ad dirigendam classem *Salomonis*, sicut testatur Scriptura Sacra v. 26. & seq. ejusdem capituli lib. 3. Regum mox à me citati: *Classem quoque fecit Rex Salomon in Afiongaber, quæ est juxta Ailath in littore maris rubri, in Terra Idumææ, misitque Hiram (Rex Tyriorum) in classe illa servos suos, viros nauticos, & gnaros maris cum servis Salomonis; qui, cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad Regem Salomonem. Nec tantum in Ophir, sed etiam in Tharsim classem suam transmittibat Salomon*

mon, & ex mercibus, quæ indè debebantur, ingentem sibi opum copiam comparavit, totumque Regnum locupletavit. At, de situ *Ophir*, & *Tharsis* extat insignis controversia inter duos egregios Scriptores, illustrissimum *Daniëlem Haëtiuum*, Episcopum Abrincensem, & *Samuelem Bochartum*, quorum prior existimat *Ophir* esse Africæ oram orientalem, & speciatim *Sopholam*. Censet etiam, *Tharsim* esse oram occidentalem Africæ & Hispaniæ, præcipuè loca Boetis ostiis proxima. Denique, ostendit idem Episcopus, temporibus *Salomonis* ex Mari Rubro ad fretum Gaditanum, & ex freto Gaditano ad Mare Rubrum navigari solitum esse, atque ex *Tapobobrane*, ex *Sophola*, oraque ei vicinâ, aurum, gemmasque pretiosas advehi & asportari potuisse. *Samuel* verò *Bochartus* ivit in sententiam *Salmassi*, opinantis, *Ophir* fuisse *Tapobobranem*, quam *Seilam* vocant, ait insuper, *Tharsim* esse Insulam in Oceano proximam *Ophir*, vel *Tapobobrane*, in quas navigaret classis *Salomonis*. In dirimenda ista controversia iudicium meum interponere nolo, sed utramque opinionem, suis sultam conjecturis, in medio relinquo. Hæc autem obiter observasse sufficiat circa Hebræorum, temporibus Regis *Salomonis*, mercaturam, de qua si plura scire desideres, legis perdoctam Dissertationem *De Antiquorum Mercaturis*, quam edidit Cl. & exoticarum linguarum callentissimus *Blasius Cariophilus*, Neapolitanus, quæque est ordine prima in *Miscellaneorum* libro, quem Romæ paucis abhinc annis publicâ luce donavit.

D. Pessima atque infidiosissima res est opulentia, quippè quæ multos subvertit, isque sæpenumerò immedicabilium malorum extitit causa. Fortuna etiam fecundior eos, quibus affulget, insolentes ut plurimum reddit, atque ab opibus in luxum & vitia præcipitare solet. Hinc, sicut narrabat mihi nudiustertius vir eruditus, Rex *Salomon*, prosperis blandientis fortunæ eventibus elatus, & opum, quibus affluebat, copiâ superbiens, sensim sine sensu à recto virtutis calle descivit, & tandem senectutem suam effræni, cui indulset, libidine, & Idolorum cultu turpissimè foedavit.

M. Ita est. Rex *Salomon*, partâ divinitus sapientiâ, & opibus longè mortalibus omnibus antecellens, dum ad finem vitæ suæ vergeret, secundarum rerum magnitudinem non tulit, sed foeminarum, quibus cum insanâ libidine adhæsit, factus est vile mancipium. At enim, præter

filiam *Pharaonis*, Regis Ægyptiorum, quam sibi matrimonio copulavit, multas alienigenas, contra præceptum Dei, uxores duxit, Moabitidas, Amōnitidas, Idumæas, Sidonias, & Hethæas, ita ut, inaudito hactenus exemplo, septingentas uxores, Reginarum nomine insignes, & trecentas concubinas haberet, quibus ut placeret, ante Idola, quæ colebant, luxuriosus senex procubuit, falsisq; Numinibus thus adolevit, victimas obtulit, posuitque denique Tempia, videlicet *Astarethæ*, id est, *Veneri*, Deæ Sidoniorum, *Moloch*, Deo Amōnitarum, & *Chamoso*, Deo Moabitarum. Doctissimus *Paulus Pezronus*, Ordinis Cisterciensis, in libro, quem edidit, *De Antiquitate temporum vestitutâ ac propugnata*, censet, *Salomonem* regnâsse per octoginta annos, hoc est, per quadraginta annos piè sapienterque regnâsse, & deindè per alios quadraginta Regni sui annos illecebris mulierum captum, impotenti suæ libidini fræna laxasse, & Idola coluisse, sicque in integrum regnâsse annos octoginta. Quæ in re *Paulus Pezronus* consentientem habet *Josephum* Hebræum; sed dubium non est, quin ambo illi Scriptores in putandis annis Regni *Salomonis* fallantur; cum Scriptura Sacra cap. 11. v. 42. lib. 3. Regum aperte innuat, *Salomonem* regnâsse dumtaxat annos quadraginta. Sic enim habet: *Dies autem, quos regnavit Salomon in Jerusalem super omnem Israël, quadraginta anni sunt.* Mortuus est igitur *Salomon*, cum annos quadraginta regnâset. De illius poenitentia & salute nihil certi ex sacris Litteris elici potest, nec adhuc convenit inter sanctos Patres & eruditos Scriptores, sicut opportuniùs ostendimus in sequenti Colloquio, ubi nonnulla Dubia, quæ circa Historiam quintæ Mundi Ætatis proponi solent, breviter dissolvemus, ibidemque Libros sacros, videlicet *Proverbia*, *Ecclesiasten*, & *Canticum Canticorum* *Salomonis*, ceu legitimo parenti, vindicabimus. Sufficiat hic observare *Claviculam* & *Annulum Salomonis*, aliâque Opera Magica, quæ *Salomonis* nomine impii quidam homines insignire ausi sunt, esse spurios foetus, & prorsus indignos, qui *Salomoni* adscribantur.

D. Facile mihi persuadeo, *Salomonem* ex septingentis illis, quas duxit, uxoribus, & trecentis, quas habuit, concubinis, numerosam suscepisse prolem.

M. *Salomon* unicum de tot thalamis filium suscepit *Roboamum*, & duas filias, quarum una vocabatur *Taphet*, altera *Basemath*, quarum meminit Historia Sacra

Sacra lib. 3. Regum cap. 4. v. 11. & 15. Defuncto *Salomone*, ejus filius *Roboamus* patrii Regnum tenere coepit, anno ætatis suæ quadragesimo primo, sicut legitur cap. 12. vers. 13. lib. 1. Paralipomenon: *Quadragesima & unius anni erat* (*Roboamus*) *cum regnare cœpisset.* Corrigendum est itaque mendum, quod irreplit in librum primum *Historiæ Sacræ Sulpitii Severi*, ubi elegans ille Scriptor ait, *Roboamum* successisse patri suo *Salomoni*, Regni que primordia iniisse anno ætatis suæ decimo sexto. Inauspicatum fuit Regni *Roboami* exordium, ac pessimum omnium malorum, quæ indè scaturierunt, augurium. Rogatus quippè *Roboamus* à populo, ut durissimum Tributorum jugum, sibi à *Salomone* impositum, minueret, idque seniores viri, qui *Salomoni* quondam à consiliis fuerant, nomine populi ei suadebant; ille, relicto seniorum consilio, ex sententia juniorum, quos stolidè sibi consiliarios adhibuit, non solum preces supplicum superbè repudiavit, nihilque de veçtigalibus remittere voluit, sed etiam sic durè & minaciter eos affatus est: *Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam vos scorpionibus.* Hæc novi Regis intempestiva & aspera responsio ita plebem, passam in tam justa petitione repulsam, efferavit, ut, nullâ interpositâ morâ decem Tribus à Rege *Roboamo* defecerint, & *Jeroboamum*, filium *Nabati*, Ephraimitam, sibi Regem præfererint. Duæ tamen Tribus, videlicet *Judææ*, & *Benjamini*, penès *Roboamum*, Regem, steterunt, & in ejus fide constanter permanserunt. Tunc in duo Regna scissum est Judaicum nomen, quorum unum dictum est Regnum *Judææ*, & huic præfuit *Roboamus*; alterum appellatum est Regnum *Israëlis*, cujus primus Rex à decem Tribubus constitutus est *Jeroboamus*. Quapropter, ne confundamus Reges *Judææ* cum Regibus *Israëlis*, dabimus dumtaxat hic seriem & gesta Regum *Judææ* usque ad captivitatem Babylonicam, & sub finem hujusce nostri Colloquii subnectemus Tabulam Chronologicam, quæ non solum exhibebit annos, per quos supremum dominium obtinuerunt Reges *Judææ*, verum etiam præfiget annos, per quos Reges *Israël* summâ rerum potiti sunt, eorumque gesta breviter indicabit.

D. Potuitne *Roboamus*, Rex *Judææ*, postquam ab ipso decem Tribus defecerunt, resistere *Jeroboamo*, ad quem, ut mox ajebas, decem Tribus Regnum *Israël* detulerunt?

M. *Roboamus* ex duabus Tribubus Ju-

dæ, & *Benjamini*, quæ ab ipso stabant, Exercitum centum octoginta millium militum paravit, bellumque adversus decem Tribus, quas à se alienaverat, gerere decrevit. Sed hanc Expeditionem *Semeias*, Prophetâ, impedivit, monens *Roboamum*, dum jam acies promoverentur, & in prociuctu certaminis essent, ne contra fratres pugnaret, néve resisteret Dei voluntati, cujus arbitrio hæc decem Tribuum defectio in poenam peccatorum *Salomonis* contigerat. Ad hujus Prophetæ vocem à cœpto destitit *Roboamus*, tantisque bellatorum diffluxit Exercitus. Posthæc, *Judæi* in Idololatriam prolapsi, & in omnem libidinem, cæterarum Gentium more, effusi sunt. Rex etiam *Roboamus*, contra Dei voluntatem, sibi à *Semeia* Prophetâ denunciata, perpetuum bellum adversus *Jeroboamum* gessit, ut majorem Regni partem, sibi ab illo Rege *Israëlis* ereptam, armis repeteret, sibi que vendicaret. Sed frustra. Deus quippè, ad exterminandas abominationes, quibus se sædabant *Judæi*, & ad castigandam perfidiam Regis *Roboami*, immisit in *Judæam* *Sesacum*, Regem Ægypti, qui potentissimo munitus Exercitu, ex Ægypto, *Lybiâ*, *Troglodytide*, & Æthyopiâ collecto, munitissimas Regni *Judææ* Civitates occupavit, & Hierosolymam usque perveniens, compulit *Roboamum*, ut suam, sui que populi libertatem nefando sacrilegio redimeret, thesauris videlicet & donariis Templi, quibus onustus *Sesacus*, Rex Ægypti, Hierosolymis recessit. *Roboamus* verò, Rex *Judææ*, postquam regnâset septemdecim annos, abiit è vivis anno ætatis suæ quinquagesimo octavo.

D. Quis est iste *Sesacus*, Rex Ægypti, quem Deus adversus *Roboamum* cum ingentibus copiis evocavit in *Judæam*?

M. Iste *Sesacus*, Ægyptiorum Rex, idem planè est ac *Sesostris*, Ægyptiorum Rex, sicut testatur *Josephus* Hebræus, lib. 10. Antiq. Jud. cap. 4. Id etiam non obscure innuunt *Herodotus* lib. 2. Historiæ, & *Strabo* lib. 17, qui asserunt, extitisse etiam suis temporibus in *Syria* *Palæstina* monumenta victoriæ, quam *Sesostris*, Ægypti Rex, ibidem reportavit. Quod sanè quadrat optimè in eum Regem Ægypti, quem Scriptura Sacra *Sesacum* appellat. Ille etenim *Sesacus*, Regi *Roboamo* infestus, validissimo, ut jam diximus, instructus exercitu, irruit in *Palæstinam*, seu *Judæam*, eamque vastavit ac diripuit. Iste autem *Sesostris*, Rex Ægypti, quem Scriptura appellat *Sesacum*

cum, in versione Latina Diodori Siculi vocatur *Sesofis*, & *Sesonchis*, apud verò LXX. Interpretes nuncupatur *Sesachis*. Ut ut sit de diversis illis nominibus, certò constare debet, illum Regem Ægyptiorum, qui contra *Roboamum*, Regem Judæ, bellum gessit, quemq; Scriptura Sacra *Sesacum* vocat, eundem esse ac *Sesostriam*, seu *Sezonchim*, Ægypti Regem, qui jam *Salomonis* temporibus regnabat, quemque in viginti duorum Regum Ægyptiorum Dynastia, quæ *Bubastidarum* est, primum collocant *Manetho*, *Rerum Ægyptiacarum* Scriptor, & *Julianus Africanus* apud *Georgium Syncellum* in sua Chronographia. Hunc *Sesacum*, dictum apud Græcos *Sesostriam*, aut *Sesonchim*, regnasse in Ægypto annis quinquaginta novem scribit mox laudatus *Manetho*.

D. Quem in Regno Judæ successorem habuit *Roboamus*?

M. Ex uxoribus decem & octo, & concubinis sexaginta, quas duxerat *Roboamus*, suscepit viginti octo filios, & sexaginta filias, suumq; in Regno Judæ successorem ex omnibus filiis, quos procreaverat, elegit *Abiam*, quem ex *Maacha*, uxore per dilectâ, genuit, quemque ideò cæteris fratribus, etiam antiquioribus, præposuit. Impietate & flagitiis *Abias* patri suo simillimus fuit, sed in bello strenuum, & acerrimum sese prodidit. Secundo Marte contra *Feroboamum*, Regem Israël, qui octingenta millia militum in aciem eduxerat, pugnavit, & illum cum quadringentis hominum millibus aggressus, tantâ clade affectit, ut ex ejus exercitu quingenta hominum millia cæderent; partemque victoriam persecutus, tres munitissimas Regni Israëliti civitates, nimirum *Bethleem*, *Jesanaam*, *Ephronem* cum suis pagis ei eripuerit, suamque in potestatem redegerit. Verum, *Abias* hunc felicem prælii exitum, non Deo, cujus tamen maximo in discrimine constitutus opem imploraverat, eamque præsentissimam fuerat expertus, retulit acceptum, nec ad meliorem frugem, uti debuerat, sese recepit, sed vano intumuit fastu, & in impietate callum obduxit. *Abiam* sex annos regnasse scribit *Sulpitius Severus* lib. 1. *Historiæ Sacræ*, sed perperam; cum difertè lib. 2. Paralip. cap. 13. scriptum sit, *Abiam* tres tantum annos regnasse. *Tribus annis*, inquit Scriptura Sacra, regnavit *Abias* in Hierusalem. Quatuordecim uxores habuit *Rex Abias*, ex quibus viginti duos filios, & sexdecim filias suscepit. Post ejus obitum, *Asa*, illius filius, Regnum Judæ obtinuit.

D. Fuitne *Rex Asa* melior patre suo *Abia*?

M. Regni *Asæ* exordia laudatissima fuerunt, utpotè stabiliendo divino cultui, & abolendis omnibus paternæ Idololatriæ vestigiis consecrata. Fecit *Asa*, inquit Scriptura Sacra cap. 14. lib. 2. Paralipomenon, quod bonum & placitum erat in conspectu Dei sui, & subvertit Altaria peregrini cultus, & Excelsa, & confregit statuas, lucosque succidit. Et præcepit *Judæ*, ut quæretet Dominum patrum suorum, & faceret Legem, & universa Mandata, & abstulit de cunctis urbibus *Juda aras*, & *fana*, & regnavit in pace. Eo regnante, *Zara*, Æthyopum Rex, qui cum decies centenis millibus militum, & curribus trecentis in *Judæam* iruperat, piis Regis *Asæ* precibus obsecundante Deo, in valle *Sephata* propè *Maresam*, oppidum, in fugam datus est, totusque numerosus illius Exercitus, Cælo pro *Asa*, Rege *Judæ*, pugnante, fusus ac profligatus fuit. Nec in Deum de tam insigni reportatâ victoriâ ingratus fuit *Rex Asa*, sed in spem adfuturâ sibi deinceps protectionis divinæ erectus verbis Prophetæ *Azarie*, qui ei victori occurrerit, ardentiori studio instaurandæ Religioni, divino cultui propagando, & radicibus extirpandis Idololatriæ reliquiis incubuit; ut his pietatis monumentis sui erga Deum, qui victoriam in illius partes traxerat, grati animi significationem exhiberet. Verum, cum nihil sit ex omni parte beatum, nec aliquid tam pium, cui non sint suæ additæ labes, contigit ut *Asa*, Rex licet optimus, aliquid humani passus fuerit, & aliquas contraxerit maculas, quæ illum coram Deo culpabilem reddiderunt. At enim, summam prosperitatem, quâ fruebatur *Asa*, Rex *Judæ*, ægrè admodum ferens *Baasa*, Rex *Israël*, cum multis copiis occupavit, ut *Judæis* noceret, *Ramam*, urbem, tantum stadiis quadraginta Hierosolymis distantem, eamque vallis ac muro communivit. Quorsum tenderet tam audax *Baasa*, Regis *Israël*, consilium, animadvertit quidem facilè *Asa*, Rex *Juda*, sed consilii inops, planèque immemor auxiliatricis Dei manûs, quam toties expertus fuerat, confugit ad *Benadadum*, Syriæ *Damascenæ* Regem, eumque ad facilius retundendas æmuli sui *Baasæ*, Regis *Israël*, molitiones, sacrilegâ nundinatione, hoc est, auro & argento, quod in Templi *Ærario*, Regisque *Thefauris* aservabatur, sibi conciliavit. Misit confestim *Benadad*, Rex *Syriæ*, copias suas contra civitates Regni *Israël*, quibus repel-

repellendis impar *Baasa*, Rex *Israël*, captam urbem *Ramam* deserere, suamque in ditionem maturatâ fugâ redire compulsius est. At, diuturna non fuit de recuperanda libertate suâ *Asæ*, Regis *Judæ*, concepta lætitia. Ad eum quippè Deus Prophetam *Ananum* protinus misit, ut ei sacrilegam illam societatem, quam cum *Benadado*, Syriæ Rege, inierat, exprobraret. Corruptionem Prophetæ, non æquo & pœnitenti, ut par erat, animo excepit *Asa*, Rex *Juda*, sed reprehensionis impatiens, ad diffidentiam adjecit crudelitatem. Vatem enim dedit in vincula, & multos è populo, de hoc facto obloquentes, interemit. Ex eo tempore *Asa*, Rex *Judæ*, poenas ab illo exigente Numine, continuus bellis laceffitus est, & podagræ doloribus per triennium vehementer conflictatus; in qua tamen infirmitate non quæsit Dominum, nec in eo spem ac fiduciam collocavit, sed totus in Medicorum artem intentus, humanis præsidiiis dolorem pedum, quo torquebatur, delinire studuit. Quod ei Scriptura Sacra vitio vertit, quia, ut appositè observat *Theodoretus* Quæstione XLVIII. in librum tertium Regum: Qui verâ pietate sunt præditi, utuntur Medicis tanquam Dei ministris. Sciunt tamen quod nihil potest ars Medicorum Deo nolente, sed tantum potest, quantum ipse vult. Obiit *Rex Asa* anno Regni sui quadagesimo primo, eumque maculas illas, quas existimationi suæ aspersisse mox diximus, pœnitentiâ eluisse inuit Scriptura Sacra, quæ illum (cap. 15. lib. 3. Regum) piis Principibus ac justis accenset. *Asa*, Regi *Judæ*, successit filius *Josaphatus*, pietate ac zelo patri non modò non impar, sed superior.

D. Narra, si placet, res præclare gestas *Josaphati*, filii *Asæ*, ejusque in Regno *Judæ* successoris, quas eò lubentiori animo auscultabo, quòd ille Princeps, Religionis virtutibus clarus, se ad imitationem *Davidis*, Regis contulerit, præcepta Dei accuratè servaverit, & inter Reges *Juda* fuerit eximius pietatis cultor.

M. Regnum *Judæ* ad summum decus extulit *Josaphatus*, & in ipso sui regiminis exordio primam constituendæ Religionis, stabiliendi Dei cultus, & in tota ditione sua profligandæ Idololatriæ curam habuit. Hinc ita potens & opulentus evasit, ut in ejus gloriam ac divitias cælum atque terra conspirare viderentur, sicut testatur Scriptura Sacra cap. 17. v. 3. & seq. lib. 2. Paralipomenon. *Gravejon Hist. Eccl. V. T. Tom. III.*

non, his verbis: Fuit Dominus cum *Josaphat*, quia ambulavit in viis *David* patris sui primis, & non speravit in *Baalim*, sed in Deo patris sui, & non juxta peccata *Israël*; confirmavitque Dominus Regnum in manu ejus; & dedit omnis *Juda* munera *Josaphat*: factæque sunt ei divitiæ multæ, & multa gloria, cumque sumpsisset cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelsa, & lucos de *Juda* abstulit. Animadvertens autem *Rex Josaphat*, Idololatriam apud *Judæos* ex ignorantia, vel ex Legis Dei neglectu profectam esse; misit anno tertio Regni sui Sacerdotes, Levitasque in urbes universi Regni sui, qui populum Legem Domini edocerent, sicque omnes Idololatriæ fibras evellerent. Hunc *Josaphati* zelum gratum habuit Deus, eumque reddidit suis apprimè charum, & finitimis Gentibus ita formidabilem, ut *Philistæi* & *Arabes* vestigialia, seu tributa, ultrò ac certatim ei pensitarent, haberetque ipse in suo exercitu undecies centena & sexaginta millia virorum bellatorum, non numeratis his militibus, quos in præsidiiis constituerat, sicut legitur lib. 2. Paralipomenon cap. 17. Verum, dum altâ pace, summâque Regni felicitate gauderet *Josaphatus*, eccè *Moabitæ*, *Ammonitæ*, *Idumæi* & *Syri*, qui ejus potentiam ægris oculis videbant, conjunctis viribus & cum ingenti exercitu in *Judæam* irrumpunt, & imparatum Regem invadunt. In tanto tamen discrimine animum non despondit *Rex Josaphatus*, sed in Deo omne præsidium collocans, ardentissimas ad eum preces effudit, & è vestigio turbati ac commissi inter se barbari certarunt. *Ammonitæ*, & *Moabitæ* in *Idumæos*, tùm verò illi in femetipfos arma veterunt, seseque mutuâ clade confecerunt. Quò factum est, ut *Rex Josaphatus* non tam armis, quàm sacris canticis Sacerdotum & Levitarum, quos secum deduxerat, hostes illos in se conjuratos debellaverit, & triumphantis ritu Hierosolymam reversus, Deo, victoriæ tam insignis auctori, immortales in Templo gratias egerit, sicut narrat sacer Auctor lib. 2. Paralipomenon cap. 20. Præter hæc pietatis Regis *Josaphati* monumenta, duo alia refert Scriptura Sacra (lib. 2. Paralipomenon cap. 19.) quæ silentio prætermittere non debemus. Constituit enim pius ille Rex in singulis totius Regni sui oppidis subsellia Judicum, quos sapientiâ & prudentiâ præditos selegit, huicque obeundo muneri præfecit, illos

gravi ista admonitione adhortans: *Sit timor Dei vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Digna sane religiosissimo Principe Sententia! Præterea, constituit Hierosolymis Rex *Josaphatus* Levitas, Sacerdotes & Principes familiarum, qui sacris judiciis præessent, & dirimerent quæstiones, quæ inter Judæos circa Legem, Mandata, Cæremonias, & justificationes emergere poterant, præcepitque eis dicens: *sic ageatis in timore Domini fideliter & corde perfecto Ostendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira Dei super vos, & super fratres vestros. Sic ergo agentes non peccabitis.* Hæc sunt in summa res, quas præclare gessit *Josaphatus*, Rex Judæ, quasque laudat Scriptura Sacra. At, duo sunt Regis *Josaphati* facinora, quæ ei Scriptura Sacra crimini dat, quæque hic breviter indicabimus. Et primò quidem, Rex *Josaphatus* inauspicatò celebravit nuptias filii sui *Jorami* cum *Athalia*, pessimi *Achabi*, Regis Israël, & crudelissimæ *Zezebelis*, filiæ. Has illicitas nuptias, quas familiæ *Davidis*, Regis, funestissimas fuisse, mox fatalis eventus probavit, redarguit Deus per Prophetam *Jehu*, filium *Hanani*, & ad correptionem illius Prophetæ, culpam suam agnovit Rex, poenitentiam egit, nec destitit veniam flagitare, donec Deus per eundem Prophetam ei denunciaverit, se intuitu bonorum illius operum, pietatis præsertim ac zeli, cujus in everendis Idolis specimen præbuerat, hoc delictum, severâ aliqui animadversione dignum, ei condonare. Deindè, Scriptura Sacra non solum culpam Regem *Josaphatum*, quod suum sanguinem miscuerit cum impii *Achabi*, Regis Israël, sanguine, verum etiam, quod classem instructurus, quæ *Ophiram*, inquirendi auri causâ, proficisceretur, ad hujus expeditionis societatem admiserit *Ochoziam*, filium *Achabi*, Regis Israël. Hoc foedus, quod cum *Ochozia*, nequissimo Israël Rege, pepigit *Josaphatus*, Rex Judæ, improbat Dominus, misitque Prophetam *Eliezer*, qui *Josaphato* significaret, classem, quam paraverat, in ipso portu *Aziongaber*, antequam solveret, perituram. Quod reapse, sicut prædixerat Prophetam, contigisse, legitur cap. 22. lib. 3. Regum, & cap. 20. lib. 2. Paralipomenon. Postremò, Rex *Josaphatus* anno ætatis suæ sexagesimo, Regni vigesimo quin-

to diem ultimum clausit, & Hierosolymis cum patribus suis sepultus est, ut narrat Scriptura.

D. Ut quid mox dixisti, nuptias, quas *Joramus*, filius Regis *Josaphati*, cum *Athalia*, Regis scelestissimi *Achabi*, & truculentæ *Zezebelis* filiæ, contraxit, familiæ *Davidis*, Regis, totique Regno Judæ funestissimas fuisse?

M. Prædictas nuptias familiæ *Davidis*, Regis, totiq; Regno Judæ funestissimas fuisse, heu nimium! crudelis eventus comprobavit. Mortuo quippe *Josaphato*, pio Regi successit in Regno Judæ filius ejus, natu maximus, *Joramus*, qui, instigante *Athalia*, pessimâ conjugæ suâ, *Achabi*, Regis Israël, & *Zezebelis*, filiæ, sese non minus crudelem in homines, quam impium in Deum toto Regni sui tempore prodidit. In primis, ut quietius regnaret, sex è suis fratres sustulit, & aliquot proceres, qui erga illos bene erant affecti, interemit. Dein, excusso Religionis jugo, Idololatriam in Regnum Judæ invexit, & Idolo *Baal* Tempa consecravat. Tam sacrilegam impietatem non diu impunitam tulit flagitiosissimus ille Rex. A Deo siquidem propter gravissima illius crimina derelictus, perdidit totam Idumæam, quæ à *Davide* Rege, olim subacta, Judaico Imperio hæcenus paruerat, nec eam unquam recuperare potuit. Idumææ defectionem imitata itidem est *Lobna*, munitissima Judææ civitas. Philistæi, & Arabes in Judæam irruerunt, scedè devastarunt, Regiam diripuerunt, & in his depopulationibus non pepercerunt Regiæ Soboli, sed interfecerunt omnes filios Regis *Jorami*, solo superstite relicto *Joachaz*, aliter dicto *Ochozia*, natu minimo. Tandem ad omnium malorum cumulum, insanabili putrescentium viscerum dolore à Deo percussus est impius ille Rex, ac integro biennio diris tormentis vexatus, longâ consumptus tabe, & à suis omnino neglectus, miserrimè periit, cum viscera sua egressisset vivus. Annis octo regnavit Rex *Joram*, & licet Hierosolymis sepulturam habuerit, fuit tamen è tumulo Regum Majorum suorum exclusus, & Regio funere privatus, sicut legitur cap. 21. lib. 2. Paralipomenon.

D. Utinam! omnes Reges hoc terribili in *Joramum*, iniquissimum Regem Judæ, divinæ vindictæ exemplo intelligerent, se ita Imperium gerere debere, ut actionum suarum rationem vel reddere, vel saltem à semetipsis exigere possint. Futurum est enim aliquandò, ut Deus ab eis rationem exigat, apud quem nihil

nihil eis profuerit potentes fuisse in terris, nisi quod tanto rigidior habituri sunt judicem, quantò grandior potestas fuerit eis commissa. Sit unus licet superbus totius Orbis Monarcha, qui pro arbitrio imperet, Deum tamen exactorem, & præpotentem scelero ultorem, nec effugere, nec fallere, nec terrere, nec corrumpere unquam poterit. Sed perge, quæso te, seriem texere Regum, qui post *Joramum*, Regnum Judæ obtinuerunt.

M. Sicut fructus naturam arborum sequuntur, ita ferè liberi parentum mores imitari, indolem quoque simillimam referre solent. Hujus parentum in filios transfusæ morum similitudinis funestum in *Ochozia*, qui patri suo *Joram*, Regi Judæ, successit, habemus exemplum. Hic quippè, viginti duos annos natus, paterni Regni, sicut ejus impietatis hæres, atque improba matris suæ *Athaliæ* nefariis consiliis auscultans, Idololatriam promovit, seque cultûs Idoli *Baal* fauorem præbuit. Expeditionem militarem unâ cum avunculo suo *Joram*, Rege Israël, contra *Hazaëlem*, Regem Syriæ, suscepit. Sed post infelicem certaminis exitum, à *Jehu*, infensissimo familiæ *Achabi*, Regis Israël, inimico, trucidatus fuit, cum uno dumtaxat anno regnasset in Juda. Ejus cadaver Hierosolymam delatum in sepulchro Majorum conditum est. Hinc facillè intelligere potes, me non immeritò paulò antè observasse, familiæ *Davidis* Regis, funestas fuisse illas, quas *Josaphatus*, Rex Judæ, celebravit nuptias filii sui *Jorami* cum *Athalia*, Regis Israël *Achabi*, & *Zezebelis* filiæ.

D. Probè intelligo, ejusmodi illicitas nuptias graviter displicuisse Deo, & in familiam *Davidis* Regis, illadem malorum importasse. Sed multò acerbiori poenâ Deum, propter has illicitas nuptias, in familiam Regis *Salomonis* animadvertisse ajebat nuperrimè Theologus, in sacris litteris haud parùm exercitatus, asserebatque stirpem Regis *Salomonis* defecisse in *Ochozia*, & *Joram*, qui in Regno Judæ successit *Ochozia*, non è *Salomonis* profapia oriundum esse, sed de *Nathanis*, alterius filii *Davidis*, progenie fuisse. Id autem a verum sit, & sacris litteris consentaneum? nunc à te scire vehementer cupio.

M. Cum bona venia illius Theologi, qui isthæc tibi narravit, dixerim, oppidò falsum esse, stirpem Regis *Salomonis*. *P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.*

nis extinctam fuisse in *Ochozia*, *Joramque*, qui in Regno Judæ successit *Ochozia*, non de *Salomonis* Regis, sed de *Nathanis* progenie extitisse. Hæc, inquam, falsa esse, è sacris litteris facillè patescit. Quarti enim libri *Regum* cap. 11. v. 1. & seq. ita legitur: *Athalia vero mater Ochozia, videns mortuum filium suum (seu Ochoziam) surrexit, & interfecit omne semen regium. Tollens autem Josaba, filia Regis Joram, soror Ochozia, Joas, filium Ochozia, surata est de medio filiorum Regis, qui interficiebantur, & abscondit eum à facie Athalia, ut non interficeretur.* Et cap. 12. ejusdem libri quarti *Regum*: *Tulit Joas, Rex Judæ, omnia quæ consecraverant Josaphat, Joram, & Ochozias, patres ejus &c.* Et cap. 13. Anno vigesimo tertio Regis *Joas*, filii *Ochozia*, Regis Judæ &c. Capite etiam tertio lib. 1. *Paralipomenon* in posteritate Regis *Salomonis* disertè recensetur *Joas*, filius *Ochozia*, idque Evangelista *Matthæus* explicatè confirmat, inquiens: *Josaphat genuit Joram, Joram autem genuit Oziam, Ozias autem Joathan, Joathan autem genuit Achaz, Achaz autem genuit Ezechiam.* Generatione ergò omnes isti Reges Judæ prodierunt ex stirpe Regis *Josaphati*, ac proindè *Salomonis*, non verò *Nathanis*. Nemo itaque contra hæc apertissima Scripturæ Sacræ testimonia asseverare potest, stirpem Regis *Salomonis* in *Ochozia* defecisse. Fateor tamen, hanc fabulam de stirpis *Salomonis* defectione narrari in libro, qui *De Temporibus* inscribitur, quemque noster *Joannes Annius*, Viterbiensis, vindicat *Philoni*, Judæo; at constat nunc apud omnes Critices Disciplinæ peritos, hunc librum esse spurium *Philonis*, Judæi, factum, tum quia *Eusebius* lib. 2. *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. 18. & *S. Hieronymus* in *Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum* Opera *Philonis*, Judæi, diligenti Criterio censuerunt, & tamen nullum memorant Opus, in quo *Philo* res gestas Regni cujusquâ tempora notârît: tum quia etiam liber ille multa falsa, multa absurda, non nulla contra Scripturam Sacram profert, totque mendaciis, & anilibus fabulis à capite ad calcem refertus est, ut nemo, qui tantisper eum lectitare voluerit, statim non fateatur, hunc librum planè indignum esse, qui perito *Philoni*, Judæo, adscribatur. Sed & aliud, quod hic prætermittere minimè debeo, suppetit argumentum, quo evinci potest, stirpem Re-

gis *Salomonis* in *Ochozia* non defecisse. Nam si stirps *Salomonis* exaruisset omnino in *Ochozia*, sequeretur primò, jus regnandi devolutum esse non ad nepotes *Salomonis*, sed ad posteros *Nathanis*, alterius filii *Davidis*, Regis; quod sanè abhorret ab omni veri specie, quia legitur cap. 11. lib. 2. Paralipomenon, *Roboamum*, filium *Salomonis*, genuisse viginti octo filios; *Abiam*, filium *Roboami*, genuisse viginti duos cap. 13. *Josaphatum* verò, filium Regis *Abiæ*, genuisse septem liberos, cap. 21. Credibile autem non est, tam numerosam stirpem nepotum *Salomonis*, qui à tempore *Roboami* usque ad *Ochoziam*, filium *Jorami*, in plures familias succrescere potuerunt, ita post obitum Regis *Ochoziæ* fuisse extinctam, ut ne ullus quidem ex stirpe *Salomonis* superstes fuerit, qui jus haberet ad regiam dignitatem, & ad eam posteros *Nathanis* adificere opus fuerit. Præterea, si stirps *Salomonis* planè defecisset in *Ochozia*, sequeretur, post obitum *Ochoziæ* transisse à *Salomonidis* ad *Nathanitas*, hoc est, à linea *Salomonis* ad lineam *Nathanis* promissionem à Deo factam de nascituro Messia ex femine *Davidis*, adeò ut divina illa promissio impleta non fuerit in linea *Salomonis*, sed in linea *Nathanis*. Quod sanè antiquorum Patrum, & Theologorum sententiæ adversatur, qui docent, promissionem divinam de prodituro Messia è femine *Davidis*, Regis, completam fuisse in linea *Salomonis*, & non in linea *Nathanis*. Sed de successione *Salomonis* nunquam interrupta, & per veram & naturalem nepotum procreationem usque ad ortum Christi Domini jugiter continuata, si plura scire aveas, legis Dissertationem quartam Tractatus, quem secundis curis anno MDCCXXIV. Romæ edidi: *De Mysteriis & annis Jesu Christi, Servatoris nostri*, ubi conciliare studui antilogiam, seu apparentem contradictionem, quæ videtur esse *Matthæum* inter & *Lucam*, Evangelistas, in ea, quam describunt, genealogia Jesu Christi, Salvatoris nostri.

D. Ea, quæ adduxisti, momenta invictè probant, stirpem *Salomonis* non fuisse in *Ochozia* extinctam, sed *Joasum*, qui in Regno Judæ successit *Ochoziæ*, verà, naturali, & carnali generatione filium esse *Ochoziæ*, illumque subindè non è *Nathanis*, sed è *Salomonis* progenie originem traxisse. Sed nunc, obsecro te, compendiosâ narratione de-

scribe, quid post obitum Regis *Ochoziæ* contigerit, & res, quas ejus filius, & in Regno Judæ successor, *Joasus*, memoriâ & comendatione dignas potissimum gessit, summam perfringe.

M. Post Regis *Ochoziæ* obitum, *Athalia*, vidua Regis *Jorami*, & mater Regis *Ochoziæ*, mulier impotens & ambitiosa, atque Idoli *Baal* cultui addictissima, sese tanquam inferni furiam, crudelitatis & impietatis monstrum exhibuit. Regnum Judæ, morte filii sui *Ochoziæ* vacuum, confectum occupavit. Immanem in populum per sex annos integros crudelitatem exercuit, & sicut mox observavimus, in suum sanguinem sæviit, ac nepotes suos, Regis *Ochoziæ* filios, impotenti regnandi libidine abrepta, occidit curavit. Unus dumtaxat è Davidico semine truculentissimam illam cladem evasit *Joas*, filius Regis *Ochoziæ*, annulus puer, quem amita *Josaba*, Regis *Ochoziæ* soror, & uxor *Joadæ* Pontificis, ab imminente morte eripuit, eumque cum nutrice in Templo per sexennium occultavit, ipsâ tantum, ejusque marito *Joadâ*, Pontifice, hujus rei conscio, quibus subindè *Joasus* vitam & sceptrum accepta referre debuit. At, postquam *Joasus* per sex annos latitasset in Templo, visum est tum Populo tum *Joadæ*, Pontifici, opportunum tempus tyrannidem *Athaliæ* excutiendi, populum in libertatem vindicandi, & *Joaso*, ceu legitimo hæredi, reddendi Regnum, quod ei *Athalia*, crudelis illius Avia, spretis divinis & humanis Legibus, præripuerat. *Joadas* itaque Pontifex, urgente populo, tyrannidis *Athaliæ* diutius ferendæ impatienti, *Joasum*, tum temporis septennem, ritu solemni Regem Judæ in Templo inauguravit, eumque, depulsâ *Athalia*, in paternum solium, festivis omnium acclamationibus & gratulationibus restituit. Hæc ubi rescivisset *Athalia*, excanduit, & tantum non furore correpta ad Templum festina accessit, popularem motum sedatura, & conjurationem impeditura. Sed ad nihilum reciderunt impiæ illius mulieris conatus. Eam quippè absque mora extra Templi septa educi, ac necari jussit Pontifex *Joadas*. E vivis sublata illâ furia, longè crudeliori dignâ supplicio, *Joasus* tranquillum Regnum obtinuit, & quamdiu *Joadam*, summum Pontificem, parentis loco, uti debebat, habuit & coluit, sese divini cultus observantissimum, & optimum Principem præbuit. Templum Idoli *Balis* evertit, Aras destru-

destruxit, Idola confregit, *Mathanem*, *Balis* Sacrificum, coram Altari hujus Idoli jugulari ac mactari jussit. Sarta tecta Templi, ab *Athalia* neglecti & vastati, instauravit, magnisque sumptibus illud exornavit. Verbo dicam, quamdiu Rex *Joasus* Præceptore & ministro Principe *Joadæ* usus est, expressit in se imaginem Principis omnibus virtutum numeris absoluti, omnibus prospiciens, paternum in omnes gerens animum, religione nihi prius & antiquius habens, semper vigilans, quò suis subditis suppetere tranquillitas, & illorum commodis confuleret. At, postquam *Joadas*, Pontifex, anno ætatis suæ trigésimo supra centesimum è vita migrasset, *Joasus*, sui juris factus, & Aulicorum adulationibus (ut apud Principes fieri assolet) delinitus, eorumque pravis consiliis corruptus, iram Dei meruit, & populi odium sibi conflavit. Templi enim, quod nuper religiosè instauraverat, curam abjecit, verè avitæque Religioni cultum Idoli *Balis* anteposuit, ad Lucos & Idola respexit, hisque nefariis superstitionibus indignissimam addidit necem *Zachariæ*, Sacerdotis, & filii *Joadæ*, illius Pontificis, cui vitam, Regnumque debebat, quòd hic Propheta, Spiritu Domini afflatus, Regis, populique impietatem argueret. Hujus, inquam, Prophetæ *Zachariæ* zelum non tulit Rex *Joasus*, sed ad iram concitatus, & summam impietatem cum ingratis animi vitio jungens, sanctum illum virum *Zachariam* (qui alter est ab eo *Zacharia*, qui inter Minores Prophetas undecimus est) in Atrio Templi, pro scelus! lapidibus obrui jussit. Hanc sacrilegam mortem *Zachariæ*, inter saxorum grandinem vindictam exposcentis, graviter Deus ultus est. Vix enim vertente anno post eadem hujus sancti viri, Deus sic animos Syrorum extulit, ut *Hazael*, Syriæ Rex, cum exercitu in Judæam irruerit, *Gezum* urbem ceperit & hac inflatus victoriâ, post depopulatam ac vastatam Judæam, versùs Hierosolymam, totius Regni Judæ caput, rectâ contenderit, eaque potitus fuisset, nisi Rex *Joas* thesaurum omnem, qui in sacro Ærario asservabatur, ablatum victori in prædam tradidisset, & Templi auro turpissimam pacem redemisset. Sic *Hazael*, Rex Syriæ, quo, tanquam virgâ, ad flagellandum Regem *Joasum* Deus usus est, post numeratam sacram, prophanamque pecuniam, post direptam victricibus armis Judæam, post primarios Re-

gni viros internecone deletos, abcessit, hisque poenis, Regi *Joaso* illatis, contentus fuit Deus, qui graviore tamen exgere potuisset. At, non multò post *Hazaelis* Syriæ Regis, discessum miserimâ ac diurnâ ægritudine confectus *Joas*, Rex Judæ, à suis in lecto decumbens trucidatus est, ineunte anno Regni sui quadragesimo, nec in sepulturam Regum illatus est, sicut legitur lib. 4. Regum cap. 12. & lib. 2. Paralipomenon cap. 24.

D. Cum pessimum sit adulationis genus, mirari profectò non subit, quòd juvenis adhuc Regis *Joas* animum, ad pietatem inclinatum, pestilenti adulatione corruperint viri Aulici, qui, sicut funesta sæpius nos docet experientia, tantum abest, ut pravas vulgi opiniones ex animis Regum, quibus serviunt, revelant, si quæ insident, & salutare bono Principe dignas inferant; ut potius sum agentes negotium, suisque privatis commodis studentes, rationem publicæ utilitatis negligant, & Reges, quorum favorem aucupari ambiunt, assentationibus, alloquiis, & obsequiis illiberalibus inficiant, & ad ea sollicitant, quæ sunt parum digna Regibus. Sed mittamus has Regnorum & Rerum publicarum pestes, & prosequamur Historiam Regum Judæ.

M. *Joaso* in Regno Judæ successit *Amasias*, ejus filius, annos natus viginti quinque. Parentem suum *Joasum* tam in primis, quam in ultimis Regni sui annis æmulatus est, & sicut illius Regni principia laudatissima, & paternis initiis simillima fuerunt, ita in ultimis Regni sui annis in prava mores degenerans, infelicem, perindè ac ipsius parens, nactus est exitum, cæterisque impiis Regibus reliquit magnum divinæ vindictæ documentum. At enim, *Amasias* in exordio Regni sui sustulit quidem è medio eos, qui in ipsius patrem *Joasum* conjuraverant, eique necem intulerant; liberis tamen eorum, juxta Legem à Deo per *Mossem* datam, pepercit, probè sciens, Deum, qui summus est vitæ ac mortis arbiter, id poenæ genus sibi soli reservasse, ut parentum peccata usque ad quartam generationem castiget, quò acerbitate, diurnitate, & amplitudine poenæ, improbi homines, qui non virtutis amore, sed tantum formidine poenæ possunt à crimine submoveri, dum sibi, suisque metuunt, injecto libidini fræno, peccare desistant. Bellum totis Regni sui viribus adversùs Idumæos adortus

Rex *Amasias*, trecenta suorum millia armavit, quibus centum millia ex Regno Israelitico in auxilium accita, centum talentorum anticipatâ solutione, adungere statuerat. Sed, ad vocem unius Prophetæ, prohibentis, ne talium militum, qui Deo erant exosi, auxilio uteretur, confestim eos domum dimisit, & Idumæos commisso certamine aggressus, insignem, supremo favente Numine, victoriam de illis reportavit. Sed, ô inauditam, & plusquam belluinam ingratitude! Rex *Amasias*, victoriæ, sibi a Deo concessæ, planè immemor, Idola, quæ inter direptas hostium manubias reperta sunt, cultu ac sacris prosequi non erubuit, neque ab illa detestanda superstitione absterrentem Prophetam auscultare voluit, sed eum conviciis & minis durè excepit. Sic rebus prosperis ac secundis solent infollescere mortales, ac ferrea & faxea gestantes pectora, beneficiorum Dei penitus oblivisci. Non diu tamen tantæ ingratitude debitam ultionem distulit Deus. Et primò quidem, pœnas dedit *Amasias*, Rex Judæ, dum in prælio, quod inconsultè cum *Joas*, Rege Israël, confervit, captus est, & perductus Hierosolymam, in quam *Joas*, triumphantium more, ingressus est per labem muri, dirutis videlicet ad quadringentorum cubitorum longitudinem mœnibus, ut, cum liberet, eandem urbem cum suis copiis facilius subire posset. Ne his contentus victor Rex Israël, thesauros omnes & sacros & prophanos expilavit, *Amasiam* Regem Judæ, sibi vectigalem fecit, acceptisque primariorum civium liberis obsidibus, sua relegit vestigia, & Samariam reversus est. Dein, *Amasias*, Rex Judæ, postquam huic cladi per quindecim annos superstes fuisset, potius quam præfuisset, iterum pœnas luit. In eum quippè facta est valida Optimatum, & populi conjuratio, eo potissimum nomine, quòd Rex *Amasias* imprudentiâ & ignaviâ suâ Regnum Judæ vectigale ac tributarium Regi Israël reddidisset. Quam injuriam ferre non valentes, in Palatium irruerunt, Regem ad mortem deposcentes, cumque ipse versùs *Lachin* civitatem arripisset fugam, eum infecuti sunt, ibidemque cæciderunt, cum regnasset in Judæa annis viginti, sicut narratur lib. 4. Regum cap. 14. & lib. 2. Paralipomenon cap. 25.

D. Quem Regni Judæ hæredem ac successorem reliquit Rex *Amasias*?

M. Regni Judæ hæredem ac successorem reliquit Rex *Amasias* filium suum

Oziam, sive *Azariam*, annos dumtaxat sexdecim natum, qui paternum Regnum adeptus, Deum sincerè coluit, & *Zacharia*, Prophetæ (qui alter fuit ab eo *Zacharia*, qui inter Minores Prophetas undecimus censetur) consiliis plurimum usus, & ab ipso ad omnem sanctimoniam probè informatus, præcipuam curam obsequendi præceptis Dei habuit, Regnumque feliciter ac prosperè, quamdiu Deo fidelis fuit, administravit. Philistæos, Arabes, & Ammonitas, divino tectus præsidio, debellavit. Urbem *Elath*, ad Mare Rubrum sitam, & à Judæ Regno jam pridem divulsam, ditioni adjecit, & ad necessitatem atque magnificentiam diligenter communivit. Alias munitissimas urbes *Jabinam*, *Getham*, & *Azotum*, machinis bellicis verberatas, vi cepit, ac spoliavit mœnibus. Firmissima præsidia, & oppida in terra hostili extruxit, eoque Judæorum colonias deduxit, ut tuti ac securi agros colerent, victiq; Philistæi in officio continerentur. Urbem Hierosolymam novis propugnaculis, munitioibus, & turribus solidissimis firmavit, aliisque rebus præclare gestis nomen suum tam longè lateque celebravit, ut Ægyptiis, aliisque circum Gentibus formidandum esset. Tantâ illâ felicitate clarus Rex *Ozias*, sui omnino oblitus est, nec Regio Sceptro contentus, thuribulo manum admove, & sacra jura, quæ ad solos pertinent Sacerdotes, sibi in Templo arrogare sacrilegâ temeritate præsumpsit. Sed id non impunè tulit. Confestim siquidem leprâ correptus, & à Templo à Sacerdotibus expulsus, reliquum vitæ tempus privatis in Ædibus, contubernio hominum prohibitus, miserè transegit, translata in *Joathamum*, ejus filium, procuratione Regni Judæ, ac tandem toto vitæ suæ tempore inustam corpori suo turpem criminis notam ferens, mortuus est *Ozias* anno Regni quinquagesimo secundo, uti legitur lib. 4. Regum cap. 14. & lib. 2. Paralipomenon cap. 26. Felicem profectò Regem *Oziam*, si intra terminos, sibi à Deo præscriptos, permanisset. Alii namque (ut ait *S. Joannes Chrysostomus* Homilia IV. de Verbis Isaïæ: *Vidi Dominum*) sunt termini Regni, alii termini Sacerdotii. Hoc Regnum illo majus est Regi corpora commissa sunt, sacerdoti animæ. Rex maculas corporum remittit; Sacerdos autem maculas peccatorum. Ille necessitate, hic consilio. Ille habet arma sensibilia, hic arma spiritualia Verum, Rex *Ozias* sua

sua transiens speta, modumque Regni transgressus, conatus est aliquid addere, atque ingressus in templum cum auctoritate incensum adolere volens. Ob hanc superbiam, omnium vitiorum matrem, Deus Regem *Oziam*, intra Sacrorum vestibulum tanta cum impudentia irruentem, leprâ percussit, dignum sanè, qui mille fulminis ictibus, extremo supplicio, cruciatuque afficeretur, quandoquidem illi, qui hæc primùm ausi sunt, hanc dedere pœnam, videlicet *Dathan*, *Core*, & *Abiron*, multò magis Regem *Oziam* ad hunc modum puniri oportuit, qui ne illorum quidem calamitatibus à patrandò illo sacrilegio fuit deterritus. Verum, hoc non fecit Deus, sed in pœna, quam inflixit Regi *Ozia*, severum simul & bonum sese exhibuit, ut simul & terrore & bonâ spe ad poenitentiam excitaret eum, qui lapsus erat.

D. Utinam Reges ac Principes Laici, quibus Deus quæ sunt in terris commisit, nunquam sacra jura & officia sacerdotum temerè sibi arrogare præsumant, sed potius diligenter satagant, ut semper facta tecta vigeat concordia Sacerdotii & Imperii. At, nunc scire velim, an *Joatham*, quem patri suo *Ozia* in Regno Judæ successisse mox insinuasti, piè, prosperèque regnaverit? & an patris sui eruditus exemplo à sacrorum contactu abstinerit?

M. Paternæ pietatis æmulator fuit *Joatham*, Rex Judæ, & sacra Sacerdotum jura non invasit, quòd sciret, patrem suum iram Dei in se provocasse, & lepræ obnoxium vitam finisse, quia adversus sacra adyta sumpit audaciam, in sancta Sanctorum sese superbè intravit, & hunc locum, qui omnibus, præterquam summo Pontifici, erat inaccessus, prophanare ausus est. Regni sui exordium à rebus Religionem spectantibus auspiciis est *Joathamus*, annos natus viginti quinque, & Templum Hierosolymitanum sumptuosius ædificiis exornavit. Postea, ad bellum contra Ammonitas gerendum se accinxit, quos, bellicæ fortitudinis gloriâ illustres, domuit, & stipendium, seu Tributum, præstare coëgit. Obiit Rex *joathamus* anno ætatis suæ quadragesimo primo, cum regnasset annos sexdecim. *Joatham* in Regno Judæ successit *Achaz*, ejus filius, viginti annorum juvenis, sed impius, & ad omnem superstitionem, & idololatriam projectus, ideoque Deo maximè invidiosus, & ob sua execranda delicta à Deo derelictus, & *Razini*, Regi Syriæ, & *Phacee*, Regi Israël, castigandus traditus. Enim verò, duo illi Reges suas conjuncte vires, Hierosolymam obsederunt,

sed eam expugnare haud potuerunt, uti prædixerat Propheta *Isaias*, sicut opportunè ostendemus in Colloquio tertio in Historiam quintæ hujus Mundi Ætatis, ubi Prophetarum gesta & vaticinia breviter describemus. *Razin*, Rex Syriæ, & *Phacee*, Rex Israël, obsidionem Urbis Hierosolymæ solvere coacti, in Regem *Achazum* acrius invecti sunt, eique, ac toti Regno Judæ maximam cladem intulerunt. Prior siquidem, seu Rex Syriæ, *Achazum*, Regem Judæ, in urbem *Damascum* abduxit captivum. Alter verò, seu *Phacee*, Rex Israël, centum & viginti millia hominum ex ditione Regis *Achazi* cæcidit, opimâ prædâ potitus est, & ducenta millia mulierum ac puerorum Samariam deportavit, quibus tamen, ad vocem *Oded*, Prophetæ, ex Samaria vaticinantis, concessa est libertas, & facultas sese Hiericuntem recipiendi. Nec solum duo illi Reges, scilicet, Syriæ, & Israël, in *Achazum*, Regem Judæ, quem Deus destituerat, insurrexerunt, verum etiam Idumæi, & Philistæi magnam Judæorum stragem ediderunt, multa spolia abstulerunt, & civitates Regni Judæ facto impetu plurimas occuparunt. Tot finitimarum gentium bellis miserè attritus Rex *Achazus*, non ad Deum confugit, sed in malitia sua obduratus *Teglathphalasarum*, Assyriorum Regem, in auxilium accivit, & confestim ille Assyriorum Rex, magnâ spe prædæ, auri & argenti illectus, objectum hamum devoravit, Regi *Achazo* suppetias tulit, *Razinem*, Syriæ Regem, bello aggressus, *Damascum*, Regni Syriæ Metropolim, expugnavit, diruit, incolas Cyrenem deportavit, *Razinem*, Regem, interfecit. Victorem *Teglathphalasarum*, Regem Assyriorum, venientem Hierosolymam, Rex *Achaz* non solum magnificentissimè, ceu liberatorem suum, excepit, multoq; auro, argentoque, tam sacro, quam profano, donavit, sed etiam illius Regis gratiam, Patriæ Religionis desertione, & Assyriaca Idololatriæ æmulatione magis ac magis promereri studuit, jusitque, ut clauderetur Templum, & Idola per universam urbem spargerentur ac colerentur, sicut colligitur ex cap. 28. lib. 2. Paralip. ubi hæc leguntur: *Diraptis itaque Achaz omnibus vasibus Domus Dei, atque confractis, clausit januas Templi Dei, & fecit sibi Altaria, in universis angulis Jerusalem. In omnibus quoque urbibus Juda extraxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum.* In hoc nefariæ mentis piaculo abiit è vivis *Achaz*, omnium Regum Judæ nequissimus,

mus, anno ætatis suæ trigesimo sexto, Regni decimo sexto, indignus habitus, cujus corpus sepulchris Regum inferretur.

D. Vah scelestissimum illum Regem Judæ *Achazum* ! non tantum pœnis, quæ, dum viveret, in ejus caput incubuerunt, justè à Deo castigatum, sed etiam dignum, cujus familia tota extingueretur, sicque ipse absque prole, quæ ei in Regno succederet, moreretur!

M. Sunt nonnulli Scriptores, qui existimant, *Ezechiam*, qui *Achazo*, Regi Judæ, successit, non fuisse verum & naturalem filium *Achazi*, eò quod lib. 2. Paralipomenon cap. 28. dicitur, *Achazum*, *Idoli Baalis* cultorem, filios suos ritu gentium, igne lustrasse, seu flammis combussisse. Sed dubium non est, quin fallantur isti Scriptores. Nec enim *Achazus*, Rex licet impiissimus, combussit filios suos, sed illos dumtaxat traduxit per ignem, hoc est, filios suos, juxta sacrilegam Gentium superstitionem, igne lustravit, & consecravit Idolo *Molochi*, illos tamen in honorem illius Idoli holocausto non consumpsit. *Ezechias* igitur, qui *Achazo* in Regno Judæ successit annos natus viginti quinque, verus ac naturalis fuit ejus filius, paterni tamen multum dissimilis ingenii. Hic siquidem religiosissimus Rex, divinæ Legis zelo succensus, Deorum Statuas omnes ac fana disjecit, lucos succidit, excelsa sustulit, Altaria prophana demolitus est, serpentem, æneum, olim à *Moyse* in deserto erectum cui Populus Judaicus vanâ superstitione thus adolebat, confregit, soliusque veri Dei cultum non modò in Regno Judæ, sed in finibus Tribuum *Ephraim* & *Manasses* latè propagavit. Sic ad religionem, verique Dei cultum conversis omnium animis, Levitas, Sacerdotesque omnes ad celebranda, secundum Legem Mosaicam, Sacrificia ordinavit, & Pascha, quod jam pridem fuerat omissum, celebrari instituit, illudque cum tanta solemnitate, & omnium, ad sacrum conventum Hierosolymam confluentium, publicâ lætitiâ peregit, ut solemnitas adeò celebrata à diebus Regis *Salomonis* peracta Hierosolymis non fuerit, sicut legitur lib. 2. Paralipom. cap. 30. Nec minori industria, quâ divina curavit Rex *Ezechias*, rem bellicam administravit. Philistæos frequentibus præliis ac cladibus contudit, jugum Regis Assyriorum, quod pater ejus, volens nolens, susceperat, excussit, eique tributa negavit. Hinc *Sennacherib*, filius *Salmanassar*, Rex Assyriorum, bellum Regi *Ezechia* intulit, & magno cum exercitu Judæam ingressus, latè agros vastavit, civitates munitissimas

aut cepit, aut evertit, nulloque obsistente, urbem Hierosolymam obsedit. Sed, Rex *Sennacherib*, accepto nuncio, quod Aegyptii, cum Æthyopibus fœderati, in Regnum Assyriorum irrupissent, hanc Hierosolymorum obsidionem protinus solvit, arma in Aegyptios & Æthyopes vertit, iisque magnam intulit cladem. Ab hac expeditione reversus *Sennacherib* formidolosum exercitum Hierosolymorum manibus iterum admovet, superbas ad Regem *Ezechiam* Epistolas scribit, blasphemam, minatur excidium, insultat, maturam deditur imperat. Interea temporis, Rex *Ezechias* dolore confectus, hostisque viribus longè inferior non ausus manû conferere, ferventissimis precibus divinum præsidium imploravit, & illicò Deus ejus precibus annuens, Angeli operâ centum octoginta Assyriorum millia in castris interfecit. Quâ inexpectatâ strage attonitus Rex *Sennacherib*, in oppidum Niniven trepidus confugit, ibique à filiis occisus, dignum se tulit exitium. Lethali morbo decumbens Rex *Ezechias*, mortem, sibi per Prophetam *Isaiam* denunciavit, fufus ad Deum precibus & lacrymis avertit, fanitatem, & vitæ, Regni que prorogationem, in quindecim annos obtinere meruit. De illius salute, misâ honorificâ Legatione, Rex Babyloniorum *Merodach Baladan* gratulatus est. Sed Regi *Ezechia* thesauros suos nimio fastu Oratoribus Babylonis ostendenti, denunciavit Deus per Prophetam *Isaiam* imminentem captivitatem Babyloniam, in quam posteri ejus, atque Judæi abduci debebant. Mortuus est Rex *Ezechias* anno Regni sui vigesimo nono, & *Manassem*, filium suum, Regni Judæ hæredem ac successorem reliquit.

D. Pressitne Rex *Manasses* religiosissimi patris sui *Ezechia* vestigia?

M. *Manasses*, Regno Judæ duodennis potitus, à patre suo *Ezechia*, pietate in Deum, cæterisque virtutum officiis clarissimo, multum degeneravit, plurimisque horrendis sceleribus sese inquinavit, quæ postea flagellis à Deo emendatus, & ad meliorem frugem conversus, precibus, lacrymis, & poenitentia expiare, Deumque placare satagit. Hæc autem sunt nefanda crimina, quorum Rex *Manasses* reum se constituit, & quibus relicto Domino, in sacra pariter & humana grassatus est. In primis, nihil intentatum reliquit *Manasses*, ut Dei Legem violaret, cultumque posset funditus evertere. Excelsa, in quibus colebantur Idola, quæque pater ipse *Ezechias* diruerat, reparavit, lucos, Idolorum cultui itidem destinatos, restituit, *Aras Baali* erexit; sidera, tanquam

Numina

Numina, veneratus est; illisque consecravit Altaria, filium suum per ignem, juxta superstitiosum Gentium ritum, traduxit, ariolos, pythones, augures, aruspices, & magorum, incantatorum, veneficorumque omne genus consuluit, verbo dicam, nihil reliquum fecit Rex *Manasses*, suasque curas eò potissimum contulit, ut patriam Religionem aboleret, suoque exemplo, & publicatis Edictis, populum in Idololatriam præcipitaret. Præterea *Manasses* non tantum in Deum impius, sed in homines crudelis fuit. Hierosolymam quippe innumeris cædibus cruentavit, in Sacerdotes & Levitas, qui ejus impietatem increpabant, truculenter sævit, sed præsertim in Prophetam *Isaiam*, qui, licet è Regio genere ortus, & centum circiter annorum senio venerandus, jussu tamen immanis illius Regis, serrâ ligneâ à vertice per medium umbilicum dissectus est. Hic vides depictam imaginem Tyranni, qui metu, dolo, ac malis artibus Regnum administrat, qui suspectos habet & invisos cives illos, qui pietate, virtute, prudentiâ, & auctoritate pollent, qui delectatur, aut sceleratis, quibus ad suæ Tyrannidis præsidium abuti possit, aut adulatoribus, à quibus audiat, quod libenter facit, qui metui studet, non amari; qui denique Leges divinas & humanas, fœdera, constitutiones, edicta, sacra prophetanâque; vel contemnit, vel ad sui capitis tutelam pertrahit, cum tamen hæc omnia publico bono metiri deberet. Talis fuit Rex *Manasses*, quem Deus flagellis emendare volens, tradidit in potestatem Assyriorum. Captus namque fuit *Manasses* à Principibus Exercitus, quem *Assaradinus*, Babyloniorum simul & Assyriorum Imperator, in Judæam miserat, & compedibus vincitus Babylonem abductus est, ubi malis edoctus, toto pectore ad Deum conversus est, eoque propitio, post aliquot annos in integrum restitutus est à *Saosdouchimo*, successore *Assaradimi*. Libertati ac Regno restitutus *Manasses*, in alium hominem imutatus est. Cultum Dei, quem pessumdederat, restauravit, phanas *Aras* solo æquavit, Idola confregit, omnia superstitionis impiæ monumenta abrasit, & populum, quem suo exemplo seduxerat, ad avitæ Religionis, divinæque Legis observantiam, facti poenitens, reduxit, ac tandem mortuus est, cum annos quinque supra quinquaginta regnasset. Apocrypha est ea, quæ ad calcem Bibliorum edita est *Manassis Oratio*. Patri suo *Manassi* successit in Regno Judæ *Amon*, qui eum peccantem secutus est, sed non poenitentem. Falsorum Numinum cultum redin-

Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

tegravit, & nova simulacra, & Idololatriæ monumenta erigendo, Deum deferuit, & ab ipso vicissim desertus est. Hinc fuorum conjuratione & insidiis circumventus *Amon* cæsus est in Palatio, anno ætatis suæ vigesimo quarto, postquam scelestissime ad biennium usque regnasset.

D. Perstititne diu deploratissimus ille status, ad quem Judæos redegit impius Rex *Amon*?

M. Funestum illum Judæorum, regnante nequissimo *Amon*, statum, in quo neglectæ fuerunt cæremonia, divinæ Legis præcepta insuper habita, sacrorum codicum prætermissa lectio, cultus veri Dei penè extinctus, & Idololatria latissime diffusa; hunc, inquam, infautum Judæorum sub impio Rege *Amon* statum imutavit, & Regni Judæ decus reparavit piissimus Princeps *Josias*, filius ejusdem Regis *Amonis*, quique octennis tantum puer in paterno solio à populo constitutus est. Ad virtutem & pietatem à teneris annis factus Rex *Josias*, summâ curâ, ut par erat, divina administravit, Idola destruxit, succidit, contrivit, *Excelsa*, *Lucos*, & phanas *Aras*, toties iniquo victimarum sanguine pollutas, subvertit, vasa omnia falsorum Numinum cultui olim consecrata, ac singula Idololatriæ instrumenta justit amoveri è Templo Domini. Delevit etiam aruspices, & sacrificulos *Baalis*, *Solis*, *Lunæ*, ac *Siderum*, nulla reliquit Idololatriæ vestigia, sicque urbem Hierosolymam, ac Templum repurgavit ac mundavit, ut hæc Civitas Sancta, illud verò *Sedes Dei* jure optimo dicerentur. Eo regnante, *Helcias*, invenit librum Legis Domini autographum, seu per manum *Moyfis* (sicut legitur lib. 4. Regum cap. 21. & lib. 2. Paralipomenon cap. 34.) cumque hunc librum coram *Josia* legisset *Saphan*, Scriba, audissetque Rex verba Legis, scidit vestimenta sua, & indoluit maxime, quod Judæi cæremonias & præcepta Dei tam diu neglexissent, quod ne deinceps contingeret, librum Legis coram omni populo congregato in Templo Legi præcepit, foedus Deum inter & populum innovavit, & accuratam divinæ Legis observationem populo persuasit, eodemque anno, seu decimo octavo Regni sui, tanto apparatu Pascha Hierosolymis celebrandum indixit, ut testetur Scriptura, non esse factum Pascha tale à diebus Judicum, & Regum Israël & Juda. Tandem Rex *Josias* adversus *Nechoem*, Regem Ægypti, qui bellum Syriæ inferebat, prælium, inconsulto Deo, committere volens, priusquam acies inter se concurrerent, fagittâ ictus est, & ex eo vulnere, in urbem

C

relatus,

relatus, decessit, cum regnasset in Juda annis triginta & uno.

D. Ne longius, quam par sit, in texenda serie Regum Judæ, eorumque describenda Historia nostrum protrahatur Colloquium, breviter nunc, quæso te, constringe omnia, quæ post mortem Regis *Josia*, sub aliis Regibus Judæ contigerunt usque ad captivitatem Babylonicam, ita tamen, ut brevitati studens, nihil ex eorum Regum Judæ gestis, quod sit memoriâ dignum, subducas.

M. Occiso *Josia*, Regi Judæ, in prælio Magedonneni, suffectus est *Joachazus*, ejus filius, qui tamen paucos post menses à *Necho*, Rege Ægypti, exutus Regno, in Ægyptum captivus abductus est, ibidemque mortuus. Regi *Joachazo* demortuo in Ægypto, *Necho*, Rex Ægypti, successorem dedit *Eliakim*, fratrem ipsiusmet *Joachazi*, & alterum filium Regis *Josia*, qui etiam *Joakim*, & *Jechonias* est nuncupatus. Hic autem Regnum Judæ per annos undecim variâ & ancipiti fortunâ tenuit, sed tandem ab Ægyptiorum servitute, cui erat mancipatus, recedens, & *Nabuchodonozori*, Chaldæorum Regi, cui se addixerat, fidem datam violare, & impositum sibi jugum excutere volens, ab Exercitu *Nabuchodonozoris*, ex turmis Chaldæorum, Syrorum, Moabitaram, & Amōnitarum conflato, captus & interfectus est anno undecimo Regni sui, à quo ultimo Regni *Joakimi* anno, qui concurrat cum anno octavo Regni *Nabuchodonozoris*, Chaldæorum Regis, exordium Judæorum captivitatis Babylonicæ, quæ septuaginta annis duravit, duci debet, indeque nonnulli decipiuntur Chronologi, qui initium 70. annorum captivitatis Babylonicæ accersunt ab anno undevigesimo Regni *Nabuchodonozoris*, & ab anno undecimo ultimi Regis Judæ, seu *Sedekia*, quandò videlicet *Nabuchodonozor*, Rex Chaldæorum, misit Ducem *Nabuzardan*, qui sacrum Templum, domos, murosque Civitatis Hierosolymæ diruit, evertit, incendit, ac solo æquavit, sicut Sacra Litteræ produnt lib. 4. Regum cap. 25. Sed de exordio & fine septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, opportuniùs, propitio Numine, disseremus in nostris Colloquiis in Historiam sextæ Mundi Ætatis. Redeamus itaque ad seriem Regum Judæ. *Eliakim* Rex Judæ, qui, ut mox diximus, anno Regni sui undecimo ab Exercitu *Nabuchodonozoris*, Chaldæorum, seu Babyloniiorum Regis, occisus est, reliquit filium binominem, dictum *Joakim*, & *Jechoniam*. Sed hic paternæ impietatis hæres, tribus

mensibus in Regni administratione exactis, deportatus est in Babylonem, & in ejus locum subrogatus est *Mathanias*, dictus *Sedekias*, patruus Regis *Joakimi*, in Babylonem deportati, filiusque Regis *Josia*. Hic est ille *Sedekias* ultimus Judæ Rex, qui anno undecimo Regni sui occæcatus, & vincus in captivitatem Babylonicam ductus est. Eodem anno undecimo Regni *Sedekia* venit Hierosolymam *Nabuzardan*, Exercitus Babylonicus Princeps, qui Templum, Regiam, domos, domosque diversas concremavit, urbis moenia circumquaque evertit, & Hierosolymis homines dumtaxat tenuioris fortunæ colendis agris vineisque reliquit, quibus *Godoliam* præfecit. Sed *Godolia* cum pluribus Judæis, & Chaldæis ab *Ismaele*, Amōnita, occiso, reliqui Judæi, qui Hierosolymis remanserant, profecti sunt in Ægyptum, socios se eis adjungentibus Prophetis, *Hieremiam*, & *Barucho*, qui sub Regibus *Joakimo*, & *Sedekia* imminentem captivitatem Babylonicam, & conflagrationem Templi prædixerant, ob idque ab illis Regibus, qui lucentem veritatem amabant, oderant redarguentem, variis, acerbisque poenis affecti sunt, sicut commodiùs ostendemus in tertio Colloquio in Historiam quintæ hujus Mundi Ætatis, ubi datâ operâ illustriora Prophetarum Gesta referemus, eorumque vaticinia expendemus. Habes nunc seriem & Historiam Regum Judæ, à quarto anno Regni *Salomonis* usque ad *Sedekiam*, qui fuit ultimus Regum Judæ.

D. Memoriâ quidem teneo Historiam Regum Judæ usque ad *Sedekiam*, qui fuit ultimus, & in quo nobilissimum Judæ Regnum omninò extinctum est, ita volente Deo, qui, ut ait Scriptura Sacra, *mutat tempora & etates, & transfert Regna atque constituit*. Optarem tamen, ut, ad meæ memoriæ subsidium hic infereres accuratam Tabulam Chronologicam, quæ mihi indigaret annum à creatione Mundi, quo Reges Judæ à *Davide* usque ad *Sedekiam*, Regnum inierunt, & quot annos Regno potiti sunt.

M. Tabulas Chronologicas à creatione Mundi usque ad quartum Regni *Salomonis* annum, quo jacta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta, memini, me jam in præcedentibus Colloquiis, juxta calculum sacri Textus Hebræi, contexuisse, nunc, ut votis tuis faciam satis, inhærendo eidem Chronologiæ, quam in putandis annis à creatione Mundi accuratorem tradidi in singulis Mundi Ætatibus, atexam Tabulam Chronologicam, quæ tibi indicabit annum Mundi, quo Reges

Reges Judæ à *Davide* usque ad *Sedekiam* Regnum inierunt, & quot annos Regno potiti sunt.

TABULA CHRONOLOGICA

REGUM JUDÆ,

à *Davide* usque ad *Sedekiam*.

David Regnum Judæ iniit anno à creatione Mundi ter millesimo septuagesimo quinto. Regnavit quadraginta annis, & obiit anno Mundi ter millesimo centesimo decimo quinto, ante Æram vulgarem, seu ante Natale vulgare Christi, anno millesimo vigesimo quarto.

Salomon Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo centesimo decimo quinto. Regnavit annis quadraginta, & excessit è vivis anno Mundi ter millesimo centesimo quinquagesimo quinto, ante Æram vulgarem anno nongentesimo octogesimo quarto.

Roboamus Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo centesimo quinquagesimo quinto. Regnavit annis septemdecim, & vitâ fundus est anno Mundi ter millesimo centesimo septuagesimo secundo, ante Æram vulgarem anno nongentesimo sexagesimo septimo.

Abias Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo centesimo septuagesimo secundo. Regnavit tribus annis, & abiit è vivis anno Mundi ter millesimo centesimo septuagesimo quinto, ante Æram vulgarem anno nongentesimo sexagesimo quarto.

Asa Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo centesimo septuagesimo quinto. Regnavit annis quadraginta & uno, & mortuus est anno Mundi ter millesimo ducentesimo decimo sexto, ante Æram vulgarem anno nongentesimo vigesimo tertio.

Josaphat Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo decimo sexto. Regnavit annis viginti quinque, & obiit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quadragesimo primo, ante Æram vulgarem anno octingentesimo nonagesimo octavo.

Joram Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quadragesimo primo. Regnavit octo annis, & decessit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quadragesimo nono, ante Æram vulgarem octingentesimo nonagesimo.

Ochozias Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quadragesimo nono. Regnavit uno dumtaxat anno, & abiit è vivis anno Mundi ter

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

millesimo ducentesimo quinquagesimo, ante Æram vulgarem anno octingentesimo octogesimo nono.

Athalias mater *Ochozia*, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quinquagesimo. Regnavit sex annis, & interfecta est anno Mundi ter millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, ante Æram vulgarem anno octingentesimo octogesimo tertio.

Josias Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto. Regnavit annis quadraginta, & diem ultimum clausit anno Mundi ter millesimo ducentesimo nonagesimo sexto, ante Æram vulgarem anno octingentesimo quadragesimo tertio.

Amasias Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo ducentesimo nonagesimo sexto. Regnavit annis viginti novem, & mortuus est anno Mundi ter millesimo trecentesimo vigesimo quinto, ante Æram vulgarem anno octingentesimo decimo quarto.

Ozias, seu *Azarias*, Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo trecentesimo vigesimo quinto. Regnavit annis quinquaginta duobus, & vitam cum morte comutavit anno Mundi ter millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, ante Æram vulgarem anno septingentesimo sexagesimo secundo.

Jothas Regnum Judæ auspicatus est anno Mundi ter millesimo trecentesimo septuagesimo septimo. Regnavit sexdecim annis, & obiit anno Mundi ter millesimo trecentesimo nonagesimo tertio, ante Æram vulgarem anno septingentesimo quadragesimo sexto.

Achaz Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo trecentesimo nonagesimo tertio. Regnavit sexdecim annis, & migravit è vita anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nono, ante Æram vulgarem anno septingentesimo trigesimo.

Ezechias Regnum iniit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nono. Regnavit annis viginti novem, & mortuus est anno Mundi ter millesimo quadringentesimo trigesimo octavo, ante Æram vulgarem anno septingentesimo primo.

Manasses Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo trigesimo octavo. Regnavit annis quinquaginta quinque, & obiit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, ante Æram vulgarem anno sexcentesimo quadragesimo sexto.

Amnon Regnum Judæ iniit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio. Regnavit duobus annis, &

C 2 mor-

mortuus est anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, ante Æram vulgarem anno sexcentesimo quadragesimo quarto.

Josias Regnum Judæ inivit anno Mundi ter millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto. Regnavit annis triginta & uno, vitæque functus est anno Mundi ter millesimo quingentesimo vigesimo sexto, ante Æram vulgarem anno sexcentesimo decimo tertio.

Joachas, Regnum Judæ inivit anno Mundi ter millesimo quingentesimo vigesimo sexto, quod tamen per tres dumtaxat menses degustavit, eoque fuit exutus à *Nechaone*, Rege Ægypti. Quò fit, ut tres illi menses Regni *joachazi* confundantur cum annis Regni *Eliakim*, qui fuit ejus frater, & in Regno Judæ successor.

Eliakim, qui *Joakim*, & *Jechonias*, dictus est, Regnum Judæ inivit anno Mundi ter millesimo quingentesimo vigesimo sexto. Regnavit undecim annis, & interiiit anno Mundi ter millesimo quingentesimo trigesimo septimo, ante Æram vulgarem anno sexcentesimo secundo. Ab hoc anno undecimo Regni hujus *Eliakim*, seu *Joachim*, duci debet initium septuaginta annorum captivitatis Babylonice. *Joakim*, dictus etiam *Jechonias*, post mortem patris sui *Eliakim*, Regnum Judæ inivit anno Mundi ter millesimo quingentesimo trigesimo septimo. Sed, cum regnasset per tres tantum menses, captivus in Babylonem abductus est, ideoque tres illius Regni menses computantur cum annis *Sedekias*, illius patris, & in Regno Judæ successoris.

Sedekias Regum Judæ ultimus, inivit Regnum Judæ anno Mundi ter millesimo quingentesimo trigesimo septimo. Regnavit undecim annis, & anno Regni ejus undecimo, qui concurrat cum anno decimo nono Regni *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, Hierosolymitana Civitas à *Nabuzardan*, Exercitus Regis *Nabuchodonosoris* Principe, devastata & incensa est, Rex *Sedekias* in Babyloniam, ubi regnabat *Nabuchodonosor*, deportatus est, ac penitus à Chaldæis eversum augustissimum Templum Hierosolymitanum, postquam à Rege *Salomone* conditum est, annis CCCCXVIII, ab initio autem Regni *Davidis* anno CCCCLXII, à creatione verò Mundi juxta accuratorem, quam sequor, Chronologiam anno ter millesimo quingentesimo quadragesimo octavo.

D. De Regno Judæ, ejusque Regibus hætenus satis. Veniamus nunc ad Regnum Israël, ita dictum, quòd, sicut antea ob-

servasti, decem Tribus, durius Regis *Roboami*, filii *Salomonis*, jugum excutientes, ab eo defecerunt, & novum Regnum Israël, à Regno Judæ omnino distractum, constituerunt, sibi que *Jeroboamum* Regem præferunt. Ea igitur, quæ spectant Regnum Israël, expendamus, si placet. Sed, ne in tanta argumenti amplitudine ultra præscriptos brevitatis cancellos nostrum excurrat Colloquium, abundè sufficere hic subjicere Tabulam Chronologicam, in qua strictim describes initium istius Regni Israëliti, seriem Regum, annos, per quos Regnum tenuerunt, præcipua eorum gesta, ac tandem ejusdem Regni Israëlitis everisionem.

M. Postquam decem Tribus à Rege *Roboamo* defecissent, accerserunt ex Ægypto *Jeroboamum*, Ephraimitam, *Nabati* filium, eumque sibi præferunt Regem, nec solum à domo *Davidis*, Regis, sed à veri Dei cultu desciverunt, & in Idololatriam prolapsi sunt. Hoc pacto unum illud, quod ante *Roboamum* erat apud Judæos Imperium, in duo Regna, sub initium Regni *Roboami*, distractum est, & si ita loqui fas est, dilaceratum. Uni, seu Regno Judæ, quod duabus Tribubus, seu *Judæ*, & *Benjamini* constabat, præfuit Rex *Roboamus*; alteri verò seu Regno Israël, quod decem reliquis Tribus complectebatur, præpositus est *Jeroboamus*, cujus gesta, & in Regno Israëliti successorum seriem, annos, & Acta usque ad integram illius Regni Israëliti destructionem breviter, ut optas, annotabo in sequenti Tabula Chronologica Regum Israël. Hoc unum tamen velim in antecessum observes, id potissimum occurrere discriminis Reges Judæ inter & Reges Israël, quòd inter Reges Judæ fuerunt quidè nonnulli pessimi, sed aliqui tamen optimi & religiosissimi Reges, sicut superius ostendimus; contra verò, omnes ad unum Reges Israël sese omnibus flagitiis, abominandis Gentium superstitionibus, & Idolorum cultu infames reddiderunt.

TABULA CHRONOLOGICA REGUM ISRAEL,

In qua breviter annotantur eorum anni,
& præcipua gesta usque ad integram
Regni Israëliti everisionem.

Jeroboamus, Ephraimita, qui fuerat servus *Salomonis*, cuique Regnum prædixerat *Abias* Silonites, Propheta, constitutus est primus Rex Israël à decem Tribubus, quæ à Rege *Roboamo* defecerunt. Porro, *Jeroboamus*, qui *Thersæ* Regiam suam

suam collocavit, ut Gentem sibi Regnumque firmaret, omnemque Israëlitis, quibus imperabat, aditum præcluderet ad Templum Hierosolymitanum, & ad Regem Judæ recursum, impio consilio, & sacrilegâ usus politicâ, eos novâ sacrorum specie à Templo Hierosolymitano adeundo, & à defectione ad Regem Judæ avertit, duobus aureis Vitulis, qui ab infano, delusioque populo colerentur, erectis, uno in *Bethel*, altero in *Dan*. Regem *Jeroboamum* Vitulo aureo litantem super Altare, quod extruxerat in *Bethel*, graviter quidem increpuit Propheta (quem *Jadonem* appellat *Josephus*, Hebræus) eumque insigni miraculo, quo ejus manus confestim exaruit, deterruit Deus; sed, postquam inflictæ illius poenæ gratiam *Jeroboamus*, ad preces conversus, obtinisset à Deo, ad saniolem mentem non rediit, sed in Schismate, quod in Religione fecerat, obfirmato animo persistens, sana in excelsis excitavit, Sacerdotes *Aaronis* & Levitas rejecit, & de levi plebecula promiscuè assumpsit Sacerdotes Idolorum. Quò factum est, ut Sacerdotes *Aaronis*, & Levitæ, prædiis suburbanis, & possessionibus suis desertis, in Judæam sese receperint, eosque multi ex decem Tribubus secuti sint, ut Hierosolymis Deo Majorum suorum sacrificarent. Obiit *Jeroboamus*, impius Rex Israël, postquam regnasset annis viginti duobus.

Nadab, *Jeroboami* filius, ei in Regno Israël successit, fuitque paternæ impietatis hæres. Sed anno Regni sui secundo, cum *Gebbethonem* Philistæorum urbem, obsideret, à *Baasa* occisus est. Regnavit dumtaxat annis duobus.

Baasa, interfecto *Nadab*, ei in Regno Israël successit, totam Regis *Jeroboami* stirpem extinxit, secundum Prophetæ *Abias* Silonitis vaticinium, cumque animadvertisset, *Asam*, Regem Judæ, avitam Religionem, Deique cultum instaurasse, & multos in suo Regno Israëliti ad eum, Religionis causâ defecisse, ut in foedus Dei convenirent, & idola abjicerent; perpetuum cum illo Rege Judæ bellum indixit. Urbem *Ramam* Regni Judæ occupavit, dumque eam munire, & muro circumdare pararet, ut impediret, ne quis à Hierosolymis egrederetur, aut à Regno suo adiret *Asam*, Regem Judæ: urgente *Benadado*, Syriæ Rege, qui cum *Asa*, Rege Judæ, erat foederatus, ceptas urbis *Ramæ* munitiones penitus deserere coactus est. Idolorum cultui addictissimus fuit *Baasa*, Rex Israël, cumque *Jehu* Propheta execrabile illud crimen ei ex-

probraret, & ipsi ac toti stirpi ejus integrum excidium denuntiaret, par huic, quod intulerat stirpi *Jeroboami*; hujus reprehensionis impatiens ille impius Rex, adeò ira excanduit, ut hunc sanctum Prophetam illicò occiderit. Obiit *Baasa*, Rex Israël, postquam regnasset annis viginti tribus.

Ela, filius *Baasa*, ei in Regno Israël successit. Sed, cum esset omnibus vitiis deditus, bibens ac temulentus in domo *Arsæ*, Præfeti urbis *Thersæ*, oppressus est à *Zamri*, servo perduelli, qui, juxta vaticinium Prophetæ *Jehu* totam Regis *Baasa* familiam delevit. Duobus solum annis *Ela* regnavit super Israël.

Zamri, infamis parricida *Ela*, Regnum Israël aditum occupavit, & per septem dies in urbe *Thersæ* tyrannidem exercuit, sed populus castra habens contra *Gebbethonem* Philistæorum urbem, elegit *Amri*, qui erat Princeps militiæ, quo *Thersam*, ubi erat tyrannus, obidente, ad has angustias redactus est *Zamri*, ut, desperatâ salute, se suosque unâ cum Palatio combusserit.

Amri, quem populus Regem Israël elegerat, habuit, post mortem tyranni *Zamri*, unum ejusdem Regni æmulum, seu *Thebnum*, filium *Ginati*. Prævaluit tamen Rex *Amri*, & mortuo, quatuor post annos, æmulo suo *Thebni*, solus in Israël regnare cepit, & postquam *Thersæ* regnasset sex annis, Regni Israël sedem transtulit Samariam, quam ædificavit in monte, quem emit à *Somer* duobus talentis argenti. Regnavit in integrum *Amri* annis duodecim, & excessit è vivis, & Samariæ sepultus est.

Achab, mali Regis *Amri* pessimus filius, ei in Regno Israëliti successit, omnemque Reges Israël crudelitate, & impietate longè superavit. *Jezabelem*, filiam *Ethbaal*, Regis Sidoniorum, inferni furiam, duxit in matrimonium, ejusque instinctu Idolo *Baali* Aram, Lucosque consecravit. Hæc est scelestissima juxta ac crudelissima *Jezabel*, quæ *Nabothum*, vineam suam Regi *Achabo* vendere nolentem, falsis testibus oppressum lapidari curavit, & conculcatis divinis, humanisque Legibus, Regem *Achabum*, virum suum, in vineæ *Nabothi* possessionem misit. Quamobrem, Propheta *Elias* impio Regi *Achabo* cum tota ejus posteritate, nec non scelestissimæ *Jezabeli* ipsius conjugii, excidium denuntiavit, quod diu non fuit dilatatum. *Achabus* siquidem bellum Syris illaturus, in prælio, ad *Ramoth Galaad* commisso, licet habitum dissimulasset, occisus est, juxta vaticinium

nium Prophetæ *Michææ*, quem nequissimus ille Rex de futuro belli exitu antehac consuluerat. Post verò elapsos aliquot annos *Jezabelem*, Regis *Achabi* uxorem, è fenestra prospicientem, *Jehu*, qui tùm temporis erat Rex Israël, deturbari iussit, & in eam, ab equis priùs calcatam, irruentes canes, secundum Prophetæ vaticinium, prædam devorârunt, nihil præter calvariam, & manuum pedumque extrema relinquentes. Mox idem *Jehu*, Rex Israël, septuaginta Regis *Achabi* filios è medio tolli imperavit, & quadraginta cognatos *Ochoziæ*, filii *Achabi*, suisque in Regno Israël decessoris, letho dedit, sicq; totam impii Regis *Achabi* stirpem radicibus extirpavit. Viginti duobus annis regnavit super Israël *Achabus*, obiitque, & Samariæ sepultus est. Impietati Regis *Achabi*, ejusque uxori *Jezabeli*, sese tanquam murum æneum opposuit Prophetæ *Elias*, multaque insignia edidit miracula. Sed de *Eliâ*, aliisque Prophetis differendi opportunior sese dabit occasio in Colloquio tertio in Historiam hujus quintæ Mundi Ætatis, ubi Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate tam sub Regibus Judæ, quam sub Regibus Israël vaticinati sunt, illustriora Gestâ & Oracula, quæ ad Jesum Christum, verum Messiam, colimant, referemus.

Ochozias in Regno Israël successit patri suo *Achabo*. Is cum æger corpore esset, ministros misit, qui *Beelzebub*, Accaronitarum Deum, pro salute ejus recuperanda consulerent. Legationem illam Prophetæ *Elias*, à Deo monitus, vehementer improbens, obviam se ministris Regis obtulit, illòsque increpitos renuciare ei jubet, mortem illius consequuturam. Tùm Rex ira percitus, multos misit satellites, qui *Eliam* comprehenderent, eumque ad se vel invitum deducerent. Sed missi illi satellites cœlesti igne ad vocem Prophetæ *Eliæ* consumpti sunt, & Rex *Ochozias*, ut idem prædixerat Vates, mortuus est, postquam biennium in administratione Regni Israëliti exegisset.

Joramus, frater *Ochoziæ*, qui absque prole defunctus est, ei in Regno Israël successit, & *Jeroboami* in Vitulorum cultu, firmandoque schismate impietatem imitatus est. Bellum contra Moabitas, foederatus cum *Josaphato*, Rege Judæ, & Idumæorum Rege, feliciter gessit, Prophetæ *Eliseo*, ei, in gratiam Regis *Josaphati*, victoriam prædicente, ejusque exercitui, in Idumææ Deserto, siticulosâ regione, potûs inopiâ periclitanti, subveniente, eique miraculosè aquam à Deo im-

petrante. *Joramus* à *Jehu*, ab Exercitu Rege Israëlitarum acclamato & inaugurato, occisus est, cum Regno Israël præfuisset annis duodecim.

Jehu, qui Regi *Joram* mortem intulit, Regnum Israëliticum adeptus est, & statim totam stirpem impii Regis *Achabi*, ut mox observavimus funditus delevit. Sacrificulos etiam omnes *Baalim*, quos, simulando per dolum, se hoc Idolum colere velle, eiq; solemne offerre sacrificium, unum in locum congregavit, & jugulari præcepit, simulacrum succendit, prophanam ædem demolitus est. At, ista simulatio, quâ Rex *Jehu* finxit, se Idolum *Baalim* colere velle, meritò à sanctis Patribus damnatur, quia fuit mendacium perniciosum, scandalum publicum, & professio Idololatriæ, sicut *S. Augustinus* lib. *contra Mendacium* cap. 2. probat contra Hæreticos *Priscillianistas*, qui hoc *Jehu* exemplo ad occultandam Religionem fas esse adhibere mendacium perperam contendebant. Idem cum *S. Augustino* docet Angelicus Doctor 2. 2. Quæst. 3. Art. 1. ad 2. ubi hæc habet: *Simulationem verò Jehu non est necesse excusari à peccato, vel mendacio, quia malus fuit, utpotè ab Idololatria Jeroboam non recedens.* Quandò igitur Scriptura Sacra cap. 10. v. 30. lib. 4. Regum ait, *Jehu*, Regem Israël, à Deo fuisse commendatum, & præmio temporali donatum, id de dolo, & simulatione Regis *Jehu* minimè est intelligendum, sed de zelo, quo ille Rex destruxit, cultum *Baalim*, sicut loco mox à me laudato explicat *S. Thomas*, dicens: *Jehu commendatur, & temporaliter remuneratur à Deo, non pro simulatione, sed pro zelo, quo destruxit cultum Baal.* Qua in re *S. Thomas* consentientem habet *S. Augustinum*, qui lib. *contra Mendacium* cap. 2. hæc de *Jehu*, Rege Israël, scribit: *Cum verò scriptum sit, eum rectum cor non habuisse cum Deo: quid ei profuit, quòd pro nonnulla obedientia, quam de domo Achab omnino delenda, pro cupiditate suæ dominationis exhibuit, aliquantam mercedem transitoriam Regni temporalis accepit.* Quamvis autem *Jehu*, Rex Israël, cultum *Baalim* abolerit, omnèsq; illius Idoli sacrilegos Sacerdotes è medio sustulerit, attamen à *Jeroboami* colendis aureis vitulis nequaquam recessit, sed quamdiu regnavit, jam apud Israëlitas inveteratâ Idololatriæ patrocinatus est. Obiit *Jehu*, Rex Israël, cum annos regnasset viginti octo.

Joachaz, Regis *Jehu* filius, ei in Regno Israël successit. *Jeroboami* vitulorum aureorum cultui addictissimus fuit, & propter hanc superstitionem, ab *Hazaele*, Rege

Rege Syriæ, fuit oppressus, multisque malis unâ cum Israëlitis afflictus est & attritus. Obiit, postquam regnasset annis septemdecim.

Joas, filius Regis *Joachazi*, ei in Regno Israëlítico successit. Æmulator quidem paternæ impietatis, patre tamen felicior. Vicit enim tribus præliis *Benadadum*, Syriæ Regem. Regnum Israël obtinuit Rex *Joas* per sexdecim annos, & mortuus est.

Jeroboamus, secundus hujus nominis Israëlitarum Rex, filius *Joasi*, successit patri suo in Regno Israël. Sub hoc Rege *Jeroboamo II.* qui Regno Israëlítico præfuit annis quadraginta & uno, ad summum culmen perductum est Regnum Israëlitarum. Sed, eo mortuo, omnia in pejus ruere coeperunt, multis exortis motibus, qui primùm ruinæ domus *Jeroboami*, dein, Regni totius Israëliti prævii fuerunt, induxeruntque Anarchiam, seu Interregnum, quod undecim annorum & dimidii spatio continuatum est.

Interregnum post mortem Regis *Jeroboami II.* duravit apud Israëlitas per annos circiter duodecim.

Zacharias, filius Regis *Jeroboami II.* post elapsum illud annorum circiter duodecim Interregnum, ei successit in Regno Israëlítico, paternæ impietatis hæres. Sed dumtaxat per spatium sex mensium Regno potitus est, & post istud tempus semestri à *Sellamo* filio *Jabes*, trucidatus est. In hoc *Zacharia*, Rege Israël, defecit omnino posteritas *Jehu*, Regis Israël, quartâ nimirum generatione, sicut Deus prædixerat lib. 4. Regum cap. 10. v. 30.

Sellamus, filius *Jabes*, Regnum Israëliticum, quod parricidio invaserat, unico tantùm mense occupavit, & post illud menstruum tempus occisus est à *Manabemo*, filio *Gadi*.

Manabemus, Regnum Israëliticum parricidio itidem affectus, turbato rerum statu, de Regni possessione per undecim ferè menses contendit, sed postea per decem annos pacificè regnavit, & mortuus est.

Phaceia, filius Regis *Manabemi*, ei in Regno Israëlítico successit, cumque per biennium regnasset, conjuratione *Phacee*, filii *Romeliæ*, è vivis sublatus est.

Phacee, filius *Romeliæ*, interempto Rege *Phaceia*, Regnum Israëliticum occupavit, quod postquam per viginti annos administrasset, conjuratione *Osee*, filii *Elae* occisus est.

Osee, Regum Israël ultimi, interfecto Rege *Phacee*, Israëliticum Regnum usurpavit, sed emergentibus turbis & seditionibus eò statim potiri haud potuit; Republicâ ad Anarchiam quamdam, seu Interregnum, per novem annorum spatium recidente, sed turbis domesticis postea compositis, regnavit novem annis, & sub finem anni noni illius pacifici Regni Samariam expugnavit & cepit *Salmanasar*, Rex Assyriorum, totum Regnum Israëliticum suam in potestatem redegit, & Israëlitas, seu decem Tribus, quæ Regnum Israëliticum constituebant, deportavit in Assyriam, sicut prædixerant Prophetæ, præsertim *Isaias* cap. 7. v. 8. Hoc pacto, Regnum Israëliticum, quod à *Jeroboamo* primo Rege per defectionem Tribuum à *Roboamo*, Rege Judæ, exordium habuit, planè extinctum est in *Osee*, ultimo Israëlitarum Rege, non ob aliam certè causam, nisi quia omnes Reges Israël, pessimis moribus imbuti, Deum patrum suorum reliquerunt, coegeruntque Israëlitas malos & impios fieri, vel ex hoc ipso, quòd illos à Deo, & ab avita Religione averterunt, ut falsorum Numinum Idola colerent. Quam in rem hæc appositè lib. 5. *Divin. Institut.* cap. 6. *Lactantius* ait: *Quid mirum, si omnis multitudo, insolito metu pressa, in unius (id est, Regis) adulationem concesserat? hunc venerabantur, huic honorem maximum deferabant. Et quoniam mores ac vitia Regis imitari, genus obsequii judicatur, abjecerunt omnem pietatem, ne exprobrare Regi scelus viderentur, si piè viverent. Sic assiduâ imitatione corrupti divinum fas reliquerunt, & paulatim male vivendi consuetudo, mos factus est. . . . Sed explosa justitia, & veritatem secum trahens, reliquit hominibus errorem, cæcitatem, & ignorantiam. Hæc autem expulso justitiæ, nihil aliud, quàm desertio divinæ Religionis putanda est &c.* Sed de Regibus Israëlitis, quorum seriem, gesta, & annos in ista Tabula Chronologica breviter descripsimus, sat superque dictum sit.

D. Præclaram hinc protulisti *Lactantii* Sententiam, & dignam fanè, quæ in Aulis Regum ac Principum litteris aureis inscriberetur. Verè enim *Lactantius* ait, defectionem divinæ Religionis & defectionem ad Deorum cultum esse fontem omnium malorum. Quæ est enim superstitio Deorum? quæ vis? quæ disciplina? quæ origo? quæ ratio? quod fundamentum? quæ substantia? quò tendit? quid docet, nisi sacrilegia & im-

pietatem? aut quid pollicetur nisi caducas & obscenas voluptates, honores, & divitias? quæ omnia damnat divina Religio, quæ à suis cultoribus exigit bonam mentem, purum pectus, innocentem vitam, ut cœlestia, quæ illis promittit, bona consequantur. Sed animadverto, imminere tempus Colloquio nostro finem imponendi. Quocirca, te etiam atque etiam rogo, ut quidquid superest temporis impendas in tradenda notitia rerum, quæ spectant Historiam prophanam, quæque cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis affinitatem aliquam habere, vel ad eam illustrandam conducere possunt.

M. Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis multam affinitatem habet cum Historiis Tyriorum, Ægyptiorum, Assyriorum, Medorum, Chaldæorum, seu Babyloniorum, Græcorum, & Romanorum. Cùm igitur ex illarum Gentium Historiis haud parùm adversus Atheos & incredulos confirmari possit veritas & antiquitas Historiæ Sacræ, breviter res dumtaxat hinc prælibavimus, quæ in istarum Nationum Historiis aliquam cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis affinitatem, seu connexionem habere possunt. Nec enim animus est integras harumce Gentium Historias, & Regum, qui eis præfuerunt, feriatato calamo hinc describere, cùm nos in tam amplo versari argumento non patiantur nostrorum Colloquiorum angustia. Si tamen harum rerum uberiorem habere notitiam desideres, consulere poteris, si tibi per otium liceat, *Annales Veteris Testamenti*, quos edidit *Usserius*.

D. Incipe, quæso, à rebus Tyriorum, quæ aliquam cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis affinitatem habent.

M. Per illud tempus, quo ambobus Hebræorum Regnis, *Judæ* videlicet & *Israëlis*, præfuerunt Reges, quorum feriam jam in Tabulis Chronologicis dedimus, ac longo, post utrumque extinctum Regnum, spatio, regnatum est apud urbem *Tyrum*, Sidoniorum, coloniam, quam annis ducentis & quadraginta ante conditum à Rege *Salomone* Hierosolymitanum Templum fundatam fuisse, ex Tyriorum Annalibus prodit *Josephus*, Hebræus, lib. 8. Antiq. Jud. cap. 2. In iis Tyriorum Annalibus fit mentio Regis *Salomonis*, & *Hirami*, seu *Hirami*, Regis Tyriorum, qui, ut dicitur lib. 3. Regum cap. 5. concessit Sa-

lomonio cæsores lignorum ad Templi Hierosolymitani constructionem. Plures Epistolas à Rege *Salomone* ad *Hiramum*, Regem Tyriorum, & vicissim ab *Hiramno* ad Regem *Salomonem*, ultrò citròque scriptas fuisse asserit idem *Josephus* cap. 2. lib. 7. Antiq. Jud. atque, eum, qui vult habere exempla harumce Epistolarum, petere ea posse à publicis Tyriorum Archivorum custodibus. Referuntur etiam cap. 5. lib. 3. Regum, & cap. 2. lib. 2. Paralipomenon Litteræ, quas ad *Hiramum*, Regem Tyri, *Salomon* scripsit, ut mitteret ad eum ligna cedrina & arceuthina, & pinea de Libano, promittens ei, se servis illius, seu operariis, qui ligna cæsuri erant, daturum in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidem, & vini viginti millia metretas, olei quoque sata viginti millia. Rejici tamen debet tanquam planè commentitia & supposititia hæc Epistola, quam *Eupolemus*, Scriptor Ethnicus, in suo quodam de *Elia* Opere, ab *Eusebio*, Episcopo Cæsariensi, laudato lib. 9. *Præparationis Evangelicæ* cap. 31. ait, Regem *Salomonem* scripsisse ad *Saronem*, Regem Tyri, Sidonis, ac Phœnicæ. Hanc, inquam, *Salomonis* Epistolam confictam ac supposititiam esse, quilibet ex solo ipsius titulo facilè judicare potest. Rex quippè Tyri, temporibus Regis *Salomonis* non appellabatur *Saron*, sed *Hiramus*, seu *Hiramus*, ut constat ex *Menandro Ephesio*, & ex *Dione*, Rerum Phœnicicarum Scriptore, apud *Josephum*, Hebræum, lib. 1. contra *Apionem*, & lib. 8. *Antiquit. Judæicarum*, cap. 2. Eundem Regem Tyri, seu *Hirumum*, vel *Hiramum*, misisse Nuncios ad *Davidem*, Regem, patrem *Salomonis*, & ligna cedrina, artificesque lapidum, à quibus *Davidis* Palacium extructum est, narrat Scriptura Sacra lib. 1. Paralipomenon cap. 14. v. 1. Regnavit *Hiramus*, seu *Hiramus*, annis ad minus quinquaginta duobus, sicut pluribus momentis evincit lib. 9. *De Doctrina Temporum* cap. 62. doctissimus *Petavius*, contra *Josephum*, Hebræum, qui lib. 1. contra *Apionem*, & lib. 8. *Antiquit. Jud.* cap. 2. ex *Menandro Ephesio*, qui Tyriorum Historiam litteris prodidit, refert, *Hirumum*, seu *Hiramum*, regnasse post mortem patris sui *Abibali*, Regis Tyriorum, annis dumtaxat viginti quatuor. Missos facio alios Tyriorum Reges, tum quia illorum, quiantè *Abibalum*, patrem *Hirami*, seu *Hirami*, regnârunt, nomina, teste *Josepho*, loco mox à me laudato, planè ignoramus; tum quia aliq-

aliorum Regum Tyri, qui post *Hiramum* regnarunt, Historia nullam cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis affinitatem habet. Carthago condita à Tyriis, seu Phœnicibus, dicitur anno post Templum *Salomonis* inchoatum centesimo quadagesimo quarto. Hæc est Carthago, urbs in Africa celeberrima, olim Romæ æmula, quam postea *Scipio*, Consul Romanus, & Bello Punico Præfectus, expugnavit, funditusque delevit. Eadem tempestate, quâ in Africa Carthago condita est à Tyriis, Rempubliam *Lacedæmoniorum* in Græcia saluberrimis Legibus celebrem reddidit *Lycurgus*, de quo *Plutarchus* in ejus vita

D. Historia Regum Ægypti habetne cum Sacra Historia quintæ Mundi Ætatis aliquam affinitatem?

M. Scriptura Sacra trium Regum Ægypti mentionem facit, quorum notitia haud parùm Historiam Sacram quintæ Mundi Ætatis illustrare potest. Primus Ægypti Rex, cujus meminit Scriptura Sacra cap. 14. v. 25. lib. 3. Regum, est *Sesacus*. Sic enim habet: *In quinto autem anno Regni Roboam, ascendit Sesac, Rex Ægypti, in Hierusalem, & tulit thesauros domus Domini, & thesauros regis, & universa diripuit, scuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon.* Hunc Regem Ægypti, quem Scriptura Sacra appellat *Sesacum*, alium non fuisse, quàm *Sesostrem*, Regem Ægyptiorum, dictum etiam *Seosim*, & *Sesonchim*, quique juxta *Manethonem* regnavit annis quinquaginta novem, superius, referendo gesta Regis *Roboam*, ostendi ex *Josepho*, Hebræo, *Diodoro*, & *Strabone*. Quapropter, de hoc Ægyptiorum Rege, quem Scriptura Sacra appellat *Sesacum*, quique, regnante *Roboamo*, filio *Salomonis*, irrupit in Judæam, eamque diripuit, ac depopulatus est, plura hic dicere non vacat. Alter Ægyptiorum Rex, cujus meminit Scriptura Sacra, est *Nechao*, hujus nominis II. qui Syris bellum inferens, missis ad *Josiam*, Regem Judæ, sibi ex adverso cum exercitu occurrentem, Nuntiis, ait: *Quid mihi & tibi est, Rex Juda? Non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinatè ire præcepit. Desine adversum Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te. Noluit Josias reverti, sed præparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei; verum perrexit, ut dimicaret in prælio Maggedo;*

P. *Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.*

ibique vulneratus à sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de prælio, quia oppidò vulneratus sum. . . . & asportaverunt eum in Hierusalem, mortuusque est; lib. 2. Paralipomenon, cap. 35. v. 21. 22. 23. & 24. Idem *Nechao*, Rex Ægypti, *Joachazum*, Regem Judæ, *Iosia* filium duxit captivum in Ægyptum, & tributo Judæis imposito, *Joachimum*, qui etiam *Eliakim*, & *Jechonias* dictus est, Hierosolymis Regem Judæ constituit, sicut legitur lib. 4. Regum cap. 23. v. 33. & 34. Tertius Ægypti Rex, cujus meminit Scriptura Sacra, dicitur *Apries*, sed à LXX. Interpretibus vocatur *Vapres*, & à Latino Interprete Prophetæ *Jeremiæ* cap. 44. v. 30. appellatur *Ephree*. Ad hunc Ægyptiorum Regem, captâ ab Assyriis Hierosolymorum urbe, Judæorum reliqui confugerunt. Ejusdem Ægyptiorum Regis exitium vaticinati sunt *Jeremias*, loco mox à me laudato, & *Ezechiel*, qui cap. 29. v. 3. eum nominat *Draconem magnum* ob illius superbiam. Perit ille *Apries*, Rex Ægypti, in prælio, quod conferuit cum *Amasi*, cui Ægyptii Regnum detulerunt, cùm à Rege *Aprie* defecissent. Captus enim in hoc prælio Rex *Apries* fuit ab Ægyptiis strangulatus. Sed de tribus illis Ægypti Regibus, quorum meminit Scriptura Sacra, & quorum notitia non nihil lucis afferre potest Historiæ Sacræ quintæ Mundi Ætatis, hæc carptim observasse sufficiat.

D. Video sanè Historiam Sacram præclare cum Annalibus Tyriorum, & Ægyptiorum consentire, adeoque Atheos, aliosque incredulos, & projectæ conscientia viros, quos Scripturæ Sacræ veritatem & auctoritatem negare, aut in dubium revocare non pudet, posse ex ipsis prophandarum Gentium Historiis facili negotio convinci. Sed perge, quæso, eadem brevitate cum claritate conjunctâ ostendere connexionem, seu affinitatem, quam habent Historiæ Assyriorum & Medorum cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis.

M. *Sardanapalo*, postremo Assyriorum Rege, ob luxum & fœcordiam, quâ omnes suos Majores supergressus est, à Præfecto Medorum *Arbace* contempto, &, post fufum illius exercitum, mori compulsò, Imperium Assyriorum destructum est, & ad Medos translatum. Quot annis steterit Assyriorum Imperium, ob varias Scriptorum sententias, certò statui non potest, sicut commonstravi in Dissertatione quinta Tractatus, quem

quem Romæ edidi, *De annis & Myſteris Jeſu Chriſti Servatoris noſtri*. Ab Aſſyriorum jugo liberatis Medis autonomiam reddidit *Arbaces*, id eſt, ipſis permittit, ut Reipublicæ more ſuis Legibus viverent. Quamdiu hæc ſub *Arbace* duraverit Medorum autonomia? non conſtat. Hoc unum certum eſt, Medos, anarchiæ incommoda ferre non valentes *Dejoces* imperio ſeſe ſubjeciſſe. Hic eſt ille *Dejoces*, Medorum Rex, *Herodoti* libris celebratus, à quo condita eſt urbs *Hechatanis*, quique alio nomine in Sacra Hiſtoria *Judithæ* nuncupatur *Arphaxad*, quod nomen ab *Arbace* (qui, ut mox dixi, contra *Sardanapalam*, poſtremum Aſſyriorum Regem, rebellavit, & Medorum Monarchiam inſtituit) ductum uſurpabant Medorum Reges. *Arbaces* ſiquidem aliâ vocis inflexione *Arpacad*, tum pinguiore ſono *Arphaxad* dicebatur. *Dejoces* itaque, dictus etiam *Arphaxad*, poſt deſtructum in *Sardanapalo* Aſſyriorum Imperium, fuit primus Medorum Rex. Sed dum novum Medorum Imperium aſſurgeret, Aſſyrii jugum ſervitutis, quod ipſis impoſuerant Medis, ſtatim excuſſerunt, novumque Regnum in urbe Ninive excitant, & ſibi eum Regem præfecerunt, quem Scriptura Sacra cap. 15. v. 29. lib. 4. Regum appellat *Teglatphalaſſarem*. Porro, hic Rex Aſſyriorum *Teglatphalaſſar* magnam Iſraëlitis intulit cladem regnante *Phacee*, Rege Iſraëlis. Multis enim eorum civitatibus occupatis, tres Tribus in Aſſyriam deportavit, ſicut legitur cap. 15. v. 29. lib. 4. Regum. In belli ſocietatem ab *Achazo*, Rege Judæ, vocatus *Teglatphalaſſar*, Aſſyriorum Rex, contra *Rezinem*, Syriæ Regem, Damascum vaſtavit, Damascenos Cyrenem tranſtulit, & *Rezinem*, Regem, interfecit, ſicut narrat ſacer Auctor lib. 4. Regum cap. 16. Mortuo Rege *Teglatphalaſſare*, Regnum Aſſyriorum obtinuit *Salmanaſſar*, qui Regnum Iſraëlis omnino deſtruxit, & decem Tribus in Aſſyriam tranſtulit, ut legitur cap. 16. & 18. lib. 4. Regum. *Salmanaſſari*, Regi Aſſyriorum, ſucceſſit *Sennacherib*, qui, munitiſſimis Regni Judæ civitatibus occupatis, *Ezechia*, Regi Judæ, graviffimum tributum indixit, totamque Judæorum Gentem funditus deleviſſet, niſi Deus per Angelum ſuum octoginta quinque millia Aſſyriorum in ejus caſtris unâ nocte intermiſſet. *Sennacheribo*, Aſſyriorum Regi, ſucceſſit *Aſſaradon*, ejus filiorum natu minimus, qui, defi-

ente Regum Babyloniorum ſtirpe, Babyloniam Regnum occupavit, ficque Babylonium & Aſſyriacum Regna, antehæc diviſa, conjunxit. Miſit etiam *Aſſaradon*, Aſſyriorum Rex (quem Scriptura Sacra appellat *Aſſar-baddonem*) colonias in urbem Samariam; & *Manaſſem*, Regem Judæ, in Babylonem captivum abduxit.

D. Clariùs, ſi placet, expone, quid factum fuerit, ut *Aſſaradon*, Aſſyriorum Rex, Babylonium & Aſſyriacum Regna, antea diviſa, conjunxerit, & utrumque obtinuerit?

M. Regnante apud Judæos *Joatham*, ſeu anno decimo quinto *Joatham* Regis Judæ, Chaldæi, ſeu Babylonii, Medorum dominationis pertæſi, excuſſo jugo, Babyloniam Regnum excitant, & *Nabonaſſarum*, Regem creant anno Mundi, juxta Chronologiam, quam ſequor, ter milleſimo trecentiſimo nonageſimo ſecundo; Periodi Julianæ ter milleſimo nongentiſimo ſexageſimo ſeptimo, Olympiadis octavæ anno ſecundo, à condita Roma anno ſeptimo, ante Æram vulgarem anno 747. die primo menſis Aegyptiaci *Thor*, id eſt, die viginti ſextæ menſis Februarii. Inde exordium ſumit celebris illa apud Chronographos Epocha, quæ Æra *Nabonaſſari* nuncupatur. De qua Æra conſule quæ diximus in Apparatu Chronologico, quem adjecimus ad calcem Tractatus, quem edidimus *De Myſteris & annis Jeſu Chriſti*, ubi de omnibus Cyclis, Periodis, Æris, & Epochis latè diſeruiſimus, ibidemque accuratum texuimus Canonem Chronologicum à creatione Mundi uſque ad annum primum Æræ vulgaris per nobiliores Periodos, Æras, & Epochas, tam Græcas, quam Latinas, productum. Inter ſucceſſores *Nabonaſſari*, Chaldæorum, ſeu Babyloniorum Regis, per cenſet Canon Ptolomaicus Babyloniorum Regem *Mardokempadum*, quem Propheta *Iſaias* cap. 39. v. 1. appellat *Merodoch Baladan*, quique, ut docent periti Scripturæ Sacræ Interpretes, miſit ad *Ezechiam*, Regem Judæ, Legatos & munera, ut huic Regi de recuperata ejus valetudine gratularetur, ſicut legitur lib. 4. Regum cap. 20. v. 12. Babyloniam Regnum à tempore *Nabonaſſari* uſque ad *Aſſaradonem*, Regem Aſſyriorum, ſuos habuit Reges diverſos omnino à Regibus Aſſyriorum. Sed *Aſſaradon*, ſeu *Aſſaradon*, Regnum Babylonium, poſt anarchiam octo annorum invaſit

invaſit, & ambobus conjunctis Regnis, Babylonio & Aſſyrio, quæ priùs diviſa erant, ſolus ipſe Aſſyriis ſimul & Babylonii imperavit. *Aſſaradon*, ſeu *Aſſaradon*, Aſſyriorum & Babyloniorum Regi, ſucceſſit *Saosduchimus*, qui itidem utrumque Regnum adminiſtravit. *Saosduchimus* in adminiſtratione utriusque Regni, Aſſyrii & Babylonii, excepit *Chinaladanus*. Poſt *Chinaladanum* regnavit *Nabopolassar*, ſeu *Nabuchodonozor primus*, pater *Nabuchodonozoris Magni*, qui patri ſuo *Nabopolassari* ſucceſſit, & anno Regni ſui octavo, qui concurret cum anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, captivos in Babyloniam abduxit Judæos, à quo anno, ſicut memini me jam obſervavi, ducendum eſt exordium ſeptuaginta annorum captivitatis Babylonice. *Nabuchodonozor*, dictus *Magnus*, ſucceſſores habuit, qui tamen ad ſacram Hiſtoriam quintæ Mundi Aetatis, quam in præſentia deſcribimus, quæque finem habet in captivitate Babylonica, non pertinent. Quocirca illorum Babyloniam Regum, qui *Nabuchodonozori* ſucceſſerunt, ſeriem & geſta opportuniùs referemus in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam Sacram ſextæ Mundi Aetatis, quam ex notitia Babyloniorum Regum, *Nabuchodonozoris* ſucceſſorum, haud parum lucis mutuari poſſe breviter oſtendemus.

D. Regum Tyrriorum, Aegyptiorum, Aſſyriorum, Medorum, Chaldæorum, ſeu Babyloniorum, notitiam, quæ illuſtrandæ Sacræ Hiſtoriæ quintæ Mundi Aetatis inſervire poteſt, hæcenus tradidiſti. Præſtat nunc, ut ſummatim perſtringas res præcipuas, quæ apud Græcos contigerunt, & ad Hiſtoriam Sacram quintæ Mundi Aetatis referuntur.

M. Res præcipuas, quæ apud Græcos contigerunt, & ad Hiſtoriam Sacram quintæ Mundi Aetatis referuntur, delibabo dumtaxat, ne longior ſim, easque in pauca capita contraham, ex quibus compendioſam quidem Rerum Græcorum hauries notitiam, quæ tamen tibi, Sacræ Hiſtoriæ ſtudioſo, abundè ſufficere poterit.

Et primò quidem in quinta Mundi Ætate coepit celebrari in Græcia clariffimum certamen olympicum, & habita eſt prima Olympias anno trigeſimo octavo *Oziæ*, ſeu *Azaræ*, Regis Judæ, anno à creatione Mundi ter milleſimo trecentiſimo ſexageſimo tertio. Periodi Julianæ ter milleſimo nongentiſimo trigeſimo, *P. Graveſon Hiſt. Eccl. V. T. Tom. III.*

ſimo octavo. Ante Æram vulgarem, ſeu Chriſtianam, anno ſeptingentiſimo ſeptuageſimo ſexto. Videtis *Canonem Chronologicum*, quem ad calcem *Tractatus*, quem edidimus, *De Myſteris & annis Jeſu Chriſti*, attexuimus à creatione Mundi uſque ad annum primum Æræ Chriſtianæ per celebriores Periodos, Æras, & Epochas continuatum. In Olympiadibus deſinit illud temporis intervallum, quod à *Varrone*, in libello *Cenſorini* de die natali, *Mythicum*, ſeu fabuloſum, appellatur, incipitque apud Græcos tempus, quod dicitur hiſtoricum, quia res in eo geſtæ veriſſimiſſe continentur.

Secundò, *Salomone* Regnum ineunte, Athenienſis Reſpublica ab Archontibus, ſive Prætoribus perpetuis, regebatur. Sed *Joatham*, Regis Judæ, temporibus, Athenienſes Archontes ſuos, antea perpetuos, decennali poteſtate contentos eſſe voluerunt. Decreverunt poſtea Athenienſes, teſte *Euſebio* in Chronico, ut Archontes ſingulis annis eligerentur, & novem Magiſtratum conſtitueretur Imperium. Corinthiis, Lacedæmoniis, Argivis, & Spartanis Reges præerant. Urbes celeberrimæ à Græcis, durante quintâ Mundi Aetate, conditæ ſunt, videlicet, *Smyrna*, *Chalcedon* in Bithynia, *Byzantium* in Thracia, *Maffilia*, urbs Galliæ Narbonenſis, portu & emporio præſtantiffima.

Tertiò, apud Græcos in quinta Mundi Aetate conditum eſt Regnum Macedonicum, cui aliquot Reges, quorum tamen incertus eſt numerus, præfuerunt ante *Alexandrum Magnum*, qui fuit *Philippi*, Macedonum Regis, filius, quique, devicto *Dario Codomano*, ultimo Perſarum Rege (ſicut oſtendemus in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam ſextæ Mundi Aetatis) Regnum Perſarum tranſtulit ad Græcos.

Poſtremò, in quinta Mundi Aetate floruerunt in Græcia multi clariffimi Poætæ, præſertim *Homerus*, & *Hefiodus*. In Philoſophia verò primas tenuerunt ſeptem dicti *Sapientes*, quorum unus fuit *Solon*, Athenienſium Legislator. Sed quàm arroganter illi Græci ſapientum nomen ſibi tribuerent, eleganter *Laſtantius* lib. 4. *Inſtitutionum Divinarum* cap. 1. declarat his verbis; *O miſerum calamitoſumque ſæculum, quo per orbem totum ſeptem ſoli fuerunt, qui hominum vocabulo creentur! Nemo enim poteſt juve dici homo, niſi qui ſapientis eſt. Sed ſi cæteri omnes, præ-*

ter ipsos stulti fuerunt, ne illi quidem sapientes: quia nemo sapiens esse verè, iudicio stultorum potest. Aded abfuit ab eis sapientia, ut ne postea quidem in crescente doctrinâ, & multis magnisque ingeniis in idipsum semper intentis, potuerit perspicere veritas & comprehendi. Nam post illorum septem sapientum gloriam, incredibile est, quanto studio inquirendæ veritatis Græcia omnis exarsit. Ad primum nomen ipsum sapientiæ arrogans putaverunt, seque non sapientes, sed studiosos sapientiæ vocaverunt. Quo factò & illos, qui temerè sapientum sibi nomen asciverant, erroris stultitiæque damnaverunt, & se quoque ipsos ignorantia, quam quidem non diffitebantur. Sed de Rebus Græcorum satis.

D. Superest, ut pauca dicas de Rebus Romanorum. Et primò scire velim, quisnam fuerit urbis Romæ conditor? Dein, sub quo Rege Judæ condita fuerit Roma? Denique, quænam fuerit prima Regiminis Romæ forma?

M. Roma nomen accepit à Romulo, qui eam condidit, quique recens à se conditam urbem fraterno sanguine fædavit. Anno autem nono Regni Joathas, Judæorum Regis, juxta Epocham Varronianam, Romulus condidit Romam, hoc est, anno Mundi ter millesimo trecentesimo octogesimo sexto. Anno Periodi Julianæ ter millesimo nongentesimo sexagesimo primo. Anno tertio Olympiadis sextæ. Anno ante Æram vulgarem septingentesimo, quinquagesimo tertio. Hæc autem Epochæ Varronianæ de anno, quo condita est Roma, præferenda est aliis Epochis, seu Capitoline, Catonianæ, Polybianæ, Fabianæ, tum quia hac Epochæ Varronianæ, sic dictæ à Terentio Varrone, semper in publicis monumentis usi sunt Romani, & celebriores eorum Scriptores, Censorinus, Vellejus Paterculus, Plutarchus, Cornelius Tacitus, Aulus Gellius, Eutropius, Plinius, &c. Tum quia etiam eandem Epocham Varronianam de condita Roma tanquam pro norma habuerunt Imperatores Romani, Augustus, Claudius, Domitianus, Severus, & Philippus, sicut ex ludis secularibus, ab unoquoque eorum celebratis, clarè constat. Hos siquidem ludos omnes apud Censorinum legimus, qui in alia Epochæ locum non habent, præterquam Varronianam. Quod spectat primam Romæ Regiminis formam, certum est, primævum illius statum fuisse Monarchicum, seu Reges cum

suprema auctoritate ei præfuisse, quorum feriem, & annos, per quos regnarunt, breviter hic indicabo.

SERIES REGUM ROMANORUM,

Et anni, per quos Romæ regnarunt.

Romulus, urbis Romæ conditor, fuit primus Rex, & regnavit annis triginta septem.

Post mortem Romuli, fuit INTERREGNUM unius anni.

Numa Pompilius fuit secundus Rex, & regnavit annis quadraginta tribus.

Tullius Hostilius fuit tertius Rex, & regnavit annis triginta duobus.

Ancus Martius fuit quartus Rex, & regnavit annis viginti quatuor.

Tarquinius Priscus fuit quintus Rex, & regnavit triginta octo annis.

Servius Tullius fuit sextus Rex, & regnavit quadraginta quatuor annis.

Tarquinius Superbus fuit septimus & ultimus Rex, & regnavit annis viginti quinque.

Ex his annis Regum Romanorum simul collectis emergit summa ducentorum & quadraginta quatuor annorum, per quos Reges cum suprema auctoritate Romæ præfuerunt. Verùm, ob stuprum, quod Sextus, filius Regis Tarquini Superbi, castissimæ Lucretiæ intulit, regia potestas Romæ in integrum extincta est, & in Regum locum successit Consulatus. Anno igitur ducentesimo quadregesimo quinto à condita Roma, incipiunt Fasti Consulares, quibus adscribuntur nomina Consulium Romanorum, & in quibus digerendis atque emendandis strenuam navarunt operam doctissimi viri Onuphrius, Sigonius, Pighius, Paggius, & Cardinalis Norisus, quos, si tibi per otium liceat, consulere poteris, plura enim de his impræsentiarum dicere non vacat. Hoc unum tamen, ut facilius retundere possis impietatem Atheorum, & Incredulorum, qui Historiæ Sacræ omnem fidem & auctoritatem derogant, addam huic, quam hæcenus tradidi, notitiæ rerum variarum Gentium, quæ cum Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis aliquam affinitatem habent, addam, inquam, nonnullos esse Scriptores prophanos, quorum testimonia Atheis & Incredulis suspecta esse haud possunt, qui rerum, quas narrat Historia Sacra quintæ Mundi Ætatis, meminere, earumque veritatem confirmarunt. Me-

nasider

COLLOQUIUM II.

In quo excutuntur ac breviter diluuntur præcipua Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Interpretes circa Sacram Historiam quintæ Mundi Ætatis proponere solent.

D. INTERFUI nuperrimè virosum eruditorum cœtui, in quo de æterna sorte Regis Salomonis hinc & inde acerrimè disputatum est. Alii Salomonem damnatum esse affirmabant, hisce momentis fulti. Primò, quia Scriptura Sacra, lapsum Salomonis describens, de ejus poenitentia, ne verbum quidem facit, sed altum servat silentium. Porrò, si Rex Salomon post lapsum respicisset, & ad meliorem frugem sese recepisset, ejus poenitentiam non celasset Scriptura Sacra, sicut non tacuit Regis Davidis poenitentiam, sed potius disertam de ea mentionem facit. Præterea, si Salomonem reverà post lapsum poenituisse, destruere omninò debuisset Fana, seu Templâ, quæ falsis Numinibus consecraverat. At, ejusmodi Templâ, Idolis erecta, nunquam à Salomone fuisse diruta, sed usque ad Josiam, Regem Judæ, permansisse testatur Scriptura Sacra. Denique, ad probandam æternam Regis Salomonis damnationem, citabant viri illi eruditi non solum Tertullianum, antiquum Scriptorem, lib. De Præscriptione cap. 2. sed etiam sanctos Patres, & Scriptores Ecclesiasticos, videlicet S. Cyprianum Epist. 6. ad Rogatianum, & lib. De Unitate Ecclesiæ, S. Augustinum lib. 22. contra Faustum, Manichæum, cap. 81. lib. 3. De Doctrina Christiana cap. 21. lib. 12. De Civitate Dei cap. 20. & Enarratione in Psalmum 126. S. Joannem Chrysostrum Sermone De Poenitentia, S. Gregorium Magnum lib. 2. Moralium cap. 2. quibus adjungebant S. Nilum, Bedam, Lyranum, Tostatum, Bellarminum, aliisque modernos Scriptores, qui sententiæ de perpetua Salomonis damnatione aperte suffragantur. Verùm, hæc de æterna Salomonis damnatione sententia non aridebat aliis ejusdem cœtus viris eruditissimis, qui Salomonem æternâ salute donatū esse magnis animis pertendebant, idque se his momentis evincere posse autumabant. Primò, quia Salomon, post suum lapsum, scripsit librum, dictum Ecclesiasten, in quo poenitens & dolens, quòd Idolorum cultui, & vanis mulierum amoribus vacasset, exclamat cap. 1. v. 1. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

D. Grates tibi rependo maximas, quòd non tantum Historiæ Sacræ quintæ Mundi Ætatis notitiam dederis, sed etiam ejus veritatem, contra Atheos, aliòsque id genus incredulos homines, comprobaveris ex ipsismet Annalibus variarum Gentium, nec non ex prophanis Scripturibus, quorum testimoniis, si viri increduli, qui sacrilegâ temeritate omnia Historiæ Sacræ monumenta in Sacrorum Scriptorum libris contenta repudiant, assentiri nolint, digni profectò sunt, quos in suis plusquam cimmeriis tenebris immerfos relinquamus.

M. Eo de argumento plenius disserui in Tractatu, quem edidi, De Scriptura Sacra, in cujus priori parte pluribus momentis adstruo Antiquitatem, Revelationem, Inspirationem, & divinam auctoritatem Sacrorum Librorum, qui complectuntur Historiam Veteris Testamenti, ibique difflavi Atheorum, & Incredulorum ficulneas objectiones. Hunc igitur Tractatum, si plura scire aveas, adire & legere non pigeat. Nunc autem colligamus vasa, postridiè alterum habituri Colloquium, in quo excutiemus, eademque operâ diluemus præcipua Dubia, quæ Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes circa Historiam Sacram quintæ Mundi Ætatis proponere solent.

Secundò, quia veteres Rabbinii testantur, *Salomonem*, poenitentiam ductum, postquam sese in templo virgis acriter flagellasset, Regnò se abdicasse, & scipione nixum, ostiatim emendicasse, & in circulis ac compitis Hierosolymorum clamasse: *Ego Salomon fui olim Rex super Israël.* Tertio, proferebant viri illi eruditi plumbeos quosdam Granatenfes Libros Arabicè scriptos, quos Hispani à *S. Jacobo*, Apostolo, aut ab ejus Discipulis exaratos credunt, in quibus locupletissimum de poenitentia *Salomonis* extat testimonium, his verbis expressum: *Et fleuit scelus fletu vehementi, & condonatum est illi, & obiit fidelis & servus.* Denique, ajebant illi viri eruditi, in hanc sententiam de poenitentia *Salomonis*, ac subindè de æterna illius salute, ultrò descendere *S. Hieronymum*, *S. Gregorium Taumaturgum*, *Rupertum*, ac benè multos recentiores Scriptores. Hactenus fideliter retuli quidquid viri eruditi illius, cui interfui, literarii coetùs pro æterna *Salomonis* forte ultrò citroque dixerunt. Tuum nunc est breviter ostendere, quænam probabilior sit sententia, quam ipse, obviis, ut ajunt, ulnis confestim amplectar.

M. Auctor tibi sum, ut de æterna *Salomonis* sorte neutram seferis sententiam. Nec enim damnatum esse *Salomonem* ex eo colligi potest, quòd Scriptura Sacra ejus lapsum commemorat, ejus verò poenitentiam omninò reticeat, quia eadem Scriptura Sacra nec *Adami*, nec *Loti*, nec *Samsonis* poenitentiam meminit, eos tamen poenitentiam egisse, eosque in cœlis esse receptos, constans est omnium sententia. Nec similiter *Salomonis* poenitentia probari potest ex libris, quos edidit, *Ecclesiaste*, & *Proverbiorum*, quia doctissimi viri, quos inter censetur *Bellarminus* in lib. *De Verbo Dei*, docent, libros, *Ecclesiasten*, *Proverbiorum*, & *Canticum Canticorum* fuisse à *Salomone* conscriptos antequàm sese in libidinem effunderet, & in Idololatriam prolaberetur, idque colligunt ex eo, quòd *Salomon* his in libris nullam prorsus mentionem faciat sui lapsus, suæque Idololatriæ, nec suæ poenitentiam, quod tamen, si eum verè poenituisse, facere omni procul dubio debuisset, ut scandalum, quod peccans dederat, poenitens refarciret. Quod verò de *Salomone* retulisti, eum videlicet poenitentem virgis sese in Templo verberasse, Regno abdicasse, & ostiatim emendicasse, id, inquam, Rabbinorum venam sapit, & pu-

rum figmentum est, crasso filo contextum, Scripturæ Sacræ oppositum, cuius nullum in sanctis Patribus, & Scripturibus Ecclesiasticis, vel minimum apparet vestigium. Procul hinc ergò tam malè confarcinata fabula. Libros autem illos Granatenfes, Arabicè scriptos, in quibus de poenitentia *Salomonis* expressum extat testimonium, tanquàm spurios, & pseudopigrapha continentes monumenta, jure optimo explodunt viri eruditi, quò fit, ut hujus surfuris libros, tanquàm genuinos *S. Jacobi*, vel ejus discipulorum foetus, in tanta doctrinarum luce, in tanta doctissimorum Criticorum frequentia venditare, atque fucum facere frustra tentarint nonnulli Scriptores Hispani.

D. Quid ergò tu de æterna *Salomonis* sorte sentis? Video enim, tibi neutram, quam adduxi, virorum eruditorum, probari sententiam.

M. Sentio, nihil certi de æterna *Salomonis* sorte pronuntiarì posse five ex Scriptura Sacra, quæ, ut mox diximus, eade re silet, five ex communi sanctorum Patrum consensu, quia inter illos alii saluti *Salomonis* adversantur, alii patrocinantur, five denique ex judicio Ecclesiæ Catholicæ, quæ super hac re nihil hactenus definivit. Quocirca, hæc de æterna *Salomonis* sorte controversia est adhuc instar litis sub iudice pendens, de qua in utramque partem, salvâ & inculpata fide, disputandi libera permittitur potestas. Dubiam autem & incertam *Salomonis* sortem esse voluit Deus, ut omnibus metum sanctum incuteret & salutarem, docerétque nos perituras Mundi fugere delicias, à sæcularibus pompis abhorreere, atque satagere diligenter, ut per bona opera certam nostram vocationem faciamus, & cum timore ac tremore salutem nostram indefinenter operemur. *Qui ergò stat, videat ne cadat.*

D. Legebam nuperrimè in Scriptura Sacra cap. 2. lib. 3. Regum, *Salomonem*, ut suum firmaret Regnum, non solum præcepisse, ut interficeretur *Adonias*, ipsius frater primogenitus, qui Regnum, ad quod jus habebat, affectabat, verum etiam, *Abiatharem*, Summum Sacerdotem, exauctorasse, & *Joabum*, militiæ Principem, in Tabernaculo, ad quod confugerat, capitis damnasse. Quæro igitur nunc, an Rex *Salomon* in his indicendis poenis justè se gesserit, aut peccaverit?

M. Sale-

M. *Salomon*, qui à patre suo *Davide*, consentiente omni populo, Rex fuerat constitutus, non iniquè egit, quandò *Adoniam*, fratrem suum primogenitum, occidi jussit. Nam primò *Adonias* Regnum invadere, & in *Salomonem*, Regem legitimum, conjurando, eum è folio totis viribus deturbare moliebatur. Verum quidem est, *Adoniam*, vivente adhuc patre suo *Davide*, veniam affectatæ tyrannidis, & conjurationis criminis à *Salomone* obtinuisse, eâ tamen Lege, ut nihil deinceps novi moliretur, nec ambitu ac factu suo novarum turbarum, aut suspicionum ansam præberet. Huic autem conditioni non stetit *Adonias*. Sed post mortem *Davidis*, patris sui, in novam contra Regem *Salomonem*, cui fidem suam obstrinxerat, conjurationem prorupit, Regiam dignitatem denuò usurpare tentavit, sicque perfidiæ, perduellionis, & criminis læsæ Majestatis factus reus, justè à *Salomone* occidi jussus est. Præterea, *Adonias*, licet primogenitus esset, justamen nullum ad Regnum sibi vindicare poterat, tum quia Deus, in cujus manu sunt omnia jura Regnorum, se non *Adoniam*, sed *Salomonem* daturum Regnum significavit *Davide* per Prophetam *Nathanem*, sicut legitur lib. 2. Regum cap. 7. v. 12. Hanc autem divinam dispositionem probè norat *Adonias*, quippe qui sic *Bethsabeeam*, matrem *Salomonis*, affatus est: *Sed translatum est Regnum, & factum est fratris mei, à Domino enim constitutum est ei.* Tum quia etiam *David*, nullâ habitâ ratione primogenituræ *Adoniam*, potuit citra ullam injustitiam suum Regni instituire successorem filium *Salomonem*, quia sicut in præcedenti Colloquio observavimus, successio Regni apud Judæos ex patris voluntate pendebat. Hinc Rex *Roboamus* ex viginti septem, quos procreavit, filiis, *Abiam*, non primogenitum, sed quartum, & ex tertia uxore susceptum, Regni Judææ suum constituit successorem. Denique, Rex *Salomon* justa de causa *Abiatharem* Sacerdotio exauctoravit, & *Joabum*, qui, regnante *Davide*, erat militiæ Princeps, capitali poenâ multavit, quia ambo, ut testatur Scriptura Sacra, conjurationis *Adoniam* in *Salomonem*, Regem legitimum, conscii erant, ejusque partes suis consiliis & auctoritate juverant, fauerant, atque promoverant. In his ergò poenis, quas *Salomon* inflixit *Adoniam*, fratri suo, Sacerdoti *Abiathari*, & militiæ Principi *Joabo*, justè se gessit, nullamque peccati maculam contraxit.

D. Multa mihi tam circa libros, quos edidit Rex *Salomon*, quàm circa alios li-

bro, quos in quinta Mundi Ætate Scriptores, Spiritu sancto afflati, exararunt, suppetunt proponenda Dubia. Legi etenim, ne ad hoc præfens nostrum Colloquium imparatus accederem, lucubrations quorundam virorum eruditiorum, qui de Libris Sacris lato calamo differuerunt, ex quibus nonnullas excerpti difficultates, quæ spectant Auctores, doctrinam & numerum Sacrorum Librorum, qui in quinta Mundi Ætate fuerunt conscripti. Quæ omnia, juxta brevem & expeditam methodum, quæ tibi familiaris est, meoque captui magis accommodata, explanandi curam ut in præsentia suscipias, te etiam atque etiam rogo. Et in primis, à te scire velim, quot libros *Salomonis* Ecclesia Catholica suo in Canone Librorum Sacrorum percenseat?

M. Tres dumtaxat *Salomonis* libros, videlicet *Ecclesiasten*, *Proverbia*, & *Canticum Canticorum* Catalogo Librorum Sacrorum accenset Catholica Ecclesia, ut constat ex his Romanis Pontificibus, Conciliis, & sanctis Patribus, qui Sacrorum Librorum Indices scripserunt, *Innocentio I.* *Gelasio I.* *Eugenio IV.* Conciliis Carthagenensi III. Laodiceno, & Oecumenico Tridentino, *Melitone*, *Origene*, Auctore Synopseos Scripturæ Sacræ, *S. Athanasio* nomine inscriptæ, *S. Gregorio Nazianzeno*, *Cyrillo Hierosolymitano*, *Hilario*, *Epiphonio*, *Hieronymo*, *Augustino*, & *S. Joanne Damasceno*. Sed, si præter Canonem Ecclesiasticum, singillatim expendamus tres illos libros, videlicet *Ecclesiasten*, *Proverbia*, & *Canticum Canticorum*, compertum atque exploratum erit, *Salomonem* esse legitimum illorum parentem. Verum enim verò, ut ab *Ecclesiastis* libro incipiamus, certum est, neminem unquam negasse, aut in dubium revocasse, *Salomonem* esse auctorem istius libri, exceptis Talmudistis, & *Hugone Grotio*. Talmudistæ, siquidem putant, auctorem Libri Ecclesiastis esse *Ezechiam*, Regem Judææ. *Grotius* verò esse *Zorobabelem* auguratur. Sed isti oppidò falluntur. Nam hæc verba, quibus hic liber inchoatur: *Verba Ecclesiastæ, filii David Regis Hierusalem*, & ista, quæ sequuntur: *Locutus sum in corde meo dicens: Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientiam, qui fuerunt ante me in Hierusalem*, hæc, inquam, verba nec in Regem *Ezechiam*, nec in *Zorobabelem* quadrare possunt, sed dumtaxat conveniunt *Salomoni*, qui fuit filius *Davidis*, Regis, quique sapientiam & magnificentiam nullum parem habuit. Præterea, si capita ejusdem libri septimum & octavum, ubi

fit

fit sermo de sapientia, attentè legas, multa in his comperies, quæ soli Salomoni aptari & congruere possunt. Adde denique, Auctorem istius libri *Ecclesiastis* dicitur cap. 12. testari, se multas composuisse Parabolas: *Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, composuit Parabolas multas.* Quod sanè alteri, quàm Salomoni competere nequit.

Quod spectat librum *Proverbiorum*, una est omnium sententia, Salomonem esse auctorem hujus libri, idque declarat capituli primi libri istius initium: *Parabola Salomonis, filii David, Regis Israël.* Dubitant tamen nonnulli, an integer *Proverbiorum* liber fuerit à Salomone conscriptus? hisq; momenti ducuntur. Primò, quia caput vigesimum quintum hujus libri ab his verbis exordium ducit: *Hæ quoque Parabola Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiae, Regis Juda.* Quæ verba innuere videntur, præcedentes quidem Parabolas à Salomone esse scriptas, sed subsequentes Parabolas, seu illas, quæ à capite vigesimo quinto usque ad finem, seu ad caput trigessimum primum inferuntur, adscribendas esse viris *Ezechiae, Regis Juda.* Hanc dubitationem confirmant hæc verba, quibus incipit caput trigessimum libri *Proverbiorum*: *Verba congregantis filii vomentis,* quæ verba ex Textu Hebræo sic juxta Versiones Chaldaicam, & Syriacam, verti debere docent viri eruditi: *Verba Agur, filii Jake; Prophetiam dixit vir ad Itihel, ad Itihel & Uchal.* Non ergò *Proverbiorum* liber est unius dumtaxat Salomonis, sed ex aliorum Scriptorum Parabolis collectus & concinnatus. Denique libri *Proverbiorum* caput ultimum, seu trigessimum primum, his verbis auspicator: *Verba Lamuelis Regis &c.* Harum itaque Parabolarum, quæ continentur in postremo capite libri *Proverbiorum*, auctor non est Salomon. His momenti ducti nonnulli, dubitant, num liber *Proverbiorum*, totus quantus est, Salomoni asseri ac vindicari debeat? Sed præposteram esse illam dubitationem ostendit illustrissimus *Daniel Huetius*, Episcopus Abrincensis, in sua *Demonstratione Evangelica*, Propositione 4. pag. 190. ubi doctissime observat, Parabolarum Salomonis collectionem factam esse diversis temporibus, partim ante *Ezechiam*, Regem Juda, partim temporibus ejusdem Regis *Ezechiae*, partim denique *Aguris*, filii *Jake*, temporibus. Nam ante captivitatem Babylonicam ter mille Parabolæ Salomonis in Templi Tabulariis afferrebantur. Sed, com-

bustis in excidio Hierosolymitano Sacris Codicibus, quibus descriptæ continebantur *Salomonis* Parabolæ, *Estras*, post laxatam captivitatem Babylonicam, ex ingenti *Salomonis* Parabolarum numero aliquot tantum particulas, sanctorum virorum diligentia, & singulari Dei providentiâ flammis exemptas nactus est, & collegit. Hinc factum est, ut priora viginti tria capita libri *Proverbiorum* cum viginti duobus primis versibus capituli vigesimi quarti nulla ex parte mutilata sint, sed talia extent, qualia à Salomone descripta sunt. Reliquorum autem libri *Proverbiorum* septem capitum compilatio cum postrema ejusdem libri capituli vigesimi quarti parte, multorum, id est, tam virorum, quos in hunc finem selegit Rex *Ezechias*, quàm *Aguris*, & *Lamuelis* collectio est, Parabolis *Salomonis*, hinc inde excerptis conflata, & ab *Estra*, qui, post captivitatem Babylonicam, Spiritu sancto afflatus Libros Sacros recognovit, & à mendis, quæ in eos irreperant, repurgavit, in ordinem digesta. Sed satis diluta manent hæc quorundam Scriptorum circa Auctorem totius libri *Proverbiorum* dubitationis adducta momenta, quæ profectò tanti non sunt, ut quemquam à communi sententia, quæ integrum *Proverbiorum* librum *Salomoni* adjudicat, divellere debeant.

Supereft nunc, ut breviter ostendam, *Salomonem* esse Auctorem libri *Cantici Canticorum*. Et primò quidem Titulus istius Operis *Cantici Canticorum*, tam in Hebraico Exemplari, quàm in LXX. Interpretum Versione, *Salomonem* indicat Auctorem. Præterea, in hoc Sacro Libro sæpiùs citatur *Salomon*, sicut, Exempli gratiâ cap. 3. v. 7. *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt.* Et v. 9. *Perculum fecit sibi Salomon de lignis Libani.* Et v. 11. *Egredimini & videte filia Sion, Regem Salomonem, in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis suæ, & in die lætitiæ cordis sui.* Quæ verba, juxta sensum litteralem, aperte denotant nuptias, quas cum filia Regis *Pharaonis* inivit Rex *Salomon*. Adde etiam, singularem opinionem Talmudistarum, qui librum *Cantici Canticorum* non *Salomoni*, sed Regi *Ezechiae*, adscribunt, totius Ecclesiæ Catholicæ judicio, & communi Doctorum calculo jure optimo, ceu falsam repudiari.

D. Existimabam ipse, *Salomonem* non tantum edidisse tres illos, quos ei vindicasti, libros, videlicet *Ecclesiasten*, *Proverbia*, & *Canticum Canticorum*, sed etiam, eum esse Auctorem librorum *Sapientia*,

piencia, & *Ecclesiastici*, quos *Salomoni*, sicut nuperrimè legebam, tribuunt quidam Scriptores Ecclesiastici.

M. Libros *Sapientia*, & *Ecclesiastici* fuisse *Salomoni* ab antiquis quibusdam Scriptoribus tributos, fatetur S. *Augustinus* lib. 2. *De Doctrina Christiana* cap. 8. & lib. 17. *De Civitate Dei* cap. 20. Sed ibidem ait, id factum esse propter quamdam eloquii similitudinem. Nam *Salomonis* non esse nihil dubitant quique doctiores. Adde etiam, antiquos illos Scriptores non in eo sensu libros *Sapientia*, & *Ecclesiastici* tribuisse *Salomoni*, quòd putarent, hosce duos libros fuisse à *Salomone* editos, dispositos, ordinatos, ac digestos, sicut nunc sunt; sed solum eo in sensu, quòd alii Scriptores, post *Salomonis* mortem, ex libris ab ipso exaratis, & hæc illac dispersis, quorum etiam nonnulli injuriâ temporum perierunt, Sententias & Parabolas collegerunt. Scripsit enim *Salomon* (sicut legitur cap. 4. v. 32. Regum) tria millia parabolarum, & quinque millia carminum, ex qua immensa copia alii Scriptores, Spiritu sancto afflati, mortuo *Salomone*, ipsius Sententias, & documenta excerpterunt, litterisque mandarunt, ut ipsamet testatur Scriptura Sacra cap. 25. libri *Proverbiorum*. In hoc itaque sensu libri *Sapientia*, & *Ecclesiastici* à veteribus Scriptoribus *Salomoni* tribuuntur, quamvis concors sit omnium eruditorum sententia, prædictos libros, quales nunc extant, à *Salomone* non fuisse conscriptos. Cæterum, quinam sint Auctores librorum *Sapientia*, & *Ecclesiastici*? mox, juxta probabiliorum virorum eruditorum opinionem, indicabimus.

D. Licet tres illos *Salomonis* libros, *Proverbia*, *Ecclesiasten*, & *Canticum Canticorum*, sine ullo prorsus errore conscriptos, divinæque pollere auctoritate constantissimè profitear, nonnulla tamen in his, sed præsertim in *Ecclesiaste*, & *Cantico Canticorum*, circa doctrinam & mores leguntur, quibus, uti observant doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes, abutuntur viri impii, & ex quibus Hæretici occasionem arripiunt sacram illorum librorum auctoritatem labefactandi. Hæc autem loca, quibus viri impii, & Hæretici perperam abutuntur, quæq; inter legendum eruditorum Scriptorum Opera annotavi, & ne à memoria exciderent, in his schedulis descripsi, nunc proferam, quòd, illis semel à te dilucidatis, promptior ac paratior sim, ad elidenda impiorum hominum, & Hæreticorum argumenta. Ordiam, autem à libro *Ecclesiastis*, quem Athei, Epi-

Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

curei, aliique ejusdem furfuris homines, qui negant immortalitatem animæ, ac vitam, belluarum more, transigunt, impiæ suæ doctrinæ favere didicant, eò potissimum nomine, quòd cap. 2. v. 23. istius libri dicitur: *Nonne melius est comedere, & bibere?* Et cap. 13. v. 19. & seq. *Idcirco unus interitus est hominis & jumentorum, & aqua utriusque conditio: Sicut moritur homo, sic illa moriuntur. Et nihil habet homo jumento amplius. . . . Quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus jumentorum descendat deorsum.* Quibus verbis, inquit Athei, & Epicurei, aperte innuit Auctor libri *Ecclesiastis*, nihil post hanc vitam sperandum esse, persuadetque hominibus, ut sese obsecenis voluptatibus, quæ gustu, aliisque corporis sensibus percipiuntur, ingurgitent, quamdiu hac communi luce fruuntur.

M. Mirum sanè, quòd Athei, & Epicurei, qui omnem fidem derogant Scripturæ Sacræ, ejusque divinam auctoritatem, revelationem, & inspirationem negant, velint in Sacro Ecclesiastis Libro aliquod sacrilegæ suæ doctrinæ expiscari præsidium. Sed quàm frustra id moliantur, multis momenti evincam. Primò, quia *Salomon*, Libri Ecclesiastis Auctor, hæc verba, quibus abutuntur Athei, & Epicurei, non ex sententia sua profert, sed ex persona stultorum & impiorum hominum, quorum varias opiniones de finibus bonorum & malorum producit in medium, discutit, & examinat, ac tandem disputationi suæ coronidem his verbis imponit: *Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, Mandata ejus observa. Hoc est enim omnis homo, & cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.* cap. 12. v. 13. & 14. Libri Ecclesiastis, Præterquam quòd, etsi darem, *Salomonem* hæc verba: *Nonne melius est comedere, & bibere &c.* non ex persona impiorum, sed ex sua protulisse sententia, indè tamen colligi dumtaxat posset, *Salomonem* approbasse modestum, temperatum, & legitimum bonorum temporalium usum, sicut ipsemet mentem suam clarissimè aperit cap. 3. v. 13. ejusdem libri, dicens: *Omnis homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est.* Porrò, usus tantum modestus & legitimus bonorum temporalium meritò appellari potest *Donum Dei*, non verò effrænis & immoderata illorum fruitio. Hinc *Salomon* in hoc Ecclesiastis libro eum in finem unicè collimare videtur, ut coërceat libidinem impiorum hominum, qui, cupiditati suæ

E

laxan-

laxantes habenas, impotenti æstu indulgent voluptatibus, & deliciis carnalibus, quas vanas, fluxas, & humani cordis explendis desideris omnino impares esse lulententer ostendit. Pluribus verbis etiam inculcat, ne vitæ emendatio usque ad senectutem procrastinetur, tum propter juventutis celeritatem, tum propter senectutis, quam multa solent circumvenire incommoda, fragilitatem, calamitatem, & finem, qui eam consequitur, seu amarum mortem, & strictam divini judicii executionem. Quæ certè omnia jugulant Atheorum, & Epicureorum impietatem. Pari perspicuitate Salomon adstruit eodem in libro immortalitatem animæ, & supremum Dei judicium. Sic enim cap. 3. v. 16. ait: *Vidi sub Sole in loco judicii impietatem, & in loco justitiæ iniquitatem, & dixi in corde meo: justum & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.* Et cap. 21. v. 1. *Memento, inquit, Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniant dies afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent.* Subdit postea versu septimo ejusdem capituli: *Et revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & spiritus ad Deum, qui dedit illum.* Quo sanè ad stabiliendam contra Atheos, & Epicureos spiritualitatem animæ, ejusque immortalitatem nihil evidentius dici potest. Sed quorsum, dices Salomon aliis in locis ejusdem Libri Ecclesiasticis, asserit, *unum interitum esse hominis, & jumentorum, & æquum utriusque conditionem?* ut quid etiam affirmat Salomon, neminem nosse *si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus jumentorum descendat deorsum?* Numquid ejusmodi locutiones innuere videntur, Salomonem dubitasse saltem de immortalitate animæ? At ipse respondeo, ex his locutionibus colligi nullo pacto posse, Salomonem negasse, aut in dubium revocasse animæ immortalitatem. Ratio in promptu est, quia si Athei ex his verbis: *Quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum?* inferant, Salomonem negasse, aut in dubium vertisse rationalis animæ immortalitatem, non absimili ratione ex istis verbis: *Quis novit, si spiritus jumentorum descendat deorsum?* oportebit, ut Athei, & Epicurei colligant, Salomonem negasse, vel in dubium vocasse mortalitatem jumentorum, seu brutorum animantium. Quis autem eò desipiat, ut suum in animum inducat, tam absurdam sententiã, & ineptam dubitationem in mentem Salomonis, Regis, post homines natos sapientissimi, cadere potuisse. Crediderim ergò ipse, Salomo-

nem per hæc verba: *Quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum? & si spiritus jumentorum descendat deorsum?* voluisse deplorare ignorantiam & cœcilitatem impiorum, qui, omnibus vitiis dediti, quasi degenerant in belluas, sibi que falsò ex his, quæ apparent sensibus, persuadent, unum, eundemque esse hominis & jumentorum interitum, quasi diceret Salomon, qui in Libro Ecclesiasticis personam sacri Oratoris agit: *Tanta est impiorum hominum ignorantia & cœcitas, ut perperam sibi persuadeant, unum interitum esse hominis & jumentorum. Quis enim inter illos impios novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum? & si spiritus jumentorum descendat deorsum?* Eà locutione, quæ sacris verbis Dei præconibus familiaris est, usus est Salomon in Libro Ecclesiasticis, ut ostenderet, scelestos & impios homines ita Dei, sui que immemores vivere, ut nec Deum timeant, nec perspectã habeant immortalitatem animæ, planè que ignorent præclaras dotes, quibus homo discrepat à belluis. Denique, quando Salomon in Libro Ecclesiasticis dicit, *unum interitum esse hominis & jumentorum, & æquum utriusque conditionem,* id intelligit de corpore hominis, non de ipsius animã. Una quippe in belluis dumtaxat concipitur substantia, videlicet materialis & corporea, quæ pereunte, nihil residui in his permanere potest. At, in homine gemina distinguitur substantia; una nimirum, quæ materialis est, trinãque extensione in longum, latum, & profundum prædita, & est corpus. Altera in homine substantia est expers materiæ, & spiritualis, utpotè ex natura sua capax cogitationis, intellectus, & volitionis. Quò fit, ut, desinente in homine substantiã corporeã, superstes sit semper anima, quæ est substantia incorporea & immortalis. Sed hæc ad vindicias Libri Ecclesiasticis, dicta sufficiant, ex quibus facilè etiam intelliges, quàm finistrum, juxta ac insulsum sit judicium, quod de eo libro profert Hæresiarcha Lutherus, quem in suis *Convivialibus Colloquiis de Libris Veteris & Novi Testamenti*, hæc effutire non puduit: *Ecclesiastes Liber, inquit, non est plenus, multa habet abrupta; neque œcreis, neque calcaribus indutus est, hoc est, nullam habet perfectam sententiã? Equitat in arundine longa, sicuti ego, dum eram in Monasterio.* Dignum sanè patellã operculum! nimirum Lutherus Salomonem ex suo voluit metiri ingenio, & quia ipse, vinolentiæ & crapulæ deditus, non nisi plenissimè potatus animũ ad scribendum,

dum, vel concionandum appellere solebat, ideò ludicrè ait, Auctorem Libri Ecclesiasticis non esse plenum, eumque absque œcreis, & calcaribus equitare in arundine longa. Sed mittamus sacrilegas istius Hæresiarchæ facetias, quibus palam declaravit, se in corde *Lucianum*, Deum, hominumque irrisorem, aut alium quemdam de grege *Epicuri* porcum, grandem inhalantem crapulam, aluisse.

D. Non minori petulantia Hæretici insurgunt contra *Salomonis* librum, qui per excellentiam dicitur *Canticum Canticorum*. Ajunt enim, sicut nuperrimè legebam, hunc librum nihil præ se ferre divinum, sed esse obscenam impudici amoris cantilenam, seu garritum conjugum inter se, seu inter *Salomonem*, & filiam Regis *Ægypti*, quam uxorem duxerat. Asserunt, *Salomonem* in hoc libro secretiora nuptiarum arcana, lenesque conjugum sub noctem susurros, honestis tamen verborum involucris eã arte obtexisse, ut sine ulla distortionem latentes sensus possint à lectoribus inveniri. Quocirca, audacter pronuntiant, ab illius libri lectione omnes arceri debere, ne inter illum legendum ad amorem prophanum alliciantur. Hanc igitur Hæreticorum petulantiam, quæso te, ut breviter hic retundas, & germanum aperias *Cantici Canticorum* sensum.

M. Hunc Hæreticorum errorem, librum *Salomonis*, qui inscribitur *Canticum Canticorum*, prophanos amores, & nuptiarum arcana exprimere impiè asserentium, jam olim *Theodoretus* Præfatione in *Canticum Canticorum* doctissimè confutavit. Verum, quia eundem errorem postremis hæc temporibus recoxerunt Anabaptistæ, aliique moderni Hæretici, non abs re erit paucis verbis illum dispungere. In primis, *Esdras*, qui post laxatam captivitatem *Babylonicam* Canonem Sacrorum Librorum condidit, *Canticum Canticorum* inter Sacras Scripturas collocavit. Ecclesia etiam Catholica, cujus judicium indeficiens est, & falli omnino nescium, divinam *Cantico Canticorum* auctoritatem vindicavit. Credibile autem ne est, *Esdras*, & Ecclesiam Catholicam voluisse *Canticum Canticorum* accensere Catalogo Librorum Sacrorum, si reverà hic liber, ut blaterant Hæretici, prophanum aliquid saperet, & obsceni eructaret scintillas amoris? Prætereà, sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici *Origenes*, *Eusebius*, *Cyprianus*, *Basilius*, uterque *Gregorius*, *Diodorus*, *Joannes Chrysostomus*, & alii posteriorum temporum Scripturæ Sacræ Interpretes, qui librum *Cantici Canticorum* doctissimis Commentariis illustrarunt, ejusque arcanos ac mysticos sensus piè ac sagaciter scrutati sunt, docent, istud *Canticum Canticorum* complecti Colloquium Christi vel cum Ecclesia, quam acquisivit sanguine suo, quamque sibi mediã Incarnatione desponsavit, vel cum anima, quam per fidem sibi sponsam itidem copulatam imbuit sanctitatis doctrinã, & vitæ spiritualis perfectione per metaphoras, similitudines & parabolas instituit. Hæc est doctrina sanctorum Patrum, quos verosimile non est hunc *Cantici Canticorum* librum Commentariis illustrare voluisse, si hic liber, prophanum, ut garritur Hæretici, aleret amorem, Addo etiam, *Paraphrastem Chaldæum*, & *Mosem Mammomidem*, Rabbiorum doctissimum, asserere, *Salomonem* isto Dramate, seu *Cantico Canticorum*, expressisse amorem Dei erga dilectum sibi ac fidelem populum *Israëliticum*. Non ergò prophanum & obscenum amorem spirat liber *Cantici Canticorum*, sed divinum & spiritualem, sicut ostendit *S. Hieronymus* lib. 1. contra Hæreticum *Jovinianum*. Non inficior tamen, Hebræos non permittere, juvenibus lectionem hujuscæ libri, cujus reconditos sensus penetrare haud possunt, utpotè necdum perfecti, tamque solidi cibi capaces. Sed ex hac prohibitione nihil adversus divinam libri *Cantici Canticorum* auctoritatem extundi potest, quia, ut appositè observat *Origenes* Homilia 1. in *Canticum Canticorum*, Hebræi prohibent pariter lectionem principii libri *Genesis*, sicut initium ac finem Prophetiæ *Ezechielis*; & tamen Hebræi, non obstante illâ prohibitione, integro *Genesis* libro, sicut initio & fini Prophetiæ *Ezechielis* divinam attribunt auctoritatem. Quæ cum ita se habeant, æquumne est, ut, despectã Ecclesiæ Catholicæ, & sanctorum Patrum auctoritate, aurem præbeamus nefariis Hæreticis, qui in sacrum *Cantici Canticorum* librum temerè, & perfrictã fronte debacchantur, eumque pro suo nutu & arbitrio eximunt è Sacrorum Librorum Canone, quem *Esdras*, speciali Spiritus sancti lumine illustratus, contexit, & Catholica approbavit Ecclesia?

D. Expeditam nunc habeo & paratam solutionem argumentorum, quæ ad convellendam, vel elevandam sacram librorum, quos edidit *Salomon*, auctoritatem ex contraria parte opponi possunt. Juvat modò, si placet, tantisper inquirere

in Auctores librorum *Sapientiae*, & *Ecclesiastici*, quos ex Ethicarum *Salomonis* *Scripturum*, seu *Sententiarum* compilationibus decerptos esse superius quidem observasti, sed illorum ordinem, contextum, ac compositionem esse alterius Scriptoris, à *Salomone*, planè distincti, infinuasti. Cedo itaque nomina Auctorum, à quibus conscripti sunt libri *Sapientiae*, & *Ecclesiastici*, eademque operà summam exhibe rerum, quas præcipuè complectuntur sacri illi duo libri.

M. Quamvis certum sit, librum *Sapientiae* ex variis *Salomonis* *Sententiis* hæc illac dispersis fuisse conflatum, ac subinde doctrinam, eo in libro contentam, esse *Salomonis*, sicut declarat ejusdem Sacri Libri Titulus, qui in Græca, Syriaca, & Arabica Versionibus nomen *Samsonis* præfert: Attamen, quis sit Auctor ille, qui doctrinam *Salomonis*, seu Ethicas ejus *Sententias* collègit & compilavit, easque in hoc *Sapientiae* libro, quem nunc habemus, digessit, disposuit, & ordinavit? incertum omninò est. Ut sit, certissimè constat, Auctorem istius *Sapientiae* libri, qualem nunc habemus, fuisse à Deo inspiratum, & spiritu prophético afflatum hæc de Passione Christi Domini capite secundo scripsisse: *Si enim est verus filius Dei, suscipiet eum, & liberabit eum de manibus contrariorum. Contumeliâ & tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius. Morte turpissima condemnemus eum &c.* Quæ verba si conferantur cum iis, quæ cap. 27. *Evangelistæ Matthæi* leguntur, planum erit, hoc esse illustre de Passione Christi Domini Vaticinium. Advertere tamen debes, hunc *Sapientiae* librum non extare in Hebræorum *Canone*, quem *Esdras* post solutam captivitatem *Babylonicam* condidit, insertum tamen esse *Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canonis*, quem *Catholica* contexit *Ecclēsia*, quæ infallibili, quo pollet, judicio defectum *Canonis Hebræorum* sensit, & divinam libro *Sapientiae* asseruit auctoritatem. Quò sit, ut nullus, nisi *Hæreticus*, hunc *Sapientiae* librum esse sacrum ac divinum inficias ire possit. Continet autem hic *Sapientiae* liber undeviginti capita, quorum hæc summa est. Primò, hortatur hujus sacri libri *Scriptor*, Reges, Principes, & Magistratus ad zelum, studium, & amorem *Sapientiae*, eisque suadet servare justitiam, quæ viam sternit ad veram acquirendam sapientiam. Justorum vitam & mortem felicem esse ostendit, impio-

rum verò vitam neque diuturnam esse neque felicem, mortem inhonoratam, & post mortem coram *Tribunali Dei* fletus, miserum in *Inferno* statum, æternosque cruciatus. Prætereà, explicat *Sapientiae* originem, docet modum illam acquirendi, ejusque excellentiam commendat. Postremò, plurimis exemplis illustrium *Patriarcharum*, & totius populi *Israëlitici* palam facit utilitates, fructus, & effectus *Sapientiae*.

Auctor libri, qui dicitur *Ecclesiasticus*, non alius est, quàm *Jesus filius Sirach*, qui ex variis *Salomonis* moralibus excerptis *Sententiis*, & in ordinem digestis hunc librum concinnavit. Quàm plurimas enim *Salomonis* *Sententias* ex libris *Proverbiorum*, *Ecclesiastis*, & *Sapientiae* in istum *Ecclesiasticum* librum translatas fuisse luculenter demonstrat *Druſus* lib. 1. *Observationum*, & illustrissimus *Daniel Huetius*, *Abrincensis* *Episcopus*, in sua *Demonstratione Evangelica*, *Propositione IV.* Nec solum *Jesus*, filius *Sirach*, *Hierosolymitanus*, *Salomonis* *Sententias* compilavit ac digessit in libro, qui *Ecclesiasticus* appellatur, verum etiam ad *Salomonis* *Sententias* adjecit suas, sicut legitur in Prologo istius libri: *Avus meus Jesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis Legis & Prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent, ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam.* Et capite 50. vers. 29. ejusdem libri: *Doctrinam sapientiae, & disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach, Hierosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo.* Undè liquet, *Jesum* filium *Sirach*, esse Auctorem libri *Ecclesiastici*, quia (ut perdoctè observat illustrissimus *Abrincensis* *Episcopus* in sua *Demonstratione Evangelica*, *Propositione IV.* pag. 204. sicut domus opifex censetur is, non qui materiam cædit, aut cæmenta tundit, sed qui hæc aliundè subministrata ordine collocat, & suis quoque locis ad condendam domum disponit; ita *Sententias à Salomone* ferè excogitatas, tanquam cæmenta ac materiam collegit *Jesus Sirachi* filius, & in ejus, quo nunc utimur, Operis fabricationem digessit. Hunc librum *Ecclesiastici*, sicut & librum *Sapientiae* non recenset *Canon Esdrinus*, seu *Hebræorum Canon*, quem *Esdras* post laxatam captivitatem *Babylonicam* con-

didit, tum quia hi duo libri, qui ex moralibus *Salomonis* *Sententiis* à diversis auctoribus magnam partem conflati sunt, necdum prodierant tempore *Esdræ*: tum quia etiam, perturbato adhuc post captivitatem *Babylonicam* statu *Reipublicæ Hebræorum*, duo isti libri ad notitiam *Esdræ* non pervenerunt, ac dumtaxat reperti ac noti fuerunt, postquam *Esdras* *Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canonem* jam clausisset & obsignasset. Cæterum, *Ecclēsia Catholica*, cui ex officio incumbit de libris *Canonicis* tam *Veteris*, quàm *Novi Testamenti* profertre judicium, nulli errori obnoxium, libros *Ecclesiastici*, & *Sapientiae* tam in *Concilio Laodiceno*, quàm in *Æcumenica Synodo Tridentina* Sessione 4. juxta traditionem sanctorum *Patrum*, accensuit *Canonis Sacrorum Librorum Veteris Testamenti*. Testatur *S. Athanasius* in *Epistola Festali*, libros *Sapientiae*, & *Ecclesiastici* fuisse in antiqua *Ecclēsiæ Cathæcumenis*, præ cæteris aliis *Scripturæ Sacræ* libris, prælectos, utpotè faciliores, & efformandis moribus magis idoneos. Sicut enim liber *Sapientiae*, ut mox observavi, suppeditat salutaria documenta, & pias, rudibusque etiam pervias *Sententias* morales, quæ homines, quovis in statu ad sapientiam & virtutem probè instituere possunt; ita Auctor libri *Ecclesiastici* dat præcepta de singulis virtutibus, præclara etiam complectitur documenta, quæ non solum ad propriam perficiendam excolendamque personam, sed ad familiam, & *Reipublicam gubernandam* vel utilia sunt, vel necessaria; denique, omnium virtutum, & documentorum exempla, quæ tradidit, *elogiis Patriarcharum, Prophetarum*, & *Principum illustrium Veteris Testamenti* concludit.

D. *Salomonis*, aliorumque *Regum* tam *Judæ*, quàm *Israëlis* gesta in superiori *Colloquio* compendiosè narraſti, eaque, sicut memini, te ibidem jam annotasse, excerptisti ex *sacra Historia Regum*, quæ in quatuor libris *Regum*, & in duobus libris *Paralipomenon* fusè descripta legitur. Sed, ut major huic *Historiæ* concilietur auctoritas, suaque ei constet antiquitas, debes nunc proferre in medium *Sacros Scriptores*, qui prædictam *Historiam* in quatuor libris *Regum*, & in duobus libris *Paralipomenon* litteris mandarunt, atque summatim delibare singula, quæ seorsim in istis libris continentur.

M. Quisnam sit quatuor librorum *Regum* Auctor? non satis constat. Pro-

babilius tamen censent viri eruditi, *Samuelem*, qui *Regis Saulis* ætate vixit, esse Auctorem lib. 1. *Regum* usque ad caput vigesimum quintum, finem verò ejusdem libri, totumque secundum librum *Regum* fuisse exaratum à *Prophetis Gad, & Nathan*, qui gesta *Davidis*, *Regis*, litteris consignarunt, ejusque temporibus floruerunt. *Gesta autem David Regis, priora & novissima scripta sunt in libro Samuelis videntis, & in libro Nathan Prophetæ, atque in volumine Gad videntis.* Liber tertius *Regum* usque ad obitum *Salomonis* scriptus fuit à *Nathan, Abia Silonite, & Ado*, *Prophetis*, qui, regnante *Salomone*, vixerunt, ejusque res gestas memoriæ prodiderunt, sicut legitur lib. 2. *Paralipomenon* cap. 9. v. 29. *Ado, & Semeias*, ejusdem ævi *Prophetæ*, commendarunt res gestas à Rege *Roboamo*, filio *Salomonis*, ut legitur cap. 12. lib. 2. *Paralipomenon*, Res *Abiæ* *Regis Juda*, scripsit *Ado*, *Propheta*, sicut legitur cap. 13. lib. 2. *Paralipomenon*. Res gestas *Josaphati*, *Regis Juda*, scripsit *Propheta Jehu*, filius *Hanani*, sicut legitur cap. 20. lib. 2. *Paralipomenon*. Denique *Isaias*, *Propheta*, qui in diebus *Oziæ, Joathan, Achaz, & Ezechiae*, *Regum Juda*, vaticinatus est, scripsit res memorabiles gestas à *Regibus Juda Oziæ, & Ezechia*. Hinc gesta *Ezechiae*, *Regis Juda*, quæ narrantur libri quarti *Regum* capitibus 18. 19. & 20. deprompta sunt ex quatuor integris capitibus *Prophetiæ Isaiæ*, videlicet ex capitibus 36. 37. 38. & 39. Probabilius itaque est, *Esdras*, qui, post captivitatem *Babylonicam*, divino afflatus *Spiritu*, *Sacram Scripturam* instauravit, *Historiam Regum* tam *Judæ*, quàm *Israëlis*, ex his *Prophetarum*, seu *Sacrorum Scriptorum*, de gestis *Regum* *Commentariis* excerptisse, eamque in compendium redactam, in unum codicem coëgisse. Quod spectat duos libros *Paralipomenon*, in quibus itidem describitur *Historia Regum*, constans est *Hebræorum* opinio, illos ab *Esdra* fuisse lucubratos. At, illustrissimus *Daniel Huetius*, *Abrincensis* *Episcopus*, in sua *Demonstratione Evangelica*, *Propositione IV.* existimat, duos *Paralipomenon* libros non ex *Actis* solum diurnis collectos fuisse, sed etiam ex *Prophetarum*, quos superius laudavimus, videlicet *Semeiæ, Ado, Jehu, Nathanis, Abiæ Silonitis, Isaiæ*, aliorumque de gestis *Regum* *Scripturibus*, seu *Commentariis*, digestos & concinnatos esse ab *Esdra*, postquam *Israëlitæ*, è captivitate *Babyloni-*

bylonica soluti, ad natale solum jam rediissent.

D. Si verum sit, *Esdram* Historiam Regum tam Judæ, quam Israël haussisse, & compendiosam reddidisse ex variis Commentariis, quos de gestis Regum antehac Scribæ, seu Prophetæ, fuliori calamo scripserant; cur, quæso, viri eruditi paucis abhinc annis tanto æstu in *Richardum Simonium* eo potissimum nomine inveci sunt, quod hic celebris Scriptor in sua *Historia Critica Veteris Testamenti* probandum suscepisset, *Moysem* esse quidem Auctorem Legis, quæ descripta est in Pentateucho, verosimilius tamen esse, Historiam, quæ narratur in Pentateucho, non esse scriptam à *Moyse*, sed potius exaratam fuisse post mortem *Moyfis* ab aliquo publico Scribæ, qui à Republica Hebræorum scribendis eorum Annalibus erat destinatus, quique ex veteribus aliorum Scribarum, qui *Moyfis* temporibus cœvi fuerunt, Diariis, & Comentariis excerptis monumenta Historiæ, quæ Pentateucho continentur, eaque in ordinem digessit, & in compendium redegit. Hoc *Richardi Simonii* Systemate, non minuitur, opinor, sacra Pentateuchi auctoritas, sicut viri eruditi nihil omnino derogant sacræ ac divinæ auctoritati quatuor librorum Regum, & duorum librorum Paralipomenon, tametsi fateantur, *Esdram*, post solutam captivitatem Babylonicam, Historiam Regum Judæ, & Israël, his libris comprehensam, excerptisse ex Commentariis veterum Scribarum, qui Regum Judæ, & Israël, sub quibus floruerunt, res gestas datâ operâ in litteras retulerunt, fusiùsque descripserunt.

M. Jure optimo novum istud *Richardi Simonii* Systema ab omnibus viris eruditis fuit explosum. Nam primò, si *Moyse*, ut pertendit ille Scriptor, sit tantum Auctor Legis, sed non sacræ Historiæ, quæ in Pentateucho continetur, indè sequitur planè, *Moysem* non esse Auctorem totius Pentateuchi. Quod sane adversatur Scripturæ sacræ, quæ expressè ac disertè innumeris in locis integrum Pentateuchum *Moyfi*, cœu vero ac legitimo parenti, adscribit ac vindicat. Sacræ etiam auctoritati, & antiquitati Pentateuchi derogat novum istud *Richardi Simonii* Systema, palàmque favet impietati *Obbesii*, Scriptoris Angli, *Eduardi Herberti*, *Spinosa*, *Peyreri*, qui, levissimis adducti rationibus, ausi sunt perfrictâ fronte negare, *Moysem* esse Auctorem Pentateuchi, ut hoc pacto sacræ Scripturæ auctoritatem, & antiquitatem

penitus labefactarent, viamque munerent ad Atheismum. Præterea, nullâ efficaci ratione, nullâ alicujus ponderis ratione, nullo prorsus antiquitatis monumento fulcitur hoc systema *Richardi Simonii*, qui capitibus primo, secundo, & tertio *Historiæ Criticæ Veteris Testamenti* asserit, in Republica Hebræorum fuisse publicos Scribas, qui à *Moyse*, *Josue*, cæterisque aliis Sacrorum Librorum Scriptoribus erant omnino distincti, quique à Republica auctoritatem habebant res memorabiles suis temporibus gestas litteris consignandi. Sed hoc purum tutumque commentum est, quia de illis publicis Scribis, quos in Republica Hebræorum fuisse dicitur *Simonius*, quosque ab Scriptoribus, qui Spiritu Sancto afflati Sacros Libros exararunt, affirmat fuisse diversos, ne apex quidem in tota Scriptura Sacra, ac ne minimum quidem occurrit vestigium. Immo, *Josephus*, Hebræus, lib. 1. contra *Apionem* testatur, penes dumtaxat Prophetas, qui antiquissima & veterrima, secundum inspirationem à Deo factam cognoscebant, potestatem fuisse libros, quos cœu sacros ac divinos recipiebat Respublica Hebræorum, conscribendi. Nunquam igitur in Republica Hebræorum extiterunt illi publici Scribæ, ut finxit *Simonius*, quibus ex officio incumberet res memorabiles suis temporibus gestas in litteras referre, quique essent diversi à *Moyse*, *Josue*, & à cæteris aliis Scriptoribus, qui inspirante Deo, Sacros Veteris Testamenti Libros ediderunt. Postremò, non est par ratio de Pentateucho *Moyfis* ac de quatuor libris Regum, & de duobus libris Paralipomenon, quia Scriptura Sacra, ut antea ostendimus, aperte indicat Prophetas, seu Sacros Scriptores, qui gesta Regum, sub quibus claruerunt, fusiùs descripserunt, ex quorum Commentariis *Esdra*, speciali Spiritus sancti assistentiâ illustratus, post laxatam captivitatem Babylonicam excerptis, & in Epitomen redegit Historiam Regum, tam Judæ, quam Israël, sicut eam nunc habemus comprehensam quatuor libris Regum, & duobus libris Paralipomenon. At, nullibi Scriptura Sacra ait, tempore *Moyfis* fuisse Scribas, seu Prophetas, qui Historiam rerum, quæ sub *Moyse*, Republicæ Hebræorum Duce, contingerunt, in litteras retulerint. Nullibi etiam Scriptura Sacra innuit, fuisse post mortem *Moyfis* aliquem Scribam, seu Prophetam, qui Historiam rerum gestarum tempore *Moyfis* exscripserit ex Commentariis veterum Scribarum, quos *Richardus Simonius*

nius fingit *Moyfi* fuisse cœvos. Hæc, inquam, non tantum filet Scriptura Sacra, sed etiam clarissimè testatur, *Moysem* esse Auctorem totius Pentateuchi, hoc est, non solum Legis, sed & Historiarum rerum gestarum, quæ in eo referuntur. Jure itaque ac meritò viri eruditi improbarunt systema *Richardi Simonii*, qui, etsi fateatur, *Moysem* esse Auctorem Legis, quæ continetur in Pentateucho, asserit tamen, Historiam rerum, quæ ibi nartrantur, à *Moyse* scriptam non esse, sed à publicis Scribis, qui *Moyfi* cœvi erant, fuisse exaratam, eamque post *Moyfis* obitum, ex veterum illorum Scribarum Commentariis excerptam esse ab aliquo publico Scribæ, qui ejusmodi Historiam rerum gestarum sub *Moyse*, in Epitomen redegit, qualem nunc habemus in Pentateucho *Moyfis*. Hoc autem *Richardi Simonii* systema falsi convincitur non solum ex Scriptura Sacra, sed ex perpetua, sibi que semper constanti traditione, quæ, ut alibi observavimus, viguit semper apud Judæos, Samaritanos, & Christianos, quæque omni ævo creditum est, *Moysem* esse Auctorem totius Pentateuchi.

D. Video nunc parem non esse rationem de Auctore Pentateuchi, ac de Auctore librorum quatuor Regum, & duorum Paralipomenon. *Moysem* quippè esse totius Pentateuchi Auctorem extrâ omnem dubitationis aleam positum est; sed quatuor librorum Regum, & duorum librorum Paralipomenon diversi assignantur scriptores (non quidem publici in Republica Hebræorum Scribæ, quos proprio Marte & è suo cerebro finxit *Simonius*, quique in rerum natura nunquam extiterunt sed Prophetæ, quos ex Scriptura Sacra indicasti, videlicet *Samuel*, *Abio Silonites*, *Nathan*, *Addo*, *Semeias*, *Jehu*, & *Isaias*, qui gesta Regum, sub quibus vaticinati sunt, litteris tradiderunt, eaque ex eorum Commentariis *Esdra*, post laxatam captivitatem Babylonicam, Deo afflante & inspirante, excerptis, digessit, & compendiosè in quatuor libris Regum, & duobus libris Paralipomenon descripsit. Hæc modò nota ac explorata habeo. Sed, ut facilis memoriâ tenere possim ordinem, quem in digerenda in his libris Historia Regum tenuit *Esdra*, obnixè te rogo, ut hæc quatuor librorum Regum, & duorum librorum Paralipomenon, quales nunc habemus, mihi Analysin exhibeas.

M. Annuo quidem lubentissimè, sed eâ tamen Lege, ut tu ipse sacros illos li-

bros, sicut & totam Scripturam Sacram in fonte legas, quò illam tibi familiarem reddere possis, & divinam, quam complectitur, doctrinam in purum putumque, ut dici solet, succum pro viribus vertere studeas. Ordior autem à primo libro Regum, qui in quatuor partes distribui potest. In prima agitur de ortu, & gestis *Samuelis*, de peccatis filiorum *Hebi*, Summi Pontificis, & de funesta illius morte post acceptum nuncium de Arca Foederis, captâ à Philistæis. In secunda parte describuntur *Saulis* inauguratio in Regem Israël, & *Samuelis* obitus. In tertia parte narrantur *Davidis* victoriæ, ejusque unctio in Regem Israël. In postrema parte referuntur persecutiones, quibus *David* ab ingrato *Saule*, Rege, fuit exagitatus. Continet hic primus liber Regum in Editione Vulgata capita triginta & unum.

In secundo libro Regum describuntur res gestæ à morte *Saulis*, Regis, usque ad finem Davidici Regni. Dinumerantur omnes victoriæ, quas *David*, postquam fuit constitutus Rex super Regnum Judæ, & super totam Gentem Hebræam, reortavit. Narrantur fuga *Abisalonis*, filii *Davidis*, Regis, propter necem, quam intulit *Ammoni* fratri suo, qui suam & *Abisalonis* sororem constupravit, ejusque reditus Hierosolymam, & conjuratio in *Davidem* Regem, patrem suum, quem è folio exturbare molitus est. Denique recensentur Dei flagella, queis populus Israël afflatus, & à quibus Dei benignitate liberatus est. Compectitur hic secundus liber Regum in Editione Vulgata capita vinctiquator.

Tertius liber Regum exhibet Historiam ab obitu *Davidis*, & unctioe filii ejus *Salomnis* in Regem totius Israël usque ad mortem *Josaphat*, Regis Juda, & *Achabi* Regis Israël. In primis referuntur exordia Regni *Salomonis* qui, jussu *Davidis*, patris sui, Rex Israël salutatus, multa præcepta ac consilia sibi ab eo antè mortem relicta, executioni mandavit, morti addicendo *Adoniam*, fratrem suum, qui Regno inhiabat, *Abiathavem*, Summum Pontificem, *Joabum*, militiæ Principem, qui à partibus *Adoniæ* staban, & *Semei*, qui *Davidem*, Regem injuriis lacefferat. Præterea, in hoc tertio Regum libro describitur magnificentia Regis *Salomonis*, potissimum in structura Templi Hierosolymitani, Domus Regiæ, & plurium civitatum. Commendatur ejusdem *Salomonis* sapientia, post homines natos maxima, necnon ipse ostenditur Idololatria, cum ardentibus

in mulieres libidine conjuncta, à qua ante mortem recessisse, & ad meliorem frugem se recepisse minimè legitur. Postremo, textitur Historia Regis *Roboami*, qui fuit *Salomonis* filius, & cujus jugum excutientes decem Tribus Israël *Jeroboamum* sibi præfererunt Regem, gesta; produntur non solum Regum Juda, qui post *Roboamum* regnarunt, videlicet *Abia*, *Asa*, *Josaphati*, sed etiam Regum Israël, qui, post *Jeroboamum*, supremum in decem Tribus obtinuerunt dominium, scilicet *Nadab*, *Ela*, *Zamri*, *Anri*, & *Achabi*. Habet hic liber tertius Regum in Editione Vulgata capita viginti duo.

In quarto libro Regum textitur primò Historia Regum Judæ, qui ab obitu Regis *Josaphati* regnarunt usque ad captivitatem Babylonicam, id est Regum *Joram*, *Ochozia*, *Athalia*, *Joasi*, *Amasia*, *Ozia*, seu *Azaria*, *Joathas*, *Achazi*, *Ezechie*, *Manassis*, *Amonis*, *Josia*, *Joachazi*, *Eliakimi*, *Joakimi*, & *Sedecia*, qui ultimus fuit Regum Juda, & à *Nabuchodonozore*, Babylonium Rege, in Babyloniâ captivus deportatus. Deinde, describuntur gesta Regum Israël ab obitu impii *Achab*, Regis Israël, usque ad captivitatem Assyriacam, nempe Regum *Ochozia*, *Joram*, *Jehu*, *Joathazi*, *Joasi*, *Jeroboam* II. *Zacharia*, *Sellumi*, *Manabemi*, *Phaceia*, *Phacee*, & *Osee*, qui fuit postremus Regum Israël, quemque *Salmanasar*, Assyriorum Rex, unà cum decem Tribus Israëlitis duxit in captivitatem Assyriacam, totumque Israëlitarum Regnum, quod à *Jeroboamo* I. exordium habuit, penitus eversum suam in potestatem rededit, suòq; Assyriorum adjecit Imperio. Continet hic liber quartus Regum in Editione vulgata viginti quinque capita. Habes nunc brevem Analysin rerum, quæ narrantur in quatuor libris Regum. Nunc attexam Analysin duorum librorum Paralipomenon, qui ita appellantur, quia sunt velut Chronicon, Diarium, & reassumptio plurium, quæ vel prætermissa, vel non ita fuse narrata sunt in quatuor libris Regum, quorum videntur esse veluti supplementum. Paralipomenon siquidem vox Græca est, quæ Latine redditur *Prætermisissorum*, seu *Residuum*. Duo libri Paralipomenon, teste *S. Hieronymo* in Prologo, unum dumtaxat librum apud Hebræos efficiunt, qui ab illis vocatur: *Verba dierum*, sed propter sui magnitudinem, in duos libros à Christianis distributus est. In primo libro Paralipomenon, qui in Editione vulgata constat capitibus viginti novem, contextitur Genealogia,

seu propagatio Gentis Israëlitarum ab Adamo, primo hominum parente, usque ad *Davidem* Regem. Postea, Regis *Saulis* prætermisâ Historiâ, ejusque reprobatione & morte, describuntur *Davidis* inauguratio in Regem, atque heroica illius adversus Israëlitarum hostes gesta, & victoriae, nec non præclaræ, quibus pollebat, virtutes, præsertim verò zelus, quo flagrabat, promovendi Dei cultum, eximia pietas, & felix Regni administratio. Alter Paralipomenon liber, qui in Editione vulgata in triginta sex capita divisus est, complectitur Historiam Regis *Salomonis*, & aliorum Regum Juda, qui regnarunt usque ad captivitatem Babylonicam, & ad calcem ejusdem libri fit mentio de reditu Judæorum à captivitate Babylonica in Judæam anno primo *Cyri*, Persarum Regis.

D. Captivitas illa Assyriaca, in quam, ut mox dixisti, decem Israëlitarum Tribus à *Salmanasare*, Assyriorum Rege, abductæ sunt, præcessit tempore captivitatem Babylonicam, in quam Judæi à *Nabuchodonozore*, Babyloniæ Rege, fuerunt deportati?

M. Captivitas Assyriaca, præcessit captivitatem Babylonicam annis centum viginti duobus. Captivitas siquidem Assyriaca decem Israëlitarum Tribuum contigit, ut convenit inter omnes Sacræ Chronologiæ peritos, anno nono Regni *Osee*, qui fuit ultimus Israëlitarum Rex. Annus autem nonus Regni *Osee*, concurrat cum anno sexto Regni *Ezechie*, Regis Juda, ut fatentur itidem omnes Chronologi. Hac autem semel positâ captivitatis Assyriacæ Epochâ, proclivè est ostendere, hanc captivitatem antevertisse centum & viginti duobus annis captivitatem Babylonicam, quia ab anno sexto Regni *Ezechie*, à quo petitur initium Assyriacæ Tribuum Israëlitarum captivitatis, usque ad annum undecimum Regni *Joakimi*, Regis Juda, cui anno, juxta probabiliorum opinionem, præfigendum est Judæorum captivitatis Babylonicæ exordium, certum est interfluxisse centum & viginti duos annos, sicut ex isto annorum Regum Judæ calculo, quem hic subjicio, facile colligi potest. *Ezechias*, Rex Judæ, regnavit in integrum viginti novem annis, & anno sexto Regni sui contigit Assyriaca decem Tribuum Israëlitis captivitas. *Ezechias* igitur, post Assyriacam decem Tribuum Israëlitis captivitatem, regnavit adhuc viginti tribus annis. Porro, si illis viginti tribus annis, per quos *Ezechias* regnavit post Assyriacam decem Tribuum Israëlitis capti-

vita-

vitatem, addas annos quinquaginta quinque Regni *Manassis*, duos annos Regni *Amonis*, annos triginta & unum Regni *Josia*, & annos undecim Regis *Joakimi* (anno quippe undecimo Regni *Joakimi* illigari debet initium captivitatis Judæorum Babylonicæ) confestim, subducto istorum annorum calculo, comperies, ab anno sexto Regni *Ezechie*, Regis Juda, quo coepit Assyriaca decem Tribuum Israëlitis captivitas, usque ad Regni *Joakimi*, Regis itidem Juda, annum undecimum, à quo ducendum est principium captivitatis Judæorum Babylonicæ, confestim, inquam, reperies, interfluxisse annos centum viginti duos, quibus Assyriaca decem Tribuum Israëlitis præcessit Babylonicam Judæorum captivitatem. Porro, circa illam Assyriacam decem Tribuum Israëlitarum captivitatem tria occurrunt singulari observatione digna, quæ hic prætermittere minimè debemus. Primò, hanc Assyriacam decem Tribuum captivitatem, quam Deus inflixit Israëlitis, ob illorum impietatem, & idololatriam à *Jeroboamo*, primo eorum Rege, coeptam, & ad hæc usque tempora continuatam; prædixit Propheta *Amos* cap. 5. v. 27. his verbis: *Et migrare vos faciam trans Damasum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen ejus*. Hoc autem vaticinium edidit *Amos* annis sexaginta quinque ante excidium Regni Israëlitis; seu ante deportationem decem Tribuum Israëlitis in Assyriam. Prophetavit enim *Amos* anno vigesimo quinto *Osee*, Regis Juda. Jam si ab anno Regni *Osee* vigesimo quinto numeres, supererunt ex annis Regni *Osee*, qui regnavit quinquaginta annis duobus, anni viginti septem. His adde annos quindecim Regni *Joatham*, sexdecim *Achaz*, & sex *Ezechie* (anno quippe sexto Regni *Ezechie* accidit, ut antea diximus, Assyriaca, decem Tribuum Israëlitis captivitas) & habebis summam annorum sexaginta quinque, qui effluerunt à vaticinio Prophetæ *Amos* usque ad Assyriacam decem Tribuum Israëlitis captivitatem. Hinc facile explicatur, quo pacto intelligendus sit Propheta *Isaias*, qui cap. 7. v. 8. non solum prædicit Regni Israëlitis excidium, sed & illius designat tempus his verbis: *Adhuc sexaginta & quinque anni, & desinet Ephraim esse populus*. Hujus autem Epochæ annorum sexaginta quinque initium accersiri haud potest ab eo tempore, quo *Isaias* hoc fudit vaticinium, videlicet à diebus *Achaz*, Regis Judæ, sub quo prophetavit; quandoquidem à diebus Regis *Achaz* usque ad

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

decem Tribuum deportationem non sexaginta quinque anni, sed dumtaxat viginti tres anni decurrerunt. *Achaz* enim Rex Judæ, regnavit annos dumtaxat sexdecim, quibus si annos sex Regis *Ezechie* addideris (anno quippe sexto Regni *Ezechie* facta est decem Tribuum Israëlitis deportatio) emerget summa annorum tantum viginti trium. Initium itaque illius Epochæ sexaginta quinque annorum de futura decem Tribuum Assyriacâ captivitate, quam prædixit *Isaias*, referendum non est ad tempus, quo ille Propheta sub Rege Juda *Achazo* vaticinatus est, sed ad tempus, quo Propheta *Amos* eandem Assyriacam decem Tribuum deportationem futuram prædixit, id est, ad annum vigesimum quintum *Osee*, Regis Judæ. Ab anno siquidem vigesimo quinto illius Regis, quo Propheta *Amos* hanc Assyriacam captivitatem futuram prædixit, usque ad annum sextum Regni *Ezechie*, quo in Assyriam deportatæ sunt decem Tribus Israëlitis, numerantur anni sexaginta quinque, sicut mox ostendimus.

Præterea, observare debes, post Israëlitis Regni excidium, & decem Tribuum deportationem, novos colonos tam in urbe Samariæ, quæ antehac erat caput Regni Israëlitis, quam in aliis Samariæ Civitatibus, loco Israëlitarum, qui in Assyriacam abducti fuerunt captivitatem, collocatos esse à Rege Assyriorum *Assaradone*, qui lib. I. *Esdræ* cap. 4. v. 10. vocatur *Afenaphar*. Sed cum isti novi coloni, quos de *Babylone*, de *Cutha*, de *Avath*, & *Emath*, & de *Sapharvaim* illuc miserat hic Assyriorum Rex, Deum Israëlitis non colerent, à Leonibus infestati sunt. Quod ubi Regi Assyriorum innotuisset, unum ex Israëlitis Sacerdotibus è Samaria in Assyriam deportatis, qui ritum colendi Deum Israel ipsos edoceret, misit Rex ad illos, qui tamen cum vero Dei cultu, quem ab istis Israëlitis Sacerdotibus edocti fuerant, vitulinam superstitionem, & Idolorum suorum cultum pertinacissimè retinuerunt, sicut legitur lib. 4. Regum cap. 17. Hæc fuit prima origo perpetui Judæos inter & Samaritanos dissidii, quod progressu temporis ita exarsit, ut inter illos, nihil consuetudinis & societatis esset, sicut mulier Samaritana dicebat Christo Domino: *Non continentur Judei Samaritanis*, cap. 4. v. 9. Evangelii *S. Joannis*.

Denique, præstat ut observes, durationem hujus Assyriacæ Israëlitarum captivitatis perpetuam fuisse, nec ex

F

ea

ea unquam decem Tribus Israelis liberatas, ad natale solum fuisse reversas, sicut prædixerant Prophetæ, præsertim *Osee*, qui cap. 1. v. 6. hæc nomine Domini denunciavit domui Israel: *Non addam ulterius misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum.* Paucos tamen ex Israelitis, sed ex viliori plebe, in patria reliquerunt Assyrii, nec eos in captivitate deportarunt, sicut prædixerat *Isaias* cap. 17. v. 6. His verbis: *Et relinquetur in eo, sicut racemus, & sicut excussio oleæ durarum, vel trium olivarum in summitate rami, sive quatuor, aut quinque in cacuminibus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Israel.* Sed satis hæctenus dictum sit de Assyriaca decem Tribuum Israelis captivitate, quæ contigit anno nono *Osee*, Regis Israelis, & anno sexto *Ezechia*, Regis Judæ, sub *Salmanazare*, Assyriorum Rege, quem perperam Hebræi confundunt cum *Senacheribo*, altero Assyriorum Rege, qui, ut jam in superiori Colloquio observavimus, regnante *Ezechia*, Hierosolymorum urbem cum validissimo exercitu obsidione vallavit, eamque expugnasset, ni Deus audaciam ejus fregisset, & ad preces *Ezechia*, Regis Judæ, centum octoginta quinque millia Assyriorum in ejus castris per Angelum interemisset.

D. Nunc scio, Assyriacam decem Tribuum Israelis captivitate contigisse anno nono *Osee*, qui fuit ultimus Israelitarum Rex, & anno sexto *Ezechia*, Regis Judæ, eamque præcessisse centum & viginti duobus annis captivitate Babylonicam, quam anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, coepisse, memini, te superius observasse. Optarem tamen, ut paulò fufius ostenderes modò, Judæos reverà in captivitate Babylonicam fuisse abductos anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ. Legi etenim nonnullos Scriptores, quorum alii initium captivitatis Babylonicæ arcessendum putant ab anno quarto *Joakimi*, Regis Judæ. Alii hujus captivitatis exordium referunt ad annum undecimum *Sedekia*, qui Regum Judæ ultimus fuit. Profer igitur in medium ea, quæ tibi suppetunt, momenta, ad præfigendum initium captivitatis Babylonicæ anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ.

M. Captivitatis Babylonicæ initium ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, ducendum esse, hoc unum mihi persuadet argumentum. Captivitas Babylonica, in quam Judæi à *Nabuchodonozore*, Babyloniæ Rege, ducti sunt, septuaginta annorum intervallo in Sacris

Litteris definitur *Jeremia* cap. 25. *Danielis* c. 9. & l. 2. Paralipomenon c. 36, illorum verò septuaginta captivitatis Babylonicæ annorum exitum & finem in anno primo Regis *Cyri* constituendum esse constat ex mox citato capite lib. 2. Paralipomenon. Atqui ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, usque ad annum primum Regis *Cyri*, qui laxavit captivitate Babylonicam, effluerunt anni septuaginta; initium igitur captivitatis Babylonicæ peti debet ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ. Ut autem clariùs intelligas, intervallum septuaginta annorum reapse interfuisse ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, usque ad annum primum Regis *Cyri*, debes accuratè distinguere duplicem Epocham Regni *Cyri*. Prima Epocham Regni *Cyri* defumitur ab anno primo, quo *Cyrus* in Perside regnare coepit, qui annus concurrat cum anno primo Olympiadis quinquagesimæ quintæ. Hæc est prima Epocham Regni, quod *Cyrus* in Perside inivit. Altera Epocham Regni *Cyri* ea est, quæ auspiciatur anno vigesimo octavo Regni, quod *Cyrus* inivit in Perside, eo siquidem anno Rex *Cyrus*, postquam debellasset *Darium Medum*, Babyloniæ Regem, Babylonicæ Imperio potitus, Monarchiam Persicam instituit, hoc est, tanquam supremus Monarcha in Babylone regnare coepit anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ. *Cyrus* itaque regnavit in integrum triginta annos, sicut ei Historici omnes constanter tribuunt, sed annos viginti septem regnavit in Perside, alios verò tres ultimos regnavit in Babylone tanquam supremus Monarcha. Quando igitur in Scriptura Sacra legitur, captivitate Babylonicam laxatam esse anno primo Regis *Cyri*, id intelligi non debet de anno primo, quo *Cyrus* in Perside regnare coepit (nam sicut fatentur omnes periti Chronologi, *Cyrus* Regnum Persicum obtinuit anno primo Olympiadis quinquagesimæ quintæ, quo quidem tempore necdum *Cyrus* Asiam, & Babylonem occupaverat) sed id intelligi oportet de anno primo Regni, seu Imperii, quod *Cyrus*, post devictum *Darium Medum*, seu *Nabonidum*, tanquam supremus Monarcha, in Babylonia regnare coepit. Id autem ut mox diximus, contigit anno vigesimo octavo Regni *Cyri* in Perside inivi, seu anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ, & ante Æram Vulgarem anno quingentesimo trigesimo secundo. Hac præmissâ observatione de duplici Regis *Cyri* Epochâ, quam multi

Chrono-

Chronologi promiscuè confundentes, constituendis exordio & fine septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, à veritatis tramite deflexerunt; hac, inquam, præmissâ de duplici Regis *Cyri* Epocham observatione, luculenter ex isto, quem hic subijcio, Canone Chronologico, constabit, ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, usque ad annum primum Regni, quod *Cyrus* non in Perside, sed in Babylonia inivit, effluxisse spatiū septuaginta annorum, per quos duravit captivitas Babylonica.

CANON CHRONOLOGICUS

Ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, quo cepit captivitas Babylonica, usque ad annum primum Regni, quod *Cyrus* inivit in Babylonia tanquam supremus Monarcha.

Joakim, Rex Judæ, regnavit undecim annis, & anno Regni ejus undecimo, qui concurrat cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniæ Regis, coepit captivitas Babylonica, quæ duravit septuaginta annis.

Nabuchodonozor, Babyloniæ Rex, regnavit annis quadraginta tribus, cumque Judæos in captivitate Babylonicam abduxerit anno ineunte octavo Regni sui, sequitur, illum, post abductos Judæos in captivitate Babylonicam, regnasse triginta sex annis, & mortuum esse anno trigesimo sexto captivitatis Babylonicæ.

Evilmerodachus, filius *Nabuchodonozoris*, regnavit duobus annis, & obiit anno ab incepta captivitate Babylonicæ trigesimo octavo.

Balthazar cum *Niriglossare*, patre suo, & *Nabuchodonozoris* genero, regnavit quatuor annis, & è vivis excessit anno ab incepta captivitate Babylonicæ quadragesimo secundo.

Darius Medus, dictus *Nabonidus*, & *Labyntus*, interfecto *Balthazare*, fuit à Babyloniis Rex electus, & regnavit annos viginti septem, desitq; regnare anno ab incepta captivitate Babylonica sexagesimo nono. *Berosus* scribit, hunc *Darium Medum*, regnasse in Babylonia annis viginti septem, & tandem anno ultimo Regni sui victum ac fugatum à *Cyro*, Persarum Rege, Borippen sese recepisse, ubi *Cyri*, eum insequentis, arbitrio se permisit, & ab ipso Caromania Præfecturâ donatus est. At, *Josephus*, Hebræus, scribit, *Cyrum* anno decimo septimo *Darii Medi* fuisse è Perside, ubi regnabat, egressum *Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.*

sum, & universâ subactâ Asiâ, in Babylonem impetum fecisse. Quæ res movit plures Chronologos, ut dicerent, *Darium Medum* regnasse annis dumtaxat septemdecim. Verùm, ipse cum doctissimo *Ludovico Capello*, in sua *Chronologia Sacra*, probabilius censeo, errorem esse in numero, & 27. loco 17. esse legendum. Vel, si nullus sit error in numero, dicendum est, Regem *Cyrum* è Perside fuisse egressum anno decimo septimo *Darii Medi*, Babyloniæ Regis, sed decennium in subigenda Asia, priusquam Babyloniam expugnaret, impendisse, adeò ut solum sub finem anni vigesimi septimi Regni *Darii Medi* Babyloniam occupaverit; novumque Regni primordium, debellato *Dario Medo*, *Cyrus* in Babylonia acceperit, ac Persicam Monarchiam instituerit anno vigesimo octavo Regni, quod in Perside inierat, qui annus vigesimus octavus Regni *Cyri* in Perside inivi fuit itidem annus primus Regni, seu Imperii, quo tunc *Cyrus* in Babylonia potiri coepit, & simul annus ab incepta Captivitate Babylonica septuagesimus, quo *Cyrus*, ut perhibet Scriptura Sacra, laxavit captivitate Babylonicam, quæ ad septuaginta annos protracta est.

Ex hoc Canone Chronologico clarè, ni mea me fallat mens, colligi potest, ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, usque ad annum primum Regni, quod *Cyrus* non in Perside, sed in Babylonia, devicto *Dario Medo*, inivit, elapsos fuisse annos septuaginta, ac subinde, initium captivitatis Babylonicæ, quæ septuaginta duravit annos, arcessendum esse ab anno undecimo Regni *Joakimi*, non verò ab anno quarto illius Regni, sicut per errorem obrepit bene multis Chronologis, qui duplicem Epocham, quam mox assignavimus, Regni *Cyri* nullo pacto discernentes, sibi, alijsq; persuadere tentarunt, initium septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ sumendum esse ab anno quarto *Joakimi* Regis Judæ, eorumque finem & exitum peti debere ab anno primo Regni *Cyri* in Perside inivi, quod sanè oppidò falsum est, cum ab anno *Joakimi*, Regis Judæ, quarto, qui concurrat cum anno primo *Nabuchodonozoris*, Babyloniæ Regis, usque ad annum primum, quo *Cyrus* Regnum in Perside inivi, interfuxerint dumtaxat anni quinquaginta. Nihilò probabilior est Sententia *Josephi*, Hebræi, lib. 1. contra *Apionem*, & quorundam antiquorum Scriptorum, qui exordium septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ ducunt ab anno undecimo Regni *Sedekia*, qui fuit Regum

F 2

Judæ

Judæ ultimus, & eorundem septuaginta annorum finem atq; exitum completum fuisse dicuntur in anno primo Regni Cyri; hæc, inquam, Sententia quorundam antiquorum Scriptorum omni prorsus probabilitate caret. Primò, quia ab anno undecimo Regni *Sedekia*, Regis Judæ, qui successit *Joakimo*, usque ad annum primum Regni, quod *Cyrus* sive in *Perfide*, sive in *Babylonia* inivit, septuaginta anni numerari haud possunt. Secundò, quia antiqui illi Scriptores initium & finem septuaginta annorum captivitatis *Babylonicae* malè confuderunt cum initio & fine septuaginta annorum desolationis Templi & Civitatis Hierusalem. Licet enim verum sit, initium septuaginta annorum desolationis Templi, & urbis Hierusalem fundendum esse ab anno Regis *Sedekia* undecimo, qui concurrat cum anno undevigesimo *Nabuchodonozoris*, *Babyloniorum* Regis, qui hoc anno (sicut jam in superiori Colloquio observavimus) misit *Nabuzardanem*, Principem Exercitus, à quo civitas Hierusalem vastata & incensa est, Templumq; toto Orbe augustissimum dirutum, solòque æquatum: quamvis, inquam, initium septuaginta annorum hujus desolationis Templi, & Hierosolymorum urbis, fateantur omnes Chronologi petendum esse ab anno Regis *Sedekia* undecimo, qui fuit annus decimus nonus Regni *Nabuchodonozoris*, falsum tamen est, & Scripturæ Sacræ contrarium, quod sibi persuaserunt quidam antiqui Scriptores, videlicet, initium septuaginta annorum captivitatis *Babylonicae* esse itidem repetendum ab anno undecimo *Sedekia*, Regis Judæ; cum tam ex Scriptura Sacra, quam ex accurato annorum calculo certum sit, captivitatem *Babylonicam* contigisse sub *Joakimo*, Rege Judæ, desolationem verò Templi, & urbis Hierusalem accidisse sub *Sedekia*, Rege Judæ, & *Joakimi* successore. Similiter, licet verum sit, captivitatem *Babylonicam*, quæ septuaginta duravit annos, finem habuisse anno primo Regni, quod *Cyrus* non in *Perfide*, sed in *Babylonia*, devicto *Dario Medo*, inivit, sicut antea exposuimus. Falsum tamen, & Sacræ Chronologiæ oppositum est, quod antiqui illi Scriptores, quos inter censentur *Julius Africanus* in Chronographia apud *Eusebium* lib. 10. Præparationis Evangelicæ cap. 10. *Cyrillus Alexandrinus* lib. 8. contra *Julianum*, Imperatorem Apostatam, & *Julius Hilarionem* in Libello De Mundi Duratione, asserunt, finem septuaginta annorum desolationis Templi, & Civitatis Hierusalem ducendum esse à *Cyro*, *Perfarum* Rege; cum

tamen omnium Sacræ Chronologiæ peritorum, & sanctorum Patrum, *Hieronymi* in Prologo Commentarii in *Aggæum* Prophetam, *Augustini* lib. 18. De Civitate Dei cap. 26. & *Theodoretum* in cap. 1. *Zachariae* Prophetæ, constans sit, & sacris litteris maximè consentanea sententia, septuaginta annos desolationis Templi & Civitatis Hierusalem finem exitumque habuisse in anno secundo *Darii Hystaspis*, *Perfarum* Regis, qui post *Cyrum* regnavit, sicut operosius ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam sextæ Mundi Ætatis, ad quam referenda est Historia Regum *Perfarum*, sub quibus finem habuerunt tam septuaginta anni captivitatis *Babylonicae*, quæ cœpit anno undecimo *Joakimi* Regis Judæ, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, *Babyloniorum* Regis, quàm septuaginta anni desolationis Templi & urbis Hierusalem, quæ accidit anno undecimo *Sedekia*, Regis Judæ, & anno undevigesimo ejusdem *Nabuchodonozoris*, *Babyloniorum* Regis.

D. Quamvis ultrò consentiam, ut Historiam Regum *Perfarum*, sub quibus finem, exitumque habuerunt tam septuaginta anni captivitatis *Babylonicae*, quàm septuaginta anni desolationis Templi, & civitatis Hierusalem, remittamus ad Colloquia nostra in Historiam sextæ Mundi Ætatis, obiter tamen hic, cum bona tua veniã, proponam difficultatem, quam nuperrimè legi apud doctissimum *Melchiorum Canum*, qui cap. 5. libri 11. De Locis Theologicis in sententiam eorum, qui finem septuaginta annorum desolationis Templi referunt ad annum secundum *Darii Hystaspis*, *Perfarum* Regis, acriter invehitur his verbis: *Mihi profectò, ut dixi, nulla via explicandorum eorum testimoniorum apparet, nisi planè consentiendo, quod ad annum primum Cyri, septuaginta desolationis anni interfluxerunt. Intelligo autem quosdam rei hujus summam ita distinguere, ut captivitatis, seu Babylonicae, septuaginta annos à transmigratione ad primum annum Cyri computent: at in secundo Darii, seu Hystaspis, anno septuaginta desolationis annos absolvant. Quod si verum esset, discrepantium opinionum probabilis sanè concordia esset inventa. Sed nihil falsius invenio, cum ad veritatem capi revocare rationem. Transmigration enim, seu captivitas Babylonica, fuit in anno Nabuchodonozori octavo, ut 4. Regum libro cap. 24. scribitur. Desolatio verò in ejusdem Regni anno undevigesimo facta est, 4. Regum cap. 25. Vastatio ergò, id est, desolatio Templi & urbis Hierusalem, post unde-*

undecim annos transmigrationi, seu captivitati *Babylonicae*, successit. A primo autem anno Cyri ad *Darii secundum*, sine controversia plures quàm triginta anni interfluxerunt. Nullo ergò modo fieri potest, ut à transmigratione *Jechoniae*, seu *Joakimi*, Regis Judæ, ad annum *Darii secundum septuaginta anni numerentur*. Et post nonnulla interjecta, subdit *Melchior Canus*: *sed septuaginta eversiois, seu desolationis Templi, annos non in primo Cyri, sed in Darii secundo expletos esse, id verò constantissimè pernegamus, non nostrâ opinione nos, sed Scripturæ testimonio freti*. Hactenus proposui *Melchioris Cani* argumentum, quod adversus tuam militat sententiam. Nunc, quæso, aperi viam, quàm me ex eo extricare valeam.

M. In hanc antiquorum Scriptorum Sententiam ideo ivit *Melchior Canus*, vir alioqui acerrimi judicii, & non minùs doctriinà, quàm faciendâ clarus, quia non distinxit geminam Epocham, quàm sapientiùs assignavimus, Regni *Cyri*, videlicet Epocham Regni, quod *Cyrus* inivit in *Perfide*, ubi regnavit viginti septem annis, & alteram Epocham Regni, quod devicto *Dario Medo*, inivit idem *Cyrus* in *Babylonia*, ubi, tanquàm supremus Monarcha, regnavit tribus annis. Hinc *Melchior Canus*, nullâ factâ distinctione duplicis illius Epochæ Regni *Cyri*, asserit primò, *Cyrum* regnasse triginta annis, uti testantur omnes Historici, qui de *Cyro* scripserunt. Quod quidem verum esse lubens profiteor, si hoc in sensu intelligatur, quod *Cyrus* regnaverit viginti septem annis in *Perfide*, & deinde tribus annis in *Babylonia* tanquàm supremus Monarcha. At, *Cyrum* regnasse triginta annis in *Perfide* constantè pernego. Secundò, ait *Melchior Canus*, desolationis Templi annos septuaginta, finem habuisse anno primo Regni *Cyri*, quod à veritate Historiæ profusum alienum est. Nam septuaginta anni captivitatis *Babylonicae*, quæ initium habuit año undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, completi sunt non año primo Regni, quod inivit *Cyrus* in *Perfide*, sicut supponit *Melchior Canus*, sed anno primo Regni, quod inivit *Cyrus* in *Babylonia*, ubi, tanquàm supremus Monarcha, imperavit tribus annis, sicut ostendimus in Canone Chronologico. Cum igitur desolatio Templi & urbis Hierusalem post undecim dumtaxat annos successerit captivitati *Babylonicae* (contigit quippe desolatio Templi anno undecimo *Sedekia*, Regum Judæ ultimi, & anno decimo nono *Nabuchodo-*

nozoris) nullâ ratione fieri potuit, ut septuaginta aña desolationis Templi finem habuerint sive in anno primo Regni, quod *Cyrus* inivit in *Perfide*, ubi regnavit viginti septem annis, sive in anno primo Regni, quod idem *Cyrus* tanquàm supremus Monarcha, inivit in *Babylonia*, ubi tribus annis imperavit. Tertio *Melchior Canus* pertendit, à primo anno Regni *Cyri* usque ad annum secundum *Darii Hystaspis*, *Perfarum* Regis, plures quàm triginta numerari annos. Sed, quamvis id verum sit, si calculus añorum ducatur ab anno primo Regni, quod inivit *Cyrus* in *Perfide*, falsum tamen omnino est, si annorum supputatio fiat ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, tanquàm supremus Monarcha, inivit in *Babylonia* usque ad annum secundum *Darii Hystaspis*, *Perfarum* Regis. Tantum enim abest, ut ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, velut supremus Monarcha, inivit in *Babylonia*, & eodem anno laxavit captivitatem *Babylonicam*, quæ per septuaginta duravit annos, numerentur usque ad annum secundum *Darii Hystaspis* plures quàm triginta anni, sicut affirmat *Melchior Canus*, ut potius undecim circiter dumtaxat interfluxerint aña, quod sic breviter demonstro. *Cyrus* anno primo Regni, quod, tanquàm supremus Monarcha, inivit in *Babylonia*, laxavit captivitatem *Babylonicam*, & regnavit in *Babylonia* tribus annis. *Cyro* in Monarchia *Perfarum* successit ejus filius *Cambyfes*, qui regnavit septem annis. *Cambyfes* successit *Smerdes Magus*, qui uno tantum anno imperavit. *Smerdes Mago* successit *Darius Hystaspis*, cujus Regni anno secundo, finem exitumque habuerunt septuaginta anni desolationis Templi & urbis Hierusalem. Patet itaque ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, ut supremus *Perfarum* Monarcha, inivit in *Babylonia*, & quo captivitatem *Babylonicam* solvit, usque ad annum *Darii Hystaspis* secundum, quo diximus, finem exitumque habuisse septuaginta annos desolationis Templi & urbis Hierusalem, interfluxisse dumtaxat annos circiter undecim, non verò plures quàm triginta numerari annos, sicut ait *Melchior Canus*, secutus sententiam quorundam antiquorum Scriptorum, qui non distinguentes duplicem Epocham Regni *Cyri*, videlicet Epocham Regni, quod *Cyrus* inivit in *Perfide*, ubi viginti septem annis regnavit; & alteram Epocham Regni, quod *Cyrus*, tanquàm supremus Monarcha, inivit in *Babylonia*, eoque per tres años potitus est; sacram Chronologiam, circa initium & finem septuaginta añorum

tam captivitatis Babylonicæ, quàm desolationis Templi & urbis Hierusalem, inexplicabili confusione perturbantur. Sed de his iterum redibit sermo in Colloquiis nostris in Historiam sextæ Mundi Ætatis, ubi annorum *Cyri*, Monarchiæ Persicæ conditoris, necnon ejus in Monarchia Persica successorum, accuratam seriem dabimus, usque ad *Darium Codomanum*, qui fuit ultimus Persarum Monarcha, & devictus ab *Alexandro Magno*, natione Græco, à quo planè destructa Monarchiâ Persicâ, initium habuit Monarchia Græcorum.

D. Nunc mentem tuam circa initium & finem septuaginta annorum tam captivitatis Babylonicæ, quàm desolationis Templi & urbis Hierusalem, assecutus sum, & suppositâ semel duplici Epocha Regni, quod inivit *Cyrus*, facile intelligo, initium septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ petendum esse ab anno *Joakimi*, Regis Juda, undecimo, qui concurrat cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babylioniorum Regis, qui Judæos in captivitatem Babylonicam abduxit; finem verò septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ referendum esse ad annum primum Regni, quod inivit *Cyrus*, non in Perside, sed in Babylonia, ubi Monarchiam Persicam instituit, ibidemque, tanquam supremus Monarcha, tribus annis imperavit. Similiter, facili negotio intelligo, initium septuaginta annorum desolationis Templi, quæ contigit undecim annis post exordium captivitatis Babylonicæ, sumendum esse ab anno undecimo *Sedekia*, Regis Juda, & ab anno decimo nono *Nabuchodonozoris*, Babylioniorum Regis, finem verò septuaginta annorum ejusdem desolationis Templi arcessendum esse ab anno secundo Regni *Darii Hystaspis*, Persarum Regis, cum ab anno primo Regni, quod *Cyrus*, tanquam supremus Monarcha inivit in Babylonia, eodemque anno laxavit captivitatem Babylonicam, numerentur usque ad annum secundum *Darii Hystaspis* anni circiter undecim, quibus desolatio Templi, & urbis Hierusalem, posterior fuit captivitate Babylonicâ. Horum itaque, quæ spectant initium & finem septuaginta annorum tam captivitatis Babylonicæ, quàm desolationis Templi, tam clarum, tamque perspicuam tradidisti notitiam, ut majorem desiderare haud possim. At, circa Regem *Nabuchodonozorem*, qui Judæos in Babyloniam captivos abduxit, hoc unum mihi superest proponendum dubium. Legi etenim non multis abhinc diebus apud Prophetam *Danielem* cap. 4.

v. 30. terribilem calamitatem, quâ Deus, præpotens scelerum ultor, superbiam *Nabuchodonozoris* edomuit: *Eâ iem horâ*, inquit *Daniel*, *sermo completus est super Nabuchodonozor*, & *ex hominibus abjectus est*, & *fanum, ut bos, comedit*, & *rore Cæli corpus ejus infectum est*, donec *capilli ejus in similitudinem Aquilarum crescerent*, & *ungues ejus quasi avium*. Quæro igitur, an Rex *Nabuchodonozor*, terribili illâ sententiâ cælitus ipsi denunciata, humanam formam amisit, & stupendâ metamorphosi in belluam fuerit conversus?

M. Neque formam humanam, neque corporis figuram perdidit Rex *Nabuchodonozor*, sed iusto Dei iudicio, perturbatâ ipsius phantasiâ, in dementia ac furorè incidens, Regno, & hominum societate pulsus est, & in solitudinem cum feris ablegatus, ubi herbis, quadrupedis instar, prono corpore vescatur, nec humano more articulatas voces proferebat; sed ritu bestiarum inconditos sonos resonabat, noctes ac dies jacens sub dio, pluvias, gelu, & æstû patiens, alium corporis induit colorem, pilis toto corpore hispidus evasit, ejus cæcaries, per vultum, cervicem, humerosque fluitavit, & unguis in morem avium rapacium crescentes obriguerunt. Sic *Nabuchodonozor*, se feram esse ratus, per saltus, aviâque discursans, vitam, post hominum memoriam, longè infelicissimam, per septennium traduxit, *divinâ* (ut inquit *Theodoretus* in cap. 4. *Danielis*) *providentiâ destitutus*, & *ne propinquorum quidem curâ potitus*, cum *tamen ipsi adessent uxor, liberi*, & *cognati* *Nam quia homo cum esset, & in honore maximo, non intellexit; sed comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis, & qui in sibi subditos ferinâ mente & animo fuerat, meritò etiam ferinâ & agresti vitâ iustissimè damnatus fuit*. At, post exactum hujus à sæculis inauditæ poenitentiae septennium, Deus, qui mortificat & vivificat, deducit ad inferos, & reducit, salutem mentis, & Regnum restituit *Nabuchodonozori*, qui apud *Danielem* cap. 4. v. 33. hæc de se ipso testatur: *In ipso tempore sensus meus reversus est ad me*, (id est, rationis usus) & *ad honorem Regni mei, decoremque perveni*, & *figura mea reversa est ad me*; non quòd antehac corporis sui figuram perdidisset, sicut perperam quidam interpretantur, sed quòd absterfis fordibus, resectis unguibus, & pilorum silvâ, quâ in solitudine agens, horrebat, cultum corporis, pristinamque munditiem recuperavit. Hinc *Nabuchodonozor* in

in tanti beneficii à Deo accepti gratiarum actionem erumpens, ait versu sequenti mox laudati capitis lib. *Danielis*: *Nunc igitur ego Nabuchodonozor laudo, & magnifico, & glorifico Regem Cæli, quia omnia opera ejus vera, & viâ ejus judicia, & gradientes in superbia potest humiliare*. Ex his *Nabuchodonozoris* verbis Sancti Patres, *Hieronymus* Epist. 7. & *Augustinus* Epist. CXI, aliâs CXXII. ad *Victorianum* colligunt, *Nabuchodonozorem* ad Deum verum esse conversum, & æternam salutem consecutû. Eidem sententiæ adstipulantur, præter *Pseudo-Dorotheum*, & *Pseudo-Epiphanium* in *Vitis Prophetarum*, *Theodoretus* in *Comment. in Danielelem*, *Lyranus*, *Dionysius Carthusianus*, & alii, quos citat *Salianus* in *Annalibus Veteris Testamenti* ad annum *Mundi* 3472. Sed, ipse de æterna *Nabuchodonozoris* salute nihil certi pronunciat audeo, quia, licet Scriptura Sacra *Nabuchodonozorem* agnovisse quidem Deum, & laudasse diserte testetur, nullibi tamen significat, eum ab Idololatria descivisse, secundum Deum, ejusque sanctam Legem, vixisse, atque in iustitia perseverasse. Salutem itaque Regis *Nabuchodonozoris*, vel ejus damnationem, in medio relinquo. Hoc unum tantum dicam, debere omnes Reges ac Principes Terræ, quâcumque polleant auctoritate, semper præ oculis habere præclaram illam Sententiam, quam Rex *Nabuchodonozor*, flagellatus à Deo, & ad bonam frugem conversus, protulit, dicens: *Igitur post finem dierum, id est, post septennium poenitentia, ego Nabuchodonozor oculos meos ad Cælum levavi, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi, & glorificavi, quia potestas ejus, potestas sempiterna; & regnum ejus in generationem, & generationem: Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt: juxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cæli, quàm inhabitatoribus terræ, & non est, qui resistat manui ejus, & dicat ei: Quare fecisti?* cap. 4. lib. *Danielis* v. 31. & 32.

D. Cum captivitas Assyriaca, quæ anno nono Regni *Osee*, ultimi Israëlitarum Regis, & anno sexto *Ezechie*, Regis Judæ, contigit, & in quam *Salmanazar*, Assyriorum Rex, decem Tribus Israëlitas abduxit, præcesserit, sicut jam observasti, centum viginti duobus annis captivitatem Babylonicam, quæ accidit anno undecimo *Joakimi*, Regis Judæ, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babylioniorum Regis, qui Judæos in Baby-

loniam deportavit; maximam profectò à me inires gratiam, si hic describere velles *Tobiæ* Historiam, quam in hujusce Assyriacæ decem Tribuum Israëlitis captivitatis tempora incidisse aiebat mihi nuperrimè vir eruditus.

M. Inter Israëlitas, quos *Salmanazar*, Assyriorum Rex, post expugnatam Samariam, & eversum Israëliticum Regnum, in Assyriacam captivitatem deportavit, unus fuit *Tobias Senior*, ex Tribu & Civitate *Nephtali* oriundus, qui unâ cum uxore *Anna*, & filio *Tobia junior*, in eandem captivitatem, seu *Nimiven* translatus est. Commendatur maximè hic *Tobias Senior* in libro, qui ejus nomine insignitur, ab eximia, quam habuit, in Deum fide ac pietate, à vitæ innocentia, à fuga confortii malorum, à divinæ Legis observatione, à cibis veditis abstinentia, à charitate & misericordia, quam erga pauperes & suos contribules captivos exercuit, à cura sepeliendi mortuos, deniquè ab invicta animi constantia, & heroica patientia, quæ enituit tum in rebus adversis, quas passus est sub *Sennacheribo*, Assyriorum Rege, *Salmanazaris* filio, & successore, qui odio & furore in Israëlitas percitus, quotidie plurimos morte afficiebat, eò quòd tempore *Ezechie*, ac Regis Judæ, urbem Hierosolymorum obsidens, fufis ab Angelo centum octoginta quinque Assyriorum millibus in castris, ipse turpi, præcipitque fugâ è Judæa, in quam irruerat, excedere, suaque relegere vestigia coactus fuisset: tum etiam in illo extraordinario & inopinato casu, quo *Tobias*, dum à sepeliendis popularibus mortuis nimium fatigatus, & parieti incumbens placidum somnum carperet, calidis stercoreibus, è nido hirundinum in ejus oculos incidentibus, excæcatus est. In his, inquam, summa enituit patientia *Tobiæ*, qui jacturam bonorum, quibus à *Sennacheribo* Rege exutus, ad extremam paupertatem fuit redactus, & cæcitatem quâ Deus illum, piis operibus vacantem, probare voluit, æquissimo animo toleravit. Dederat mutuo *Tobias Senior* Gabelo, agnato suo, qui unus erat ex Israëlitis in Assyriam deportatis, & habitabat in *Rages*, civitate Medorum, decem talenta argenti, ad quæ recipienda filium suum *Tobiam juniorem*, optimis præceptis institutum, misit. Hujus peregrinationis junioris *Tobiæ* sese comitem, ac itineris ducem præbuit *Raphael*, Archangelus, qui interrogatus à *Tobia* seniore, undè esset? è qua profapia suam haberet originem? respon-

respondit: *Ego sum ex filiis Israël: Ego sum Azarias, Anania magni filius. Novi & omnia itinera ejus, id est, Regionis Medorum, frequenter ambulavi, & mansi apud Gabelum, fratrem nostrum.* His dictis, junior Tobias profectus est cum Archangelo Raphael, ejusque consilio piscem, qui juxta flumen Tygris in illum infilerat, apprehendit, in terram traxit, & exenteravit, atque ipsius fel ac jecur in usum medicamentorum præparandi modum ab eodem Angelo edodus est. Cæpto itinere pergentes viatores, ad domum Raguelis, qui utriusque Tobias confanguineus erat, divertunt, ibique Tobias junior ab Angelo monitus, Saram, filiam Raguelis unicam, amplissimi patrimonii hæredem, uxorem petiit, cujus septem viros, Dæmon Asmodæus, luxuriæ Princeps, occiderat, & ab Angelo didicit Tobias, quo sine conjugium inire, eoque uti deberet, servatâ videlicet per tres dies continentia, fuis unâ cum uxore ardentissimis & concordibus ad Deum precibus, combustoque piscis jecore, cujus suffitu abigeretur impurus ille Dæmon, & in superioris Ægypti Desertum ablegaretur. Hæc omnia Angeli Mandata, cum sedulo observasset Tobias junior, virginem cum timore Dei, & citra libidinem accepit, cum illa nuptias celebravit, & receptâ curis Archangeli Raphaelis à Gabelo pecuniâ, ad proprios lares cum sua conjugè Sara, remigravit, postquam Raguel, pater Saræ, utriusque bene precatus fuisset, dicens: *Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducaturque vos incolumes, & inveniat omnia rectè circa parentes vestros, & videant oculi mei filios vestros, priusquam moriar. Et apprehendentes parentes filiam suam (seu Saram, Tobias junioris conjugem) osculati sunt eam, & dimiserunt ire, moventes eam, honorare foceros, diligere maritum, regere familiam, & gubernare domum, & se ipsam irreprehensibilem exhibere, sicut legitur cap. 10. lib. Tobias. Ad paternas ædes cum uxore, familiâ, & dote locuplete reversus junior Tobias, patris sui, quem amantissimè complexus est, oculos felle piscis linivit, eoque remedio excussit albuginem, quæ ei videnti facultatem adimebat. Tunc Archangelus Raphael sese eis notum fecit, dicens: *Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam à vobis occultum sermonem. Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas**

prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem Domino; & quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. Et nunc misit me Dominus, ut curarem te; & Saram, uxorem filii tui, à Dæmonio liberarem. Ego enim sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum. Ita legitur cap. 12. libri Tobias. Hæc ubi dixisset Archangelus Raphael, in laudes Dei, & gratiarum actionem erupit Tobias senior, qui tunc temporis annos sexaginta natus erat, & vixit adhuc, post receptum ab eodem Raphael visum, annos quadraginta duos, & obiit anno ætatis suæ centesimo secundo, fuitque honorificè sepultus in Ninive, ut legitur cap. 14. libri Tobias, juxta Editionem Vulgatam. Prope diem moriturus, Tobias, filium suum, & septem nepotes accersivit, ad pietatem, ad eleemosinam erogandam pauperibus adhortatus est, urbis Ninives eversionem, & reditum Israëlitarum in Judæam prædixit, jusitque filio suo, ut post mortem matris, Ninive discederet unâ cum uxore, & filiis suis. Mandatis sanctissimi patris obtemperavit junior Tobias, ab ejus pietate nequaquam degener. Mortua matre, reversus est ad foceros suos cum uxore, filiis, & nepotibus, viditque quintam generationem, filios filiorum suorum, & completis nonaginta novem annis in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum, cap. 14. lib. Tobias. Habes nunc summam Historiæ Tobias, quæ incidit in tempora Assyriacæ decem Tribuum Israël captivitatis, quæque quatuordecim capitibus comprehensa legitur in libro Tobias.

D. Pronis auribus hanc, quam delibasti, Tobias Historiam auscultavi; sed, ne quid dissimulem, tria in hac Historia occurrunt, quæ necdum planè assequor, quæque mihi exponas velim. Primum est, cur Deus, qui nunquam affligit innocentes, voluerit, ut Tobias, vir justus, & divinæ Legis observantissimus cultor, per multos annos gravissimis persecutionibus esset obnoxius, & visu orbatus, infelicem vitam duceret? Alterum est, quâ ratione, & arcanâ vi combustio & fumus jecoris piscis potuerint abigere Dæmonium? Postremum istud est, quo pacto Archangelus Raphael citra mendacium dixerit Tobias seniori: *Ego sum Azarias, Anania magni filius, & mansi apud Gabelum, fratrem*

fratrem nostrum? cum tamen reverà nec esset Azarias, nec frater Gabeli.

M. Hæc tria facile dilucidari possunt. In primis, afflictiones illæ, quas per plures annos passus est senior Tobias, demonstrant specialem Dei providentiam in Electos, quos Deus, qui omnia sapienter moderatur, adversis fortunæ casibus interdum jactari permittit, eorumque patientiam rebus asperis in hac mortali vita exercet ac probat, ut illos post constantem in exantlandis laboribus fortitudinem, maximis cumulet beneficiis, & internis solatiis atque incredibili lætitiâ perfundat, sicut de semetipso testatur Apostolus Paulus, dicens: *Superabundo gaudio in tribulationibus meis.* Hic est certè Electorum triumphus, qui & in afflictionibus sibi semper constantes ac invicti sunt, muniti præsidio Dei, & dum ipsis aliquid prosperitatis affulget, id totum gratis animis acceptum referunt bonitati, munificentique divinæ. Quò fit, ut nec, sæviente fortunâ, despondeant animum, nec rebus secundis infollescant. Falleris autem, dum asseris, Deum nunquam affligere innocentes. Numquid enim Abrahamus, & Job fuerunt viri innocentes? & tamen, sicut in superioribus nostris Colloquiis ostendimus, Deus obedientiam Abrahami, & patientiam Jobi multis, isque acerbissimis afflictionibus probavit. Nonne innocens erat Deipara? de ea tamen Luca cap. 2. dicitur: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Nonne tandem, ut alia mittam exempla, innocens erat Christus Dominus, sicut ait Apostolus Paulus cap. 7. Epistolæ ad Hebræos: & tamen oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam, sicut legitur cap. 24. Evangelii S. Luca. Hinc jure optimo S. Pius V. proscripsit hanc Michaelis Baii, Doctoris Lovaniensis, propositionem, quæ est ordine septuagesima secunda. *Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter sua peccata passi sunt.* Clemens verò XI. Pontifex Maximus, in sua Constitutione *Unigenitus Dei Filius* &c. confixit hanc geminam propositionem *Quenelli*, quæ est ordine septuagesima, & his verbis concepta: *Numquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper servant vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.* Sed nunc breviter explicandum est, quâ ratione & virtute fumus combusti cordis, seu jecoris piscis, potuerit abigere Dæmonium, P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

cum fumus sit res materialis & sensibilis, quæ in substantiam purè spiritualem, quæ præditus est Dæmon, agere minimè possit? sed dico, suffitum illum affati cordis, seu jecoris piscis, nullam habuisse virtutem occultam expellendi Dæmonem, sed merum dumtaxat fuisse signum temporis, quò expellebatur Dæmon, & efficaciam precum ad solium Dei ascendentium, non secus ac ignis, qui è Cælo missus consumebat victimas, quas Abel offerebat Deo, signum erat, sacrificia Abelis Deo grata & accepta esse. Vel etiam dico cum peritis Scripturæ Sacræ Interpretibus, hunc fumum efficaciam quamdam habuisse ab ipso Deo, naturæ auctore, cordi, & jecori piscis inditam ad fugandos Dæmones, quia Deo, ad manifestandam omnipotentiam suam, aliquandò placet superbos illos spiritus rebus corporeis subicere. Postremò, difficile non est, Archangelum Raphaelem ab omni mendacio excusare. Potuit enim absque mendacio asserere, se esse ex filiis Israël, quia Israëlitas, & præsertim Tribum Nephtali custodiendi provincia fuerat ei à Deo demandata. Potuit citra mendacium appellare Gabelum fratrem suum, quia, ut ait S. Gregorius Nissenus in libro *De Vita Moysis*, Angelus est quodam modo frater hominis ob naturæ spiritualis similitudinem, vel quia Angeli, sicut & homines, eundem patrem habent, videlicet Deum; gratiæ sanctificantis adoptionem, & divinæ, æternæque hæreditatis possessionem. Potuit etiam Archangelus Raphael dicere, se esse Azariam, quia formam & similitudinem Azariæ præferbat, perinde ac Angelus cap. 31. lib. Genesis ait sine mendacio, se Deum esse, quia personam Dei repræsentabat, ejusque defungebatur officio. Sæpius autem signo tribuitur nomen signifiati, sicut imago S. Petri dicitur S. Petrus. Denique, Archangelus Raphael, interrogatus à Raguele, undenam ipse, & Tobias junior, quem secum ducebat, essent? absque mendacio respondit: *Ex Tribu Nephtali sumus*, quia reverà Tobias suum ex Tribu Nephtali genus ducebat, Angelus autem Raphael, comes Tobias, licet ad Tribum Nephtali per naturæ generationem non pertineret, speciali tamen deputatione ad Tribum Nephtali custodiam, sicut mox diximus, erat à Deo destinatus. Hæc itaque Archangelus Raphael absque mendacio & amphibolia protulit, subindeque in ejus verbis restrictionum, ut ajunt, mentalium, & dubiæ ancipitisque

tisque significationis] vocum usum frustra explicari conati sunt laxiores quidam Theologi, quorum error à Sede Apostolica fuit jure merito Censurâ perfrictus.

D. Quisnam est Auctor libri *Tobiae*?

M. Liber *Tobiae*, qui Chaldaico sermone & caractere in Assyriorum regionibus, ubi uterque *Tobias* captivus egit, primum fuit scriptus, complectitur quatuordecim capita, quorum duodecim priora esse à seniore *Tobia* exarata, vero quam simillimum videtur, tum quia in his duodecim capitibus senior *Tobias* in propria persona loquitur, juxta interpretationem Græcam, ad quam Syriaca & Hebræa sunt expressæ: tum quia etiam hic erat solemnitas Hebræorum mos, ut res suas in Commentarios referrent: tum quia denique Archangelus *Raphael* (sicut legitur cap. 12. lib. *Tobiae*) præcepit seniori *Tobiae*, ejusque filio, ut in libro scriberent, quæ ipsis venerant. Vulgata quippè lectio sic habet: *Narrate omnia mirabilia ejus. Et Græcus Interpres, qui est antiquissimus, sic vertit: Scribite in libro, quæ evenerunt. Tobias* itaque senior, mandato Angeli morem gerens, duodecim priora hujusce libri capita conscripsit, sed caput decimum tertium ejusdem libri, & partem capituli decimi quarti, in quo refertur *Tobiae* senioris interitus, *Tobias* filius litteris mandavit, duo verò postremi versiculi capituli decimi quarti fuerunt adjecti à *Tobia* junioris filiis, aut nepotibus, qui ejus mortem ac sepulturam scripto tradiderunt. De hoc libro *Tobiae* nullam *Josephus*, Hebræus, in Antiquitatibus Judaicis mentionem fecit, quod tibi mirum videri haud debet. Primum, quia Historia *Tobiae*, clam veluti gesta, & intra unius familiae terminos domesticos clausa, non pertinebat ad publicam Gentis Judaicæ Historiam, quam dumtaxat litteris consignandi *Josephus* officium in se suscepit. Eadem de causa, *Josephus* in libris, quos edidit, *De Antiquitatibus Judaicis*, prætermisit omnino Historiam *Jobi*, quæ ad Judaicæ Nationis Historiam minimè spectabat. Præterea, cum *Josephus* Judæorum Historiam ex monumentis Hebraicis collegerit atque concinnarit, librum *Tobiae* prætermisit, quia non hebraicè, sed chaldaicè, ut mox diximus, erat conscriptus. Denique, libri *Tobiae* ideo *Josephus* non meminit, quia hic liber non extabat in Canone primario Judæorum. Sunt enim perdocti Scripturæ Sa-

cræ Interpretes, qui docent, Judæos duplicem habuisse Sacrorum Librorum Canonem; unum videlicet primarium, qui continebat libros Prophetarum conscriptos usque ad tempora *Esdræ*, à quo, post laxatam captivitatem Babylonicam, primarius ille Sacrorum Librorum Canon fuit clausus & obsignatus: Alterum verò quasi secundarium Sacrorum Librorum Canonem, qui continebat libros, prophetico quidem spiritu exaratos, sed quodam inferiori Prophetiæ genere. Apud Judæos siquidem duplex Prophetiæ genus distinguitur, unum excellentius sub priori Templo, quod vocant *Spiritum sanctum*, quodque desit circa tempora *Esdræ*; & aliud obscurius Prophetiæ genus, quod nuncupant *Filiam Vocis*, id est, *Inspirationem*, divinam quidem, sed obscuriorem, quam esset prior inspiratio. Hoc itaque secundo inspirationis genere scriptos libros Judæi tanquam divinos, & Agiographos admittebant quidem, sed illos tamen non in eodem gradu & auctoritatis loco habebant, quo libros, qui in primo Prophetiæ genere erant conscripti; undè ejusmodi libros, primario Sacrorum Librorum Canonis non accensebant. Hinc *Josephus*, Hebræus, lib. 1. contra *Apionem* hæc habet: *Ab Artaxerxe* (qui fuit post laxatam captivitatem Babylonicam Persarum Rex) usque ad nostrum tempus, singula quidem conscripta, non tamen prioribus simili fide sunt habita, ed quod non fuerit certa successio Prophetarum. Non mirum igitur esse debet, si *Josephus*, Hebræus, de libro *Tobiae*, qui in primario Sacrorum Librorum apud Judæos Canone non extabat, nullam in Judaicis, quas descripsit, Antiquitatibus mentionem fecerit.

D. Agnoscitne Ecclesia Catholica librum *Tobiae* tanquam Sacrum & Canonicum?

M. Ecclesia Catholica, in Concilio œcumenico Tridentino congregata, librum *Tobiae* Canonis Sacrorum Librorum Veteris Testamenti adscribendum esse sanxit sessione quarta, in qua Catalogum Sacrorum Librorum cum Veteris, tum novi Testamenti datâ operâ contexit. Qua in re Patres Concilii Tridentini non aliquid novi moliti sunt, sicut obstrepunt Hæretici nostri temporis, sed, in texendo Sacrorum Librorum Canone, avitæ traditioni indivulsè adhæserunt. Sequuti enim sunt *Innocentium I.* Summum Pontificem, in Epi-

Epistola 3. ad *Exuperium*, Episcopum Tolosanum, Concilium Hipponense, celebratum anno 393. Concilium Carthaginense tertium anno 397. Concilium Carthaginense quartum anno 419. Concilium Generale Florentinum anno MCCCCXXXVIII. S. *Augustinus* lib. 2. *De Doctrina Christiana* cap. 8. & *Gregorius I.* Papam, in Concilio Romæ habito anno 494. Huic publico & infallibili Ecclesiæ judicio obtemperare debent omnes fideles, quia, ut inquit Christus Dominus cap. 18. Matthæi: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Quam in rem appositè S. *Augustinus* in libro contra Epistolam Fundamenti cap. 5. ait: *Evangelio non crederem, nisi Ecclesiæ me commoveret auctoritas.* Huic auctoritati, & falli nescio Ecclesiæ Catholice judicio parere detrectantes Hæretici, nullam habent Regulam Fidei, & sub obtentu internæ, quam se habere mentiuntur, assistentiæ Spiritus sancti, qui potius est spiritus vertiginis, & Ecclesiæ divisor, sus deque omnia miscent, & plusquam dictatoriali sibi arrogantes auctoritatem, librum *Tobiae*, & alios, quos volunt, è Sacrorum Librorum Canone, quem texuit Catholica Ecclesia, temere, & pro arbitrato suo expungunt. Sed quis non videt, quod, si semel non ex publico Ecclesiæ judicio, sed ex versatilibus privatorum hominum opinionibus de Sacris & Canonicis Libris esset judicandum, pessimè fuisset Ecclesiæ à Deo consultum. Nam, quando variarent, ut sæpè contingere assolet, privatorum hominum opiniones, & alius librum quemdam censeret esse Canonicum, alius verò negaret, quis, amabo, obortam litem dirimeret, & certum, cui standum esset, pronunciaret judicium, si id juris ad Ecclesiam non pertineret? Sic in re tanti momenti contentiones, quæ perpetuò emergerent, corpus Ecclesiæ varias in partes & factiones distraherent, ejus sacram auctoritatem humanæ opinioniones penitus labefactarent, impune grassarentur errores, Hæretici à nullo iudice argui, damnari, & in ordinem redigi possent; tot essent Religiones, quot capita; effemus sicut parvuli fluctuantes omni vento doctrinæ, & quod caput est, nulla esset Summorum Pontificum, nullæ Episcoporum, nulla Legum Ecclesiasticarum, & Conciliorum auctoritas, nulla in fidelibus obedientia. Certè hoc unum argumentum, è judicio Ecclesiæ Catholice petitum, nobis instar omnium esse debet ad retunden-

P. *Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.*

dam audaciam Hæreticorum, qui librum *Tobiae*, & nonnullos alios, quibus Ecclesiæ divinam asseruit auctoritatem, audent sacrilegâ temeritate è Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canone eximere. Sed hic debemus occurrere duplici Hæreticorum objectioni. Dicunt enim primò, librum *Tobiae* non extare in Canone Sacrorum Librorum, quem habent Judæi, quemque secuti sunt antiqui sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici, nimirum *Melito Sardenfis*, *Origenes*, *Athanasius* in Epistola Festali, Auctor Synopsis Scripturæ Sacræ, S. *Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi IV. S. *Hilarius* Præfatione in Psalmos, *Amphilochius*, *Epiphanius*, *Hieronymus*, *Joannes Damascenus*, *Leontius* & multi alii veteres, doctrinâ ac pietate conspicui, quibus addi debet Synodus Laodicensis, quæ in Canone, quem condidit, Sacrorum Librorum Veteris Testamenti, librum *Tobiae* non reponit. Hæc est prima Hæreticorum obiectio, quam ut facilius diluere possis, velim obiter observare, Veteris Testamenti libros alios esse, qui dicuntur *Protocanonici*, alios verò, qui appellantur *Deuterocanonici*. Libri *Protocanonici* sunt illi, qui semper & ubique & ab omnibus fuerunt recepti, sicut Ex. gr. *Pentateuchus Moysis*. Libri *Deuterocanonici* Veteris Testamenti sunt hi, qui licet in Sacrorum Librorum Canonem sint modò ab Ecclesia Catholica relati, antiquitus tamen à quibusdam Ecclesiis, & ab aliquot sanctis Patribus, nec non Scriptoribus Ecclesiasticis, tanquam Canonici non admittebantur, sed anceps adhuc erat eorum auctoritas. Ejusmodi sunt in Veteri Testamento libri *Tobiae*, *Judithæ*, *Sapientiæ*, *Ecclesiastici*, sex postrema capita libri *Estheris*, quædam Prophetæ *Danielis* capita, & primus ac secundus *Machabæorum* libri. Hac præmissâ observatione, dico, quod cum ab *Esdra*, qui post captivitatem Babylonicam, seu tempore *Artaxerxis Longimani*, filii *Xerxis*, Persarum Regis, floruit, clausus & obsignatus fuisset Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canon, non potuit vetus Synagoga librum *Tobiae*, & alios libros, mox à me citatos, Veteris Testamenti Deuterocanonicos, inferere Canonem, non quod reipsâ Canonici non essent, sed quia, ut ait *Josephus*, Hebræus, loco mox à me laudato, jam tum temporis defecerat series Prophetarum, quorum auctoritate libri in sacrum Canonem referebantur. Verum, hæc auctoritas refe-

G 2

refe-

referendi libros in Sacrum Scripturæ Canonem, quæ id ætatis, senescente Synagoga, jam defecerat, revixit in Ecclesia Christi, quæ in Conciliis Generalibus Florentino, & Tridentino, libro *Tobia*, & aliis libris, quos memoravi, Deuterocanonice Veteris Testamenti, de quorum sacrâ & canonicâ auctoritate antehac dubitaverant privatæ quædam Ecclesiæ, necnon aliqui sancti Patres; ac Scriptores Ecclesiastici, divinam auctoritatem decretorio tandem judicio asseruit ac vindicavit. Quod sit, ut, post hanc solemnem Ecclesiæ Catholicæ definitionem, nemini integrum sit in dubium revocare sacram auctoritatem libri *Tobia*, & aliorum librorum, quos Canonem Scripturæ Sacræ indeficienti judicio accensuit Ecclesia, tametsi potuerint antiquitatis, id est, priusquam Ecclesia Catholica Canonem Librorum Sacrorum condidisset, ac promulgasset, quædam privatæ Ecclesiæ, & aliqui sancti Patres, ac Scriptores Ecclesiastici salvâ ac inculpata fide sequi Sacrorum Librorum Canonem Esdrinum, in quo liber *Tobia*, & alii Veteris Testamenti Libri Deuterocanonici, à me assignati, desiderantur; non secus ac apud omnes tanquam Hæreticus, jure merito audiret ille, qui *Millemariorum* errorem, jam solemni Ecclesiæ definitione, in Conciliis Florentino & Tridentino promulgatâ, proscriptum, postliminò revocare ac pertinaciter propugnare vellet, quamvis aliunde certissime constet, aliquos antiquos Patres, & Scriptores Ecclesiasticos, antequam hæc doctrina *Millemariorum* ab Ecclesia fuisset eliquata ac confixa, eidem doctrinæ, citra ullam tamen erroris notam, patrocinatos esse.

Sed aliam objectionem contra librum *Tobia* instaurant Hæretici, quam insolitam prætermittere haud debemus. Ajunt enim, in libro *Tobia* manifestam offendi antilogiam, seu contradictionem, in hoc sitam, quod cap. 3. & 5. hujus libri dicitur, *Saram* cum patre suo *Raguele* mansisse in *Rages*, civitate Medorum, & juniorem *Tobiam*, cum ad eamdem civitatem pervenisset, apud eos divertisse, & fuisse commemoratum. At, capite nono ejusdem libri dicitur, Archangelum *Raphaelem* missum fuisse à juniore *Tobia* ad *Gabelum*, in urbe *Rages* manentem, ut ab eo reciperet decem talenta argenti, quæ ipsius pater *Tobias* senior, ei mutuo dederat. Quo in loco, inquit Hæretici, manifestâ contradictione sese implicat libri *Tobia*

auctor, non secus ac ille palam sibi contradiceret, qui, Romæ existens, diceretur mittere aliquem fervum Romam ad amicum suum. Verum, huic Hæreticorum objectioni respondent Polemici Scriptores Catholici, hanc non veram, sed apparentem dumtaxat esse antilogiam, quæ facile conciliari potest. Nam primò, verosimile est, duas extitisse civitates ejusdem nominis *Rages* cum aliqua vocatione, quæ in Versionibus sensum intercidit. Secundò, dici potest, *Gabelum*, & *Raguelum*, cives quidem fuisse ejusdem urbis *Rages*, sed *Raguelum* cum filia *Sarâ*, ac totâ familiâ suâ mansisse in Villula rurali ab urbe *Rages* aliquot milliariis distante; *Gabelum* verò suum habuisse domicilium in ipsamet urbe *Rages*. Quo semel posito, facile intelligitur, Archangelum *Raphaelem* ex ea rurali domo *Raguelis* missum fuisse à juniore *Tobia* ad *Gabelum*, in ipsa urbe *Rages* manentem. Denique in Textu Hebræo, & in Versione Græca lib. *Tobia* cap. 3. legitur, *Raguelum* cum filia sua *Sarâ* mansisse non in urbe *Rages*, sed in *Ecbatani*, Metropoli Medorum, quæ civitas erat in planitie; urbs autem *Rages*, in qua permanebat *Gabelus*, sita erat in monte non procul distito, indeque omninò evanescit appatens illa contradictio, quæ in libro *Tobia* occurrere videtur, quamque veram & realem esse, sibi, aliisque persuadere frustra Hæretici moliantur.

D. Quæ de Historia *Tobia*, & de sacra auctoritate libri, qui ejusdem *Tobia* nomen præfert, hætenus singulari cum perspicuitate dixisti, nullum mihi & de veritate illius Historiæ, & de divina libri *Tobia* auctoritate dubitandi locum relinquunt. Veniamus nunc, si placet, ad Historiam *Judithæ*, circa quam multa hærent animo proponenda tibi Dubia, quorum primum istud est, an verè aliquandò contigerit Historia *Judithæ*, quæ in libro ejusdem *Judithæ* nomine inscripto describitur. Audivi enim, esse nonnullos Scriptores, qui ex nominibus, quæ personis in Historia *Judithæ* imponuntur, inferunt, hunc *Judithæ* librum non referre speciem alicujus Historiæ, quæ aliquandò reverà contigerit, sed Parabolæ, vel Tragicomediæ, ad pietatem tamen, & Mysterium aliquod exprimendum concinnatæ. Sic unus ex illis Scriptores, videlicet *Hugo Grotius*, cujus Commentarium in librum *Judithæ* nuperrimè legebam, parabolicè hanc Historiam interpretatur. Nomen *Judithæ*, inquit,

inquit, significat Nationem Judaicam, quæ tum temporis cum desolata & omni ope divinâ esset destituta, rectè per foeminam *Juditham*, quæ vidua supponitur, designatur. *Nabuchodonozor*, cujus in libro *Judithæ* fit mentio, figura est Diaboli, populum Dei affligentis. *Holofernes*, Princeps militiæ *Nabuchodonozoris*, Chaldaicè idem est ac Latine lictor serpentis, *Joakim*, seu *Eliakim*, idem sonat ac *Deus surgens*, nempe quod Deus votis ac precibus oppressi Populi Judaici exoratus surgat ad liberandum populum suum. *Bethulia* idem pollet ac *Domus Dei*, id est, religiosus cultus, quem Diabolus & ministri ejus oppugnant. Hac parabolicè nominum, quæ Actoribus, seu personis, quæ inducuntur in Historia *Judithæ*, imponuntur, interpretatione concludit *Hugo Grotius*, librum *Judithæ*, non speciem præferre veræ Historiæ, quæ aliquandò contigerit, sed speciem Parabolæ, vel Tragicomediæ, ad pietatem tamen & ad aliquod Mysterium effictæ. Quid de tam singulari *Grotii* sententia judicandum sit, tuum nunc est breviter declarare.

M. Hæc erronea *Grotii* sententia, cui præverunt *Lutherus*, *Beroaldus*, *Scaligerus*, alique hujus furfuris Heterodoxi, multis momentis proscribi debet. Primò, quia Ecclesia Catholica, & sancti Patres, *Clemens I.* Romanus Pontifex, in Epistola sua primâ ad Corinthios *Clemens Alexandrinus*, *Tertullianus*, *Origenes*, *Eusebius*, *S. Hieronymus*, & alii benè multi, hanc *Judithæ* Historiam veram esse constantissime profitentur. Secundò, personarum, quarum in Historia *Judithæ* habetur mentio, Genealogiæ describuntur, resque ab illis gestæ his characteribus designantur, qui fabulosam, aut parabolicam narrationem minimè redolent; sed veracem exhibent Historiam. Quin, ad calcem libri *Judithæ* testatur Scriptor illius Historiæ, specialem à Judæis festivitatem fuisse institutam ad conservandam memoriâ illius victoriæ, quæ de *Holoferne*, Principe militiæ *Nabuchodonozoris*, Regis Assyriorum, heroina foemina *Juditha* reportavit: *Dies*, inquit, *victoriæ hujus colitur à Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem*. Porro, si hæc *Judithæ* Historia vera non esset, Auctor libri *Judithæ* non historicus, sed insignis impostor audire & haberi deberet, quippè qui falsas personarum genealogias, res nunquam in orbe terrarum

gestas, & spuria monumenta obtrussisset; quod certè nemo, nisi sit ab Ecclesia Catholica extorris, dicere, suumque in animum inducere poterit. Sed, inquit Hæretici, nullus hætenus repertus est modus, quo dilucidè explicari possit, quis sit *Arphaxad*? Quisve *Nabuchodonozor*? Quæ illa civitas *Bethulia*, ab *Holoferne* obsessa? Denique, an hæc *Judithæ* historia contigerit ante Judæorum captivitatem Babylonicam, vel post illorum reditum è captivitate Babylonica? His dissecandis nodis, ajunt Hæretici, nullus hætenus tam felix fuit Scriptor, qui convenientem potuerit adhibere cuneum, & historiam *Judithæ* conciliare cum Historia Judæorum, atque Regum Assyriorum, & Medorum; unde inferunt, veram non esse Historiam *Judithæ*, sed meram esse Parabolam, aut Tragicomediâ. At, turpissimè in hoc hallucinantur Hæretici. Nam, præterquam quod assignabimus modò tempus, quo verè contigit Historia *Judithæ*, eademque operâ ostendemus, prædictam Historiam posse facili negotio conciliari cum Historia Judæorum, & Regum Assyriorum, atque Medorum: certissimum etiam est, iniquissimi esse ingenii veteres inficiari, aut in dubium revocare Historias eo solo nomine, quod cum Chronologia, seu cum ratione temporum haud satis cohærere videantur. Christum Dominum natum, baptizatum, & mortuum esse nullus Christianus dubitat, & tamen quo anno Mundi, & quoto Imperii *Augusti* anno natus sit Christus Dominus? vel quo anno ætatis suæ accesserit ad baptismum, & Cruci fuerit affixus? non adeò evidens est, & in his enodandis Chronologicis difficultatibus, maxime pere insudant Theologi, & in varias distrahuntur opiniones. Quorsum igitur Hæretici veritatem Historiæ *Judithæ* negant, eo argumento ducti, quod necdum inter Scriptores Christianos conveniat de tempore, quo contigit hæc *Judithæ* Historia? Apage tam insulsum argumentum, dignum sanè, ut vulgò ajunt, patellâ operculum.

D. Assigna, quæso, tempus, quo contigit Historia *Judithæ*, ut inde vincantur Hæretici, qui illius Historiæ veritatem negant, eamque meram esse Parabolam, poëticum figmentum, & Tragicomediâ dicitare non verentur.

M. Circa tempus, quo contigit Historia *Judithæ*, diffidium est inter eruditos. *Bellarminus*, *Serarius*, *Salianus*,

Petavius, *Pererius*, & illustrissimus *Daniel Huetius*, Abrincensis Episcopus, Historiam *Judithæ* in quinta Mundi Ætate, hoc est, ante captivitatem Babylonicam, tempore *Manassis*, Regis Juda, contigisse arbitrantur. Alii verò, quos inter censetur *Natalis Alexander* in secundo Tomo *Historiæ Ecclesiasticæ Veteris Testamenti* pag. 375. asserunt, Historiam *Judithæ* contigisse in sexta Mundi Ætate, id est, post laxatam Judæorum captivitatem Babylonicam, tempore *Xerxis*, Regis Persarum. Ipse verò, libratis æquâ lance hinc inde momentis, lubens descendendo in sententiam illorum, qui Historiam *Judithæ* ad tempora *Manassis*, Regis Judæ, referunt, hoc est, ante Judæorum captivitatem Babylonicam. At enim eo tempore, regnante *Manasse*, Medorum Rex erat *Dejoces*, libris historici *Herodoti* maximè celebratus, à quo condita est urbs *Hebatanis*, quique alio nomine in Historia *Judithæ* nuncupatur *Arphaxad*, quod nomen, ut memini, me alibi observasse, ab *Arbace* (qui rebellando contra Assyriorum Regem, Monarchiam Medorum instituit) ductum usurparunt Medorum Reges. *Arbaces* siquidem aliâ vocis inflexione *Arpacad*, rùm pinguiore sono *Arphaxad* dicebatur. *Nabuchodonozor* verò, cujus in Historia *Judithæ* fit mentio, fuit ille Assyriorum Rex, qui tempore *Manassis*, Regis Juda, regnabat in Ninive. Quis autem nominatim fuerit ille *Nabuchodonozor*, Assyriorum Rex? vel quo nomine in Gentilium Historiis donetur? parvi refert, cum nomina veterum illorum Assyriorum Regum, sicut & Regni tempora confusa admodum sint & incerta, sicut facilè colligitur ex illarum Nationum Historiis, quas descripserunt *Beza*, *Manetho*, *Ctesias*, *Diodorus*, & *Herodotus*. Non desunt tamen periti hujus temporis Critici, qui censent, *Nabuchodonozorem*, illum Assyriorum Regem, qui tempore *Judithæ* regnabat in Ninive, fuisse *Saoduschimum*, filium *Asaradon*, Regis Assyriorum, qui, sicut scribit *Ptolomæus*, regnabat in Ninive. Quæ omnia de *Arphaxad*, Rege Medorum, & de *Nabuchodonozore*, Assyriorum Rege, nec non de illorum Regnis, quæ tempore *Judithæ*, sicut ex initio illius Historiæ compertum habemus, erant toto Oriente florentissima, & invicem æmula, optimè quadrant cum tempore, quo *Manasses* regnavit in Juda ante captivitatem Babylonicam; sed nullo pacto referri possunt ad tempus, quo

Judæi è captivitate Babylonica ad natale suum solum reversi sunt, tùm quia post reditum Judæorum è captivitate Babylonica, Ninive, urbs celeberrima, & Regni Assyriorum caput, fuit omninò destructa: tùm quia ètiam post captivitatem Babylonicam Regna Medorum & Assyriorum non erant amplius divisa & æmula, sicut erant tempore *Judithæ*, nec erant amplius Reges Medorum, & Assyriorum, cum certum sit tam è sacra, quam prophana Historia, *Cyrum*, Persarum Regem, qui captivitatem Judæorum Babylonicam laxavit, post devictum *Darium Medum*, Babyloniolum Regem, Regnis Medorum, & Assyriorum potitum esse, eumque instituisse Monarchiam Persarum, quam ejus Successores Persarum Reges, tenuerunt usque ad *Darium Codomanum*, ultimum Persarum Regem, quem devicit *Alexander Magnus*, & eversâ penitus Monarchia Persarum, instituit Monarchiam Græcorum. Cùm igitur temporibus *Judithæ*, ut videre est in ejus Historia, adhuc extarent Regna Medorum & Assyriorum invicem æmula, & *Arphaxad* esset Rex Medorum, *Nabuchodonozor* verò Rex esset Assyriorum, nullâ ratione dici potest, Historiam *Judithæ* contigisse post reditum Judæorum è captivitate Babylonica, sive hanc Historiam referendam esse vel ad tempora *Cambyfis*, Persarum Regis, & in Monarchia Persica successoris, sicut visum est *Eusebio*, Episcopo Cæsariensi; vel ad tempora *Xerxis*, Persarum Regis, sicut post *Georgium Syncellum* sentiunt multi moderni viri eruditi, vel denique ad tempora *Antiochi Epiphani*, Syriæ Regis, id est, paulò antè Assamonæorum, seu Machabæorum Regnum, quemadmodum falsò asserit *Hugo Grotius*.

D. Quamvis hæc, quæ adduxisti, momenta, apertè evincant, Historiam *Judithæ* sub *Manasse*, Rege Juda, contigisse ante captivitatem Babylonicam, illisque lubentissimè acquiescam, ad plenioram tamen assequendam hujus rei notitiam, optarem, ut hic breviter referres, ac dilueres præcipua argumenta, quibus permoti alii viri eruditi asserunt, Historiam *Judithæ* contigisse post captivitatem Judæorum Babylonicam, illiusque Historiæ Epocham referunt vel ad tempora *Cambyfis*, Persarum Regis, vel ad *Xerxem*, alterum Persarum Regem, vel denique ad tempus

Antio-

Antiochi Epiphani, Syriæ Regis. Horum enim, opinor, uberiori explicatione poterit haud parùm Sacra Historia illustrari.

M. Scriptores, qui pertendunt, Historiam *Judithæ* post reditum Judæorum è captivitate Babylonica contigisse, pluribus pugnant momentis, quæ hic delibare, iisque breviter facere satis abundè sufficiet. In primis, dicunt, nullam omninò in Historia *Judithæ* fieri mentionem *Manassis*, Regis Juda, sed tantum *Eliakimi*, seu *Joakimi*, Summi Sacerdotis, quod argumento est, hanc *Judithæ* Historiam non contigisse sub *Manasse*, Rege Juda, ante captivitatem Babylonicam, sed tantum post captivitatem Babylonicam, quandò videlicet summa rerum erat penes Summos Sacerdotes, & in ipsis administrandæ Judæorum Reipublicæ suprema residebat auctoritas. Verùm, hæc objectio facilè solvitur. Ideò enim in hac *Judithæ* Historia de *Manasse*, Rege Juda, fit nulla mentio, tum quia hæc Historia *Judithæ* non contigit in Regno Juda, cui præerat *Manasses*, sed in Regno Israëlítico, in Tribu *Simeonis*, è qua *Juditha* oriunda erat, quæque Regi Juda non parebat: tùm quia etiam hæc *Judithæ* Historia contigit sub *Manasse*, Rege Juda, captivo, aut sub initium illius Regni, cum adhuc vix ex ephebis esset egressus, utpotè duodennis tantum, & administrando Regno impar. Mentio tamen fit in Historia *Judithæ* de Summo Sacerdote *Eliakimo*, seu *Joakimo*, quia, cum ageretur de negotio Religionis, ipse profectus est ad illos Israëlitas, qui *Bethulia* urbem incolebant, & dominio *Manassis*, Regis Juda, non subdebantur, ut dejectos illorum animos spe arrigeret, atque ad strenuam ejusdem urbis ab *Holoferne*, exercitûs *Nabuchodonozoris*, Regis Assyriorum, Principe, obsessæ defensionem animaret.

Secundò, aiunt, tempore *Manassis*, Regis Juda, nullum fuisse Summum Sacerdotem, dictum *Eliakim*, seu *Joakim*, sicut fidem facit Catalogus Summorum Scerdotum, quem texuit *Josephus*, Hebræus, in libris *Antiquitatum Judaicarum*. Sed respondeo ipse, Summum Sacerdotem tempore *Manassis*, Regis Juda, potuisse esse binomium, ac subinde Summum illum Sacerdotem, qui in Historia *Judithæ* appellatur *Eliakim*, seu *Joakim*, alio nomine in Catalogo Summorum Sacerdotum, quem texuit *Josephus*, designari. Præterquam quòd cap. 18. lib. 4. Regum *Eliakim* inter primo-

res Sacerdotes recensetur, & *Isaias* cap. 22. disertam *Eliakim*, Summi Sacerdotis, mentionem facit his verbis: *Et erit in die illa, vocabo servum meum Eliakim, filium Helciae, & induam illum tunicâ tuâ, & cingulo tuo confortabo illum, & potestatem tuam dabo in manus ejus, & erit quasi pater habitantibus Jerusalem, & domui Juda.* Quod certè apprimè *Eliakimo*, seu *Joakimo*, Summo Sacerdoti, sub quo contigit Historia *Judithæ*, convenit.

Tertiò, inquiunt illi Scriptores, *Judithæ* Historiam tempore *Manassis*, Regis Juda, non contigisse, quia, regnante *Manasse*, Israëlita urbem *Bethuliam* non incolebant, quippe qui à *Salmanazare*, Assyriorum Rege, jam fuerant in Assyriam deportati anno sexto *Ezechia*, Regis Juda, patris *Manassis*. Sed urbs *Bethulia* id ætatis incolebatur à Cuthæis, & Babyloniis, quia à *Salmanazare*, Assyriorum Rege, fuerant huc translata. Verùm, licet ipse ultrò fatear, *Bethuliam* fuisse urbem Regni Israëlítico extra Regnum Juda, & decem Israëlitis Tribus à *Salmanazare*, Assyriorum Rege, in Assyriam anno sexto *Ezechia*, Regis Juda, captivas esse abductas, existimo tamen, aliquot Israëlitas in patrio solo remansisse, plures non multò post captivitatem Assyriacam illuc esse reversos, qui plurimas è civitatibus, præsertim eas, quæ in montanis sitæ erant, occuparunt. Immo, multi Israëlita in urbe *Samaria*, & in aliis finitimis civitatibus, unâ cum Cuthæis, & Babyloniis, quos illuc miserat *Salmanazar*, Assyriorum Rex, habitabant, & cum illis, Legem Mosaicam edoctis, verum Deum Israëlitis colebant. Quid igitur mirum, si Israëlita, & Cuthæi, urbis *Bethulia* incolæ, cultum veri Dei, quem adorabant, contra impetum *Holofernis*, Principis militiæ *Nabuchodonozoris*, defendere volentes, huic Assyriorum militiæ Præfecto, urbem *Bethulia* obsidenti, & veram Religionem totis suis viribus exterminare molienti, strenuè animosèque restiterint.

Quartò, Historiam *Judithæ* non sub *Manasse*, Rege Juda, seu ante captivitatem Babylonicam, contigisse, sed dumtaxat post reditum Judæorum ex eadem captivitate Babylonica, probant nonnulli viri eruditi ex ea, in qua *Holofernes*, exercitûs Assyriorum Princeps, versabatur ignorantia rerum à Gente Israëlítica gestarum. *Holofernes* quippe, ut legitur cap. 5. lib. *Judithæ*, postulavit ab *Achiore*, quænam esset Gens Israëlítica? Quis illius Gentis Rex? quasi

Gens

Gens Israëlita fuisse ei penitus ignota. Quod sanè in tempora *Manassis*, Regis Juda, competere non potest, quia, regnante *Manasse*, Israëlitarum natio probe nota erat Assyriis, utpotè qui illorum Regionem frequenter invaserant, eosque sub *Salmazare*, Assyriorum Rege, captivos in Assyriam abduxerant. His addunt viri eruditi responsionem *Achioris* dicentis *Holoferni*, Israëlitas, Deo duce, ex *Aegypto* in Palæstinam esse translatos, sed, ob neglectum Dei sui cultum, sæpè à multis Nationibus fuisse profligatos, & captivos adductos; immò Templum Hierosolymitanum (sicut legitur in *Versione Græca* libri *Judithæ*) solo æquatam, ac penitus dirutum fuisse; ipsos tandem è sua dispersione fuisse nupèr reductos, & iterum possidere Hierusalem, ubi sunt Sancta Sanctorum. Porrò, Judæorum captivitas, in qua Templum Hierosolymitanum eversum ac dirutum fuit, alia esse non potest, quam captivitas Babylonica. Desolatio quippè Templi & urbis Hierusalem contigit anno undecimo *Sedekia*, qui Regum Judæ fuit ultimus, & anno decimo nono *Nabuchodonozoris*, Babyloniæ Regis, hoc est, anno undecimo post jam inchoatam captivitatem Babylonicam, quæ initium habuit anno undecimo *Joakimi*, Regis Juda, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniæ Regis. Captivitas itaque illa, ex qua *Achior* ait *Holoferni*, Judæos esse reverbos, alia esse non potest, quam captivitas Babylonica, proindeque *Historia Judithæ* referri dumtaxat potest ad reditum Judæorum è captivitate Babylonica. Hoc argumentum, quod primâ fronte videtur ad persuadendum efficax, potest tamen facile solvi. At enim, licet non inficias eam, *Holofernem*, Assyriorum Exercitus Principem, plura, regnante *Manasse*, de Israëlitis audire potuisse, verisimile tamen est, illum necdum eorum statum penitus penetrasse, donec ex *Achior* cognovit illorum originem, Religionem, & veram illorum fortitudinis & constantiæ causam. Potuit autem *Achior* verè dicere *Holoferni*, Israëlitas, Deum deferentes, sæpius in varias abductos fuisse captivitates, & ex illis ad patriam solum, tempore *Manassis*, Regis Juda, esse reverbos. Plurès siquidem Israëlita traditi fuerunt in manus Gentium, videlicet *Aegyptiorum*, *Moabitaram*, *Ammonitarum*, sed ex illis captivitatibus jam tempore *Manassis*, Regis Juda, in patriam redierant.

Ad id autem, quod dicitur, legi in *Versione Græca* libri *Judithæ*, *Achior* respondisse *Holoferni*, Templum Hierosolymitanum fuisse solo æquatam ac penitus dirutum, dico cum viris Linguae Græcæ peritis, vocem græcam id minime significare, sed solum innuere, Templum fuisse conculcatum, ac profanatum. Quod certè absque Templi destructione, victrices illæ nationes, à quibus Judæi, ante captivitatem Babylonicam, fuerunt identidem debellati, atque subacti, facitârunt.

Ultimum argumentum, quod adducunt aliqui viri eruditi, ut probent *Historiam Judithæ* non sub *Manasse*, Rege Juda, hoc est, ante captivitatem Babylonicam, sed sub *Xerxe*, Perfarum Rege, seu post captivitatem Babylonicam, contigisse, petitur ex pace, quæ consecuta est facinus & victoriam *Judithæ*, & de qua dicitur cap. 17. v. 20. libri *Judithæ*: *Mansit in domo viri sui annos centum quinque, & defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia.* Et vers. 30. *In omni autem spatio vitæ ejus non fuit, qui perturbaret Israël, & post mortem ejus annis multis.* Id autem cadere non potest in tempora *Manassis*, Regis Juda. Supponamus etenim, *Juditham*, quando adit *Holofernem*, natam fuisse annos circiter viginti quinque (tunc enim juvenis erat, cum *Vagao*, Euauchus *Holofernis*, eam cap. 12. v. 12. libri *Judithæ* appellet puellam.) Subtrahamus itaque viginti quinque illos annos, quos *Juditha*, quando adit *Holofernem*, nata erat, supererunt anni vitæ *Judithæ* octoginta, per quos Israëlita, seu Judæi, altissimâ pace perfui debuerunt. Atqui tamen ex *Sacra Scriptura* constat, Israëlitas tempore *Manassis*, Regis Juda, non fuisse per octoginta annos pace potitos. Nam Rex *Manasses* fuit ab Assyriis in captivitatem abductus, quæ certè Regis captivitas absque aliqua pacis perturbatione accidere haud potuit. Præterea, ab illa captivitate Regis *Manassis* usque ad Bellum *Aegyptiacum*, in quo *Josias*, Rex Juda, nepos *Manassis*, interemptus est, non interfluxerunt anni octoginta, sicut constans est omnium *Sacrae Chronologiæ* peritorum sententia. Si igitur *Historia Judithæ* incidisset in tempora *Manassis*, Regis Juda, nullâ ratione dici posset, per totam *Judithæ* vitam, ac per multos annos post ejus obitum, neminem fuisse, qui perturbaret pacem Israël, sicut legitur in libro *Judithæ*. Hoc est ultimum argumentum illorum Scri-

Scriptorum, qui *Historiam Judithæ* post captivitatem Babylonicam contigisse per tendunt. Sed, proclive est ostendere, Israëlitas verè potitos fuisse diuturnâ illâ pace, de qua in libro *Judithæ* habetur mentio, sive *Historia Judithæ* contigerit sub initium *Manassis*, Regis Juda, sive incidit in tempora captivitatis ejusdem Regis *Manassis*. Enim verò, si *Historia Judithæ* referatur ad initium Regni *Manassis*, comperietur Israëlitas, seu Judæos, tamen vita *Judithæ*, quam post ipsius obitum, diuturnâ pace fuisse potitos, *Juditha* siquidem annum ætatis suæ trigésimum attigerat, quando sub initium Regni *Manassis* occidit *Holofernem*. *Manasses* autem regnavit annis quinquaginta quinque, *Amon*, ejus filius, regnavit duobus annis, *Josias*, filius *Amonis*, & nepos *Manassis*, regnavit annis triginta & uno, fuitque interfectus à *Necao*, Rege *Aegypti*, in Bello *Aegyptiaco*. Si igitur computentur anni triginta, quos nata erat *Juditha*, quando occidit *Holofernem*, insuper anni quinquaginta quinque Regni *Manassis*, duo anni *Amonis*, & anni triginta & unus Regni *Josias*, qui occisus est in Bello *Aegyptiaco*, compertum erit, ab ortu *Judithæ* usque ad istud Bellum *Aegyptiacum* effluxisse annos centum & decem octo profundæ pacis. Cum igitur *Juditha* vixerit annis centum quinque, palam consequitur, Israëlitas, seu Judæos, toto tempore vitæ *Judithæ*, & tredecim annis post ejus obitum, pace fuisse potitos. Nec huic paci obfuit captivitas *Manassis*, Regis Juda, quia hæc captivitas solam *Manassis* personam, non verò Republicæ Judaicæ statum respexisse videtur. *Manasses* quippe, Rex non in Bello, sed fraude & dolo ab Assyriis captus est, & non multo post liber dimissus, sicut refert *Josephus* lib. 10. *Antiq. Jud.* cap. 4. Quò fit, ut in captivitate Regis *Manassis* nullum extiterit Bellum, quod conturbaret pacem in Israël. Immo non defunt viri doctissimi, qui asserunt, pacem non fuisse perturbatam in Israël per Bellum *Aegyptiacum*, in quo *Josias*, Rex Juda, fuit occisus, quia hoc Bellum *Aegyptiacum* non intra Regnum Israëlitis, sed extra Regnum fuit gestum, ajuntque, pacem in Israël fuisse dumtaxat perturbatam anno undecimo *Joakimi*, qui in Regno Juda fuit *Josias* successor, quique unâ cum primoribus Judæorum fuit à *Nabuchodonozore*, in captivitatem Babylonicam abductus. Quâ semel admisâ doctissimorum *Scripturæ*

Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

Sacrae Interpretum sententiâ, erunt post obitum *Judithæ*, anni pacis in Israël viginti novem, proindeque verum erit, quod scribit Auctor libri *Judithæ*: *In omni spatio vitæ ejus (seu Judithæ) non fuit, qui perturbaret Israël, & post mortem ejus annis multis.* Quòd si malis *Historiam Judithæ* referre ad *Manassis*, Regis Juda, captivitatem, quæ accidisse videtur anno decimo ipsius Regni, poteris itidem supponere, *Juditham* paulò adultiores fuisse, seu annum trigésimum octavum ætatis attigisse, quando adit *Holofernem*, quâ ætate mulieres, quæ nullum filium genuerunt, juvenilem formam adhuc retinere solent, orisque venustatem. Quod in *Juditha* eò facilius credi debet, quòd Deus, ut inquit *Scriptura Sacra*, singularem ei contulerit splendorem. Unde non mirum, si auctâ à Deo ipsius pulchritudine, *Juditha* vetulo militiæ Assyriorum Præfecto *Holoferni* placuerit. Hac autem factâ hypothesi de referenda *Historia Judithæ* ad captivitatem *Manassis*, Regis Juda, planum erit, pacem in Israël non fuisse perturbatam in Israël toto tempore vitæ *Judithæ*, & post ipsius obitum viguisse adhuc pacem in Israël per undecim annos, immò per viginti duos annos, si Bellum *Aegyptiacum*, ut volunt gravissimi *Scriptores*, non perturbaverit pacem in Israël, sed tantum captivitas Babylonica, quæ, sicut mox diximus, incidit in annum undecimum *Joakimi*, Regis Juda. Sive igitur *Historia Judithæ* referatur ad initium Regni *Manassis*, sive ad ejusdem Regis captivitatem, verè dici poterit, in omni spatio vitæ *Judithæ*, & post ipsius obitum annis multis neminem fuisse, qui perturbaverit pacem in Israël, sicut legitur in libro *Judithæ* cap. ultimo v. 30.

D. Vix, ut candidè fatear, à risu temperare potui, dum dixisti, *Juditham*, annos triginta octo natam, *Holoferni*, vetulo militiæ Assyriorum Præfecto, formæ suæ decore & illecebris placuisse, quasi verò ei non placuisset, si vetulus non fuisset. Sed, ut optimè observasti, Deus auxit *Judithæ* pulchritudinem, quâ jam vetulus *Holofermes* facilius captus est, & *Judithæ* artibus delusus. Nunc, obsecro te, indica mihi Auctorem libri *Judithæ*, & præcipua describe illius Heroinæ gesta, quæ in prædicto libro narrantur.

M. Quisnam sit Auctor libri *Judithæ*, incertum est. Nonnulli existimant, Auctorem

H rem

rem istius libri esse *Eliakimum*, seu *Joakimum*, cujus mentio fit in libro *Judithæ*, quique, ut antea observavimus, summum apud Judæos Pontificatum tenuit temporibus *Manassis*, Regis Juda. Sed mihi magis probatur conjectura illustrissimi Abrincensis Episcopi, qui existimat, librum *Judithæ* fuisse scriptum temporibus captivitatis Babylonicæ ad leniendam hujus exilii ægritudinem, & ad spe arrigendos captivorum Judæorum animos; maxime cum hic *Judithæ* liber Chaldaicâ Linguâ, quæ Judæis, in captivitate Babylonica degentibus, familiaris erat, conscriptus fuerit, teste *S. Hieronymo*, qui latinè illum reddidit sic tamen, ut fateatur, *se magis sensum è sensu, quàm ex verbo verbum transtulisse*. Ex Chaldaico etiam hujus libri *Judithæ* Exemplari, Græca Versio expressa est à Judæis Hellenistis. Quod spectat præclara *Judithæ* gesta, hic præcipua indigitabo juxta ordinem, quo in libro *Judithæ* describuntur. Et primò quidem, præmittuntur in libro *Judithæ*, superbia *Nabuchodonozoris*, Assyriorum Regis, qui, post reportatam insignem victoriam de *Arphaxad*, Medorum Rege, in Campo Magno *Ragau*, circa *Euphratem*, & *Tygrim*, adeò intumuit, elatus rebus secundis, ut de toto Orbe suæ ditioni subjiciendo consilium inierit; validissimi illius exercitus sub *Holoferne* progressus, Syriæ, Mesopotamiæ, Lybiæ, Ciliciæ, Apameæ, ac Idumææ expugnatio, Provinciæ & Urbium deditio, munitarum destructio, Israëliitarum timor, illorum tamen ad *Holoferni* resistendum fusæ ad Deum preces, indistinctæ jejunia. Deindè, Auctor libri *Judithæ* describit obsidionem, quâ *Holofernes* cum ingenti Assyriorum exercitu urbem *Bethuliam* cinxit, & felicem ejusdem civitatis liberationem, promovente *Judithâ*, quæ Principes, animum jam despondentes, objurgavit, vacillantes erexit, Israëlitas, qui in urbe *Bethuliam* obsessi intempestivæ deditiois terminum ad quinque dies præfixerant, ad patientiam, ad spem proximæ liberationis, ad opis divinæ implorationem induxit, & post fusas ad Deum ardentissimas preces, ac spe in Deum, pudicitia ipsius custodem, animata, cuneo hostium se dedit, castra *Holofernis* intrepida adit, qui ubi illam vidit magnificè ornatam, ejus amore captus est, inciditque in laqueos, ex quibus sese extricare haud potuit. *Juditha* quippè ex hilaritate *Holofernis* opportunam nacta occasionem perficiendi

sanctum, quod inierat, *Bethuliam* liberandi consilium, huic militiæ Assyriorum Præfecto, nimia computatione sopito, & altum stertenti, caput exerto gladio abscedit, & in urbem *Bethuliam* ovanis, & per medias hostium acies intemerata procedens, reversa est. Tunc de muro *Bethuliam* suspenso *Holofernis* capite, totus Assyriorum Exercitus, timore panico percussus, tumultuariam arripuit fugam, & à Judæis undique concurrentibus, & insequentibus cæsus ac profligatus est. Post hæc, *Juditha* pro tam celebri victoriâ Epinicius Deo cecinit, à Summo Pontifice propriis spoliis *Holofernis* condecorata est, & laudata ab universo populo, præ ingenti gaudio acclamante: *Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israël, tu honorificentia populi nostri*. Hæc sunt in summa præcipua *Judithæ* gesta, quæ narrat Auctor libri, qui sanctissimæ illius Heroinæ nomine insignitur.

D. Quam auctoritatem in Ecclesia Catholica obtinet liber *Judithæ*?

M. Sacram ac divinam obtinet auctoritatem. Ecclesia siquidem Catholica, in Concilio Generali Tridentino congregata, librum *Judithæ* in Sacrorum Librorum Canone, Sessione IV. percensuit, secuta veterem traditionem, quam confirmârunt Concilium Carthaginense III. Summi Pontifices, *Innocentius I.* in Epistola ad *Exuperium*, Episcopum Tolosanum, & *Gelasius I.* in Concilio LXX. Episcoporum celebrato Romæ año 494. quibus suffragatur *S. Augustinus* lib. 2. *De Doctrina Christiana* cap. 8. *Juditham* etiam, tanquam incomparabilem Heroinam, plurimis laudibus efferunt sancti Patres, quos inter censentur *S. Clemens*, Romanus Pontifex in sua Epistola I. ad Corinthios, *S. Clemens Alexandrinus* lib. 4. *Stromatum*, *Origenes* Hom. 19. in Joannem, *S. Ambrosius* lib. 3. *De Officiis* cap. 13. & in libro *De Viduis*, & alii. Ex quibus non solum refellit *Hugo Grotius*, qui, ut superius observavimus, totum quod in libro *Judithæ* narratur, meram parabolam esse docet, verum etiam confutantur Hæretici, qui librum *Judithæ*, tanquam Canonicum non recipiunt. Fateor tamen, librum *Judithæ* non fuisse temporibus *S. Hieronymi* (sicut testatur *S. ille* Doctor Præfatione in libros *Salomonis*, & Præfatione in librum *Judithæ*, adhuc ab universali Ecclesia in Canonem Sacrorum Librorum adscriptum, neque extare in antiquis Sacrorum Librorum Catalogis, quos texerunt *Melito*, *Origenes*, *S. Atha-*

COLLOQUIUM III.

In quo describuntur Vita Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, seu ante captivitatem Babylonicam, vixerunt, & sub Regibus Judæ, & Israël plurimam fuderunt Oracula, quæ in Jesu Christo, vero Messia, clarissimo exitu fuerunt adimpleta.

PRiusquàm ad describendas Vitas Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, id est, ante captivitatem Babylonicam, vixerunt, te accingas, generalem rerum, quæ spectant conditionem & dotes Prophetarum, in antecessum habere maxime peroptarem. Expone igitur primò, quid sibi velit istud Prophetæ nomen?

M. Hi, quos vocamus Prophetas, Hebraicè *Nabi*, appellabantur olim *Videntes*, Hebraicè *Roe*, sicut testatur sacer Auctor lib. I. Regum cap. 9. v. 9. his verbis: *Olim in Israël sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum: Venite, & eamus ad videntem* (Hebraicè *Roe*) *Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim videntem*, (Hebraicè *Roe*) Prophetæ autem si soli, propriè loquendo, dicuntur, qui nomine & auctoritate Dei loquuntur, & quibus Spiritus sanctus speciali inspiratione notitiam rerum futurarum revelat, ut eas hominibus, ad illorum solatium & instructionem annuncient. Quò fit, ut non omnis divina revelatio dicenda sit Prophetia, nec singuli illi, quibus divinæ factæ sunt revelationes, Prophetarum loco haberi debeant, alioquin Reges *Pharao*, *Balthazar*, & *Nabuchodonozor*, quibus factæ sunt de his, quæ eventura illis erant, revelationes, Prophetæ essent appellandi, quod certè nemo dixerit. Verus itaque Propheta nihil aliud est, inquit, *S. Augustinus* quæst. 19. in Exodum, *nisi annunciator verborum Dei hominibus, qui Deum vel non possunt, vel non merentur audire*. Prophetiam inter dona Spiritus sancti reponit Apostolus *Paulus* in Epist. I. ad Corinth. cap. 12. vers. 10. & cap. 14. v. 23. & 24. ejusdem Epistolæ Prophetiam præfert dono Linguarum dicens: *Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes Linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles, nōne dicent, quod insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus; occulta cordis ejus manifesta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuncians, quod verè Deus in*

Athanasius, in Epistola Festali, *S. Hilarius*, *S. Gregorius Nazianzenus*, *S. Cyrillus Hierosolymitanus*, & Concilium Laodicenum. Sed indè concludi dumtaxat potest, librum *Judithæ* non esse *Protocanonicum*, sed tantummodò *Deuterocanonicum*, sicut superius ostendi de libro *Tobiæ*. Fateor etiam, librum *Judithæ* non esse repositum in Sacro Hebræorum Canone, quem *Esdras* post solutam captivitatem Babylonicam condidit. Sed id cum illustrissimo *Daniele Huetio*, Abrincensi Episcopo, contigisse puto, quia eo tempore, quo ab *Esdra* conditus est Sacrorum Librorum Canon, res judicæ in tantis erant positæ angustiis, utpotè Hierosolymorum urbe necdum mœnibus cinctâ, & urgentibus undique hostibus, ut *Esdras* habere haud poterit omnes popularium suorum Scriptioes, quæ in Sacrorum Librorum Canonem recipi merebantur. Quo factum est, ut libri *Tobiæ*, *Judithæ*, & nonnulli alii, qui in hoc Canone *Esdrino* non fuerant repositi, in eum postea ab Hebræis non fuerint admissi, quia fas ac licitum sibi non putârunt Hebræi aliquem librum adscribere Canoni, postquam *Esdras* Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Canonem clausisset atque obsignasset. Hæc est etiam omni procul dubio ratio, cur *Josephus*, Hebræus, nullam in suis Antiquitatibus Judaicis de Historia *Judithæ* mentionem fecerit. Sibi etenim in describendis Antiquitatibus Judaicis *Josephus* proposuerat, ea tantum litteris mandare, quæ in libris Canonicis Hebræorum habebantur, sicut ipsemet profertur in Procemio totius Operis, & cap. 11. lib. 10. Cum igitur liber *Judithæ* in Canonem Hebræorum, propter rationem, mox à me adductam, non esset receptus, nec Hebraicè, sed Chaldaicè esset scriptus; mirum nemini videri debet, quòd de *Judithæ* Historia *Josephus*, Hebræus, nullam prorsus in conscribendis Antiquitatibus Judaicis mentionem fecerit. Sed hic finem nostro imponamus Colloquio, cumque fervere jamjam incipiant æstivi calores, quieti indulgeamus usque ad proximum nostrum Colloquium, quod, sacro propitio Numine, die Jovis habituri sumus, & in quo de Vitis Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, hoc est, ante captivitatem Babylonicam, vixerunt, nec non de his, quæ fuderunt, Oraculis, quæque in Jesu Christo, Servatore nostro, perfectissimè fuerunt adimpleta, sermone instituemus. Tu fac, ut imparatus non accedas.

vobis sit. Et v. 29. 30. & 31. ait: *Prophetia autem duo, aut tres, dicant, & ceteri dijudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, & omnes exhortentur.* Quibus postremis Apostoli Pauli verbis patet, huc potissimum veram tendere Prophetiam, ut soletur fideles, eosque doctrinam & adhortatione inducat ad ea credenda, & certissime expectanda, quæ sacer Vates, afflatus Spiritu sancto, futura prædicat. Inde inferas velim, Prophetiam, propriè loquendo, esse tantum de futuro, quia, ut optimè ait S. Gregorius M. Homiliâ 1. in Ezechielem: *In duobus temporibus Prophetia etymologia imperdit, quia cum idè Prophetia dicta sit, quod futura prædicat, quando de præterito aut præsentis loquitur, rationem sui nominis amittit.*

D. Possuntne certi assignari characteres, seu manifestæ notæ ac tesseræ, quibus verus Propheta à falso secernatur?

M. Plures Scriptura Sacra præscribit Regulas, quibus verus Propheta potest à Pseudo-Propheta discerni. Prima Regula legitur cap. 13. vers. 1. & seq. lib. Deuteronomii, his verbis concepta: *Si surrexerit in medio tui Propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, & prædixerit signum atque portentum, & evenerit, quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & serviamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut somniatoris.* Sicut igitur, quicumque in Veteri Lege aliquid contra divina Mosaicæ Legis Præcepta prædixisset, non audiebatur, sed tantquam falsus Propheta rejiciebatur, tametsi id casu evenisset, quod locutus fuisset; ita in Nova Lege, si quis doceat, aut spargat in vulgus prædictiones, quæ sint contra Legem Evangelicam, seu Doctrinam Christi, is, ceu impostor & falsus Propheta, repudiari debet, nullam habere rationem fortuiti eventus, si quem haberent prædictiones ab ipso factæ. Alteram regulam ad internoscendum verum Prophetam à falso tradit Scriptura Sacra cap. 18. v. 21. & seq. lib. Deuteronomii. & hæc est: *Si tacita cogitatione responderis: Quomodo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus? Hoc habebis signum: Quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui Propheta confinxit, & idcirco non timebis eum.* Quidquid enim Deus futurum prædicat, suum infallibiliter consequitur eventum,

ac subindè qui nomine Dei aliquid futurum prædicat, quod suo frustratur eventu, verus Propheta esse non potest. Ab hac tamen regula excipi debent Prophetiæ, quæ non sunt absolutæ, sed comminatoriæ dumtaxat & conditionatæ, quæ videlicet aliquam conditionem aut expressam, aut tacitam, & subintellectam, important, quæque proferuntur à Prophetis juxta Leges divinæ justitiæ, attentis præsentibus circumstantiis, & hominum demeritis: quibus postea commutatis, Deus avertit, quod prædictum fuerat. Ex. gr. Quando Propheta Jonas, missus à Deo ad Ninivitas, dixit eis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur;* quando etiam Propheta Isaias, sicut legitur lib. 4. Regum cap. 20. ait Ezechias, Regi Juda, lethali morbo infesto decumbenti: *Morieris & non vives;* quamvis neutrum horum evenerit, falsa tamen non prædixerunt illi Prophetæ, quia illorum Prophetiæ non erant absolutæ, sed comminatoriæ tantum & conditionatæ, pendentes à præsentibus circumstantiis gravissimi morbi Regis Ezechias, & à demeritis Ninivitarum, quibus circumstantiis & demeritis deindè commutatis, avertit Deus, quod ab illis Prophetis fuerat prædictum. Sic in istis Prophetiis comminatoriis facturum se disertè testatur Deus cap. 18. v. 7. & seq. Prophetæ Jeremia, dicens: *Repentè loquar adversus Gentem, & adversus Regnum, ut eradiceam, & destruam, & disperdam illud. Si penitentiam egerit Gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam, & ego penitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei.* Quod contigit in Ninivitis, qui ad prædicationem Prophetæ Jonæ penitentiam egerunt. Tertia regula, cujus beneficio verus Propheta à falso dignosci potest, hæc est: *quicumque nomine Dei vaticinantur, & tamen serviunt passionibus suis, avaritiæ, adulationi, libidini &c. Hi sunt falsi Prophetæ, qui, sicut ait Propheta Ezechiel, prophetant de corde suo, & consunt pulvillus cubitis hominum,* similes illis Pseudo-Prophetis, qui, teste Propheta Michæa cap. 3. *comederant carnem populi, pellem eorum desuper excoridarunt, qui in pecunia divinant, qui mordent dentibus suis, prædicant pacem, & si quis non dederit in ore eorum quidpiam, sanctificant super eum prælium,* id est, indicunt ei prælium. Hos falsos Prophetas cognoscendi modum docet nos Christus Dominus, dicens: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Quarta regula, per quam verus Propheta secerni-

secernitur à falso, hæc est: *Quicumque nomine Dei vaticinantur, sequæ à Deo missos probant virtute miraculorum ac signorum, hi sunt veri Prophetæ. Hi vero, qui se missos esse à Deo nullis miraculis ac signis comprobare possunt, haberi debent tanquam falsi Prophetæ, de quibus Dominus apud Jeremiam Prophetam cap. 14. v. 14. ait: Et dixit Dominus ad me: falsè Prophetæ vaticinantur in nomine meo, non misi eos, & non praecepi eis, neque locutus sum ad eos; visionem mendacem, & divinationem, & fraudulentiam, & seductionem cordis sui prophetant vobis.* Postrema regula, quæ veri Prophetæ secernuntur à falsis, ista est: *Hi veri censendi sunt Prophetæ, quos in Veteri Lege universus Populus Judaicus habuit, exceptis, & coluit; quibus Deus, & Prophetæ testimonium perhibuerunt, quorum Oracula Christus Dominus ejusque Apostoli laudarunt, confirmarunt, & quorum Libros Propheticos, tam vetus Synagoga, quam Catholica Christi Ecclesia Sacrorum Librorum Canonis accensuerunt.* Ope istarum, quas hæcenus tradidi, regularum, facile intelliges, hos Prophetas, quorum præclara gesta in præsentis Colloquio compendiosè descripturus sum, quique ante captivitatem Babylonicam vaticinia fuderunt, veros fuisse Prophetas, ac subindè dignos, quibus indubitatum fidem præbeamus.

D. Quomodo Deus certam futuro notitiam Prophetis inspirare seu revelare solet?

M. Bifariam solet Deus inspirare, seu revelare Prophetis certam quarundam veritatum, & rerum futurarum notitiam, videlicet, mediatè, & immediatè. Revelatio mediata fit per Angelos, quorum ministerio utitur Deus. Revelatio immediata fit à Deo, & est duplex, una exterior, altera interior. Revelatio immediata exterior declaratur per vocem externam, quæ Propheta docetur, quid dicere, agere, vaticinari debeat. Revelatio immediata interior fit quandoque in somniis per repræsentationem, seu per imagines objectorum; quandoque in extasi, in qua Propheta, à suis sensibus alienatus, extra se rapitur, sive, ut inquit Scriptura Sacra, *irruit in eum Spiritus sanctus,* qui illum ad loquendum & scribendum impellit. Deniquè, fit aliquando immediata revelatio interior, dum Propheta expergefactus sedatæ mentis est, sui juris, & tranquillè utens suorum sensuum exercitio, ea loquitur, vel litteris mandat, quæ afflante Spiritu sancto, ei inspirantur, ac revelan-

tur. Hinc facilè reddi potest ratio, cur in libris Prophetarum interdum vaticinia, distributo ordine rerum, referantur, nec disponantur juxta rationem temporum. Hæc quippè confusio indè orta est, quia solenne est Prophetis, divino impulsis motu, & sacro furore correptis, non rationis humanæ dictata sequi, aut accuratam rationem temporum texere, sed potius, prout cœlestis se dat spiritus, dissipato & indigesto ordine divina fundere Oracula. Quæ confusio tantum abest, ut divinæ Librorum Prophetarum auctoritati quidquam detrahat, ut potius probet, illos libros non esse humanæ mentis opus, res concinnè, consertè, & contextè singulas explicantis, & rationum coherentiam sequentis, sed esse conscriptos ab hominibus, afflatu cœlesti instinctis, ac res futuras, sibi à Deo revelatas, per intercisa & salebrosa promentibus Oracula. Advertere tamen debes, veros Prophetas non eo pacto moveri à Spiritu sancto, quo Energumeni ab immundis spiritibus impelluntur; vel quo olim Vates Ethnici, & Pythonissæ in rabiem agebantur; vel quo Pseudo-Prophetæ, Montanistarum, sicut observant S. Epiphanius in *Hæresi Montanistarum,* & S. Hieronymus, Præfatione in Comment. in Prophetam Nahum, furore & insaniam correpti, quidquid veniebat in buccam, temerè effutiebant, quos nonnulli apud Hæreticos nostri temporis fanatici, violentis motibus se agitantes, imitari solent; sed Spiritum sanctum sic sacros Prophetas incitasse, ut mente semper sanâ, & liberi arbitrii usu fruerebantur, sequæ eorum genio, & spiritui accommodasse, nec ipsorum conatus, labor, & industria inutilis esset. Undè, quia varius erat sacrorum Prophetarum genius, varius itidem est illorum in scribendo stylus, in aliis quidem elegans, sicut in Propheta Isaiâ, qui erat ex illustri profapia oriundus, & in Aula Regia versatus; in aliis verò humilis & simplex, sicut in Propheta Amos, qui erat pastor ovium; non secus ac flatus uno ore emissus, pro varia calamorum dispositione, varios sonos edit è fistula.

D. Tenemurne credere, Prophetas Veteris Testamenti sacra fuisse Oracula, quæ verè, & propriè pertineant ad Jesum Christum, promissum à Deo Messiam, & totius humani generis Redemptorem?

M. Id certè citra ullam animi dubitationem credere debemus. Primò, quia Apostolus Paulus cap. 26. Act. Apost. affirmat,

affirmat, omnia, quæ de Christi Domini Adventu, Morte, Resurrectione, & Doctrina prædicabat, fuisse jam à Prophetis prædicta: *Nihil extra dicens, quam ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse & Moyses.* Præterea, eodem argumento, ex vaticiniis Prophetarum Veteris Testamenti petito, usi sunt antiqui Patres ad probandum contra Ethnicos vera esse, quæ de Jesu Christo, Servatore nostro, credimus. Sic enim *Athenagoras* in Legatione pro Christianis ait: *Eorum, quæ novimus, & credimus, habemus Prophetas testes.* *Origenes* lib. 2. contra *Celsum*, Ethnicum, *validissimam demonstrationem* vocat argumentationem, ductam ex Prophetarum prædictionibus. *S. Cyprianus* adversus Judæos in Præfatione ad *Quirinum*, ait: *Prædictiones Prophetarum valere ad prima fidei lineamenta formanda.* *S. Augustinus* Tractatu 35. in *Joannem*, hæc habet: *Quid est Christus? dicit Paganus; cui nos respondemus: Quem prædixerunt Prophetæ.* Et cap. 2. lib. 1. contra *Faustum*, Hæreticum Manichæum, hæc scribit: *Dicere non esse aptam Gentibus Hebræorum Prophetiam, ut credant in Christum, quum videamus omnes Gentes per Hebræam Prophetiam credere in Christum, ridicula insania est.* Et sanè, omnia, quæ Prophetæ de venturi Messiae Ortu, Vita, Doctrina, Miraculis, Morte, Resurrectione &c. prædixerunt, ita in Jesu Christo fuisse adimpleta, demonstravi in Tractatu, quem edidi *De Vita, Mysteriis, & Annis Jesu Christi*, ut in tanta luce, atque in hoc Vaticiniorum eventu, nunc omnium oculis perspicuo, atque coruscante Sole meridiano clariori, nullus, nisi planè obduratus, aut occæcatus Judæus, cæcutire, aut caligare possit. Hinc duplex error rejici debet. Primus est Gentilium, qui dicunt, hæc Prophetarum Vaticinia fuisse datâ operâ à Christianis conficta ac procusa. Sed hic error refellitur primò, quia ipsimet Judæi, jurati Christianorum hostes, palàm profitentur, hæc Prophetarum Vaticinia esse antiquissima, nec unquam à Christianis excogitata, quamvis Judæi, ne fateri cogantur, Jesum Christum esse verum Messiam, nihil non moliantur, ut iisdem Prophetarum Vaticiniis, quæ antiquissima ac divina esse agnoscunt, tenebras offundant, eaque, vanis & violentis adhibitis interpretationibus, eludant. Secundò, Evangelistæ in describenda Historia Jesu Christi, & Apostoli, disputantes contra Judæos, multa laudârunt Prophetarum Oracula ad probandum Jesum Christum esse verum Messiam, ab ipsis

prænuntiatum, nec tamen Judæi (quorum magni intererat reclamare) unquam Evangelistis, & Apostolis exprobrârunt, aut vitio verterunt, hæc, quibus utebantur, Prophetarum Oracula esse supposititia, & de industria ab illis conficta. Tertio, Evangelistæ, & Apostolos à sacrilega illa neccenda fraude fuisse penitus alienos, apertè demonstrant, eorum in moribus, in perpetuo vitæ tenore, in modo scribendi candor ac simplicitas, ad illorum prædicationem quasi repentina totius Mundi ad Christum conversio, morum turpissimorum commutatio, Idolatriæ extirpatio, Christianæ Religionis propagatio, Judæorum ruina, atque exterminium; denique, ingens miraculorum, quæ patrârunt, multitudo, pauperies, exilia, ac dirissima, quæ in probrofa morte passi sunt, tormenta, hæc, inquam, & alia id genus argumenta, quæ latè exposui in prima Dissertatione prolusoria ad *Tractatum de Mysteriis & Annis Christi*, quem Romæ anno MDCCXXIV. secundis curis adornavi, veritatem & antiquitatem conciliant his Prophetarum Oraculis, quibus usi sunt Evangelistæ & Apostoli ad probandum Jesum Christum esse verum Messiam in Lege promissum, & à Prophetis longè ante prædictum. In alterum errorem circa Vaticinia Prophetarum impegit *Hugo Grotius*, qui in Sacrarum Scripturarum interpretatione ingenio suo plus æquo indulgens, ausus est asserere, Prophetias duplicem involvere sensum, primum scilicet, & secundarium. Quâ positâ distinctione, ait, primum & proprium Prophetarum sensum ad Historias hujus temporis, quo à Prophetis mandabantur litteris, esse referendum; secundarium verò sensum, seu remotum, mysticum, & allegoricum, ad Christum Servatorem nostrum, dumtaxat pertinere. Ex quo infert *Grotius*, Prophetias ad Fidem Christianam adstruendam infirmas esse & invalidas, nihilq; ad jacienda Fidei fundamenta juvare, sive, ut ipsemet loquitur: *Non in vni argumenti propriè adhiberi, sed ad illustrandam atque confirmandam rem jam creditam.* Sed hæc temeraria, & inaudita *Grotii* sententia jure merito ab omnibus Theologis exploditur, quia vim apertam facit nativo & germano Prophetarum sensui, quem ad Jesum Christum, verum Messiam, rectè collimare, & in ipso fuisse reverè completum, tam certò liquet, ut hi, qui huic veritati refragantur, tanquam cæci in meridie palpare videantur. At enim, ut obiter dicam, in libris Prophetarum Ve-

teris

teris Testamenti clarè prædicatur adventus Messiae, qui ex stirpe *Abrahami, Isaaci, & Jacobi*, ex Tribu *Juda*, & ex familia *Davidis*, Regis, proditurus est, eo tempore, quo à Tribu *Juda*, seu à tota Natione *Judaica*, Regnum deficere debebat, post finem quatuor Monarchiarum, quas Propheta *Daniel* in somnio *Nabuchodonozoris* exposuit, post septuaginta Hebdomades, ab eodem *Daniële* designatas. Adduntur insuper hujus adventus Messiae impleti temporis notæ toto orbe conspicuæ, nimirum pacis ubique terrarum regnaturæ felicitas, cessatio Sacrificiorum Veteris Legis, Judæorum rejectio ac dissipatio, Gentium vocatio &c. Describuntur etiam minuatim circumstantiæ loci nativitatis Messiae in *Bethleem*, educationis in *Nazareth*, Prædicationis, Vitæ, Doctrinæ, Miraculorum, mortis, Resurrectionis, Ascensus in Cælum &c. Hæc sunt divina Promissa, & Oracula, quæ de venturo Messia extant in libris Prophetarum Veteris Legis, quorum verum & proprium sensum ad Jesum Christum pertinuisse, & in eo exitum suum habuisse luculentissimè produnt novi foederis libri, à quatuor Evangelistis & ab Apostolis conscripti. Addo etiam, hæc temerariam *Grotii* sententiam rectâ fronte opponi sanctis Patribus, quos mox laudavi, quique *validissimam Demonstrationem* vocant argumentationem ductam ex prædictionibus Prophetarum. Quod certè dici haud posset, si primum, seu nativus ac genuinus Prophetiarum sensus (sicut falsò pertendit *Hugo Grotius*) ad Christum Dominum non referretur.

D. Hæc sat superque sufficit mihi generalis, quam hæcenus tradidisti, notitia circa nomen, inspirationem, auctoritatem Prophetarum Veteris Legis, & Oraculorum, quæ fuderunt, verum, & genuinum sensum. Jam etiam memoriâ teneo omnes, quas præfixisti, regulas ad discernendos veros Prophetas à falsis. Nunc arrectis auribus audiam res, quas præclare gesserunt Prophetæ, qui in quinta Mundi Ætate, seu ante captivitatem *Babylonicam*, in Gente *Judaica* claruerunt.

M. Sexdecim sunt Prophetæ, qui suas Prophetias litteris prodiderunt, quorum quatuor dicuntur *Prophetæ Majores*, videlicet *Isaias, Hieremias, Ezechiel, & Daniel.* Alii verò vocantur *Prophetæ Minores*, & sunt *Osee, Joel, Amosus, Abdias, Jonas, Michæas, Nabum, Habacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, & Malachias*, inter Prophetas Majores, unus est, videlicet *Daniel*, qui vaticinatus

est durante captivitate *Babylonica*, hoc est, jam decurrente sextâ Mundi Ætate, de quo subinde Prophetâ opportunius suo loco, seu in Colloquiis nostris in sextam Mundi Ætatem differemus. Similiter inter duodecim Prophetas Minores, tres sunt, nimirum *Aggeus, Zacharias, & Malachias*, qui post captivitatem *Babylonicam*, seu in sexta Mundi Ætate, Prophetarum munia obierunt, & quorum præclare gesta & vaticinia in nostris itidem Colloquiis in sextam Mundi Ætatem commodius referemus. In isto itaque Colloquio texemus breviter Historiam Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate sub Regibus *Juda* Libros Propheticos conscripserunt, & Oracula, quibus prædixerunt adventum Messiae, seu Christi Domini, indicabimus. Deinde, Prophetarum *Eliæ, & Elizei*, qui in eadem quinta Mundi Ætate sub Regibus *Israëlitis* floruerunt, illustriora Acta, Miracula, & Vaticinia, quæ in libris Regum descripta leguntur, summatim perstringemus.

D. Incipiamus, si placet, à Prophetis Majoribus, qui sub Regibus *Juda* insigni res futuras prædicendi dono fuerunt illustres.

M. Principem inter Prophetas Majores locum Scriptura Sacra tribuit *Isaiæ*, qui initio suæ Prophetiæ filium *Amos* se dicit, non quidem illius, qui inter Prophetas Minores ordine tertius est, sicut perperam sibi persuasit *Pseudo-Epiphanus* in libro *De Vita Prophetarum*, sed fuit filius *Amosi*, quem *Amasæ*, seu *Azariæ*, Regis *Juda*, fratrem fuisse veteres Scriptores tradunt. Nobilitate generis conspicuus *Isaias*, utpotè è Regia stirpe ortus, cæteris Prophetis eloquentiâ antecelluit. *De Isaiâ* (inquit *S. Hieronymus* in Præfatione ad *Paulam, & Eustochium*) *scindum, quod in sermone suo disertus sit, quippe ut vir nobilis, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admixtum.* Vaticinatus est *Isaias* sub quatuor Regibus *Juda*, scilicet *Ozia, Joatham, Achaz, & Ezechia.* Prædixit Regi *Achaz* liberaticnem *Hierosolymorum* urbis, quæ à *Rasph*, Rege *Syriæ, & Phacee*, Rege *Israëlis*, obsidebatur, eidemque Regi futuræ hujus liberationis signum dedit virginem parituram. Quo Vaticinio *Isaiam* prædixisse ortum Christi Domini, qui è Virgine *Maria* nasciturus erat, multis argumentis evincimus in Paragrapho secundo Dissertationis primæ *Tractatus*, quem edidimus, *De Mysteriis, & Annis Christi Servatoris nostri*, ibidemque sinistras, & detortas interpretationes, quibus perfidi

Judæi

Judæi hoc *Isaiæ* de Virgine pariturâ Vaticinium obscurare moluntur, exsufflavimus, Piissimo *Ezechiæ*, Regi Juda, auxilium à Deo contra Assyrios sponndit & impetravit Propheta *Isaias*, eique lethali morbo decumbenti prorogationem vitæ & Regni in decimum quintum annum, nec non liberationem de manu Assyriorum prædixit, signo etiam dato, mirabili scilicet solaris umbræ reductione, & solis ipsius retrocessione. Quo insigni miraculo (ut docent sancti Patres *Gregorius Nazianzenus* Oratione 19. *S. Hieronymus* Commentario in caput 38. *Isaiæ*, *S. Augustinus* lib. 21. *De Civitate Dei* cap. 8. & *Theodoretus* quæstione 52. in librum quartum Regum) omnes coelestes orbis unâ cum Sole retroacti, horæque plurimæ, nocti detractæ, diei additæ sunt. Prædixit insuper *Isaias* finem Regnorum Israël, & Syriæ; excidium urbis *Damasci*, ingentem ac truculentam *Babyloniorum* vastationem, faciendam à Medis; clades *Aegyptiis*, & *Æthyopibus* inferendas; captivitatem decem Tribuum *Israëlis*, quas in *Assyriam* deportavit *Salmanazar*, Rex *Assyriorum*, *Judæorum* scelera vehementer redarguit Propheta *Isaias*, eisque prædixit futuram eorum tum captivitatem *Babylonicam* per *Nabuchodonozorem*, *Babyloniorum* Regem; tum captivitatem Romanam per *Titum*, Romanorum Imperatorem. Eos tamen consolatur, certâ spe datâ de restituenda ipsis libertate per *Cyrum*, *Perfarum* Regem, de quo nominatim, & de ejus victoriis, atque Imperio multa vaticinatus est *Isaias*, longè antequàm Rex *Cyrus* nasceretur. Sed nullus inter Prophetas clariùs ac distinctiùs Ortum, Vitam, Miracula, & Passionem Christi, veri Messiae, prædixit, quàm Propheta *Isaias*, cujus omnis cura (ut inquit *S. Hieronymus* in Præfatione ad *Paulam*, & *Eustochium*) de *Vocatione Gentium*, & adventu Christi est, ut non tam Propheta dicendus sit, quàm Evangelista. Ita enim universa Christi, Ecclesiaeque Mystéria ad liquidum prosecutus est, ut non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiam texere. His gemina habet *Theodoretus* in Prologo *Commentariorum*, ubi istud de Propheta *Isaiæ* profert judicium: "Divini quidem omnes Prophetæ, non ea solum prænuntiârunt, quæ Israël eventura erant, sed de Gentium etiam salute vaticinati sunt, & Domini adventum præmonstrârunt. Omnium verò maximè divinissimo *Isaiæ* vaticinatio credita est. Nam apertè omnia prædicit, & prognatam ex Abraham, & David Be-

„nedictionem, & Salvatoris Nativitatem „ex Virgine, & patrata omnium generum miracula, fontésque curationum; „& *Judæorum* invidiam atque rabiem, „& Passionem, & Mortem, & Resurrectionem ex mortuis, & Ascensionem in Coelos, & Apostolorum delectum, & salutem omnium Gentium. Non melatet, *Judæos*, ut his vaticiniis, quæ Propheta *Isaias* fudit de Christo Domino, Servatore nostro, tenebras offundere possint, tortuosos, & inexplicabiles quærere anfractus, eisque violentas adhibere interpretaciones; sed quia in Tractatu, quem lucubravi *De Mysteriis & Annis Christi*, latè ostendi, quàm futiles sint *Judæorum* interpretaciones, omnémque ad vana illorum effugia aditum præclusi, plura hic non dicam, ne actum agere videar, tibi que iteratis repetitionibus fastidium ingeram. Præter hunc, quem habemus, *Vaticiniorum Isaiæ* librum, alia ab eodem Propheta fuisse scripta Opera constat ex capite 36. lib. 2. *Paralipomenon*, ubi res gestas *Oziæ*, Regis Juda, ab illo litteris mandatas esse narratur. Verùm, hæc Regis *Oziæ* Historia, quam Propheta *Isaias* peculiari libro, à sua Prophetia distincto, conscripsit, injuriâ temporum excidit, plurima tamen vaticinia, quæ sub *Oziæ*, Rege, edidit *Isaias*, extant in eo, quem nunc habemus, ejusdem Prophetæ vaticiniorum libro, suntque prioribus quinque capitibus inserta. Denique, *Isaias* ab impio *Manasse*, Rege Juda, cujus impietatem libero ore carpebat & insectabatur, per summam immanitatem ferrâ ligneâ dissectus est, sicut fert per vulgata *Hebræorum* traditio, sanctorum Patrum suffragiis confirmata, & sepultus est sub quercu *Ragel*, juxta sepulchra Regum.

D. Cùm librum, quem edidisti, *De Mysteriis & Annis Christi*, necdùm legerim, nec eum ad manum habeam; obsecro te, ut præcipua *Isaiæ* Vaticinia, quæ ad *Jesum Christum*, Servatorem nostrum, referuntur, indigitare haud graveris; & eâdem operâ indices loca Tractatûs, quem publicasti, *De Mysteriis & Annis Christi*, in quibus ejusmodi *Isaiæ* Vaticinia in Christo Domino fuisse completa, adversus *Judæos* demonstrasti.

M. Potissima *Isaiæ* Vaticinia, quæ ad Christum Dominum, verum Messiam, semotâ omni obscuritate, referuntur, hæc quasi digito monstrare sufficet. Si enim ea à *Judæorum* cavillationibus vindicanda suscipere vellem, tanta mihi exuberaret dicendi copia, ut nec modum teneret præfens

præfens nostrum Colloquium, nec finem reperiret oratio. Poteris, si tibi per otium liceat, legere Dissertaciones, quas mox tibi indicabo, à me in Tractatu *De Mysteriis & Annis Christi* concinnatas, ex quibus plenam *Isaiæ*, & aliorum sacrorum Veteris Testamenti Vatum notitiam Oraculorum hauries, simul & modum refellendi inanes, & jam millies elisas interpretaciones *Judæorum*, qui in tanta luce cæcutiunt, & oculos ad tot affulgentes veritatis radios deplorandâ cæcitate occludunt, sicut prædixit ipsemet Propheta *Isaias* cap. 6. dicens: *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & ejus oculos claude, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & sanem eum.* Pro ducturus itaque in medium præcipua Vaticinia, quibus *Isaias* prædixit Christi Domini Mysteria, ordiar ab illis Oraculis, quæ referuntur ad ortum, seu ad nativitatem ejusdem Christi Servatoris nostri. Et primò quidem, quibus verbis poterat *Isaias* clariùs vaticinari Conceptionem, Ortum, & Nativitatem Christi Domini, quàm, dùm cap. 7. suæ Prophetiæ ait: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel?* Christum enim, ut fusè ostendi in Paragrapho secundo Dissertationis primæ Tractatûs *De Mysteriis Christi*, solâ operatione Spiritûs sancti conceptus est in utero mundissimo *B. Mariæ* Virginis, & ex ea natus est integris remanentibus virginei pudoris signaculis. Sed quid etiam luculentius eò, quod apud *Isaiam* cap. 9. de ortu Jesu Christi legitur, Vaticinio: *Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus, & vocabitur nomen ejus, admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, Deus pacis?* E familia Davidis, Regis, oriturum Messiam disertè prædixit *Isaias* cap. 11. dicens: *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet.* Quæ divini Oraculi verba Rabbi *Aben-Esra*, *R. Salomon*, *R. Arbanel*, *R. Arama*, & plerique recentiores *Hebræi*, de Messia interpretantur. Porrò, Christum Dominum ortum esse ex stirpe *Abrahami*, & è familia Davidis, Regis, ac subindè ex Tribu Juda, ex qua proditurus erat Messias, omni argumentorum genere probavi in Tractatu *De Mysteriis Christi Domini*, Dissertatione tertiâ, quæ est de *Stemmata*, seu de genere & origine Christi Domini. Quin, & Propheta *Isaias* cap. 2. prædixit, nascentem Messiam, regnatorem ubique terrarum pacem: *Erit in novissi-*

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

mis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium; & elevabitur super colles; & fluent ad eum omnes Gentes . . . & judicabit gentes, & arguet populos multos, & constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium. Hæc autem summa & universalis pax, quæ juxta Prophetam *Isaiam*, nascente Messia, per totum Orbem terrarum vigere debebat, reverà contigit, dùm Christus Dominus natus est anno quadragesimo Imperii *Augusti*, quo año Imperatorem *Augustum Jani* Templum clausisse, totumque Orbem beatissimâ & altissima pace fuisse potitum, tam ex sanctis Patribus, quàm ex multis Historiæ Romanæ monumentis evici in paragrapho 2. Dissertationis septimæ Tractatûs *De Mysteriis & Annis Christi*, Servatoris nostri. Sed satis hætenus, quantum pati potest Colloquiorum nostrorum brevitatis, delibavimus Vaticinia, quibus *Isaias* Conceptionem, Ortum, & Nativitatem Christi Domini prædixit. Nunc pauca ex innumeris propemodum Oraculis, quæ de Miraculis, Doctrinâ, Morte & Passione Christi Domini fudit *Isaias*, hæc adjiciam, & ne in his explicandis longior sim, ea tantum indicabo loca Tractatûs, quem edidi, *De Mysteriis & Annis Christi Servatoris nostri*, in quibus de illorum eventu, qui nunc omnium oculis perspicuus est, plenam adversus *Judæos* tradidi notitiam. Miracula, quæ venturus Messias patraturus erat, clarissimè *Isaias*, cap. 35. prædixit his verbis: *Deus ipse veniet, & salvabit vos: tunc aperientur oculi cæcorum; & aures surdorum patebunt, tunc saliet, sicut cervus, claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Hoc autem *Isaiæ* Vaticinium fuisse in Jesu Christo ad amissum impletum, copiosè contra *Judæos* probavi in Tractatu *De Mysteriis Jesu Christi* Dissertatione 14. ubi ostendi, Jesum Christum, dùm in terris conversaretur, quacumque iter faceret, ægros ac debiles, & omni morborum genere laborantes, uno que momento reddidisse incolumes, adeò ut illi, qui omnibus membris capti erant, receptis actutum viribus roborati, lectulos ipsi asportarent, in quibus fuerant paulò antè delati, claudis verò, ac pedum vitio afflictis non modò gradiendi, sed etiam currendi dedisse facultatem; cæcorum oculos in pristinum restituisset aspectum, mutorum linguas in eloquium ac sermonem solvisse, surdorum patefactis auribus insinuasse

I

audi-

auditum, pollutos, aspersosque maculis repurgasse; mortuos, velut e somno solutos, ad vitam revocasse, tantamque in eo fuisse potestatem, ut imperio suo cogeret ventos obsequi, maria fervire, mortem cedere, inferos obedire. Coelestem Doctrinam Judæis ac Gentibus annunciatorum Messiam prædixit *Isaias* cap. 49. dicens: *Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.* Et rursus cap. 61. ait: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me. Ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem, ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo nostro, ut consolarem omnes gentes.* Hoc *Isaiæ* Oraculum ferè fuit adimpletum in Jesu Christo, quippè qui (ut ostendi in *Tractatu de Mysteris Christi*) coelestem ac divinam Doctrinam, bis à Patre Æterno voce sensibili approbatam, per omnem terram verbis & exemplis seminavit, apud Judæos prædicavit, ad inflectenda saxea eorum corda nihil non egit, Publicanos mirâ comitate, & suavitate morum ad meliorem frugem convertere fategit, & supercilii damnans Phariseorum, qui sanctitatis obtentu, peccatorum consortia vitabant, innumeros peccatores luce Evangelicâ illustravit. Quin, postquam surrexisset ex mortuis, præcepit Apostolis suis, quos ex Judæis, tanquam è populo primogenito, selegit, ut irent in Mundum universum, prædicarent Evangelium omni creaturæ, & docerent omnes Gentes, sicque adimpleretur Vaticinium *Isaiæ* cap. ultimo v. 19. suæ Prophetiæ dicentis: *Mittam ex eis, seu Judæis, qui salvati sunt, ad Gentes in Mare, in Africam, & Lydiam tendentes sagittam: in Italiam, & Græciam, ad Insulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam, & æmulantur gloriam meam.* Denique, ut, brevitatis ergò, cætera *Isaiæ* de Christo Domino prætermittam Vaticinia, dicam dumtaxat, Passionem Christi Domini cum omnibus penè ejus circumstantiis fuisse ab illo Prophetâ graphicè descriptam toto capite quinquagesimo tertio, ubi hæc leguntur. „ Ipse autem „ vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, „ disciplina pacis super eum, & livore „ ejus sanati sumus. Omnes nos quasi „ oves erravimus, unusquisque in viam „ suam declinavit, & posuit Deus in eo „ iniquitatem omnium nostrum. Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit

„ os suum; sicut ovis ad occisionem ductus, & quasi Agnus coram tondente se „ obmutescet, & non aperiet os suum: „ De angustia & judicio sublatus est: generationem ejus quis enarrabit? quia „ abscissus est de terra viventium: propter „ scelus populi mei percussus eum. . . . „ Cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogavit. „ Quæ omnia in Jesum Christum, pro peccatis nostris probrosæ morti additum, perfectissimè quadrant. Cui enim melius, quam Christo Domino congruunt admirabilis ille ortus cum infima exinanitione, & plurimorum incredulitate junctus, horrenda dolorum, qui nobis debebantur, & innocentissima percussio? peccatorum nostrorum bajulatio? summa patientia, & voluntaria sui ipsius ad subeundam mortem oblatio? ovis ad occisionem ductus, & Agni coram tondente se obmutescens, nec aperiens os suum, instituta comparatio? cum sceleratis deputatio, & fusa pro transgressoribus oratio? cui, inquam, melius hæc omnia conveniunt, quam Christo Domino, cujus divina generatio, pro Mysterii incomprehensibilis altitudine & dignitate enarrari non potest, qui vulneratus est propter iniquitates nostras, tanquam ovis ad occisionem ductus, & quasi Agnus coram tondente se obmutuit, qui denique cum sceleratis reputatus est, utpote inter duos latrones crucifixus, & pro transgressoribus, seu pro his, qui eum crucifigebant, rogavit dicens: *Pater, ignosce illis* &c. Sed de hoc *Isaiæ* Vaticinio, quod spectat circumstantias Passionis & Mortis Christi Domini, plura leges in Dissertatione 19. *Tractatus de Mysteris Jesu Christi*, ubi, elisis falsis & absurdis Judæorum interpretationibus, ostendi, istud *Isaiæ* Vaticinium, quod omnes veteres Rabbini (ut videre est apud nostrum *Raymundum Martini* in suo *Pugione Fidei*) uno ore fatentur, ad Messiam esse referendum, in Christo Jesu, Servatore nostro, quantum ad omnes apices fuisse adimpletum.

D. *Hieremias*, qui inter Prophetas Majores censetur, fuitne coævus *Isaiæ* Prophetæ?

M. *Hieremias*, filius *Helciae*, Sacerdotis, ex *Anathot*, vico tribus millibus ab Hierosolymis distante, oriundus, posterior fuit Prophetâ *Isaiæ*, qui sub *Manasse*, Rege Juda, per summam crudelitatem ferrâ ligneâ dissectus est, *Hieremias* verò munus Prophetæ obire dumtaxat coepit anno 13. *Josia* Regis Juda, & regnantibus deinde *Joaabazo*, *Joaquimo*, *Jechonia*,

Jechonia, & *Sedekia*, Regibus Juda, per annorum circiter quadraginta decursum, ad urbem usque Hierosolymorum integrum excidium (quod sicut diximus in primo nostro in Historiam quintæ Mundi Ætatis Colloquio) contigit anno undecimo Regni *Sedekia*, vaticinatus est in Juda, postquam decem Tribus Israël fuerint jam à *Salmanazare*, Assyriorum Rege, in Assyriam captivitatem deportatae. In eo, quem *Hieremias* edidit, Vaticiniorum libro graviter invehitur in Judæos, ob gravissima illorum peccata, eisque comminatur justissimas poenas propediem à Deo infligendas, præsertim *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, adventum, Urbis & Templi excidium, & captivitatem Babylonicam. Postremum caput hujus libri Vaticiniorum *Hieremiam*, non habet Auctorem, sed fuit adjectum vel à *Baruch*, Scriba *Hieremias*, ut censet noster *Sixtus Senensis*, vel ab *Esdra*, sicut opinantur alii viri eruditi. Præter hunc Vaticiniorum librum, *Hieremias* scripsit *Threnos* seu *Lamentationes*, quarum Auctorem fuisse hunc Prophetam probant styli similitudo, locutiones similes in Vaticiniorum libro & in *Lamentationibus*, parva Præfatio *Threnis* præfixa in LXX. Interpretum Versione, Veterum Patrum, & Ecclesiæ auctoritas, unanimis omnium Interpretum consensus. *Threnos*, seu *Lamentationes*, claudit *Oratio Hieremias*, quæ in Hebraico Exemplari, in LXX. Interpretum Editione, in Chaldaica Paraphrasi, in Syriaca, & Arabica Versionibus, & apud *S. Hieronymum*, à reliquo *Threnorum*, seu *Lamentationum Hieremias* Opere non divellitur. Scripsit etiam *Hieremias* Epicædium, seu lugubre Carmen, in morte *Josia*, Regis Juda, sicut narratur lib. 2. Paralipomenon cap. 35. v. 25. quod omnino perii; Epistolam ad Judæos, in captivitatem Babylonicam abducendos, cujus mentio fit cap. 51. v. 60. Prophetiæ *Jeremias*, & alteram Epistolam ad eundem populum, in prædicta captivitate constitutum, quæ inserta est cap. 6. lib. Prophetæ *Baruch*, Auctor sacer lib. 2. Machabæorum cap. 2. v. 1. citat *Descriptiones Hieremias Prophetæ*, quæ non sunt transmissæ ad posteros. Denique, Prophetâ *Hieremias*, qui Hierosolymis remanserat, & in captivitatem Babylonicam non fuerat abductus, post mortem *Godolia*, qui jussu *Nabuchodonozoris*, in locum *Sedekia*, Regis Juda, in Babylonem translatus, suffectus fuerat, & ab *Ismaele*, Ammonita, interfectus; in Ægyptum unâ cum reliquis Judæorum de-

P. Graveson Hist. Eccl. V. I. Tom. III.

portatus est, ubi à Judæis captivis, quos, propter Idololatriam, solitâ libertate reprehenderet, fuit in urbe *Taphnes*, lapidibus obrutus, & martyrii gloria decoratus, cujus subindè memoria Kalendis Maij celebratur in Martyrologiis *Bedæ*, *Rabani*, *Adonis*, *Notkeri*, *Wandelberti*, *Ufuardi*, & in *Romano*, nec non in Menologio Græco *Basilii Porphyrogeniti*, Imperatoris, ut videre est apud *Bailletum* in *Tomo de Vitis Sanctorum Veteris Testamenti*. *Baruch*, Propheta, filius *Neriae*, Hieremias discipulus, & Amanuensis, nobilissimâ ortus familiâ, & patriâ linguâ apprime excultus (teste *Josepho* lib. 10. *Antiq. Jud.* cap. 11.) Prophetiam suam scripsit, sicut ipsemet profitetur in anno quinto, in septimo die mensis, in tempore, quo ceperunt Chaldæi Hierusalem, omnemque domum combusserunt igni, id est, in anno quinto post Hierosolymitanum Excidium Prophetiam suam scripsit *Baruch* Babylone, quò hic Propheta, post mortem *Hieremias*, sese transfulerat. In hac Prophetia hortatur *Baruch* Judæos captivos ad poenitentiam, inducit Hierusalem, quasi matrem lugentem filiorum suorum captivitatem, sed eam mox consolatur, & prædicat, fore ut Judæi è captivitate Babylonica post septem generationes liberentur. Interim eos monet, ut Chaldæorum Idola non colant, utpotè cum sint trunci dumtaxat cariosi, vel lapides ad nullum usum apti aut utiles, quorum vanitatem multis ostendit. Hic Propheticus *Baruchi* liber in vetusto sacrorum librorum Catalogo specialem sedem non obtinebat, eumque plures antiqui sancti Patres sub nomine *Hieremias* citarunt, quod illum, instar Appendicis libri Vaticiniorum Prophetæ *Hieremias*, spectarent. At, post definitionem *Eugenii IV.* Summi Pontificis, & Synodi Tridentinæ Patrum, qui librum *Baruch*, tanquam sacrum & canonicum, atque à libro Vaticiniorum *Hieremias* omnino distinctum esse declararunt, nullus nisi Hæreticus, divinam libro *Baruchi* auctoritatem abjudicare potest.

D. Sûntne in libro Vaticiniorum *Hieremias*, & in Libro Prophetico *Baruchi*, ejus Amanuensis, aliquot Oracula, quæ ad Jesum Christum, Servatorem nostrum, verumque Messiam referantur?

M. Benè multa in libro Vaticiniorum *Hieremias* extant Oracula, quibus hic Propheta futura Christi Domini Mysteria, Vocationem Gentium, Veteris, seu Moisaicæ Legis abrogationem, novi foederis sanctionem & institutionem apertissimè prædicat. Pauca ex multis hic laudare

dare sufficiet. In primis, *Hieremias* cap. 23. Vocationem Gentium, & Christi Domini Adventum prænuntiat. Ait quippè v. 3. illius capituli: *Ego congregabo reliquias gregis de omnibus terris &c.* Et v. 5. ejusdem capituli: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David germen justum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & justitiam in terra.* Et v. 6. ejusdem capituli: *In diebus illis salvabitur Juda, & Israël habitabit confidenter, & hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster.* Rursum idem Propheta cap. 31. v. 22. insolitam & miraculosam Christi in utero Virginis conceptionem vaticinatur his verbis: *Usquequò delicias dissolveris filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram, femina circumdabit virum.* Et v. 31. aliisq; sequentibus ejusdem capituli prædicit *Hieremias* Veteris, seu Mosaicæ Legis abrogationem, & Novæ Legis, seu Evangelicæ promulgationem. Huc etenim rectè collimant isthæc hujus Prophetæ verba: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & feriam domum Israël, & domum Juda fœdus novum, non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum in die, quâ apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Aegypti, pactum, quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.* Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israël post dies illos, dicit Dominus. Dabo Legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo usque ad maximum &c. Hunc Prophetæ *Hieremias* locum ad novi fœderis à Christo sanciti, promulgationem esse referendum docent Apostolus *Paulus* cap. 8. Epistolæ ad Hebræos, & Scripturæ Sacræ Interpretes, quos inter præcipuè consulere debes *S. Hieronymum*, & *Theodoretum* Comment. in caput 31. *Hieremias*. Leges etiam Dissertationem nostram, quæ in Tractatu *De Mysteriis Christi*, est ordine vigesima tertia, in qua adversus Judæos fusè probavi, Legem illam, quam Deus per *Hieremiam*, aliisque Prophetas se temporibus Messiae daturum pollicetur, fore novam, à Lege Mosaica omnino distinctam, nec uni soli Populo Judaico, sicut antehac, fore peculiarem, sed promiscuè tam Judæis, quam Gentilibus, ad Fidem Christi conversis, futu-

ram communem; quæ certè Lex alia esse haud potest, quam Lex Evangelica, quæ per totum Orbem promulgata & propagata est.

Quod spectat librum *Baruch*, qui fuit Scriba *Hieremias*, duo præsertim in hoc libro habentur perspicua Vaticinia, quorum primum confirmat prædictionem *Hieremias* de abrogatione Veteris, seu Mosaicæ Legis, & de Novæ, seu Evangelicæ Legis promulgatione, illudque legitur cap. 2. v. 35. libri *Baruch*, his verbis conceptum: *Et statuam illis testamentum æternum sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum, & non movebo amplius populum meum.* Aliud vaticinium refertur ad Christi Domini adventum, & extat cap. 3. vers. 16. & seq. ejusdem libri *Baruch*, ubi hæc leguntur: *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius adversus eum. Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Jacob, puero suo, & Israël, dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.*

Quæ omnia optimè quadrant in Jesum Christum, qui æterno Patri consubstantialis, ut perditos homines salvaret, homo factus est, ut peccatores sanaret, cum peccatoribus familiariter versatus est, ut Judæos alliceret, circumcisus est, purificatus est, observavit Sabbata, baptizatus est, jejunavit, vicit mansuetudine, vicit beneficentiâ, vicit ipsâ veritate, vicit miraculis, quibus coram innumerâ Judæorum turba à se editis certissimam fidem adjunxit. In hunc potissimum finem Christus, verus Deus, venit in Mundum, & homo factus est, quia, sicut appositè ait *Lactantius* cap. 24. lib. 4. divinarum Institutionum: *Si veniat ad homines, ut Deus (ut omittam, quod mortales oculi claritatem majestatis ejus conspiceret ac sustinere non possunt) ipse certè Deus virtutem docere non poterit, quia expertus corporis non faciet, quæ docebit, ac per hoc doctrina ejus perfecta non erit.* Ut igitur Deus mortales docendo, virtutum quoque illis præberet exempla, homo factus est, *in terris visus est, & cum hominibus conversatus est*, suamque doctrinam per omnem terram verbis & exemplis seminavit, & ea, quæ præcipiendo docuit, faciendo confirmavit.

D. Fuitne *Ezechiel*, qui inter Prophetas Majores censetur, coævus Prophetæ *Hieremias*, cujus præcipua Acta & Oracula mox protulisti?

M. Tem-

M. Temporibus *Hieremias* vixit Propheta *Ezechiel*, è Tribu Levitica oriundus, filius *Buzi*, Sacerdotis, in Terra Sarera natus. In id præcipuè *Ezechiel* in suo Vaticiniorum libro incumbit, ut ea confirmet, quæ Propheta *Hieremias* paulò antè Judæis prædixerat, nempe futuram destructionem Hierusalem, & pœnas, quas illis Deus quamprimum infligere debebat in obsidione & fame urbis Hierusalem, in dispersione populi, in depopulatione ac vastatione totius Judææ, in everfione Civitatis, ac Templi combustione, in divina ultione in Regem & Prophetas ob scelera, quæ fiebant in Templo. Hæc, inquam, eventura mala, quæ Judæis prædixerat *Hieremias*, confirmat Propheta *Ezechiel* ad reprimendam Judæorum contra *Hieremiam* obmurmurationem. Quod quidem, ut clariùs intelligas, præstat ut observes, postquam *Hieremias* persuasisset Judæis, ut sese *Nabuchodonozori*, qui Hierosolymorum urbem obsidebat, dederent, exortum esse murmur horum Judæorum, qui in captivitatem Babylonicam fuerant abducti, adversus Prophetam *Hieremiam*, quasi eos seduxisset, prænuntiando integrum excidium urbis Hierusalem, quam adhuc tamen stare audiebant, & versa vice illos Judæos, qui Hierosolymis remanserant, irritasse alios Judæos, qui Prophetæ *Hieremias* consilium secuti, in captivitatem Babylonicam unà cum *Joakimo*, seu *Jechonia*, Rege Juda, fuerant à Rege *Nabuchodonozore* asportati, sibi utrinque persuadentes, *Hieremias* Vaticinium de urbis Hierusalem excidio falsum esse, & nunquam impletum iri. Ad hanc itaque reprimendam & Judæorum, qui in captivitate Babylonica degebant, adversus *Hieremiam* injuriam obmurmurationem, & aliorum Judæorum, qui adhuc Hierosolymis erant, derisionem; Propheta *Ezechiel* omnia *Hieremias* Vaticinia de excidio Templi & urbis Hierusalem confirmat. Describit insuper horrenda crimina totius Judaicæ Gentis, quibus divinam in se iram provocaverat, & imminentis comminatæ vastationis Templi & urbis Hierusalem rationem & modum sub undecim metaphoris adumbrat. Primò, sub metaphora Vitis sterilis rejectæ, & in ignem projectæ. Secundò, sub metaphora Adulteræ. Tertio, sub metaphora Aquilæ grandis. Quarto, sub metaphora Uvæ acerbæ & agrestis. Quintò, sub metaphora Leænæ & Leonis. Sextò, sub metaphora saltis & nemoris comburendi. Septimò, sub metaphora gladii climati. Octavò, sub metaphora scoriam;

stamni, ferri, & æris. Nonò, sub metaphora duarum Meretricum. Decimò, sub metaphora Lebetis pleni carnibus ad ignem appositi. Postremò, sub metaphora rei desiderabilis sublatæ & plangi prohibitæ. In captivitatem Babylonicam Propheta *Ezechiel* cum *Jechonia*, Rege Juda, deportatus est, ibique annos natus triginta, juxta oram fluminis *Chobar* anno quinto ejusdem captivitatis vaticinari coepit, sicut ipse testatur cap. 1. v. 1. & 2. suæ Prophetiæ. Sed, cum per annos viginti non verbis tantum, sed factis insolitis, Prophetæ munus obiisset, interfectus est à Gentis suæ Principe, quod eum, populumque ab Idolorum cultu revocare, & ad pœnitentiam adducere totis viribus conaretur, sicut ait Auctor, qui Vitas Prophetarum scripsit, sub nomine *Epiphani*, quique testatur, ad ætatem usque suam superfuisset Prophetæ *Ezechielis* sepulchrum, miraculis clarum, & magno Judæorum concursu frequentatum. *Ezechielis* memoria in Martyrologiis *Bedæ*, *Flori*, *Notkeri*, *Ussuardi*, & Romano, die decimâ Aprilis celebratur. Leges *Bailletum* in Vita Prophetæ *Ezechielis*, quam descripsit in Tomo *De Vitis Sanctorum Veteris Testamenti*.

D. Fuitne Propheta *Ezechiel* aliquot Vaticinia; quæ ad Jesum Christum, & ad Legem Evangelicam referantur?

M. Ex multis Vaticiniis, quibus Propheta *Ezechiel* venturi Messiae Regnum, Vocationem Gentium, & Judæorum reliquias, ubique terrarum propter Christi crucifixionem dispersas, circa finem Mundi convertendas, nec non Legis Evangelicæ, seu Christi Ecclesiæ, ex hostibus victoriam ac propagationem prædixit; tria dumtaxat, brevitatis causâ, feligam, quæ adversus pertinaces Judæos rem planè conficiet. Primum Vaticinium legitur cap. 24. v. 23. & seq. libri *Ezechielis*, ubi hæc nomine Dei prænuntiat: *Et suscitabo super eas, id est, oves meas, Pastorem unum, qui pascat eas; servum meum David: ipse pascat eas, & ipse erit eis in pastorem. Ego autem Dominus ero eis in Deum, & servus meus David Princeps in medio eorum: Ego Dominus locutus sum, & faciam cum eis pactum pacis.* Hæc autem *Ezechielis* Prophetia verè & accuratè suum exitum habuit in Christo, qui de se ipso ait Joannis cap. 10. *Ego sum Pastor bonus. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Fecit etiam cum hominibus *Pactum pacis* Christus Dominus, qui Joannis cap. 14. ait: *Pacem meam*

do vobis, pacem meam relinquo vobis. Hinc Theodoretus Commentario in hunc locum Ezechielis prædictum Vaticanium in Christo fuisse adimpletum Probat adversus Judæos his verbis: *Ostendunt igitur nobis, vel pacis, vel sempiternum testamentum: At non poterunt, cum utroque privati sint. Nobis autem utrumque dedit Dominus. Namque & sempiterna nobis bona pollicitus est, & id nobis est elargitus, ut cum ipso reconciliaremur. Ipse enim, seu Christus, est pax nostra, sicut Auctor est Divus Apostolus (Epist. ad Ephesios cap. 1. v. 14.) Et rursus: unus ac mediator Deus homo, Christus Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, Epist. 1. ad Timoth. cap. 2. vers. 5. Lægis etiam S. Hieronymus in Commentariis, & S. Augustinus, lib. 18. De Civitate Dei cap. 34. ubi Vaticanium istud Ezechielis Jesu Christo vindicant. Alterum Vaticanium legitur, cap. 36. v. 25. & seq. libri Ezechielis, eoque clarè designantur Baptismus, quem Christus in Nova Lege institueret debet, & spiritus adoptionis filiorum Dei, quem dat Lex Evangelica: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris, & dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis.* Postremum Vaticanium extat cap. 37. v. 26. lib. Ezechielis, ubi hic Propheta prædicat, Deum daturum tempore Messie novum foedus pacis, & pactum sempiternum: *Et percutiam cum illis foedus pacis, pactum sempiternum erit.* Hoc autem foedus pacis, & pactum sempiternum, nihil aliud est, quam Lex Evangelica, à Christo Hierosolymis data, & deinde à Spiritu Sancto in Monte Sion super Apostolos & Discipulos Christi in die Pentecostes effuso, confirmata, atque potenti miraculorum virtute illustrata, juxta illud Prophetæ Isaie cap. 2. v. 3. dicentis: *Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus, quia de Sion exiit Lex, & Verbum Domini de Hierusalem.* Hoc Vaticanium fuisse in Jesu Christo verè adimpletum, jam pridem perfidi Judæi propriâ experientia intelligere debuerunt, quippe qui, sicut ipsemet prædixit Christi Dominus, post sufficientem Legis Evangelicæ promulgationem, in poenam suæ incredulitatis, miseri, & omnibus Nationibus exosi fa-*

sti sunt, per universum Orbem hæc illæ dispersi vagantur, miseris & calamitatibus oppressi, laribus & avito solo profligati, absque Templo, absque Rege, vel Duce, sine Sacrificio, sine Sacerdote, Republicâ, & propriâ civitate privati, atque durissimam servitutem ubique terrarum servire coguntur.

D. Cùm Danielis, qui locum inter Majores Prophetas tenet, quique, durante captivitate Babylonicâ, vaticinari duntaxat coepit, Gestorum & Oraculorum narrationem ad ea, quæ in sextam Mundi Ætatem habituri sumus, Colloquia opportunè remittendam esse duxeris, nihil in præsentia de Propheta Daniele à te percontabor. Sed, ut plenam & absolutam habere possim notitiam Prophetarum, qui in Regno Juda antè captivitatem Babylonicam Vaticinia sua litteris mandarunt, quique *Prophetae Minores* appellatur, rogo te, ut illorum tam illustriora Gestâ, quam Oracula, quæ de Christo Domino, vero Messia fuderunt, breviter hic describas.

M. Inter Prophetas Minores, qui antè captivitatem Babylonicam in Regno Juda vaticinati sunt, primum locum sibi vindicat Osee; immò, si habeatur ratio temporis, quo ille Propheta sua coepit auspiciari Vaticinia, primus omnium non solum Prophetarum Minorum, sed & quatuor Majorum, jure optimo censendus est, quippe qui ætate illos omnes antecessit, primusque omnium futura prædicere aggressus est regnante in Juda Ozia, eodemque munere præclare functus est sub Regibus Juda Joathano, Achazo, & Ezechia. Fuit autem Propheta Osee, filius Beeri, ex Tribu Issachar, natus non in oppido Belemoth, sicut mendosè legitur apud Pseudo-Epiphanium, & Pseudo-Dorotheum in lib. De Vitiis Prophetarum; sed in oppido Bethsames, quod inter urbes Tribus Issachar recensetur cap. 19. lib. Josue, idque disertè testatur S. Hieronymus Comment. in cap. 1. Osee. Fæminam fornicariam sibi, Dei jussu, matrimonio copulavit Propheta Osee, & ex ea filios procreavit, quorum primum appellavit *Semen Dei*; alteri nomen dedit: *Absque misericordia*; tertium nuncupavit: *Non populus meus.* Quibus Osee filiis, eisque impositis nominibus, continuo, quasi vivis imaginibus, hic Propheta oculis Judæorum, qui in Idololatriam erant prolapsi, præsentissimum exhibebat eorum excidium; tristèque repudium, quo erant à Deo rejecti. Per illam quippe fæminam fornicariam, cum qua matrimonium inijt Propheta

Propheta Osee, adumbratur Synagoga, quam Deus, tanquam sponsam suam, in adulterio, id est, in Idololatria deprehensam, abjicere, repudiare, poenisque addicere decrevit. Sub hoc portento & sensibili signo prædixit Osee futuram Israëlitarum excacationem, ipsosque à Deo repudiatos, multo tempore fore sine Deo, sine Templo, Altari, & Sacrificio, absque Sacerdote, Regno, & Rege. Insuper memorat Propheta Osee summa illa beneficia, quibus Judæos Deus cumulaverat, nimirum possessionem fertilissimæ Terræ Chanaan, educationem & liberationem ab Ægyptiaca servitute, protectionem Jacob in sua peregrinatione, miraculosam totius populi in Deserto conservationem, indèque occasionem sumit eorum, post tot actanta à Deo suscepta beneficia, maximam & à sæculis inauditam ingratitude exprobrandi. Ad summam senectutem vixit Propheta Osee, eumque per nonaginta annos munere Prophetæ functum esse affirmant Hebræi.

D. Cedo, si placet, præcipua, quæ Osee Propheta, de Jesu Christo, vero Messia, protulit Vaticinia?

M. Multa de Jesu Christo, & Ecclesia, Osee Propheta fudit, scriptisque comendavit Vaticinia, quorum illustriora hic attexam. In primis, Propheta Osee cap. 2. v. 17. & seq. perspicuè prædixit Idololatriæ per Jesum Christum abolitionem, novi foederis institutionem, vocationem Gentium, utriusque Populi, Judaici & Gentilis, in unam Ecclesiam coalitionem & cohabitationem pacificam, Ecclesiæ denique in gratia & Fide Evangelica desponsationem cum Deo æternum duraturam. Sic enim vaticinatur laudatus Propheta: *Et auferam nomina Baalim de ore ejus. . . . & percutiam cum eis foedus in die illa. . . . & arcum & gladium & bellum conteram de terra, & dormire eos faciam fiducialiter, & sponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in justitia, & in judicio, & in misericordia, & in miserationibus; & sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus.* Hoc Propheticum Osee testimonium ad vocationem Populi Gentium, qui antehac ad Deum non pertinebat, esse referendum, non solum docet S. Hieronymus in Commentario hujus loci, sed & Apostolus Paulus cap. 9. Epist. ad Romanos, dicens: *Quos & vocavit nos non solum ex Judæis, sed etiam ex Gentibus, sicut in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam; & non dilectam, dilectam; & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam;*

& erit: in loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi. Alterum est Prophetæ Osee de fuga Jesu Christi in Ægyptum, ejusque reditu Vaticanium cap. 11. v. 1. his verbis conceptum: *Ex Ægypto vocavi filium meum.* Quod ad Jesum Christum pertinere, & in eo fuisse reverè adimpletum, disertè testatur S. Matthæus cap. 2. Evangelii sui dicens: *Qui (sive Josephus, sponsus Deiparæ Virginis, Christi que Nutritus) consurgens accepit puerum, & matrem ejus nocte, & secessit in Ægyptum, & erat ibi usque ad obitum Herodis, ut adimpleveretur, quod dictum est à Domino per Prophetam, dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum.* Idem Osee Vaticanium in Jesu Christo verè fuisse adimpletum, evincit S. Hieronymus Comment. in cap. 11. Prophetæ Osee. Tertio, Propheta Osee Resurrectionem Jesu Christi, tertiâ die futuram clarè cap. 6. vers. 3. exprimit his verbis: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum: Quasi diluculum paratus est egresus ejus, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & serotinus terræ.* Quarto, Propheta Osee de Jesu Christi descensu ad inferos inigne istud (capite 13. vers. 14.) edidit Vaticanium: *Ero mors tua, o mors; morsus tuus ero, inferne.* Quod Vaticanium in Jesu Christo fuit impletum, quia sicut ille, qui aliquid mordet, partem assumit, partem relinquit; ita Christus Dominus, post mortem suam ad Inferos descendens, mordit Infernum, quia Patriarchas, Prophetas, aliosque Veteris Testamenti Justos ex Inferno, seu ex Lymbo Patrum, eduxit, reprobos verò in Inferno æternum puniendos reliquit, sicut fusè demonstravi in Paragrapho 2. Dissertationis 21. De sepultura Christi ejusque descensu ad Inferos, in Tractatu, quem edidi, De Mysteriis & Annis Jesu Christi. Denique, Osee, Propheta, cap. 3. graphicè describit miserum statum, in quo nunc Judæi, propter crucifixionem Christi Domini, reperiuntur: *Dies multos, inquit, sedebunt filii Israël sine Rege, & sine Principe, & sine Sacrificio, & sine Altari, & sine Epod, & sine Theraphim.* Certè hujus Vaticinii eventum nunc Judæi, velint nolint, experiuntur, quippe qui vident, se varias in regiones dispersos cunctis ludibrio esse, probra, & dedecora, innumerâsque calamitates pati; nec amplius habere Reges, Duces, Pontifices, & Sacrificia, quæ

quæ tantum ipsis offerre licebat in Templo Hierosolymitano, quod jam pridem dirutum est, & cujus ruinas ut videre ac flere possint, lacrymas suas pretio redimere coguntur, ut qui quondam emerunt Sanguinem Christi, emanant lacrymas suas, & ne fletus quidem eis gratuitus sit, sicut eleganter ait S. Hieronymus in cap. 2. Sophomæ, Prophetæ.

D. Sub quo Rege Juda vaticinari cœpit Joel, qui inter Prophetas Minores secundo loco censetur? & quænam sunt celebriores ejus Prædictiones?

M. Sub quo Rege Juda vaticinari cœperit Joel, filius Phatuel, vel è qua Tribu oriundus sit, incertum planè est. S. Hieronymus Præfatione in Joëlem, & Theodoretus Præfatione itidem in Joëlem existimant, hunc Prophetam supparem & coævum fuisse Prophetæ Osee, eumque sub Regibus Juda, Ozia, Joathan, Achaz, & Ezechia fuisse vaticinatum. Hoc unum certum est, Joëlem, post decem Tribuum Israëlitarum captivitatem Prophetæ munus in Regno Juda obiisse, tum quia de Tribu tantum Juda, & non de aliis Tribubus verba facere videtur: tum quia etiam capite tertio suæ Prophetiæ captivitatem decem Tribuum jam factam apertè innuit his verbis: *Congregabo omnes Gentes, & deducam eas in Vallem Josaphat, & disceptabo cum eis super populo meo, & hereditate mea Israël, quos disperferunt in Nationibus.* Cum igitur in Prophetia Joëlis altum sit de Regno Israëlítico silentium, signum est, Joëlem post Assyriacam decem Tribuum Israëlitis deportationem, & ante captivitatem Babylonicam in Regno Juda vaticinatum esse. Sub Symbolis autem Eruçæ, Locustæ, Bruchi, & Rubiginis, prædicit Joel quatuor potentissimorum hostium, totidemque Regnorum in Palæstinam irruptiones atque incurfiones, quibus tota Judæa esset atterenda, vastanda, exhausta, excindenda, segetes, vineæ, omnesque fructiferæ arbores penitus exterminandæ. Quapropter, Judæos etiam atque etiam adhortatur ad poenitentiam, ut hæc impendenda mala declinare, & à se amoliri possent. Illos præterea consolatur, promittendo, Deum ad eos missurum Liberatorem, seu Jesum Christum, cujus duplicem prænuntiat adventum. Primum quidem Christi Domini adventum his verbis designat Joel, Prophetæ, cap. 2. v. 23, & seq. dicens: "Et filii Sion, exultate, & lætamini in Domino Deo, vestro, quia dedit vobis Doctorem justitiæ. . . . & reddam vobis annos,

quos comedit locusta, bruchus, & ærugos, & eruca: Fortitudo mea magna, quam misi in vos. Laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum, & non confundetur populus meus in sempiternum. Et scietis, quia in medio Israël ego sum, ego Dominus Deus vester, & non est amplius, & non confundetur populus meus in æternum." Quis autem, quæso, est ille Doctor justitiæ, quem Prophetæ Joel à Deo datum iri pollicetur, nisi Jesus Christus Dominus? quem Pater Æternus nobis Doctorem justitiæ dedit, dicens: *Hic est filius meus dilectus, ipsum audite.* Et qui à Joanne baptizandus, cum ille, modestiæ ergo, moras neçteret, dixit: *Sine modo, sic decet nos implere omnem justitiam.* Alterum Jesu Christi adventum, in quo universos homines judicaturus est, idem Prophetæ cap. 3. v. 12. & seq. designat his verbis: *Consurgant, & ascendant gentes in Vallem Josaphat, quia ibi sedebit, ut judicem omnes gentes in circuitu . . . populi, populi in Valle concisionis, quia juxta est dies Domini in Valle concisionis.* Sol, & Luna oätenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum. Denique, Prophetæ Joel nascentis Ecclesiæ Christi primordia accuratè describit, quando videlicet Christus Dominus, post devictam mortem, & hominum redemptionem consummatam, in Coelum ascendit, & Spiritum sanctum cum variorum charismatum donis in Apostolos ac Discipulos effudit. Hoc, inquam, insigne, nascente Ecclesiâ Christi, futurum prodigium Prophetæ Joel, cap. 2. vers. 28. & 29. prædixit his verbis: *Et erit post hæc, effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filia vestra: senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt. Sed & super servos meos, & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum.* Istud autem Joëlis Vaticinium de Jesu Christo, & de Spiritu sancti ab ipso Missione intelligendum esse docent S. Petrus cap. 2. Act. Apost. omnes sancti Patres, universa Ecclesia Catholica, illudque temporibus Messiæ impletum iri, multi ex Judæis periti Rabini ultrò profitentur.

D. Joëlem in serie Prophetarum Minorum excipit Prophetæ Amos, cujus Gestæ & Prophetiæ summam referendi nunc tibi onus incumbit.

M. Ex Tribu Juda, sicut docent Eusebius, S. Hieronymus, & S. Cyrillus Alexandrinus, originem traxit Prophetæ Amos

Amos, qui in exordio Prophetiæ suæ se Pastorem Thecuitam fuisse, atque temporibus Ozia, Regis Juda, & Jeroboami, Regis Israël, biennio ante terræ motum, qui, sicut ex veteribus Hebræis tradit S. Hieronymus, contigit anno vigesimo tertio Regni Ozia, vaticinari cœpisse narrat. Thecua autem, ubi Amos pastoris & armentarii officium agebat, pagus erat in Tribu Juda, sex tantum milliarium spatio à Bethleem distitus, ibique Amos ad vaticinandum vocatus est à Deo, sicut ipsemet testatur cap. 7. v. 14. suæ Prophetiæ: *Non sum, inquit, Prophetæ, & non sum filius Prophetæ, sed armentarius ego sum, vellicans sycamoros, & tulit me Dominus, cum sequerer gregem, & dixit Dominus ad me: Vade Prophetæ ad populum meum Israël.* Crebras Prophetæ Amos, quod summâ libertate Idolorum cultum carperet, ab impio Bethelis Sacerdote, dicto Amasia, inflicta pœnas, ac tandem mortem ipsi ab ejusdem Amasie filio, elisis clavâ temporibus, fuisse illatam, narrat Pseudo-Epiphanius, & Pseudo-Dorotheus in lib. *De Visionibus Prophetarum*, necnon Martyrologium Romanum ad diem 31. mensis Martii. Summa Prophetiæ Amos hæc est: Primò, ultionem divinam in Syros, Damasci nomine, quæ Syria Metropolis erat, designatos, in Philistæos, Tyrios, Idumæos, Ammonitas, ac Moabitas vaticinatur. Secundò, tam Judæis, quam Israëlitis, quos de avaritia, de Idololatria, & de lascivia acriter redarguit, prædicit idem Prophetæ futuras calamitates, clades, everfionem, & excidium; videlicet irruptionem Sennacherib, Regis Assyriorum in Israëlitas cum validissimo exercitu, eorumque Assyriacam captivitatem: Similiter denuntiat Judæis incurfiones Nabuchodonozoris, qui totam Judæam ferro & igne depopulari, urbem Hierosolymorum penitus excindere, augustissimum Templum succendere, eosque tandem vinculis constrictos in captivitatem Babylonicam abducere debebat. Denique, Prophetæ Amos consolatur Judæos, hisque impendentibus malis lætum adjungit nuncium de venturo Messia, qui libertatem, pacem, omnemque prosperitatem, & quasi aureum sæculum esset in Orbem investurus, & omnibus Nationibus veram salutem allaturus. Sic enim capite nono suæ Prophetiæ ait: *In die illa suscitabo Tabernaculum David, quod cecidit, & reedificabo aperturas murorum ejus, & ea, quæ corruerant, instaurabo, & reedificabo illud sicut in diebus antiquis, & possideant reliquias* Gravefson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

Idumæa, & omnes nationes, ed quod invocatum sit Nomen meum super eos, dicit Dominus faciens hæc. Quod quidem Vaticinium fuisse verè adimpletum in Jesu Christo, qui domum David instauravit, dum in corpus Ecclesiæ, quam suo sanguine acquisivit, omnes Nationes induxit, disertè docet Apostolus S. Jacobus cap. 15. vers. 14. libri Actuum Apostolorum, ejusdemque Apostoli genuinam prædicti Vaticinii interpretationem omnes, ut par est, amplectuntur sancti Patres, ac tota, quâ latè patet, Ecclesia Catholica. Hinc jure ac merito vapulat Hugo Grotius, qui, sicut meminimus, me superius observasse, in Sacram Scripturarum interpretatione ingenio suo plus æquo indulgens, hoc Vaticinium Prophetæ Amosi fuisse in Zorobabele adimpletum, unâ cum Judæis afferere non erubuit. Sed hanc falsam Judæorum interpretationem, quam temerè secutus est Grotius, egregiè admodum refellit Theodoretus Comment. in capite nonum Prophetiæ Amosi, ubi invictè demonstrat, laudatum Oraculum, non in Zorobabele, qui Judæos è captivitate Babylonica in patriam solum reduxit, sed in solo Jesu Christo, ad quem omnes promissiones Davidi, Regi, à Deo factæ, pertinebant, suum exitum habuisse.

D. Indica nunc, quæso, Patriam, Tribum, & Vaticinia, quæ fudit Abdias, qui in serie Prophetarum Minorum quartus collocatur.

M. Incerta est Patria ac Tribus, è qua genus suum duxit Prophetæ Abdias; nec etiam inter omnes convenit de ætate, quâ floruit sacer ille Vates. Alii quippe Abdiam ætate Achabi, Regis Israëlitis, floruisse tradunt. Alii illum Prophetæ Eliæ coævum faciunt. Alii ad Hieremiam, & Ezechielis ætatem detrudunt. Alii tandem probabilis cum SS. Hieronymo, Cyrillo Alexandrino, & Theodoro censent, Abdiam Prophetis Osee, Joëli, & Amos, nec non Isaie æqualem, seu coævum fuisse, & sub iisdem Regibus Juda Prophetiam suam edidisse. Brevissima est Abdie Prophetia, utpotè quæ uno dumtaxat capite continetur, & in ea vaticinatur Abdias ultimam per Chaldæos devastationem Idumæorum, propter culpam superbiæ, superstitiosæ scientiæ, & inimicitæ, quâ Judæos, fratres suos, opprimere moliebantur. Promittit etiam idem Prophetæ filii Jacob, sed præsertim Tribui Juda, gratiam perpetuam, terminorum dilatationem

nem, & imperium tùm in Idumæos, tùm in omnes Mundi Nationes. Quod certè contigit temporibus Jesu Christi, veri Messiae, qui Gentiles, tenebris Idololatriæ immerfos, & per Idumæos designatos, eruit è potestate tenebrarum, & transtulit in Regnum Dei, sibi que ita universa subjecit, ut in nomine ejus omne genu flectatur, coelestium, terrestrium, & infernorum. Id autem *Abdias* dilucidè v. 17. suæ Prophetiæ expressit his verbis: *Et in monte Sion erit salvatio, & erit sanctus: & possidebit domus Jacob eos, qui se possederant; & erit domus Jacob ignis, & domus Joseph flamma, & domus Esau stipula, & succendentur in eis, & devorabunt eos, & non erunt reliquiae domus Esau, id est, Idumæorum, quibus Esau, frater Jacobi, originem dedit. In hoc Abdias Vaticinio, tria notantur, quæ in Jesum Christum & in ejus Ecclesiam optimè quadrant. Primò, *salvationis*, & *sancti* nomine designatur Jesus Christus: *Vocabis Nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum*, inquit Angelus *Josepho* cap. 1. *Matth.* Secundò, Mons Sion, unde Lex Evangelica proficisci debebat, significat Christi Ecclesiam, quæ in Monte Sion fundata est. Postremò, per destructionem domus *Esau* indigitat Propheta *Abdias* Gentiles, qui, depulsis Idololatriæ tenebris, Jesum Christum, verum Regem, agnitiuri erant, juxta illud Evangelistæ *Lucæ* cap. 1. v. 23. *Et regnabit (id est Christus) in domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis.* Hoc *Abdias* Vaticinium Messiae adscribit ex Judæis *Maimonides*, Rabbini doctissimus, illudque in Jesu Christo fuisse reverà adimpletum, docent sancti Patres, *Hieronymus* Comment. in hunc locum *Abdias*, *S. Augustinus* cap. 31. lib. 18. *De Civitate Dei*, & *Theodoretus* Comment. in Prophetiam *Abdias*.*

D. *Jonam*, cui in ferie Prophetarum Minorum quintus assignatur locus, ad prædicandam Ninivitis poenitentiam fuisse à Deo missum, jam probè novi. Sed quænam esset ipsius patria? & an de Jesu Christo speciatim aliquid prædixerit? adhuc ignoro.

M. *Comminiscuntur* Hebræi, Prophetam *Jonam* esse natione Sareptanum, & Viduæ Sareptanæ filium. Sed hoc est vanum commentum, contrarium Scripturæ, quæ conceptis verbis cap. 14. v. 25. lib. 4. Regum tradit, Prophetam *Jonam* fuisse filium *Amathi*, natione Gethæum, seu oriundum ex oppido *Gethpher*, non longè distanti à *Sephor*

quæ *Diocæsarea* appellatur, versùs *Tiberiadem* in Tribu *Zabulon*is, ubi & *Jonæ* sepulchrum suâ ætate ostensum *S. Hieronymus* testatur. Coævus fuit *Jonas* Prophetis *Osee*, *Joeli*, *Amos*, *Abdias*, & *Isaiæ*, & sub iisdem Regibus *Juda* vaticinatus est. *Jonas*, in ea, quam edidit, Prophetiâ, narrat, quæ ipsi contigerunt. Et primò ait, se ad urbis *Ninives* subversionem nunciandam, & intra quadraginta dies eventuram, à Deo missum fuisse, sed imperio Domini reluctantem, navigio fugisse in *Tharsis* à facie Domini, ortaque tempestate, jactis fortibus deprehensum, missum esse in mare, absorptum à piscè, in cujus ventre tribus diebus totidemque noctibus fuit, ac tandem inde stupendo miraculo prodeuntem, Divinò Mandato obtemperasse, & rursus ad *Ninivitas* missum, everisionem amplissimæ Civitatis prædixisse. Secundò, describit *Jonas*, *Ninivitarum* Regem, & *Ninives* populum, ipso prædicante, poenitentiam agentem, & ad meliorem frugem conversum, atque veniam à Deo impetran-tem. Quod ægrè ferens *Jonas*, quia Vaticinium suum adversùs *Niniven* non impletum iri intelligebat, mortem optavit, sed acutum à Domino correptus est, qui injustam esse ipsius indignationem convicit exemplo hederæ, quam arefactam esse dolebat ipse *Jonas*, tametsi eam nec sevisset, nec coluisset; indeque edoctus est, quàm immeritò aëstus esset, quòd Deus, poenitentiam *Ninivitarum* placatus, civitati maximæ pepercisset, in qua erant plusquam centum millia hominum, qui non peccaverant. Qua in re, sicut appositè observat *Theodoretus* in Prologo Commentarii in *Jonam*, voluit Deus suam erga Gentes bonitatem & misericordiam demonstrare, seque non modò *Judæorum*, sed & *Gentium* salutem curare: *Ut omnes edoceat (sunt verba Theodreti) non se Judæorum Deum solum esse, sed etiam Gentium, atque ut Veteris & Novi Testamenti cognationem ostendat, Etenim, si ante Incarnationem nullam de Gentibus curam suscepisset, alium Deum illum suspicari Judæi potuissent, ut qui contraria illi faceret, qui Legem dedisset, cum Judæos hic tantum curaret, ille verò omnes homines.* Nullum in Libro Prophetico *Jonæ* extat de Jesu Christo, Servatore nostro, Vaticinium. Sed hic Propheta fuit insignis typus Christi, sicut asserit ipsemet Christus cap. 11. *Matthæi*, dicens: *Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus*

tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Hinc sanctus *Hieronymus* in Epistola ad *Paulinum* ait: *Jonas, columba pulcherrima, naufragio suo Passionem Domini præfigurans, Mundum ad poenitentiam revocat, & sub nomine Ninive, Gentibus salutem nunciat.* *Leges* etiam super hac re eundem sanctum Doctorem Præfatione in *Jonam*, sanctum *Augustinum* cap. 30. lib. 18. *De Civitate Dei*, & *S. Cyrillum Alexandrinum* Præfatione Commentarii in *Jonam*, qui omnes constanter docent, *Jonam* fuisse spirantem quamdam Jesu Christi, Servatoris nostri, Prophetiam, eumque ventre piscis exceptum, & die tertio redditum esse, ut significaret Christum de profundo Inferni die tertio rediturum.

D. *Michææ*, qui in ferie Prophetarum Minorum sextus est, scire nunc gestio patriam, genus, ætatem, ac Prophetiæ summam.

M. In viculo *Morasthi*, juxta *Eleutheropolim*, *Palæstinæ* urbem, natus est Propheta *Michæas*, qui planè diversus est ab altero *Michæa*, filio *Jemlæ*, qui temporibus *Achab* & *Josaphat*, Regum, vaticinatus est, & ab *Achabo* in carcerem conjectus fuit, sicut legitur lib. 3. Regum cap. 22. Floruit *Michæas*, *Morastites*, temporibus Prophetarum *Osee*, *Joelis*, *Amos*, *Isaiæ*, & sub Regibus *Juda*, *Joatham*, *Achaz*, & *Ezechia* terruit suis Vaticiniis *Samaritanam* & *Hierusalem*, hoc est, in scelera, tam *Judæorum*, qui erant in Regno *Juda*, quàm *Israëliitarum*, qui erant in Regno *Samaritanæ*, dicto *Israëlitico*, vehementer inventus est, utrisque excidium & captivitatem denunciando, *Israëlitis* quidem per *Assyrios*, *Judæis* verò per *Chaldæos*. Principum, qui plebem iniquis Tributis, exactionibus, vectigalibus, fraudibus, & usuris opprimebant; Judicum, qui, acceptis muneribus, justitiæ Leges violabant; Sacerdotum, qui sui officii immemores, lucro inhiabant, suisque commodis præposterè serviebant; Prophetarum, qui sub cubitis peccatorum, à quibus aliquid emolumenti sperabant, pulvillos con- fuebant, nefanda crimina redarguit Propheta *Michæas*, & propter hæc, de- lendam à *Chaldæis* *Hierosolymam* prædixit. Verùm, tot inter impendenda mala, quæ *Judæis* eventura auguratur Propheta *Michæas*, lætum eis promittit è captivitate *Babylonica* per *Cyrum*, *Perfarum* Regem, reditum, & lætorem ex servitute peccati, mortis, & *Diabo-*

li liberationem per Christum, cujus adventus circumstantias cap. 4. suæ Prophetiæ describit his verbis: *In novissimo die erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & sublimis super colles, & fluent ad eum populi, & prophetabunt gentes multæ, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob... quia de Sion egredietur Lex, & Verbum Domini de Hierusalem. Et judicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes usque in longinquum, & concident gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones, non sumet gens adversus gentem gladium, & non discent ultra belligerare &c.* Hoc Propheta *Michææ* Vaticinium in Christo Domino fuisse adimpletum, multis argumentis evici in Paragrapho secundo Dissertationis, quæ est ordine septima in Tractatu, quem edidi, *De Mysteriis Jesu Christi*, ubi etiam ostendi contra *joannem Massonum*, *Presbyterum Anglicanum*, pacem, quam Propheta, adveniente Messia, futuram vaticinantur, non solum fore spiritualem, per quam Messias homines à servitute *Diaboli* afferet in libertatem filiorum Dei, sed fore etiam pacem terrenam & temporalem, quæ ubique terrarum, fedatis omnibus bellis, vigere debebat. Quod, nascente Christo Domino anno quadragesimo Imperii *Augusti*, reverà contigisse, probant *Historiæ* *Prophanæ* Monumenta, sanctorum Patrum autoritate confirmata. Alterum de Jesu Christo Vaticinium *Michæas* cap. 5. suæ Prophetiæ fudit, quo locum, in quo Christus, verus Messias, nasciturus erat, clarissimè prædixit, & his verbis conceptum est: *Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël & egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Hoc *Michææ* Vaticinium fuit verè in Jesu Christo, qui natus est *Bethleemi*, adimpletum; nec ullo pacto detorqueri potest ad *Zorobabelem*, tùm quia *Zorobabel* neque *Bethleemi*, neque in *Judæa* natus est, sed in captivitate *Babylonica*: Tùm etiam, quia *Zorobabeli* hæc Vaticinii *Michææ* pars: *Egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis* convenire haud potest. Denique, hoc *Michææ* Vaticinium non de *Zorobabele*, sed de Messia esse intelligendum ultrò fatentur *Paraphrastes* *Chaldæus* *Jonathan*, *Auctores* *Talmudis* in Tractatu *Sanhedrin* cap. ultimo, & in Tractatu de *Paschate*; *Rabbi* quoque *Salomo*, & *Rabbi David Kimki*.

D. *Michæam* in ferie Prophetarum

Minorum sequitur *Nabum*, qui septimus est, & de cuius patria, ætate, & Prophetia pauca modo dicere juvat.

M. Elcesi, Galilææ viculo, in Tribu *Simeonis*, natus est Propheta *Nabum*, floruitque non *Joatham*, Regis Judæ, temporibus, sicut visum est *Josepho*, Hebræo, lib. 9. *Antiq. Jud.* cap. 11. neque temporibus *Manassis*, impiissimi Regis Judæ, sed sub *Ezechia*, Rege Judæ, claruit, atque, post abductas jam decem Tribus Israël in captivitatem Assyriacam, vaticinari cœpit contra Niniven, & Ninivitas, quibus toties relapsis, totique Assyriorum Imperio, cujus caput erat Ninives urbs, extremum denunciavit excidium, quod Ninivite, suis rapinis, maleficiis, aliisque propudiosis flagitiis iram Dei provocantes, sibi accersiverant. Hinc prædixit, *Nabuchodonozorem* Regiam Ninivem urbem, obsessurum, obsessam capturum, captam deprædaturum, denique totum Assyriacum Imperium à Chaldæis, & Medis devastatum atque excisum iri. Legitur cap. 1. vers. 15. Prophetiæ *Nabum* prædictio, quæ, teste *S. Augustino* cap. 31. lib. 18. *De Civitate Dei* ad Legem Evangelicam refertur. Sic autem habet: *De domo Dei tui interficiam sculptile & conflatile: ponam sepulchrum tuum. Ecce super montes pedes Evangelizantis & annunciantis pacem. Quam Prophetiam S. Augustinus* loco mox à me laudato sic interpretatur: *Per Evangelium exterminata sculptilia, & conflabilia, id est, Idola Deorum falsorum, & oblivioni tanquam sepulchra tradita jam videmus; & hanc etiam in hac re Prophetiam completam esse cognoscimus.*

D. Sub quo Rege Judæ vaticinatus est *Habacuc*, qui in ordine Prophetarum Minorum octavus est? & quidnam potissimum in ejus Prophetia continetur?

M. Vaticinatus est *Habacuc* sub *Manasse*, impio Rege Judæ, cujus flagitia non obscure perstringit cap. 1. v. 4. suæ Prophetiæ, dicens: *Propter hoc lacerata est Lex, & non pervenit usque ad finem judicium, quia impius prævalet adversus justum, propterea egreditur iudicium perversum.* Sed cum illustriſſimo Abrincensi Episcopo *Daniele Huetio* advertere debes, duos fuisse Prophetas *Habacuc*, priorem, cujus Prophetia adhuc superest, ortum è Tribu *Simeonis*, coætaneum fuisse *Manassi*, Regi Judæ, & ante captivitatem Babylonicam in Regno Judæ prophetasse: alterum vero Vatem, eodem nomine *Habacuc* in-

signitum, ex Tribu *Levi* originem duxisse, ut videre est in lemmate *Historiæ Belii*, & *Draconis* præfixo in libro *Danielis*, quod exhibet *S. Hieronymus* Præfatione in *Danielem*, huncque posteriorem Prophetam *Habacuc* illum esse, qui tempore captivitatis Babyloniæ, iussus à Deo, & ab Angelo raptus detulit ad Prophetam *Danielem*, in lacum Leonum missum, prandium, quod suis messoribus paraverat. De priori dumtaxat *Habacuc* hic nobis sermo erit, cujus Prophetiæ hæc summa est: Conquerenti huic Prophetæ, quod Deus sinneret pios ab impiis opprimi, Regnumque *Nabuchodonozoris*, pessimi Idololatæ, viribus & potestate in dies crescere, ac longè latèque propagari; respondit Deus, se, postquam per Chaldæos punierit Judæos, illicò Chaldæos perditurum, tum propter irreverentiam, quæ *Balthazar*, eorum Rex, Vasa, divino cultui consecrata, prophanis usibus destinaverat; tum propter Chaldæorum, eorumque Regum ebrietatem, crapulam, violentiam, cædes, homicidia, Idololatriam. Hinc Propheta *Habacuc* multiplex *Væ* intentat *Nabuchodonozori*, Chaldæorum Regi, frustraque illum in *Belo*, aut in virtute cujuscumque Idoli suam spem ac fiduciam collocaturum prænunciat. Denique, Prophetiam suam concludit Propheta *Habacuc* Carmine Eucharistico, seu Canticò gratiarum actionis, quo summam Dei misericordiam in adventu Jesu Christi, veri Messiæ ac Redemptoris, commendat cap. 1. v. 2. dicens: *Domine, opus tuum, in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies, cum iratus fueris, misericordiam recordaberis, Et versu 13. ejusdem capituli: Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo. Et versu 18. Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo. Nec minùs clarè idem Propheta cap. 2. versu 3. Messiam propediem venturum prædicit his verbis: Quia adhuc visus procul, & apparebit in finem, & non mentietur, si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.*

D. Benè habet: præcipuas jam compertas habeo prædictiones, quas fuderunt octo Prophetæ Minores, qui in Regno Judæ ante captivitatem Babylonicam vaticinati sunt. Unus tamen adhuc superest *Sophonias*, qui in serie Prophetarum Minorum nonus est, quique itidem in Regno Judæ ante captivitatem Babylonicam, res futuras prædixit, de
cujus

cujus subindè genere, ætate, & Prophetiâ aliquid scire aveo. De tribus verò aliis Prophetis Minoribus, videlicet de *Aggæo*, *Zachariâ*, & *Malachia*, nihil in præsentia à te percontabor, quia de tribus illis Prophetis Minoribus, qui, sicut jam me præmonuisti, post captivitatem tantùm Babylonicam vaticinandi munus obierunt, opportunius suo loco, id est, in Colloquiis nostris in *Historiam sextæ Mundi Ætatis tractaturum te spondisti.*

M. Ex stirpe Regia, seu ex familia *Ezechia* Regis Judæ, suum genus duxisse *Sophoniam* nonnulli asserunt Scripturæ Sacræ Interpretes, sed, id, cum incertum sit, in medio relinquo. Hoc unum certum est, Prophetam *Sophoniam*, sicut ipsemet testatur initio Prophetiæ suæ, fuisse filium *Chusi*, & vaticinatum esse temporibus *Josias*, Regis Judæ, hoc est, sub exordium Regni ejusdem *Josias*, antequam pius ille Rex sustulisset prophanos & sacrilegos cultus, quos nequissimus *Manassis*, Rex Judæ, induxerat, & propter quos Propheta *Sophonias* vehementer Judæos objurgat, eosque simul adhortatur, ut, extirpatâ penitus Idololatriam, aliisque relictiis sceleribus, quibus dediti erant, tandem aliquandò resipiscant, & ad sinceram penitentiam, verumque Dei cultum redeant. Quod si, obstinatis animis, facere detrectent, eis inevitabile prædicit per *Nabuchodonozorem*, Regem, excidium, non secùs ac *Philistæis*, *Moabitibus*, *Ammonitis*, *Æthyopibus*, & *Assyriis*. Redarguit acerrimè rapinas Principum Regni Judæ, injustitiam Judicium, mendacia Pseudo-Prophetarum, impietatem Sacerdotum, & summam fœcordiam Judæorum, qui tam Ninivitarum, quam aliarum Gentium, quæ, ob sua flagitia fuerant à Deo exterminatæ, funesto, quod præ oculis habebant, exemplo nec sapientiores, nec meliores evaserant. Demùm Propheta *Sophonias*, postquam multas imminentes calamitates Judæis ominatus est, eos consolatur, promittens ipsis amœniores sub finem Mundi exorituros soles, futuram illorum conversionem, & in adventu Jesu Christi, veri Messiæ, multorum è Populo Judaico ad veram Fidem vocationem: *Lauda filia Sion* (inquit *Sophonias* cap. 3. suæ Prophetiæ) *jubila Israël, letare, & exulta in omni corde filia Hierusalem. Abstulit Dominus iudicium tuum, avertit inimicos tuos: Rex Israël Dominus in medio tui, non timebis malum ultrà. In die illa dicitur Hierusalem: Noli timere: Sion, non dissolvantur manus tuæ. Dominus*

Deus in medio tui fortis ipse salvabit. Gaudebit super te in letitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude &c. Sed fatis hæctenus diximus de Prophetis Minoribus, qui in Regno Judæ antè captivitatem Babylonicam res futuras, afflante Spiritu Sancto, prædixerunt, quique vocantur *Prophetæ Minores*, non quòd minori, aut inferiori polleant auctoritate, quàm Prophetæ, dicti *Majores*, sed quòd eorum Prophetiæ contractiores ac breviores sint illis, quas ediderunt Prophetæ Majores.

D. Præter illos Prophetas, tum Majores, tum Minores, quos huc usque percensuisti, quique in Regno Judæ antè captivitatem Babylonicam prædictiones suas litteris consignarunt, alii fuerunt sacri Vates, præsertim *Elias*, & *Eliseus*, qui in quinta Mundi Ætate, in Regno Israëlito, antè Assyriacam decem Tribuum captivitatem floruerunt; & de quorum gestis, miraculis, & vaticiniis te aliquid in præsentis nostro Colloquio dicturum fidem tuam oppignorasti. Verùm, priusquam de illis Prophetis sermonem instituamus, optarem, ut veram assignares causam, cur Judæi tot Vaticiniis, quibus Prophetæ, tum Majores, tum Minores, Jesu Christi, veri Messias, adventum, ejus vitæ æconomiam, Miracula, Doctrinam, Mortem, Passionem, Resurrectionem &c. perspicuè prænunciarunt, fasces submittere, & confessas nolint præbere manus? tam adamantinæ Judæorum perviciæ causam aperias, si placet.

M. Causa, propter quam Judæi tot Prophetarum Vaticinia in Jesu Christo, Servatore nostro, fuisse adimpleta, tam obstinatis animis confiteri renuunt, suam originem habet ex anticipatis, vetustisque opinionibus, quas de promissi sibi Messias dotibus, & officiis altè mentibus suis infixerunt, quasque evelle adeò difficile & arduum est, ut, proh dolor! pauci sint inter illos, qui ad Christianam Fidem traducantur, jamque cesserit in vulgare proverbium: *Facilius esse Æthyopem dealbare, quàm Judæum ab errore divellere.* In primis, si quis quærat à Judæis qualem à Prophetis sibi prænuntiatum Messiam existiment, & qualem etiam nùm præstolentur? acutum respondebunt, Messiam fore virum bellatorem, Gentium dominatorem, Levitici Sacerdotii instauratorem, qui etiam *Salomonis* Templum, ac Hierosolymam à fundamentis erigat, atque universam Gentem Judaicam, toto

orbe dispersam, armata manu, strictoque gladio vindicet, & in unum cogat; Gentes verò in suis Idololatriæ tenebris immerfas omninò relinquat. Hæc est prima opinio, quam de promissi Messiaë dotibus Judæi animo imbiberunt. Sed, quàm falsa sit hæc præjudicata opinio, quàm inanes ac crudæ illæ spes, quibus Judæi mentes suas hodiè alunt, apertè ostendunt vaticinia, quæ laudavimus, Prophetarum, qui in Regno Juda, antè captivitatem Babylonicam, id est, in quinta Mundi Ætate, venturi Messiaë dotes & officia prænunderunt. Hi quippe sacri Vates prædixerunt, venturum Messiam non fore virum bellatorem, & instar *Cæsaris*, & *Alexandri Magni*, copiarum, exercitusque ductorem; sed virum humilem, modestum, pacificum, arma mystica dumtaxat tractaturum, & sacra vitiis, non hominibus bella indicturum. Secundò, prædicunt iidem Prophetæ, Messiam venturum vocaturum ad se non tantum Judæos, sed etiam Gentes, & Idololatriam, tot sæculorum diuturnitate roboratam, & toto Orbe diffusam, deleturum; illum Legem Novam, seu Evangelicam, consummata Veteri, seu Mosaicâ, conditurum, Novum Fædus, impleto Veteri, sanciturum, Ritus Mosaicos, inductis aliis, ablegaturum, destructum Templum Salomonicum, id est, Hierosolymitanum, nunquam instauratum iri, sed Messiam excitaturum novum Templum spirituale, hoc est, Ecclesiam, ex Judæis & Gentibus ex æquo conflata, & per totum Orbem dilatata, in qua colatur Deus in spiritu & veritate. Quæ Prophetarum vaticinia falsi convincunt hanc opinionem, quam de promisso Messia sibi fingunt Judæi, & veras stabilunt Notas, ad quarum normam veri Messiaë agnitionem exigere debemus, quæque non solum recta collineant in Christum, Servatorem nostrum, sed etiam, quantum ad omnes circumstantias fuerunt accuratissimè in ipso adimpletæ.

Altera opinio perindè falsa, quæ de promissi Messiaë dotibus infidet Judæorū animis, ea est, quæ sibi persuadent, Messiam, quem venturum nunciant Prophetæ, terreno & æterno potiturum Regno, eumque non moriturum. At, hæc opinio, quam ex funestis, infausisque præjudiciis hauserunt Judæi, recta fronte pugnat cum vaticiniis Prophetarum, qui Messiaë non adjudicant Regnum terrenum & temporale, quod exercere debeat Leges politicas condendo, ho-

stes corporalibus pænis, & vi armorum subigendo, sicut de Messia jactare solent Hebræi, sed Prophetæ tribuunt Messiaë Regnum spirituale, ac cælestè, in eo præsertim situm, ut à peccati, & Diaboli servitute populum suum redimat, tenebrarum potestates debellet, Idololatriam exterminet, verum Dei cultum stabiliat, æternas fidelibus divitias conferat, animæ sanctitatem, & corpori perennem vitam impertiatur. In hoc sensu Messias appellatur à Propheta *Isaia* cap. 9. Princeps pacis, à *Hieremia* cap. 23. Rex, qui faciet judicium & justitiam in terra, & ab aliis Prophetis Rex Pacificus & mansuetus. Messiam autem moriturum concors est omnium Prophetarum vox. Seposita siquidem omni obscuritate declarant, Messiam, impiorum circumventionem ac malis artibus occisum iri, mortem turpissimam subiturum, attritum iri propter scelera nostra, eademque operâ describunt (potissimum Prophetæ *Isaia* cap. 53.) omnes circumstantias diræ ac probrosæ mortis, quæ Messias in Cruce afficiendus erat. Quæ omnia si attentis, ut par esset, animis perpenderent Judæi, omni procul dubio falsa illa, quibus de promisso Messia deluduntur, præjudicia abdicarent, appensum cæcis mentibus velum amoverent, & longè alium liberatorem Mundo à Prophetis prædictum viderent, quàm sibi ex præconceptis falsis opinionibus fingunt, atque tandem aliquando, in uno, quem agnoscere nolunt, Jesu Nazareno, omnia Prophetarum vaticinia fuisse ad amissum impleta faterentur.

Denique, ideò Judæi Jesum Christum, tanquam verum Messiam, à Prophetis prædictum, agnoscere nolunt, quia deploranda cæcitate, non pauca de promisso Messia Prophetarum vaticinia, quæ in sensu proprio & litterali sumi debent, ad sensum mysticum & allegoricum de industria detorqueere solent, alia verò Prophetarum Oracula, quæ mysticum in sensum intelligenda veniunt, mortiferam secuti litteram, ad sensum litteralem trahunt, ac præposterè accipiunt, ut inde obtendant ac causentur, Prophetarum vaticinia necdum esse impleta. Hæc est causa, cur Judæi, faxa in corde gestantes, in tanta vaticiniorum, quæ de Jesu Christo, vero Messia, fuderunt Prophetæ, claritate, quæ sese omnium ingerit oculis, adhuc cæcutiant. Sed eorum cæcitas, ut obiter dicam, tantum abest, ut aliquod negotium Christianis facessere debeat, ut

ut potius peremptorium illis suppeditet argumentum ad probandum adversus perfidos Judæos, Jesum Christum esse verum Messiam, Prophetarum Oraculis prædictum. Hanc etenim futuram Judæorum cæcam in Jesu Christo negando pertinaciam, & obstinationem, ob quam à Deo repudiari, & reprobari meruerunt, prædixerunt Sacri Vates, *Isaia* cap. 1. v. 2. de Judæis ait: "Filiis enutrivit, & exaltavi, ipsi verò spreverunt me: cognovit, bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognovit, & populus meus non intellexit. Væ Genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filii sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemârunt sanctum Israël, abalienti sunt retrorsum." Et cap. 8. v. 14. loquens idem Prophetæ de adventu Messiaë, ait Judæis: "Erit vobis in sanctificationem: in lapidem autem offensionis, & petram scandalum duabus domibus Israël, & in laqueum, & in ruinam habitantibus Hierusalem, & offendent ex eis plurimi, & conterentur, & irretientur, & capientur." Et cap. 6. v. 9. Judæorum cæcitatem luculenter idem Prophetæ exprimit his verbis: *Vade, & dices populo huic: Audite audientes, & nolite intelligere. Videte visionem, & nolite cognoscere. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggravæ, & oculos ejus claude; ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & convertatur, & sanetur.* Prophetæ *Osee* cap. 9. v. 17. futuram Judæorum reprobationem, & incredulitatem clarè prædixit his verbis: *Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in Nationibus.* Prophetæ *Hieremias* cap. 8. v. 9. sic invehitur in Judæos: *Quomodo dicitis, sapientes nos sumus, & Lex Domini nobiscum est? Verè mendacium operatus est stylus mendax Scribarum. Confusi sunt sapientes, perverti & capti sunt: Verbum enim Domini projecerunt, & sapientia nulla est in eis.* Denique, ut alia id genus penè sexcenta Prophetarum vaticinia prætermittam, Prophetæ *Ezechiel* cap. 12. v. 2. cæcitatem, pertinaciam, & obstinationem Judæorum sic describit: *Fili hominis in medio domus exasperantis tu habitas, qui oculos habent ad videndum, & non vident, & aures ad audiendum, & non audiunt, quia domus exasperans est.* Cum igitur Prophetæ prænunderint, futurum ut venienti Christo pertinaciter repugnarent Judæi, in eum, tanquam in offensionis

petram, impingerent, & in Sacrarum Scripturarum intelligentia, velut cæci in meridie palparent, fatendum est Christum Dominum esse illum Liberatorem à Deo missum, quia Judæi illum agnoscere nolunt, suæque pertinaciæ & cæcitate Prophetarum Oracula implent, dum impleta inficiantur. Addo etiam, nec addidisse pigebit Christum Dominum, postquam ad Judæorum obstinationem superandam nihil intentatum reliquisset, terribilem hanc in ipsos protulisse Sententiam: *Relinquetur domus vestra deserta*, eisque sæpius prædixisse illorum reprobationem, ejectionem, dispersionem, ruinam, & augustissimi Templi Hierosolymitani excidium, longè antequàm hæc omnia acciderent, sicut referunt sacri Evangelistæ, *Matthæus* cap. 14. v. 1. *Marcus* cap. 13. v. 1. & *Lucas* cap. 19. Quorum eventum jam pridem, velint nolint, experiuntur Judæi, qui, ob incredulitatem & diffidentiam suam, ubique dispersi vagantur, durissimæ servituti mancipati. Sed mittamus obstinosos Judæos, eisque meliorem mentem precemur, quò, depositâ illâ adamantinâ, quæ illos obcæcat, pervaciâ, agnoscant tandem aliquandò Jesum Christum, verum Messiam, Prophetarum Oraculis prædictum, Præstat nunc, ut sub finem nostri Colloqui, quidquid superest temporis insulamur, in referendis Gestis, vaticiniis & Miraculis Prophetarum *Eliæ*, & *Elizæi*, qui in quinta Mundi Ætate, in Regno Israëlito, id est, sub Regibus Israël floruerunt.

D. Sub quo Rege Israël claruit Prophetæ *Eliæ*?

M. Sub *Achabo*, Rege decem Tribuum Israël, ultra omnes Reges in Dominum impio, & sub *Zezebele*, ejus sceleratissima conjuge, quæ Prophetas missos à Deo interemit, apparuit *Eliæ*, dictus *Thesbithe*, ex civitate Galaad oriundus, vir Prophetæ, potens opere & sermone, inter sacros hujus ævi Vates longè clarissimus, dignusque, quem Deus impii hujus Regis, & Reginae sceleratioris, conatibus objiceret, ac eximiâ vitæ sanctitate, & singulari miraculorum patranda virtute præditum, toto orbe illustrem redderet. Hic Prophetæ in veri Dei cultu à puero religiosè institutus, secretam à vulgi consuetudine vitam agens, & in primis divino zelo fervens, adiit intrepidè Regem *Achabum*, & Reginam *Zezebelem*, impietatem utriusque & Idololatriam vehementer redarguit, miraculis terruit, sed ad meliorem frugem non reduxit,

reduxit, immò, illorum iram ita in se provocavit, ut, ad declinandam impendentem sibi mortem, sæpius coactus fuerit fugere in solitudinem, ubi Deus eum mirabiliter nutrit ministerio corvorum, ei quotidie cibum afferentium. Sed, postquam audisset Prophetam *Elias*, quod *Achabus*, Rex Israël, instigante Regina *Zezebele*, foeminam post hominum memotiam crudelissimam, vineam *Nabothi* per vim extorsisset, & injuste Regio fisco addixisset, eumque falsis adhibitis testibus damnatum, lapidibus obrui iussisset, incunctanter, jubente Deo, accessit ad Regem & Reginam, & utrique, eorumque liberis, atrocem mortem denunciavit eodem in loco, quem suo sanguine *Nabothus* innocens tinxerat, Regis *Achabi* sanguinem canibus prædam fore, ubi *Nabothi* lapidati cruorem linxissent canes; Regina verò *Zezebelis* cadaver, ac filiorum ejus eodem itidem loco frustratim à canibus discerpendum atque vorandum, Cujus Vaticinii veritatem non multò post eventus comprobavit, & integro familiae *Achabi*, Regis Israël, & Reginae *Zezebelis*, nec non liberorum exterminio, atque sparso sanguine, manibus miseri *Nabothi*, per summam injustitiam trucidati, litatum est. Tandem *Elias* Prophetam, postquam multis virtutibus claruisset, & stupenda edidisset prodigia, raptus est in curru igneo, & translatus in quemdam amœnum locum, ubi cum Patriarcha *Enocho* suavissimè vivit, operiens Mundi finem, venturus cum *Enocho* tempore persecutionis Antichristi, in qua ambo morientur, & constanter pro Fidei Christi Domini defensione sanguinem profundentes, gloriosi Martyrii palmam consequentur, sicut docet perpetua, sibi que semper constans sanctorum Patrum, cum Græcorum, tum Latinorum, ac subindè Ecclesiæ Catholicae, traditio.

D. Profer in medium, quæso, præcipua miracula, quæ *Eliam*, Prophetam, regnante impio *Achabo*, edidisse narrat Scriptura Sacra.

M. Miracula, quæ, regnante impio *Achabo*, patravit *Elias* Prophetam, hæc præcipua in sacris Litteris recensentur. Primum fuit, quod oratione suâ coelum conclusit, ne rorem aut pluviam terræ daret. Quod factum est, ut, toto triennio & semestri suspensis coelo aquis, omnibusque locis Solis ardoribus adustis, nec victum habuerint homines, nec pabulum jumenta, sed ingens per triennium itidem & semestrem grassata sit in Samaria fames, juxta *Eliæ* Vaticinium, quod le-

gitur cap. 17. lib. 3. Regum. Alterum Prophetæ *Eliæ* miraculum fuit, quod pluviam & fertilitatem post illud temporis intervallum precibus à Deo impetraverit, ac prædixerit *Elias*, quando nulum in cœlo futuræ pluviae appareret indicium, sicut refertur cap. 18. v. 41. lib. 3. Regum. Tertium miraculum fuit panis & carniæ à corvis, Deo præcipiente, subministratio singulis diebus, mane & vespere, quamdiu Prophetam *Elias* delituit, & sedit ad torrentem *Carith*, ex quo potum sumpsit, donec aruerit, sicut memorat facer Auctor lib. 3. Regum cap. 17. v. 3. 4. 5. 6. & 7. Quartum miraculum, quod eodem in capite recensetur, fuit farinae & olei mirabilis multiplicatio in vasculis Viduæ *Sareptanæ*, ad quam Deus Prophetam *Eliam* pascendum miserat, toto eo tempore, quo duravit sterilitas. Hæc est illa Vidua *Sareptana*, quam commendat Christus Dominus cap. 4. v. 25. Evangelii *S. Lucae* dicens: *In veritate dico vobis, multæ Viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quando clausum est cœlum annis tribus, & mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra; & ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam.* Quintum Prophetæ *Eliæ* miraculum, quod describitur cap. 17. lib. 3. Regum, est filii ejusdem Viduæ *Sareptanæ*, ad quam diverterat *Elias*, à morte ad vitam revocatio. Sextum *Eliæ* miraculum, quod cap. 18. lib. 3. Regum narratur, in eo præsertim situm est, quod Prophetam *Elias*, iussu Domini, venit ad *Achabum*, Regem Israël, exprobratòque ei sacrilegio, poposcit, ut Populus Israëliticus in Monte Carmeli congregaretur. Accivit etiam *Elias* quadringentos & quinquaginta Idoli *Baalis* Sacerdotes, qui oblatam ab eodem Prophetam conditionem acceptarunt, ut ille Deus esset, qui cæsam hostiam igne è cœlo misso absumeret. Suum itaque auspicati Sacrificium Sacerdotes *Baalis* falsum istud Numen invocârunt, & magnâ vociferatione inclamârunt, ut ignem de cœlo mitteret; sed frustra, furdòque canebant. Tum Prophetam *Elias*, irridens eos, ait: *Clamate voce majore, Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diverforio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur.* Confusis autem *Baalis* Sacerdotibus, *Elias* cæsum vitulum novo Altari in monte Carmeli imposuit, & invocato Domino, cunctis adspectantibus, ignis Cœlo delapsus holocaustum absumpsit. Hoc miraculo attoniti Israëlita, solostrati, Deum verum agno-

agnoscentes, hunc unicum ac verum esse Deum conclamant, móxque, jubente *Eliæ*, prophani Sacerdotes *Baalis* comprehensi, deductique ad Torrentem *Cijon*, omnes ad unum necati sunt. Septimum *Eliæ* miraculum est jejunium quadraginta dierum, quod supra naturæ vires toleravit hic Prophetam, postquam subcinericio pane ab Angelo allato recreatus fuisset, cum crudelem *Zezebelem*, quæ eum ad mortem quærebat, fugiens, terrorèque correptus, in Deserto obdormivisset in umbra juniperi; cujus in cibi fortitudine grandem viam confecit, ambulans quadraginta diebus & quadraginta noctibus, usque ad Montem Dei *Horeb*, sicut legitur cap. 19. lib. 3. Regum. Hoc miraculò *Eliæ* effugit persecutionem truculentæ Reginae *Zezebelis*, quæ tanto aestu in Prophetas sæviebat, ut illos omnes de medio sustulisset, nisi vir quidam in Aula Regis *Achabi*, quamvis corruptissimam, extitisset, nomine *Abdias*, Religione ac Dei timore insignis, qui centum Prophetas, de vita periclitantes, furori impie *Zezebelis* subduxit, & in speluncis absconditos pavit, sicut testatur facer Auctor lib. 3. Regum cap. 18. Octavum *Eliæ* miraculum fuit apparitio Dei, qui hunc Prophetam, è spelunca egressum, & in monte stantem, allocutus est, eique significavit, sibi servasse septem millia virorum in Israël, quorum genua non sunt curvata ante *Baal* (cap. 19. v. 18. lib. 3. Regum) Quod mirum accidit Prophetæ *Eliæ*, qui se solum à sacrilegio immunem esse crediderat. Hæc sunt præcipua miracula, quæ à Prophetam *Eliæ* fuisse patrata narrat Scriptura Sacra.

D. Circa raptum Prophetæ *Eliæ* occurrunt duæ difficultates, quas mihi breviter solvas velim. Prima est, an *Elias*, qui etiamnum vivit, sit simul viator & comprehensor? id est, utrùm sit beatus, & clarâ Dei visione donetur? Altera difficultas est, quomodo, & per quem *Elias* post raptum suum miserit illas litteras, quas scripsit ad *Joramum*, Regem Juda, & quibus ei gravem morbum, mortem, clademque toti Regno denunciavit, ut constat ex lib. 2. Paralip. cap. 25. v. 12. ubi expressè dicitur: *Allatae sunt ei, (id est, Joram, Regi Juda) litteræ ab Eliæ Propheta.*

M. Cum ex pervulgata Theologorum sententia solus Christus Dominus fuerit simul viator & comprehensor, existimo, Prophetam *Eliam*, qui etiamnum vivit, non esse viatorem simul &

comprehensorem; id est, illum necdum esse beatum, & clarâ atque intuitivâ Dei visione donatum. Ecclesia quidem celebrat Festum *Eliæ* Prophetæ die XX. mensis Julii, sicut patet ex Martyrologio Romano, Græci etiam Templam *Eliæ* erexerunt, indè tamen non evincitur, *Eliam* nunc frui Beatificâ Dei visione, tum quia Ecclesia non celebrat Festum *Eliæ*, ut beati, sed ut rapti; ita ut statâ illâ die, huic Prophetæ sacra, recolat dumtaxat Ecclesia memoriam *Eliæ* raptus, utpotè mirabilis, sicut ait *Cornelius à Lapide*. Tum quia etiam Græci eodem ducti motivo Templam Prophetæ *Eliæ* erexerunt, quo ei festum diem consecrarunt, sicut igitur Festum ei instituerunt Græci, ut memoriam tantum mirabilis illius raptus recolerent, ita & illi erexerunt Templam, aut potius non illi, sed Deo, quia, ut alibi, post *S. Augustinum*, me observasse memini, Templam non Sanctis, sed soli Deo, in honorem Sanctorum eriguntur. Quò fit, ut hæc Templam non *Eliæ*, sed Deo sint erecta in honorem raptus *Eliæ*, qui nunc in loco amœno, nobis planè ignoto, cælestem vitam agit, quique licet nondum sit beatus, id est, beatificâ Dei visione non adhuc potiatur, eâ tamen certissimè fruatur, postquam in fine Mundi, grassante atrocissimâ Antichristi persecutione, Martyrii laureâ fuerit coronatus. Et hæc primæ propositæ difficultati dilucidandæ sufficiant. Altera quam proposuisti, difficultas, paulò intricatior est, & in ea diluenda doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes variant linguis & sententiis, *Cajetanus* censet, hunc *Eliam*, qui scripsit litteras ad *Joramum*, Regem Juda, diversum esse ab *Eliæ* Propheta, dicto *Thesbite*, sed hæc non placet sententia. *Vatablus*, Regius Linguae Hebraicæ Professor, autumat, per *Eliam* designari *Elizæum*, eò quod *Elizæus* spiritum haberet *Eliæ*; sed hæc opinio nihilò præcedenti plausibilior est. Alii haud improbabiler putant, *Eliam* suum ante raptum, has ad *Joramum*, Regem Juda, scripsisse litteras, easque dedisse *Elizæo*, vel alteri, ut eas, post ipsius raptum, redderet Regi *Joram*. Alii denique, quorum sententiæ lubens ipse subscribo, dicunt, Prophetam *Eliam* è loco, ubi, post suum raptum, unâ cum Patriarcha *Enocho* degit, eas ad *Joramum*, Regem misisse litteras, vel per Angelum formam humanam indutum, vel per discipulum suum *Elizæum*, vel per fidelem alium virum, adduntque, quod sicut *Elias* in transfiguratione Christi Domini apparuit, ita potuit,

tuit, post suum raptum, apparere *Elizæo*, vel alicui alteri, cui ejusmodi litteras, à se scriptas, & ad *Foramum*, Regem Juda, directas, eidemque Regi tradendas, crediderit.

D. Acta & præcipua Prophetæ *Elizæi* miracula jam memoriâ teneo. Veniamus nunc ad *Elizæum* Prophetam, *Elizæi* discipulum, qui in quinta pariter Mundi Ætate, & in Regno Israëlítico, id est, sub Regibus Israël, dono Prophetiæ claruit, multisque signis potens extitit, cujus res præclare gestas audire mihi volupe erit.

M. Sub exordium Regni *Forami*, Regis Israël, curru igneo vectus *Elias*, & in Coelum sublatus, *Elizæum*, discipulum suum, duplicis spiritus sui, Prophetiæ videlicet ac miraculorum, nec non pallii reliquit hæredem, sicut legitur cap. 2. lib. 4. Regum. Sub eodem *Foramo*, Rege Israël, Prophetiis & miraculis claruit *Elizæus*, illumque Regem suis precibus multum juvit, atque è præsentissimo discrimine eripuit. At enim, cum Rex *Foramus* Moabitas, violati foederis reos, bello esset aggressurus, & in societatem militiæ *Josaphatum*, Regem Juda, & Idumæorum Regem ascivisset, contigit ut foederatorum Exercitus præ aquarum penuria in deserto Idumææ penè deficerent. Periculum advertens Prophetæ *Elizæus*, opportunam aquam à Deo impetravit, & victoriam prædixit. Moabitarum Rex, Exercitu suo fuso ac profligato, civitatibus dirutis, vastatis agris, fructiferis arboribus succisis, fontibus obturatis, ipsa Regni Metropoli obsessâ & penè expugnata, cum irritò conatu impetum in hostes fecisset, tandem per summam barbariem ad placandos Deos suos, filium suum primogenitum, hostili adspectante exercitu, in mœnibus mactavit, obtulitque holocaustum. Quâ atrocitate percussus Israëlita, tamque impium facinus execrati, solutâ obsidione, discesserunt, sicut legitur cap. 3. lib. 4. Regum. Plurima ab *Elizæo* edita miracula describuntur in eodem quarto libro Regum, quæ si in præsentia singillatim referenda susciperem, vereor, ne tibi tædio & oneri essem, & longius, quam vellem, nostrum protraheretur Colloquium. Hæc itaque insignia Prophetæ *Elizæi* miracula in eo, quem mox laudavi libro quarto Regum, lectitare, tuamque sitim ad satietatem usque extinguere poteris.

D. Cum necdum effluerit hora, quam Colloquiis nostris præfigere solemus, te etiam atque etiam obsecro & obtestor, ut

non te pigeat indigitare saltem præcipua, quæ *Elizæus* edidit, miracula, & eadem operâ breviter indicare loca libri quarti Regum, in quibus ejusdem Prophetæ narratur prodigia, quò facilius ad fontem, undè plenius bibam, recurrere possim.

M. Votis tuis ut faciam satis, præcipua *Elizæi* miracula compendiosâ narratione hic perstringam, & loca libri quarti Regum, ubi accuratè referuntur, quasi digito monstrabo, ut ea, si tibi per otium liceat, consulere valeas. Primum miraculum, quod, post raptum *Elizæi* paravit *Elizæus*, illud est, quo hic Prophetæ aquas Jordanis pallio *Elizæi* divisit, siccisque vestigiis Jordanem transivit. Alterum *Elizæus* edidit miraculum, dum Jericunthinis aquis salubritatem, terræ fertilitatem, sale in fontem injecto, conciliavit. Hæc duo Prophetæ *Elizæi* miracula memorat Scriptura Sacra cap. 2. lib. 4. Regum, ibidemque fit mentio de tertio *Elizæi* miraculo, quo pueri Bethelitæ illudentes *Elizæo*, calvitiemque ipsi objicentes: *Ascende, calve, ascende, calve*, confestim à duobus urfis, ex proximo erumpentibus nemore, excerpti sunt. Quartum *Elizæi* miraculum est illud, quod jam insinuavi, quodque cap. 3. lib. 4. Regum narratur, nimirum aquæ fæderatis Exercitibus, & Regibus Juda, Israël, & Idumæorum, in Deserto Idumææ, cum adversus Moabitas progredierentur, impetratio. Quintum *Elizæi* miraculum, est olei in Vasis Viduæ pauperculæ, & ære alieno oppressæ, multiplicatio, ut, oleo vendito, contracta debita solvere, & liberos alere posset. (cap. 4. lib. 4. Regum.) Sextum *Elizæi* miraculum, quod eodem in cap. 4. lib. 4. Regum legitur, est filii Sunamitidis, hospitiæ suæ, quem ipsius Prophetæ *Elizæi* precibus impetraverat, è morte ad vitam reditus. Quæ miraculosa resurrectio adumbrat vocationem Gentium ad Ecclesiam Christi: *Filius mulieris illius, dum Elizæus absens esset, mortuus est: sic & filius Ecclesiæ, hoc est, populus Gentium, antequam Christus veniret, peccatis mortuus erat. Descendente de monte Elizæo, filius Viduæ huic vitæ redditur: Descendente de Cælo Christo, filius Ecclesiæ, id est, populus Gentium, suscitatur*, inquit, S. *Cæsarius*, Arelatenfis Episcopus, Sermo, qui olim inter Sermones Augustinianos erat CCVI. De Tempore, & nunc in novissima & castigatissima Operum S. *Augustini* Editione, quam Parisiis adornarunt doctissimi Patres Benedictini Congregationis S. *Mauri*, extat,

extat in Appendice, & est ordine quadragesimus secundus. Septimum *Elizæi* miraculum, est expulsi veneni & amaritudinis à pulmento per modicæ farinæ injectionem (lib. 4. Regum cap. 4.) Octavum miraculum, est ingentis hominum multitudinis ex paucis panibus ordeaceis exfaturatio, (lib. 4. Regum cap. 4.) Nonum *Elizæi* miraculum, quod capite quinto lib. 4. Regum narratur, est *Naamanis* à lepra curatio. Erat autem ille *Naaman* Princeps Militiæ Syriæ, vir magnus, fortis, & dives, qui per *Elizæum*, Prophetam, cum fuisset à lepra sanatus, ita ex hoc suæ curationis miraculo ad Deum verum conversus est, & à cultu Idolorum descivit, ut *Elizæo* promiserit, se nullum posthac facturum holocaustum, aut victimas Diis alienis oblaturum, sed soli Deo vero, & hoc unum dumtaxat ab hoc Propheta petierit, ut Regem Syriæ, Dominum suum, in Templo *Remmon* adorantem, ipse pro more sustentare, eoque adorante, corpus itidem inclinare sibi liceret; quod Prophetæ *Elizæus* concessit, dicens: *Vade in pace*. Larga munera *Elizæo* obtulit *Naaman*, Syrus, quæ ille Prophetæ constanti animo recusavit, & famulo suo *Giesi*, qui ab eodem *Naaman* munus acceperat, atque mendacio extorserat, lepram, in nepotes etiam transfundendam, infixit, indeque *Giesi* Simoniacorum typum, & lepram, ei adhaerentem, Simoniaci labis figuram esse, docent Scripturæ Sacræ Interpretes. Decimum *Elizæi* miraculum, quod eodem in capite quinto lib. 4. Regum percensetur, est securis in Jordanem delapsæ, injecto post eam ligno, ad ascendendum ex aqua, & supernatandum impulsio. Quo in miraculo adumbrata fuisse Christi Domini, & salvificæ ejus Crucis Mystera observant *Tertullianus* cap. 13. libri adversus Judæos, S. *Augustinus* lib. 12. contra *Faustum*, Hæreticum Manichæum, & *Theodoretus* quæst. 19. in librum quartum Regum. Undecimum *Elizæi* miraculum, est omnium Regis Syriæ Consiliorum *Foramo*, Regi Israël, facta ab illo Prophetæ revelatio (lib. 4. Reg. cap. 6.) Duodecimum *Elizæi* miraculum, quod eodem in capite sexto lib. 4. Regum memoratur, est Militum Regis Syriæ, qui ad Prophetam capiendum missi erant, excæcatio simul & illuminatio, cum in Samariam ducti essent, eorumque vitæ conservatio, cum ab Israëlitarum copiis circumclusi, facillè omnes interneccione deleri potuissent. Decimum tertium miraculum, est prædictio abundantia

P. *Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.*

frumenti in Samaria, die crastina futura, cum ad summam rerum inopiam redacta esset, sicut legitur lib. 4. Regum capite sexto. Decimum quartum *Elizæi* miraculum, est liberatio urbis Samariæ, à validissimo Syriorum Exercitu obsessæ, & in extremis positæ angustiis, (lib. 4. Regum cap. 7.) Decimum quintum miraculum, est septennis fames, quam in Terra Israël futuram prædixit *Elizæus*. (lib. 4. Regum cap. 8.) Ultimum *Elizæi* miraculum, est prædictio ab eo facta de sanitate simul & morte *Benadab*, Regis Syriæ, de cujus infirmitate ab *Hazaele*, illius Regis Ministro, fuerat consultus. (lib. 4. Regum cap. 8.)

Habes nunc, quasi in compendio, Historiam, seu præcipua gesta Prophetarum, qui in quinta Mundi Ætate, hoc est, ante captivitatem Babylonicam, tam in Regno Judæ, quam in Regno Israël, futura prædixerunt, quique vitæ sanctimoniâ, certissimo vaticiniorum eventu, & multorum evidentia miraculorum apertè probarunt, se reverà à Deo missos esse, sibi que populorum fidem conciliarunt. At nunc, ut obiter dicam, vide, si placet, quantum cæcutiant Hæretici nostri temporis, à quibus, si petas, undenam *Lutherus*, *Calvinus*, alique Hæresiarchæ suam Missionem acceperint, cum certum sit, eos non ab Ecclesia Romana, à qua, factò schismate, sese separarunt, illam accepisse? confestim respondebunt, *Lutherum*, *Calvinum*, aliosque ejusdem furfuris suos Antesignanos fuisse à Deo extraordinariè missos, non secus ac in Veteri Lege Prophetæ ad reparandum divinum cultum, ad corrigendos pravos mores, & tollendos serpentes abusus, extraordinariam à Deo Missionem acceperunt. Sed quantum hæc in re fallantur, & cæcutiant Hæretici, tribus momentis breviter ostendo. Primò, Prophetæ Veteris Legis se à Deo missos esse, probitate morum, ac vitæ innocentia comprobantur; *Lutherus* autem, *Calvinus* cæterique variarum Sectarum conditores, ventrigulæ, & libidini dediti fuerunt, necessitatem bonorum operum, Sacramenti Pœnitentiæ, & Ecclesiæ disciplinæ rigorem sustulerunt, solemnia Religionis Vota, Deo nuncupata, dissolverunt, Monachis, & Sacerdotibus concubia indulserunt, novam, & antiquis Ecclesiæ ritibus contrariam Sacerdotum originem instituerunt, Tempa succenderunt, altaria suffoderunt, & excusso Romani Pontificis, & Episcoporum, obedientia jugo, sectarios suos Religionis, Sacræ Scripturæ, doctrinæ, ac fidelis

L. 2

suæ

suæ Judices & arbitros constituerunt, eoque ad arma, ad bella, ad sùs deque omnia in toto Orbe Christiano miscenda concitarunt. Hic fuit egregius, si Superis placet, extraordinariæ illorum Hæresiarcharum Missionis character. Secundò, Prophetæ Veteris Testamenti certissimo Vaticiniorum, quæ fuderunt, eventu, omniumque oculis nunc perspicuo, fidem omnium Gentium sibi optimo jure conciliarunt, suamque extraordinariam Missionem extra omnem dubitationis aleam posuerunt. At, quæ unquam *Lutherus*, *Calvinus*, & alii nefarii Hæresiarchæ Vaticinia ad probandam Missionem suam extraordinariam protulerunt? nulla profectò. Quamvis, etiam si aliquas edidissent prædictiones, quarum veritatem fortuitus eventus (ut fieri aliquando asolet) comprobasset; nihilo fecius rejici, ac diris devoveri deberent tanquam Pseudo-Prophetæ, quia, juxta Regulam, quam in exordio hujusce nostri Colloquii, ad discernendum verum Prophetam à falso, constituimus, illi, qui in Lege Evangelica aliquas prædictiones in vulgus spargunt, quæ Legi Evangelicæ, & avitæ doctrinæ, quam Ecclesia Catholica à Christo Domino, ab Apostolis, & Sanctis Patribus, perpetuâ, sibi quæ semper constanti traditione accepit, & ad hæc usque tempora intemeratam jugiter conservavit, oppositæ sunt, tanquam falsi Prophetæ, & meri impostores, ad decipiendos populos comparati, repudiari ac profligari debent. Hinc Ecclesia Catholica, cui ex officio incumbit suum de motibus extraordinariis Spiritus Sancti ferre judicium, & definire, an prædicti motus sint ex Deo, seu Spiritu Sancto, vel ex maligno Spiritu, seu ex Diabolo, qui solet se in Angelum lucis transfigurare, damnavit olim Hæresiarcham *Montanum*, & alios, qui, ut incautis ac simplicibus facilius imponerent, sese Prophetas, Spiritu Sancto afflatos remerè jactitabant, falsisque Vaticiniis populum deludebant. Damnavit etiam non multis abhinc annis eadem Ecclesia Catholica quosdam fanaticos Hæreticos, qui multum mansuetudinis, & externæ, sed fucatæ, pietatis præferentes, orationis, & magis excoctæ vitæ asceticæ perfectionis studium plenis buccis crepantes, & incredibili fiducia dona Sancti Spiritus sibi arrogantes, benè multos vanâ spe majoris in vita spirituali consequendæ perfectionis læstarunt, in fædissimas prolapsiones præcipitarunt, & secum in æternam damnatio-

nem pertraxerunt. Deniquè, miracula, quæ patrârunt Prophetæ Veteris Legis, evidens eorum extraordinariæ Missioni testimonium perhibuerunt. Sed *Lutherus*, *Calvinus*, aliique novarum Sectarum Coryphæi tantum abest, ut suam prætersam extraordinariam Missionem aliquo vero miraculo approbârint, ut nequidem claudum equum sanare unquam poterint: sed hæc obiter annotâsse sufficiat adversus nostri temporis Hæreticos, qui *Lutherum*, *Calvinum*, aliosque falsos Duces, & Pseudo-Prophetas secuti, à recta via aberrârunt, & nunquam in doctrina sibi constantes, sæpius variant linguæ & sententiis, caréntque omninò Sacrificio & Sacerdotio Novæ Legis, sine quibus verâ Religio stare minimè potest. Qua de re plura leges apud illustrissimum *Benignum Bossuet*, Episcopum Meldensem, in aureo, quod gallicè edidit, Opere, inscripto, *De Variationibus Hæreticorum*; & apud Doctissimum nostrum *Michaelem le Quien*, in egregio Opere, quod gallicè itidem nuperrimè lucubravimus *contra Ordinationes Hæreticorum Episcoporum, & Presbyterorum Anglorum*, ubi invictis momentis probat, nullas & invalidas prorsus esse ordinationes, cum Episcoporum, tum Presbyterorum Anglorum, ac subindè apud illos Hæreticos non extare amplius verum Novæ Legis Sacrificium & Sacerdotium, quibus tamen vera Christi Religio necessariò consistere debet.

D. Mittamus *Lutherum*, *Calvinum*, aliosque virulentos Hæresiarchas, quos deceptores, & falsos Prophetas fuisse nunquam dubitavi, & quorum mores graphicè depingit Christus Dominus cap. 7. *Matthæi*, dicens: *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos*; mittamus itaque istos Pseudo-Prophetas, & expone, quæso, uberius quod, mox recensendo nomen *Elizæi* miraculum, obiter insinuasti, dicens, Prophetam *Elizæum* permisisse *Naamani*, à lepra sanato, & ab Idolorum cultu ad verum Deum converso, ut comitaretur Regem suum, dum Idolum *Remmon* iret adoraturus, eique odoranti manum daret, cui inniteretur. Id profectò, ut candidè fatear, necdum capio. Nam, cum nemini quocumque prætextu liceat Idoli cultum externo ritu simulare, credibile non videtur, Prophetam *Elizæum* permisisse *Naamani*, qui Deum Israël apertè profitebatur, ut esset minister, cooperato-

part-

particeps Idololatriæ Regis, eum videlicet sustentando, & simul cum ipso coram Idolo in Templo *Remmon* procumbente, sive corpus incurvante, aut genua flectente, pariter procumbendo, se incurvando, aut genua flectendo. Hanc sacrilegam, & abominabilem in Dei cultu simulationem *Naamani* permisisse *Elizæum* nulla ratione fit mihi verosimile.

M. Cum Deus non solum in spiritu & veritate sit adorandus, sed etiam externo cultu prosequendus, eique soli divini honores, nempe adoratio, sacrificium &c. sint exhibendi, suspicari minime debes, *Naamanem*, Syrum, voluisse in Templo *Remmon* cultum Idoli externo ritu simulare, idque à Propheta *Elizæo* fuisse ei concessum. Hanc certè finistram suspicionem à *Naamane*, Syro, longè amolitur Scriptura Sacra, quæ capite 5. lib. 4. Regum ait, *Naamanem*, postquam à lepra fuisset à Propheta *Elizæo* sanatus, firmum habuisse propositum colendi unum dumtaxat verum Deum Israël, & eam ob rem ex singulari pietatis affectu ab *Elizæo* postulâsse, ut sibi liceret onus duorum mulorum de terra Judææ, quasi sanctificatâ, in Syriam secum deferre, ut super eam Altare vero Deo erigeret: *Obsecro te*, inquit, *Naaman*, Syrus, *Elizæo*, Prophetæ, *conceda mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra; non enim faciet ultra à servus tuus holocaustum aut victimam Deo alienis, nisi Domino*. Quæ Scripturæ verba expendens *Theodoretus* quæstione 19. in 4. lib. Regum, hæc habet: *Vir à se admirabilis, seu Naaman, Syrus, crederis vel ipsam terram Israël esse sanctificatam, rogavit, ut duo onera mulorum e. & ea acciperet, ut super eam Domino Deo soli offerret, Lege constitutâ, Sacrificia*. Non rogavit igitur *Naaman* Prophetam *Elizæum*, ut Idoli cultum simulare sibi liceret, quod execrandum scelus esse prius noverat, sed id unum petiit ab hoc Propheta, ut videlicet permitteret ei potestatem suo fungendi munere, seu Misterio in Aula Regis Syriæ, eumque coram Idolo procumbentem in Templo *Remmon* sustentandi, sicut eum alibi, ex officii sui necessitate, sustentare solebat. Quod ei concessit Propheta *Elizæus*, quia inde nullum vel Idololatriæ, vel scandalii periculum emergere poterat. Nam primò *Naamanem* non cultus Idoli conjungebat Regi sacrificanti, & adoranti in Templo *Remmon*, sed officium dumtaxat Regi exhibendum, quod nullam ex se relationem ad

superstitiosos Ethnicismi ritus habebat, quodque subindè *Naamanem* reddebat quidem spectatorem impiarum caeremoniarum, sed non ministrum, non cooperatorem, aut participem Idololatriæ, sicut *Tertullianus* lib. de Idololatria cap. 16. & 17. egregiè explicat his verbis: *Planè ad Sacerdotium & Sacrificium vocatus, non ibo, proprium enim Idoli officium est, sed neque consilio, neque sumptu, aliâve operâ in ejusmodi fungar. Si propter Sacrificium vocatus adstiterim, ero particeps Idololatriæ, si me alia causa conjungit sacrificanti, ero tantum spectator Sacrificii &c.* Præterea, actio illa, quâ *Naaman* sustentabat Regem Syriæ, coram Idolo in Templo *Remmon* procumbentem, non erat religiosa, sed merè civilis, & politica, quia non Religionis intuitu, sed civilis obsequii gratiâ sese Regi, coram Idolo genu flectenti, exterius accommodabat, nec ullo pacto ad Regis intentionem, Religionem, & Idololatriam attendebat, aut animum applicabat. Postremò, hæc *Naamani* actio nemini scandalum creare poterat, quia omnibus compertum atque exploratum erat, *Naaman* suo officio teneri Regem ubique comitari, ipsumque vel manu, vel humeris sustinere; satisque noverant, *Naamanem*, dum Regem, coram Idolo se in Templo *Remmon* incurvantem, sustentabat, nihil aliud hac actione intendere, quam suum civili, ac politico erga Regem fungi officio. Jam enim *Naaman* publicè Idolorum cultum abdicaverat, & verum Israël Deum colebat, cui altare erexerat, & facellum, in quo eum cum totâ sua familia adorabat. Ex his, quæ hæcenus de *Naamane*, Syro, diximus, facili negotio intelligi potest, quam perperam eo *Naamanis* exemplo abuterentur nonnulli, ad probandum licitum esse Christianis interesse Sacrificiis Sinarum, eorumque ritus observare ac caeremonias, quas tamen ceu superstitiosas, & Idololatricas declaravit ac proscripsit sancta Mater Ecclesia.

D. De *Elia*, ejusque discipulo *Elizæo*, qui ante captivitatem Babylonicam in Regno Israël munus Prophetarum obierunt, non plura scire augeo, sed, antequam huicce nostro finem imponamus Colloquio, hoc unum de Prophetis in genere scire vellem, an verum sit id quod paucis abhinc diebus, audivi in coetu virorum eruditorum, videlicet Prophetas non tantum verbis, sed etiam factis, res futuras prædixisse. Ostende, quæso, quo in sensu id intelligendum veniat.

M. Si femel eas, quas nunc habemus, legas sacrorum Vatum Prophetias, facile percipies, illos non tantum verbis, verum etiam factis, interdum ænigmatibus, signis, figuris, & symbolis res futuras, quas, jubente Domino, debebant annuntiare populo, prædixisse, sicut ex his constabit exemplis, quæ ad illustrandum illum singularem, & solis Prophetis eximium vaticinandi modum, in præsentia adducam, tuisque oculis subjiciam. In primis, Propheta *Isaias* nudus & discalceatus incescit, & hoc celebri ac insolenti facto futuram Ægypti & Æthiopiæ spoliationem & nuditatem prædixit, jussu Dei cap. 20, v. 2. & 3. ei dicentis: *Vade & solve saccum de lumbis tuis, & calceamenta tolle de pedibus tuis, & fecit sic vadens nudus & discalceatus. Et dixit Dominus: sicut ambulavit servus meus Isaias nudus, & discalceatus, trium annorum, & portentum erit super Ægyptum, & super Æthiopiam.* Præterea, Propheta *Hieremias* alio non minus singulari facto Babylonicam captivitatem prædixit. Vincula enim & compedes collo gestavit, sive catenis onustus incescit, jussus à Deo, ei cap. 27, v. 2. dicente: *Fac tibi vincula & catenas, & pones eas in collo tuo.* Tertio, Propheta *Ezechiel*, jussu Dei cap. 3, v. 24. inclusus est in medio domus suæ, & factus mutus, filuit ad tempus. Et cap. 4, v. 1. & 3. describit in latere Hierosolymorum urbem, & circa eam ageres, & castra Chaldæorum, eam obfiditiam. Et v. 4. cubavit supra latus sinistrum trecentis nonaginta diebus pro totidem annis iniquitatis Israël, & quadraginta diebus supra latus dextrum pro totidem annis iniquitatis Juda. Et v. 12. ejusdem capituli jussus est coquere panem suum stercore hominum, sed obsecrans impetravit, ut pro stercore hominum substitueret stercus bovinum. Quibus insolentibus factis, sibi que divinitus imperatis, *Ezechiel* instantem Hierosolymorum urbis obsidionem prædixit, & famem, sordes, angustias, aliasque id genus summas miseras, quas Judæi à Chaldæis, Hierosolymorum urbem obsessuris, suamque in possessionem redacturis, propediem passuri erant. Quarto, Propheta *Osee* jussu Dei uxorem fornicariam duxit, ut hoc portentoso & sensibili signo ostenderet, Synagogam Judæorum, quam Deus, tanquam sponsam suam, in adulterio, seu in idololatria, deprehenderat, fuisse ab ipso rejectam atque repudiatam. De-

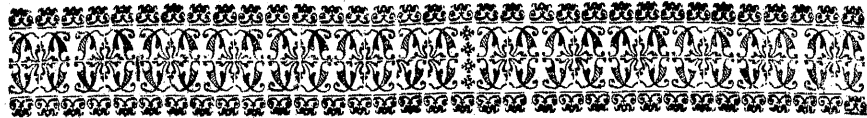
nique, Propheta *Abias Silonites* singulari facto, seu scissione pallii sui, sicut narratur cap. 11, v. 10. & 31. lib. 3. Regum, prædixit divisionem decem Tribuum Israël, quarum Rex constitutus est *Jeroboamus: Apprehendensque Abias pallium suum novum, quo cooperatus erat, scidit in duodecim partes, & ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israël: Ecce ego scindam Regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem Tribus.* Ex his ergo, quæ adduxi, exemplis liquiddo constat, Prophetas non tantum verbis, sed etiam factis, jubente Domino, res futuras prædixisse. Adhibent etiam nonnunquam sacri Vates in suis Prophetiis Ænigmata, sicut, aliis omissis, videre est apud prophetam *Ezechielem*, cap. 1. ubi per quatuor animalia, curram Cherubimorum (quæ omnia non verè, sed ænigmaticè & symbolicè tantum per ideas & figuras imaginarias objecta sunt imaginationi, aut oculis Prophetæ) depingit sacer ille Vates Dei potentiam, magnificentiam, impetum ac vindictam in Judæos, aliosque hostes, in quos, ut corrigantur, animadvertit, eosque, in malo obduratos, & respicere nolentes, cædit, proterit, atque penitus exterminat. Figuris tandem, tropis, & metaphoris sæpius in suis Prophetiis utuntur sacri Vates. Unicum dumtaxat exemplum, brevitate cavisa, adducam petendum ex *Isaiæ* Propheta, qui cap. 11, v. 6. prædicens pacem, quæ futura erat adoriente Messia, hæc habet: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, vitulus & leo & ovis simul morabuntur, & parvulus minabit eos.* Quibus metaphoris, tropis, & figuris prædicit Propheta *Isaias*, futurum, ut Gentes, quæ feritate & barbarie, ante adventum Messiae, bestiis similes erant, a dveniente Messia, feritate deposita, mansuescant, & cum hædis & agnis, seu cum mansuetis Christi, veri Messiae, Discipulis, in unam Ecclesiam sub uno & eodem Pastore sanctissime conspirent, atque pacifice vivant. Sed tempus est, ut vasa colligamus, & colloquio nostro, atque Historiæ in quintam Mundi Ætatem finem imponamus, die proximo Lunæ Historiam sextæ Mundi Ætatis, quæ à captivitate Babylonica sumit exordium, & producit usque ad Natale Christi, Servatoris nostri, auxiliante Deo, auspiciari. Interim, auctor tibi sum, ut libros utriusque Testamenti diligenter evolvas, & attentè consideres mirabilem illum consensum totius œconomiae vitæ Christi, quam

quam nostrâ causâ peregit, factus homo. Sic enim futurum est, ut non solum rectius intelligas, quod lecturus es, verum etiam ut uberiori fructu, & majori cum fide sis lecturus, cum videris omnia in utroque Testamento sibi perfectissime constare. Ex Veteris Instrumenti Voluminibus confer typos, & Prophetarum Oracula, quorum isti Christum delineant atque adumbrant, hæc eundem adventantem velut oculis fidei demonstrant, & invenies, nihil à Christo, vero Messia, gestum esse, quod non depinxerint Vates illi divini, nihil esse in Christi doctrina, cui non respondeat aliquis Veteris Testamenti locus, quemadmodum eleganter docet *Tertullianus* in libro adversus *Marcionem* quarto. Hinc *Lactantius Firmianus* lib. 4. *Institutionum Divinarum* cap. 5. de Prophetis loquens, hæc habet, quæ ad legendos Prophetarum libros te maximè excitare debent: *Ante omnia (inquit Cicero ille Christianus) qui veritatem studet comprehendere, non modò intelligendis Prophetarum vocibus animum debet intendere, sed etiam tempora, per quæ quisque illorum fuerit, diligentissime inquirere, ut sciat, & quæ futura prædixerint, & post quot annos prædicta completa sint. Nec difficultas in his colligendis inest ulla. Testati sunt enim, sub quo quisque Rege Divini Spiritus fuerit passus infunctum. . . . Adeo antiquiores etiam Græcis Scriptoribus Prophetæ reperiuntur. Quæ omnia ad profæro, ut errorem suum sentiant, qui Scripturam Sacram coarguere nituntur tanquam novam, & recens fictam, ignorantibus ex quo fonte sanctæ Religionis origo manaverit. Quid si quis collectis perspectisque temporibus fundamentum doctrinæ salubriter jecerit, & veritatem penitus comprehendet, & errorem, cognita veritate deponet.* Ex hac frequenti Prophetarum, & utriusque Testamenti Sacrorum Librorum lectione salutaria hauries documenta ad institutionem simplicium, ad correctio-

nem improborum; invicta fumes argumenta ad redarguendos Judæos, qui etiamnum Jesum Christum esse verum Messiam, Prophetarum oraculis prædictum, obstinatis animis inficiantur: Verbo dicam, invenies in sacris Litteris ubi vestigium certò facias, ubi tutò figas pedem, ubi citra fastidium acquiescas, ubi Sacram perlustrando Historiam, possis sitim tuam ad fatietatem usque explere, & animum tuum castis ac celestibus oblectare deliciis.

D. Sapientissimis monitis tuis lubentissime parebo, nec deinceps quosdam juvenes imitabor, qui vel ludicra Poëtarum figmenta amplectuntur, & Sacras Litteras fastidiunt, vel fabulas & historias prophanas nocturnâ versant manu, versantque diurnâ; sed potius omnes studiorum meorum conatus ad Jesum Christum, Servatorem nostrum, dirigam, ut ejus doctrinam, undè vera proficiscitur sapientia, perfectè calleam, atque memoriâ teneam Sacram Historiam, expressam in libris utriusque Testamenti, quos celeste Numen inspiravit, sancti Prophetæ prodiderunt, & quorum indubitata veritatem miracula testantur, sanguis Martyrum illustravit, & piorum hominum consensus tot jam sæculis comprobavit. Hos, inquam, Sacros Libros in sinu meo jugiter circumferam, & in deliciis semper habebō, singula in his piâ curiositate cognoscere, investigare, disquirere, & excutere studiosè satagam, donec tandem me in illis libris sedulo meditantem placida mors occupet. Vale, colendissime Magister. Domum nunc me recipio, & postquam vires meas, immensis hujus ætatis caloribus haud parum fractas ac debilitatas, refocillaverim, studio gnaviter incumbam, ut ad primum Colloquium, quod die proximo Lunæ de Historiam sextæ Mundi Ætatis habituri sumus, imparatus non accedam.

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS TESTAMENTI, SEU SEXTÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ à Captivitate Babylonica sumit initium, & finem habet in Natali Jesu Christi, Servatoris nostri.

JUDÆI anno Regni *Joakimi* undecimo, qui concurret cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, in captivitatem Babylonicam abducti, per septuaginta annos captivi fuerunt, hoc est, ad annum usque primum, quo *Cyrus*, devicto *Dario Medo*, ultimo Babyloniorum Rege, Monarchiam Babylonicam evertit, & Monarchiam Persicam instituit, seu tanquam supremum Monarcha Babylone imperare cepit. Hoc inquam, primo anno Monarchiæ Persicæ *Cyrus* laxavit captivitatem Babylonicam, Judæisque reditum in patriam concessit. Monarchia autem Persica à *Cyro* usque ad *Darium*, dictum *Codomannum*, duravit annis ducentis duobus. Sed, mortuo *Dario Codomano*, qui fuit ultimus Imperii Persarum supremus Monarcha, coepit Monarchia Græcorum, instituta ab *Alexandro Magno*, Macedonum Rege, qui, postquam *Darium Codomanum*, ultimum Persarum Monarcham, in prælio vicisset & occidisset, toto Imperio Babylónico potitus est, Monarchiam Persicam extinxit, & tanquam supremus Monarcha Babylone imperavit. Verùm brevis admodum fuit Monarchia Græcorum. Quamvis enim *Alexander Magnus* regnaverit duodecim annos, ut in libro primo Machabæorum c. 1. proditum est, hoc tamen ita intelligendum est, ut *Alexander Magnus* per sex annos regnaverit in Macedonia, & per alios sex annos in Babylone, tanquam supremus Monarcha, imperaverit. Monarchia itaque Græcorum duravit dumtaxat sex annis, quia post excessum *Alexandri Magni*, hujus Monarchiæ conditoris, Duces illius Exercitus Regna ab ipso subacta in-

ter sese partiti sunt. *Aridæus*, frater *Alexandri Magni*, quem *Philippus*, Rex Macedonum, & ejusdem *Alexandri Magni* pater, ex scorto susceperat, declaratus est Rex, dictusque *Philippus*. Sed, quia mentis fatis compos non erat, *Perdiccas*, gente Macedo, cui *Alexander Magnus* moriens annulum suum tradiderat, Regni procurator, re ipsa Rex, designatus est. Eodem mortis *Alexandri Magni* anno tota Ægyptus, & quidquid Lybiæ ac Cyrenaicæ idem *Alexander Magnus* obtinuerat, cum omni illa Arabiæ parte, quæ Ægypto adjacet, & *tolomeo*, *Lagi* filio, obtigit. Hic *Ptolomæus* plures in Regno Ægypti habuit successores usque ad famosam, omniumque ferme celebratam, *Cleopatram*, Reginam Ægypti, quæ ab *Octaviano Augusto*, primo Romanorum Imperatore, devicta in pugna Actiaca, sibi necem conscivit, eodemque momento vitam perdidit & Ægypti Regnum, quod venit in potestatem Romanorum. *Seleucus Nicanor*, unus ex præcipuis *Alexandri Magni* Ducibus, duodecim annis post ejusdem *Alexandri Magni* obitum in Babylonia, Media, cæterisque Orientis partibus regnare coepit, & instituit in Syria Regnum *Seleucidarum*, qui ideo dicti sunt Reges Syriæ, à quibus, sicut & à Regibus Ægypti, *Ptolomæi Lagi* filii successoribus, dictis *Lagidis*, Judæi multa incommoda pertulerunt. His tamen, seu Ægypti, seu Syriæ Regibus, strenuè obstiterunt Judæi, sive per *Matthiam*, eorum Ducem, sive per ejus filios *Judam*, cognomen dō Machabæi, *Jonatham*, & *Simonem*, qui sigillatim populo Judaico præfuerunt. Tunc enim in Republica Judæorum summa regiminis

giminis potestas fuit penes *Assamonæos*, seu *Machabæos*, usque ad *Antigonum*, *Aristobuli* filium, qui fuit apud Judæos ultimus ex gente *Assamonæorum*, seu *Machabæorum* Rex, quem devicit, ac solio deturbavit *Herodes*, alienigena, jam à Senatu Romano declaratus Rex Judæorum. Sub hoc *Herode*, alienigena, Judæorum Rege, natus est **JESUS CHRISTUS**, Salvator Mundi, hoc est, anno trigesimo sexto Regni *Herodis*, postquam à Senatu Romano creatus fuisset Rex Judæorum, & anno trigesimo tertio, postquam idem *Herodes* devicisset *Antigonum*, ultimum ex *Machabæorum* genere Regem Judæorum, sicut fusè ostendi in Dissertatione sexta *Tractatus*, quem edidi, *De Mysteriis & annis Jesu Christi*, ubi pluribus momentis probavi, proprium Natale Christi Domini illigandum esse anno quadragesimo Imperii *Octaviani Augusti*, qui annus Imperii *Augusti* concurret cum anno Regni *Herodis* trigesimo sexto, postquam à Senatu Romano fuisset constitutus Rex Judæorum, & cum anno ejusdem Regni *Herodis* trigesimo tertio postquam devicisset *Antigonum*, è gente *Assamonæorum*, seu *Machabæorum*, ultimum in Republica Judæorum Regem. Porro Historia sextæ Mundi Ætatis, quam hic describendam suscipio, quæque à Judæorum captivitate Babylonica sumit initium, & in Natali Christi Domini finem habet, complectitur omnia, quæ acciderunt Judæis, sive sub Monarchia Regum Babylonicorum, durante captivitate Babylonica; sive sub Monarchia Persarum, quam instituit *Cyrus*, qui laxavit captivitatem Babylonicam; sive sub Monarchia Græcorum, cujus conditor fuit *Alexander Magnus*; & post illius mortem, sub Regibus Ægypti, & Syriæ. Denique, Historia sextæ Mundi Ætatis prodit res præclare gestas à *Machabæis*, qui summa in Judæorum Republica potiti sunt potestate usque ad *Herodem*, alienigenam, quo in Judæa regnante, **JESUS CHRISTUS**, ut mox diximus, prodiit in lucem, totius Mundi Salvator, & verus Messias, Prophetarum Oraculis longè antehac prædictus. Ut autem omnia, quæ Historia sextæ Mundi Ætatis exhibet monumenta, ad Gentem Judaicam attinentia, nullam confusionem, obscuritatemve pariant, sed ad tuum captum accommodata atque disposita in præclaro ordine, & in optima luce collocentur: tria institutum Colloquia, in quorum primo describam res, quæ Judæis, durante captivitate Babylonica, acciderunt sub Monarchia Regum Babylonicorum. Dein,

Graveson Hist. Eccl. V, T, Tom. III.

ostendam, quinam, post solutam à *Cyro* captivitatem Babylonicam, fuerit Judæorum Status sub Monarchia Persarum. Postremò, agam de conditione, seu sorte, quam sub Monarchia Græcorum, regnante *Alexandro Magno*, & post ipsius obitum, sub Regibus Ægypti, & Syriæ, nacti sunt Judæi. In altero Colloquio dirimam aliquot Dubia, quæ circa Historiam sextæ Mundi Ætatis proponere solent Scripturæ Sacræ Interpretes, ibidemque differam de auctoritate & Historia librorum *Esdræ*, Prophetæ *Danielis*, & Reginæ *Estheris*, nec non de Prophetis Minoribus *Aggæo*, *Zacharia*, & *Malachia*, qui post captivitatem Babylonicam vaticinati sunt. In tertio Colloquio proferam in medium res præclare gestas à *Machabæis*, qui summam apud Judæos obtinuerunt potestatem usque ad *Herodem*, alienigenam, quo in Judæa regnante, natus est Christus Dominus, ibidemque attexam varias Judæorum Sectas, & aliquot Historiæ Romanæ monumenta, quæ ad pleniorum habendam Historiæ Judæorum notitiam sunt apprimè necessaria. Canonem etiam exhibebo Chronologicum annorum, qui à captivitate Babylonica usque ad Natale Christi Domini interfluxerunt.

COLLOQUIUM I.

In quo describuntur res præcipuæ, quæ Judæis, durante captivitate Babylonica, acciderunt sub Monarchia Regum Babylonicorum, earumque exhibetur status, post solutam captivitatem Babylonicam, sub Monarchia Persarum, sub Monarchia Græcorum, regnante Alexandro Magno, & post illius obitum, sub Regibus Ægypti, & Syriæ.

Incipe, quæso, narrare res, quæ Judæis contigerunt tempore captivitatis Babylonicæ.

M. Captivitas Babylonica, quæ, ut ostendimus in nostris Colloquiis in Historiam quintæ Mundi Ætatis, coepit anno undecimo Regni *Joakimi*, Regis Juda, & anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, duravit septuaginta annis. Regnante *Nabuchodonozore*, res præclare gessit Propheta *Daniel*, quas comodiùs in sequenti Colloquio expendemus, ubi datâ operâ de auctoritate libri *Danielis*, & de Historia, quæ in eo descripta est, differemus. Sufficiet hic breviter indicare aliquot cœlestis sapientiæ specimina, quæ *Daniel* in captivitate Ba-

M bylo-

bylonica, regnante *Nabuchodonozore*, edidit. In primis, *Daniel* castissimam *Suffannam*, à duobus senibus impudicis falsò adulterii accusatam, temerè à Judicibus damnatam, & lapidibus actutum obruendam, insontem declaravit, & senes, non minus calumnia, quàm effræni libidine infames, interimi iussit. Secundò, *Daniel* interpretatus est somnium, quod habuit *Nabuchodonozor* de statua, cujus caput ex auro, brachia & pectus ex argento, venter & femora ex ære, tibiæ ferreæ, pedes ex luto ferròque male coagmentati, in quos incidens lapis totam statuam contrivit, & in cinerem vento dissipandum comminuit. Hoc, inquam, *Nabuchodonozoris*, Regis Babylonis, somnium, dum ad illud explicandum aliis Chaldæis hæreret aqua, interpretatus est *Daniel*, dicens, hanc statuam, quam Rex viderat in somnio, significare quatuor Monarchias, videlicet Babyloniorum, Persarum, Græcorum, & Romanorum, usque ad Christi Regnum æternum. Non multò post Rex *Nabuchodonozor*, elatus rebus secundis, suam statuam auream, cubitorum sexaginta, eamque ut sacram effigiem, poenâ ignis in rebelles constituta, adorari iussit. Chaldæi, adulatione depravati, Edicto Regis certatim paruerunt, sed *Ananias*, *Azarias* & *Misael*, probè scientes, hunc honorem soli Deo debitum esse, statuam adorare renuerunt, ideòque Regis Edicto in fornacem ardentem vincti pedibus fuerunt coniecti. Sed, ò prodigium! tribus illis Hebræis parci ignis, & infandi operis ministros flamma absorbet. Tam insigne miraculum Rex admiratione defixus intuitus est, seque tres viros in medio ignis deambulantes, & quartum cum illis *Similem Filio Dei*, adspexisse non solum testatus est, sed missis per omnè Imperium suum Edictis, miraculum promulgavit, Deum Hebræorum laudavit, & ipsi soli cultum & honorem deferendum esse, ultro confessus est, sicut legitur cap. 3. libri *Danielis*. Ast, sicut olim *Pharao* Ægyptiorum Rex, miraculis, coram ipso à *Moyse* patris, terrebatur, sed non immutabatur; ita superbus *Nabuchodonozoris* animus eo miraculo mutatus non est, indeque Deus ad superbiam ejus edomandam permisit, ut in dementia ac furorrem incideret, ita ut, potestate Regiâ abjectâ, & procul ab omni societate humana remotus, per septem annos unâ cum belluis sub dio degens, herbis tantum vitam sustinerit, sicut latius exposui in Colloquio secundo in Historiam quintæ Mundi Ætatis. Servavit tamen

Deus Imperium *Nabuchodonozori*, donec impleto poenitentiae tempore, & agnito demum Deo, post septem annos, & Imperio, & Statui pristino restitutus est. Mortuus est *Nabuchodonozor* anno Imperii sui quadragesimo tertio, ante Natale Christi quingentesimo sexagesimo sexto, ab incepta captivitate Babylonica trigesimo sexto, *Nabuchodonozori*, Babyloniorum Regi, successit ejus filius, dictus *Evilmerodach*, qui sese erga Judæos propensum exhibuit, dum *Jechoniam*, Regem Juda, quem *Nabuchodonozorus* captivum Babylonem abduxerat, vinculis exemit, eum inter Reges clientelares præcipuo honore dignatus est, eiq; annonam, & apparatus regium suppeditavit. Quot annos regnaverit *Evilmerodachus*, non satis liquet. Canon Mathematicus Regum Babyloniorum eum tres annos Regni tribuit. *Severus Sulpitius* lib. 2. *Historiæ Sacræ*, ait, *Evilmerodachum* anno duodecimo Imperii sui diem functum esse, At, mihi longè magis probatur calculus *Berosi*, insignis Rerum Babyloniarum Scriptoris, qui in libro tertio *Historiæ Chaldæorum Imperium Evilmerodachi* duobus annis circumscribit. Postquam igitur *Evilmerodachus*, Babyloniorum Rex, annis duobus imperasset, obiit anno ab incepta captivitate Babylonica trigesimo octavo, ante Natale vulgare Christi, seu ante Æram Christianam, anno quingentesimo sexagesimo quarto, *Evilmerodacho* successit in Regno Babylonico *Baltazar* unâ cum patre suo *Neriglissare*, genero *Nabuchodonozoris*, & marito fororis *Evilmerodachi*, sicut *Berosus* apud *Josephum*, Hebræum, testatur.

D. Estne ille Rex *Baltazar*, qui, sicut sæpius audivi, dum Principibus ac Præfectis, uxoribus, ac concubinis suis publicum ac regale daret epulum, sacra Deo vasa, quæ Rex *Nabuchodonozor* è Templo Hierosolymitano ablata Babylonem attulerat, quæque in regis thesauris asservabantur, proferri imperavit, dumque ipse ex eis temulentus hauriret, hisque per luxum & licentiam convivii promiscuè omnis virilis ac muliebris sexus, uxores ejus & concubinæ uterentur, illaque prophanis usibus polluerentur, ecce subitò *Baltazar*, Rex, vidit ex cœnaculi parte manum promicantem, & digitis Sententiam mortis à Deo, ob tantum sacrilegium, prolatam, scribentem?

M. Hic *Baltazar*, Babyloniorum Rex, ipsissimus est, qui sacra vasa in publico, quod instruxit, convivio prophanis

phanis usibus polluendo, in pariete conspexit digitos, hæc verba scribentes: MANE, THECEL, PHARES. Hoc spectaculo perterritus sacrilegus Rex, iussit quamprimum vocari Magos, Chaldæos, & Aruspices, quibus, ob ignotam sibi scripturam, musitantibus, nec quidquam respondentibus, Rex, suggerente Regiâ, accessit iussit *Danielem*, qui olim *Nabuchodonozoris* occulti mysterii somnium revelaverat, & tunc, ob illustrem, quâ donatus erat, sapientiam, summis honoribus præfulgebat. Accitus itaque *Daniel* Scripturam perlegit, & è vestigio interpretatus est, dicens, Regi *Baltasari*, ob sacrilegium, quod patravit, sacra Deo vasa temerando, ultimum imminere exitium, totumque Imperium ejus Medis ac Persis datum iri, *Hæc est* (inquit *Daniel*) *interpretatio sermonis*, MANE: Numeravit Deus Regnum tuum, & complevit illud. THECEL: Appensus es in statera, & inventus es nimis habens. PHARES: Divisum est Regnum tuum, & datum est Medis & Persis. ita legitur cap. 5. libri *Danielis*. Hæc interpretatio *Danielis*, suum mox consecuta est exitum. Nam eadem nocte Rex *Baltazar* interfectus est, & Imperium ejus Babylonicum, *Darius*, natione Medus, occupavit, quod ei communi suffragio eorum, qui Regem *Baltazarem* occiderant, delatum, atque traditum est, sicut *Berosus* apud *Josephum*, Hebræum, affirmat. Non plures quàm quatuor annos *Baltazar*, dictus etiam *Laborosardochus*, unâ cum patre suo *Neriglissare*, tenuit Imperium Babylonicum, sicut idem *Berosus* apud jam citatum *Josephum*, Hebræum, auctor est; Quapropter *Baltazar* Rex interit anno ab incepta captivitate Babylonica quadragesimo secundo, ante Natale Christi, seu ante Æram Christianam, anno quingentesimo sexagesimo. Corrigenus itaque est error *Severi Sulpitii*, qui lib. 2. *Historiæ Sacræ*, scribit, *Baltazarem* regnasse annis quatuordecim.

D. Quis est iste *Darius Medus*, qui, post Regem *Baltazarem*, conspiratione Principum trucidatum, ad folium Imperii Babylonici fuit sublimatus?

M. *Darius* iste, qui etiam *Nabonidus*, vel *Labyntus*, appellatur, fuit de femine, seu de genere Medorum, ut legitur cap. 9. lib. *Danielis*. Scribit tamen *Berosus*, eum è Babylone fuisse oriundum. Babylonico Imperio potitus *Darius Medus*, & superiorum Babyloniarum Regum fecutus judicium, *Danielem* P. *Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.*

universo præfecit Imperio, non secus ac Rex *Nabuchodonozor* eum toti Imperio Babylónico præposuerat, & Rex *Baltazar* eumdem *Danielem* veste purpureâ, & torque aureo donatum, tertium Imperii Principem constituerat. Hunc honorem delatum *Danieli* ægerimè tulerunt *Satrapæ* Imperii, & in perniciem *Danielis*, qui charus, acceptusque erat Regi *Dario Medo*, conjurantes, persuaserunt huic Regi, ut sibi diebus proximis triginta divini honores darentur, & promulgato Edicto, nemini per id temporis fas esset alium Dominum, quàm Regem, deprecari. Annuat Rex; sed *Daniel*, veri Dei cultor, Regis Edicto obtemperare detrectans, ab æmulis accusatus, in foveam præceps, ægrè tamen consentiente Rege *Dario Medo*, à Leonibus devorandus conjicitur. Quem sequenti die ille Rex, cum divinitus incolumem illæsumq; servatū comperisset, indè educi iussit, ejusque accusatores in hunc lacum detrudi imperavit, ubi à Leonibus confestim discerpti, lacerati, ac devorati, ferarum famem expleverunt. Imperavit *Darius Medus*, Babyloniorum Rex, annis viginti septem. & tandem anno ultimo Regni sui victus à *Cyro*, Persarum Rege, *Borsippen* sese recepit, ubi à *Cyro* captus, seseque ejus arbitrio permitteus, Præfecturâ Caromania ab eodem *Cyro* victore, donatus est. Non me latet; *Josephum*, Hebræum, post *Berosum* scribere, *Cyrum*, Persarum Regem anno decimo septimo Regni *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, è Perside fuisse egressum, & universâ subactâ Asiâ, in Babyloniâ impetum fecisse, devictoque *Dario Medo*, Imperio Babylónico potitum esse, eodemque anno Monarchiam Persicam Babylone instituisse. Quæ res multos movit Chronologiæ peritos, ut sibi persuaserint, *Darium Medum* Babylone tantum imperasse annos septemdecim. Sed ipse (ut memini, me alibi observasse, cum *Ludovico Capello* in sua *Chronologia Sacra*, multò probabilius esse censeo, hunc *Josephi*, Hebræi, locum sub mendo cubare, & loco 17. annorum, Legi debere 27. annos, per quos Babylone *Darius Medus* imperavit; si quis autem pertendat, nullum in *Josephi* numero circâ annos Regni *Darii Medi* esse errorem, non admodum repugnabo ipse, sed dicam, *Cyrum*, Persarum Regem, anno decimo septimo Regni *Darii Medi*, Babyloniorum Regis, egressum quidem fuisse è Perside, sicut ex *Beroso* scribit *Josephus*, Hebræus, illum tamen in subigenda Asiâ, priusquàm

Babyloniam oppugnaret, decennium impendisse, adeo ut exeunte dumtaxat anno vigesimo septimo Regni *Darii Medo* Babyloniam potitus sit *Cyrus*, novumque Imperium, debellato ac fugato *Dario Medo*, in Babylonia acceperit, seu Persicam Monarchiam instituerit, cepitque tanquam supremus Monarcha Babylone imperare. Postquam autem *Cyrus*, Persarum Rex, Babylonios sub jugum misisset, imperavit Babylone, tanquam supremus totius Orientis Monarcha, tribus annis, & anno primo Monarchiæ Persicæ, quam Babylone instituit, laxavit captivitatem Babylonicam, quæ duravit septuaginta annis. Id autem jam clarissime prædictum fuerat nominatim de *Cyro* à Propheta *Isaia* cap. 44. & 45. sic vaticinante: *Qui dico de Cyro: Pastor meus, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Hierusalem: Aedificaberis: & Templo: Fundaberis. Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus Gentes, & dorsa Regum vertam, & aperiarn coram eo januas, & portæ non claudentur.* Hanc Dei voluntatem *Cyrus*, Persarum Rex, statim ac Babylonio Imperio potitus est, & supremus totius Orientis Monarcha evasit, perfecte adimplevit, & singulari erga Judæos captivos benevolentia affectus non tantum pro ipsorum libertate & in patrium solum reditu, Templique Hierosolymitani instauratione Edictum promulgavit, verum etiam sacra vasa cum aurea, tum argentea, quinque millia quadringenta, quæ *Nabuchodonozor*, Babyloniorum Rex, captâ Hierosolymorum urbe abstulerat, & in Templo Idoli *Beli* posuerat, restituit. Hæc omnia gesta sunt anno primo, quo *Cyrus*, Persarum Rex, Babylone tanquam supremus Orientis Monarcha, imperare cepit, seu anno primo Monarchiæ Persicæ. Quæ de re legis cap. 1. lib. *Esdræ*, & *Josephum*, Hebræum, lib. 11. *Antiquitatum Judaicarum* cap. 1. Captivitas itaque Babylonica, quæ ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Juda, & ab anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, initium habuit, duravitque septuaginta annis, fuit tandem soluta à *Cyro* anno primo; quo, debellato *Dario Medo*, Babyloniorum Rege, *Cyrus*, Persarum Rex, Monarchiam Persicam instituit. Id autem clarissime prædixit Propheta *Hieremias* cap. 25. v. 12. dicens: *Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super Regem Babylonis &c.* Et rursus cap. 29. v. 10. Hæc dicit Domi-

nas: *Cum ceperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos, & suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum.* Quam Prophetæ vaticinationem fuisse anno primo *Cyri* expletam legitur cap. 36. lib. 2. *Paralipomenon*, & cap. 1. lib. 1. *Esdræ*. Cave autem, ne putes cum quibusdam antiquis Scriptoribus (quorum sententiam noster *Melchior Canus*, vir cæteroquin doctissimus, cap. 5. lib. 11. *De Locis Theologicis* amplexus est) videlicet ab anno itidem primo Regni *Cyri* petendum esse finem annorum septuaginta desolationis, seu vastationis Hierusalem, & Templi Hierosolymitani, quæ contigit anno undecimo *Sedekia*, ultimi Regis Juda, & anno undevigesimo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, quæque undecim annis posterior est captivitate Babylonicâ. Cave, inquam, ne hanc quorundam antiquorum Scriptorum sequaris sententiam, quæ Chronologiæ Sacræ in præfigendis initio & fine tam septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, quam septuaginta annorum desolationis, seu vastationis urbis Hierusalem, & Templi Hierosolymitani, densissimas tenebras offundit, eamque inexplicabili confusione perturbat. At enim, initium septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ ducendum est ab anno undecimo *Joakimi*, Regis Juda, qui concurrat cum anno octavo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, finis verò septuaginta illorum captivitatis Babylonicæ añorum statuendus est anno primo, quo *Cyrus*, Persarum Rex, tanquam supremus Monarcha in Babylonia imperare cepit, sicut in Colloquio secundo in Historiam quintæ Mundi Ætatis contra *Melchiorum Canum* ostendi. At exordium septuaginta annorum desolationis urbis Hierusalem, & excidii Templi Hierosolymitani peti debet ab anno *Sedekia*, Regis Juda, undecimo, qui concurrat cum anno undevigesimo *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis. Finis verò septuaginta illorum annorum desolationis urbis Hierusalem & Templi, præfigendus est anno secundo *Darii Hystaspis*, qui post *Cyrum*, *Cambysem*, & *Smerdem Magum*, Monarchiam Persicam Babylone tenuit, sicut in laudato Colloquio commonstravi, idque nunc luculentissimo Prophetæ *Zacharia* vaticinio confirmare non abs re erit. Angelus enim, qui cap. 1. v. 2. in ipso *Zacharia*, Prophetâ, loquebatur, ait: *Domine Exercituum, usquequod tu non misereberis Hierusalem, & urbium Juda, quibus iratus es? Iste jam*

jam septuagesimus annus est. Porro, tunc temporis secundus Regis *Darii Hystaspis* decurrebat annus, ut constat ex versu primo ejusdem capituli Prophetiæ *Zacharia*. Extus igitur, seu finis septuaginta annorum desolationis urbis & Templi Hierusalem constituendus est in anno secundo Regis *Darii Hystaspis*. Hostes enim Judæorum, occupato Regis *Cambysis*, qui *Cyros* in Monarchia Persica successit, animo, ædificationem Templi inhibuerunt, sicque Templi Hierosolymitani desolatio & vastitas ad annum usque secundum Regis *Darii Hystaspis* perseveravit, uti narrat sacer Scriptor lib. 1. *Esdræ* cap. 4. v. 24. ubi hæc habet: *Tunc intermissum est opus domus Domini in Hierusalem, & non fiebat usque ad annum secundum Regni Darii, Regis Persarum.*

D. *Cyrum*, Persarum Regem, regnasse annos triginta, nobilissimus quisque, ut audiui, asserit Historicus. Quorsum ergo dicis, *Cyrum* anno primo Regni sui laxasse captivitatem Babylonicam, eumque annis dumtaxat tribus Babylone imperasse?

M. Hanc difficultatem memini me præoccupasse in Colloquio secundo in Historiam quintæ Mundi Ætatis. Ibi quippe duplicem distinxim Regni *Cyri* Epocham. At enim, *Cyrus* regnare cepit in Perside anno primo exeunte Olympiadis LV. eodem scilicet anno, quo *Darius Medus*, dictus *Nabonidus* & *Labyntus*, occiso *Baltazare*, Rex à Babyloniis fuit electus. Hæc est prima Regni *Cyri* in Perside initi Epocham, de qua legendus est *Diodorus Siculus* in Bibliotheca, *Thallus*, *Castor*, *Polybius* in Historiis, *Phlegon*, & *Julius Africanus*, apud *Eusebium* lib. 10. *Præparationis Evangelicæ*. Altera Epocham Regni *Cyri* in Babylonia suscepti exordium habuit anno XXVIII. Regni *Cyri* in Perside initi. Eo siquidem anno, *Cyrus*, Persarum Rex, postquam debellasset *Darium Medum*, seu *Nabonidum*, qui per viginti septem annos Babylonicum tenuit Imperium, post captam Babylonem, instituit Monarchiam Persicam, & tanquam supremus Monarcha in Babylonia imperare cepit anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ. Regnavit autem *Cyrus* annos triginta, sicut ei Historici omnes constanter tribuunt, sed viginti septem annos regnavit in Perside, alios verò tres ultimos annos regnavit in Babylonia tanquam supremus Monarcha, postquam devicto *Dario Medo*, Babyloniorum Re-

ge, Imperio Babylónico potitus fuisset. Errant igitur primò nonnulli, qui existimant, *Cyrum* laxasse captivitatem Babylonicam anno primo Regni, quod inivit in Perside, cum tamen eam tantummodò laxarit anno primo Monarchiæ Persicæ, quam, profligato *Dario Medo*, Babyloniorum Rege, instituit in Babylonia. Secundò, errant alii Scriptores, qui putant, *Cyrum* triginta annos regnasse in Perside, cum tamen viginti septem tantum annos *Cyrus* regnarit in Perside, & per tres alios ultimos annos imperaverit, tanquam supremus Monarcha, in Babylonia. Hanc duplicem Regni *Cyri* epocham nisi accuratè distinguas, Sacræ Historiæ Chronologiam inexplicabili confusione perturbabis, sicut opportuniùs ostendam in sequenti Colloquio, ubi de libro *Estheris*, & de ætate *Mardochei* sermonem sumus habituri.

D. Vide, si placet, an rectè, juxta tuum calculum, subducam initium, & finem septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ. Anno *Joakimi*, Regis Juda, undecimo, qui concurrat cum anno octavo, *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, cepit captivitas Babylonica. *Nabuchodonozor*, postquam Judæos in captivitatem Babylonicam abduxisset, regnavit annis triginta sex, ac subindè obiit anno trigesimo sexto captivitatis Babylonicæ. *Evilmerodachus*, filius *Nabuchodonozoris*, regnavit duobus annis, & mortuus est anno captivitatis Babylonicæ trigesimo octavo. *Baltazar* unâ cum patre *Neriglissare*, marito fororis *Evilmerodachi*, imperavit Babylone annis quatuor, & occisus est anno quadragesimo secundo captivitatis Babylonicæ. *Darius Medus*, post occisum *Baltazarem*, fuit à Babyloniis Rex electus, & anno exeunte Regni sui vigesimo septimo, qui concurrat cum anno captivitatis Babylonicæ sexagesimo nono, & cum anno vigesimo septimo Regni, quod *Cyrus* in Perside inivit, fuit à *Cyro*, Persarum Rege, debellatus, & ex Babylonio Imperio dejectus. Denique, *Cyrus*, post devictum *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, post captam Babylonem, toto Imperio Babylónico potitus, Monarchiam Persicam Babylone instituit anno Regni sui in Perside initi vigesimo octavo, qui fuit annus primus Monarchiæ Persicæ, & añus septuagesimus captivitatis Babylonicæ, quam eodem anno primo Monarchiæ Persicæ *Cyrus* laxavit, & Judæis in patrium solum redeundi facultatem concessit. Hæc

omnia, ni mea me fallat opinio, rectè quadrant & coherent cum eo, quem posuisti, calculo de initio & fine septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ.

M. Exordii & finis septuaginta annorum captivitatis Babylonicæ, accuratum subduxisti calculum, jamque perspectas habes res præcipuas, quæ Judæis à tempore captivitatis Babylonicæ sub *Nabuchodonozore*, ejusque in Imperio Babylónico successoribus, acciderunt usque ad annum primum Monarchiæ Persicæ, quo *Cyrus*, Persarum Rex, post devictum *Darium Nabonidum*, Babyloniorum Regem, toto Imperio Babylónico potitus, coepit, ut supremus Monarcha, in Babylonia imperare, eodemque anno primo Monarchiæ Persicæ, quam Babylone instituit, captivitatem Judæorū Babylonicam laxavit. Nunc continenti ordine ea breviter referre operæ pretium est, quæ Judæis, post solutam à *Cyro* captivitatem Babylonicam, durante Monarchiâ Persicâ, contigerunt. In primis, Judæi, postquam à *Cyro* impetrâssent redeundi in patriam, Templique ædificandi facultatem, sese, Ducibus *Zorobabele*, & *Josue*, seu *Jesu*, filio *Josedech*, Summo Pontifice, ad iter accinxerunt. Ad patriam appulsi Judæi, primam de rebus sacris curam habuerunt, in quibus primas tenuerunt, supremamque potestatem habuerunt Summi illorum Pontifices usque ad Machabæos, qui (teste *Josepho*, Hebræo, lib. 11. *Antiq. Judaic.* cap. 4.) Sacram deinde administrationem cum prophana, seu regali auctoritate conjunxerunt. Secundi Templi fundamenta quidem Hierosolymis jecerunt Judæi, sed, quamvis *Cyrus*, Imperator, ad illam secundi Templi structuram aggrendendam sumptus abundè suppeditâssent, non potuerunt tamen Judæi inceptæ Templi ædificationi ultimam admoveere manum, quia *Cuthæi*, seu Samaritani, eorum opera, vi, minis, armis, milique nocendi artibus impediabant, & quibus repellendis impares omninò erant Judæi, tum quia *Cyrus*, eorum liberator, in Bello Massagetico in longinquis Regionibus implicitus erat; tum quia idem *Cyrus* in hoc Bello Massagetico unâ cum ducentis millibus Persarum trucidatus est, ejusque caput amputatum in utrem, humano sanguine repletum, conjici jussit *Tomyris*, Massagetarum Regina, cum hac crudelitatis exprobratione: *Satia te sanguine, quem sisti, cujusque insatiabilis semper fuisti.* Hoc pacto Imperator *Cyrus*, de Judæis optimè meritus, interiit, postquam regnâssent triginta annos, sicut testantur *Herodotus*, *Ctesias*,

& *Dionysius*, *Rerum Persicarum* Scriptores, quibus addi debent *Cicero* lib. 1. De Divinatione, *Trogus Pompejus*, *Justinus*, ejus brevior, *Eusebius*, *Clemens Alexandrinus*, *S. Hieronymus*, & *Orosius*. Quod tamen, sicut jam ostendimus, juxta duplicem Regni *Cyri* Epocham, intelligi debet, ita ut *Cyrus* viginti septem annis regnârit in Perside & per tres annos tanquam supremus Monarcha Babylone imperârit.

D. Quisnam in Monarchia Persica successit *Cyro*, & quænam sub illo *Cyri* successore extitit Judæorum Reipublicæ forma?

M. In Monarchia Persica *Cyro* successit *Cambyses*, ejus filius, qui sororem suam non solum contra Legem, verum etiam contra mores Persarum, uxorem accepit, eamque postea calcibus in utero percussam occidit. *Ægyptiis* bellum intulit, totamque *Ægyptum* in suam potestatem redegit, sed, contra *Æthiopes* susceptâ expeditione, maximam sui Exercitus partem amisit. Apud *Cambysen*, Regem, quem Scriptura Sacra cap. 4. lib. 1. *Esdrae Assuerum*, & *Artaxerxem* vocat, Samaritani, invidiâ perciti, Judæos accusarunt, quod urbem Hierusalem instaurarent, quorum expositionem gratam habens *Cambyses*, eis jussit, ut urbis Hierusalem, & Templi ædificationem prohiberent, ut ibidem ait Scriptura Sacra. *Cambysen* casu se ipsum vulnerasse, ex eoque ictu periisse scribit *Sulpitius Severus* lib. 2. *Historiæ Sacræ*. Sed *Justinus* lib. 1. asserit, *Cambysen*, dum in equum insiliret, gladio sua sponte evaginato in femore graviter vulneratum occubuisse. Regnavit autem *Cambyses* septem circiter annis, nullamque prolem reliquit. Ut autem scias, qualis sub *Cambyse*, Rege, extiterit Judæorum Reipublicæ forma, breviter advertere debes, Judæos, è captivitate Babylonica reversos, suam utcumque Reipublicam instaurasse, nunquam tamen illos deinceps omnimodâ libertate potitos esse, sed primum Persis, tum Græcis, postremò Romanis serviisse, Tributisque pendendis obnoxios fuisse. Hinc Judæorum hostes, seu Samaritani, volentes illos ab ædificatione Urbis & Templi Hierosolymitani arcere, litteras (quæ extant cap. 4. lib. 1. *Esdrae*) scripserunt ad *Cambysen*, Persarum Regem, in quibus hæc habent: *Nunc notum sit Regi, quia si Civitas illa, (seu Hierusalem) ædificata fuerit, & muri ejus instaurati, tributum, & vectigal, & annuos*

annuos redditus non dabunt. Pendebant ergò Judæi singulis annis tributum & vectigal *Cambysi*, Persarum Regi, quod sanè evidens est eorum, post reditum è captivitate Babylonica, servitutis argumentum. Post obitum *Cambysis*, Persarum Regis, quidam *Smerdis*, Magus, (non ille *Smerdis*, quem *Cambyses*, Persarum Rex, ejusque frater, ex invidia interfici jussit) sed alter *Smerdis*, dictus *Magus*, & simillimus *Smerdi*, fratri Regis *Cambysis*, Monarchiam Persicam invasit, eamque per annum ferme integrum, sese *Smerdim* filium *Cyri*, & fratrem *Cambysis* mentiendo, pacificè tenuit. Sed cognitâ fraude, & compertâ hujus *Smerdis Magi*, intrusione, septem Principes, factâ conspiratione, ipsum è medio sustulerunt, quorum unus erat *Darius Histaspis* filius. Intèr autem septem illos Principes convenit, ut sub ortum Solis conscensis equis, ille, cujus equus hinnitum primum edidisset, Persicum obtineret Imperium. Quod auspiciis cum *Dario Histaspis* filio, arte sui equisonis, feliciter cessisset, cæteri ex equis protinus desilientes, ei Imperium Persicum summâ consensione detulerunt.

D. Estne ille *Darius Histaspis*, in cujus Regni anno secundo, ut antea dicebas, cessavit desolatio septuaginta annorū vastitatis ac excidii Templi Hierosolymitani, eoque regnante, tandem aliquandò Templum Hierosolymitanum fuit à Judæis reædificatum?

M. Verè in anno secundo *Darii Histaspis*, Persarum Regis, finem habuerunt septuaginta anni desolationis, seu vastitatis ac excidii Templi Hierosolymitani, ut sæpius dixi. Quod quidem ut magis exploratum habeas, accuratum annorum septuaginta, qui ab excidio Templi Hierosolymitani usque ad secundum *Darii Histaspis*, Persarum Regis, annum effluerunt, hic calculum ponam. Vastitatem urbis Hierusalem, & excidium Templi Hierosolymitani jam ostendimus contigisse anno *Sedekie*, ultimi Regis Juda, undecimo, qui concurrat cum anno undevigesimo Regni *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis. Porro, *Nabuchodonozor*, in integrum regnavit annis 43. Cum igitur excidium Templi Hierosolymitani acciderit anno decimo nono Regni *Nabuchodonozoris*, palam sequitur, *Nabuchodonozorem*, post vastitatem & destructionem Templi Hierosolymitani, regnasse annis viginti quatuor, quibus si addas annos successorum *Nabuchodonozoris* in Im-

perio Babylónico, videlicet *Evilmero-dachi* annos duos, *Baltazaris* unâ cum patre *Neriglissare*, annos quatuor, & annos viginti septem *Darii Medi*, comperies, ab initio excidii Templi Hierosolymitani, usque ad finem *Darii Medi* effluxisse annos quinquaginta septem. Jam verò his quinquaginta septem annis, qui ab initio excidii Hierosolymitani Templi usque ad finem Regni *Darii Medi* effluerunt, adde annos tres, per quos *Cyrus*, Persarum Rex, post devictum *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, tanquam supremus Monarcha in Babylonia regnavit; adde insuper annos successorum *Cyri* in Monarchia Persica, nimirum septem annos *Cambysis*, unum annum *Smerdis Magi*, & duos annos *Darii Histaspis* filii. Ex his, inquam, annis simul computatis, summam colliges septuaginta annorum Urbis & Templi desolationis, quæ cæpit anno Regni *Sedekie* undecimo, qui concurrat cum anno decimo nono *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, & finem habuit in año secundo *Darii Histaspis* filii, Persarum Regis. Hoc igitur anno secundo *Darii Histaspis* filii, Persarum Regis novam Judæi Templi Hierosolymitani aggressi sunt structuram. Quæ absoluta est anno ejusdem *Darii Histaspis* sexto, sicut legitur cap. 6. lib. 1. *Esdrae*. Hallucinantur ergò *Josephus Scaligerus*, *Calvisius*, *Drusius*, & alii, qui pertendunt, *Darium* illum Persarum Regem, sub quo secundi Templi Hierosolymitani fabrica absoluta est, non fuisse *Darium Histaspis* filium, sed *Darium Nothum*, qui in Monarchia Persica fuit successor *Artaxerxis Longimani*. Quamvis autem secundum istud Hierosolymitanum Templum, à Judæis in anno secundo *Darii Histaspis* filii, Persarum Regis, extractum, non æquaverit prius Templum Salomonicum, quantum ad splendorem, ornatum & magnificentiam; attamen secundum istud Templum, propter præsentiam, quâ *Jesus Christus*, desideratus cunctis *Gentibus*, illud dignatus est, majorem gloriam habuit quam primum, seu Templum Salomonicum, sicut in proximo Colloquio commonstrabo ex Oraculo Prophetæ *Aggæi* cap. 2. v. 10.

D. Acciditne, eodem regnante *Dario Histaspis* filio, aliquid aliud in Reipublica Judæorum, quod sit memoriâ & observatione dignum?

M. Sub *Dario Histaspis* filio, Persarum Rege, contigisse celebrem *Estheris* Historiam, quæ ad Nationem Judaicam attinet, opportuniùs ostendemus in proximo

ximo nostro Colloquio, ibidemque contra Hæreticos sacram huic Historiæ auctoritatem vindicabimus. Hic breviter observare sufficiat, *Darium Histaspis* filium imperasse annis triginta sex, eumque anno quarto vel quinto ante suum obitum in Græciam potentissimum misisse Exercitum, quem Græci, in Campis Marathonis cum perexigua manu aggressi, ita profligarunt, ut Persarum sex millia & quadringenti in prælio ceciderint. De hac insigni Marathonis pugna, quæ Græcis magnum conciliavit decus, & Persis maximam intulit infamiam, leges *Herodotum* lib. 6. *Justinum* lib. 2. *Pausaniam* lib. 4. *Cornelium Nepotem* in vita *Miltiadis*, cujus auspiciis Græci in hoc prælio Persas vicerunt; *Valerium Maximum* lib. 5. cap. 3. *Æmilium Probum* in *Miltiade*, & *Plutarchum* in vita *Aristidis*. Persarum Regni successorem *Darius Histaspis* declaravit, antequam moteretur, filium suum *Xerxem*, quem genuerat ex *Atossa*, Regis *Cyri* filiâ, cum qua, ut regalibus nuptiis Regnum suum firmaret, matrimonium inierat.

D. Fuitne *Xerxes*, Persarum Rex, felicior patre suo *Dario Histaspis* filio?

M. Quin immò, *Xerxes*, Persarum Rex, longè fuit infeliciores patre suo *Dario Histaspis* filio. Nam, cum *Xerxes* in Græciam Expeditionem suscepisset, & classem instruxisset, in qua, ut *Plutarchus*, aliique Historici prophani memoriarum prodiderunt, erant Naves mille & ducentæ, armatorum septingenta millia de Imperio Persarum, & trecenta millia ex copiis auxiliariis, non solum à Græcis in angustiis Thessaliæ faucibus, quæ ab aquis calidis *Thermopylæ* sunt dictæ, profligatus est, sed etiam in navali prælio, ad *Salaminem* commissio, maximam cladem accepit. Victus in hac *Salaminia* pugna *Xerxes*, Persarum Rex, ex Græcia trepidus fugit, copiarum parte *Mardonio*, Duci, relicta. Sed *Mardonius*, pugna ad *Platæas*, urbem Bæotiæ, commissa, victus à Græcis occubuit, & totus Persarum Exercitus dissipatus est. Eodem tempore navalem de Persis victoriam Græci ad *Mycalem* reportarunt, Duce *Leotychida*, Lacedæmonio. Nec multò post *Cimon*, filius *Miltiadis*, duas insignes de Persis obtinuit victorias, navalem unam juxta *Cyprum*, terrestrem alteram ad *Eurymedontem*, sicut testantur Historici Prophani, *Herodotus* lib. 9. *Diodorus Siculus* lib. 11. *Pausanias* in *Laconicis*, & Bæoticis, *Thucydides* lib. 1. *Justinus* lib. 2. *Plutarchus* in vita *Aristidis*, in vita *Themistoclis*, in

libello de gloria *Atheniensium*, & *Cornelius Nepos* in vita *Cimonis*. Sic *Xerxes*, Persarum Rex, terror antea Gentium, bello in Græciam infeliciter gesto, etiam suis contemptui esse cepit, inquit *Justinus* cap. 1. lib. 3. ac tandem in Perside ab *Artabano* occisus est, postquam regnasset annos viginti & unum. *Xerxi* in Imperio Persico successit *Artaxerxes Longimanus*, ejus filius, qui annos quadraginta regnavit, quorum initium sumi debet ab obitu *Xerxis*, Persarum Regis, & patris *Artaxerxis Longimani*. Non clam me est, *Peregrinum*, & *Petavium*, doctissimos Societatis Jesu Scriptores, Epocham Regni *Artaxerxis Longimani* conjicere in annum duodecimum Regni *Xerxis*, Persarum Regis, & patris *Artaxerxis Longimani*, quo anno, ajunt laudati illi Scriptores, *Xerxem*, qui ferale bellum adversus Græcos movit, *Artaxerxem Longimanum*, filium suum, in Imperii communionem assumpserit, indeque, seu ab anno duodecimo Imperii *Xerxis*, putari debere exordium quadraginta annorum, quos regnavit *Artaxerxes Longimanus*. Sed hæc *Pererii*, & *Petavii* non mihi probatur sententia. Primò, quia ipse licet non inficias eam, solenne fuisse olim Persarum Regibus aliquem Regni socium adsciscere, dum ad bella gerenda, in quibus eorum vita periclitabatur, proficiscebantur; nullibi tamen legitur, Persarum Reges solitos esse, dum adhuc in vivis essent, aliquem designare socium, qui ejusdem Regni particeps esset. De ea quippe ad Regni societatem vigente apud Persas consuetudine ne minimum quidem verbum fecerunt veteres Historici, qui de Persarum Regibus scripserunt. Immo, omnes Historici initium putandi annos Regni *Artaxerxis Longimani* dumtaxat ducunt ab eo anno, quo *Artaxerxes Longimanus*, post defunctum patrem *Xerxem*, imperare cepit. *Eusebius* quippe, Episcopus Cæsariensis, in Chronico asserit, *Artaxerxem Longimanum* iniisse Regnum anno primo Olympiadis septuagesimæ nonæ, seu anno Periodi Julianæ 4250. ante Æram vulgarem anno 463. Quam quidem Chronologiæ rationem in præfigenda Epocha Regni *Artaxerxis Longimani* longè ante *Eusebium* tradiderat accuratissimus temporum explanator *Julius Africanus* (cujus quinque Chronologiæ libros laudat idem *Eusebius* l. 5. Hist. Eccl. c. 31. eosque fermè integros in Chronicon suum convasavit) juxta scilicet quidem *Julii Africani* calculum, quan-

dâ

dâ *Artaxerxes Longimanus*, Persarum Rex, vigesimum Regni sui habebat annum, erat octogesimæ tertiæ Olympiadis annus quartus, ut ex *Julii Africani* quinto Volumine refert *S. Hieronymus* in cap. 9. *Danielis*. Hic autem *Julii Africani* calculus aperte supponit, annum primum Regni *Artaxerxis Longimani* copulari debere cum anno primo Olympiadis septuagesimæ nonæ, seu cum anno Periodi Julianæ 4250. ante Æram vulgarem anno 463. Nam quinque Olympiades, ut notum est omnibus, conficiunt annos viginti. Accedit etiam *Diodorus Siculus*, qui lib. 11. *Biblioth.* refert, *Xerxem*, Persarum Regem, patrem *Artaxerxis Longimani*, occisum fuisse anno quarto Olympiadis septuagesimæ octavæ, ipsumque *Artaxerxem Longimanum*, ejus filium, *Artabano* Regicidâ interfecto, Imperii Persici gubernacula tenere cepisse anno primo Olympiadis septuagesimæ nonæ, hoc est, post obitum patris sui *Xerxis*, Persarum Regis. Patet itaque, Historicis initium annorum Regni *Artaxerxis Longimani* non duxisse ab anno duodecimo Regni *Xerxis*, sicut perperam visum est *Pererio*, *Petavio*, & nonnullis aliis, sed Epocham Regni *Artaxerxis Longimani* fixisse post obitum *Xerxis* ipsius patris.

D. Fuitne hic *Artaxerxes Longimanus*, Persarum Rex, in Judæorum Gentem propensus?

M. In Judæorum Gentem benignissimus fuit *Artaxerxes Longimanus*, Persarum Rex. Duo quippe Edicta ad instauranda mænia urbis Hierusalem concessit Judæis, unum videlicet anno septimo Imperii sui, sicut legitur cap. 7. lib. 1. *Esdræ*; & alterum anno vigesimo Imperii sui, uti scriptum legitur cap. 2. lib. 2. *Esdræ*. Sed, à quonam ex utroque *Artaxerxis Longimani* in gratiam Judæorum concessio Edicto auspiciari debeant septuaginta *Danielis* Hebdomadæ, quæ numerum annorum quadringentorum & nonaginta conficiunt? commodius examinabimus in proximo Colloquio, ubi ostendemus initium LXX. Hebdomadam Prophetæ *Danielis* putari non debere ab eo Edicto, quod *Artaxerxes Longimanus* in gratiam Judæorum concessit anno vigesimo Regni sui, sicut opinantur benè multi sacræ Chronologiæ periti, sed desumendum esse ab eo Edicto, quod *Artaxerxes Longimanus* in gratiam Judæorum promulgavit anno septimo Regni sui. Totam Ægyptum subegit *Artaxerxes Longimanus*, sed cum Græcis vario ancipitiq; Marte pugnavit,

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

ac tandem pacem cum illis componere compulsus est. Imperavit, ut jam observavimus, annis quadraginta, eique in Monarchia Persica successit *Xerxes Secundus*, unicus ejus filius legitimus, quem *Sogdianus*, dictus etiam *Secundianus*, filius spurius *Artaxerxis Longimani*, occidit, cum vix quadraginta quinque dies imperasset. *Xerxi Secundo*, Persarum Regi, successit ejus parricida *Sogdianus*, seu *Secundianus*, qui itidem Imperium Persicum dum prægustare inciperet, sublatus fuit ab *Ocho*, altero *Artaxerxis Longimani* filio spurio. *Ochus*, statim ac Imperium Persicum parricidio obtinisset, nomen mutavit, voluitque appellari *Darius*, cui nomini populus addidit cognomen *Nothi*; quod *Artaxerxis Longimani* filius spurius esset. B. bylone mortuus est *Ochus*, sive *Darius Nothus*, Persarum Rex, cum regnasset annos viginti. *Dario Notho* in Monarchia Persica successit filius ejus natu maximus, *Artaxerxes* appellatus, qui à memoriæ felicitate eximiâ cognomentum *Mnemonis* obtinuit, frequens cum fratre suo *Cyro* bellum gessit, quem tandem in prælio vicit, & in ejus cadaver contumeliosis modis sævit. Obiit *Artaxerxes Mnemon*, Persarum Rex, anno Imperii sui quadagesimo tertio, eique filius successit dictus *Artaxerxes Ochus*, Princeps crudelis, qui nullâ sanguinis, sexûs, & ætatis misericordiâ permotus, promiscuè in omnes cognatos suos, & in Principes immanem carnificinam exercuit. Sed *Artaxerxem Ochum*, Persarum Regem, anno Imperii sui vigesimo tertio ægrostantem, *Bagoas*, Eunuchus, militum Tribunus, veneno sustulit, & *Arse*, filium natu minimum Regis, *Artaxerxis Ochi*, occisis omnibus ejus fratribus, Persarum Regem constituit, quem etiam idem sceleratus *Bagoas* interemit, cum imperasset annos duos. Occiso *Arse*, Persarum Rege, ad Imperium Persicum proventus est *Darius*, dictus *Codomanus*, in cujus morte finem accepit Monarchia Persica. Hic autem *Darius Codomanus*, ultimus Persarum Imperator, continuo bello ab *Alexandro Magno*, Macedonum Rege, appetitus, tribus præliis fuit superatus, quorum primum datum est ad Granicum Phrygiæ amnem. Alterum commissum est ad *Issum*, Ciliciæ urbem, ubi *Alexander Magnus* matrem *Darii Codomani*, Persarum Regis, ejus uxorem, ac filium adhuc puerum, duasque filias cepit. Tertium denique prælium confectum est in *Gaugamelis* ad flumen *Bumadum*, sexcentis circiter stadiis ab *Arbelis*,

N

Hæc

Hæc pugna, dicta *Arbellana*, decretoria fuit, quâ *Darius Codomanus* Persicum amisit Imperium, & in Mediam fugere compulsus, à *Besso*, Bactrianorum Satrapâ, gladio confossus est anno Imperii sui septimo. Ejus corpus regio more sepeliri, & Majorum tumulis inferri iussit *Alexander Magnus*. Hoc pacto finem habuit Monarchia Persica, cœpitque sub *Alexandro Magno* Monarchia Græcorum.

D. Quò facilius percipere possim, quot aîos duraverit Monarchia Persica, optarem, ut hîc Tabulam exhiberes Chronologicam, quæ accuratè ab exordio Monarchiæ Persicæ usquè ad ipsius finem notaret annos, per quos imperarunt Persarum Reges, & simul indicaret annum, quo mortui sunt.

M. Ducentos & triginta annos Monarchiæ Persicæ, seu Imperio Persico, tribuit *Q. Curtius*, quia Regno *Cyri*, qui instituit Monarchiam Persicam, dat annos triginta. Verum, quamvis *Cyrus*, ut sæpius diximus, regnavit in integrum triginta annos, regnavit tamen in Perside annos viginti septem, & postquam sub finem anni vigesimi septimi Regni sui in Perside initi vicisset *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, & Imperio Babylonicopotius esset, regnavit in Babylone tribus annis tanquam supremus Persarum Monarcha. Quapropter, si initium Monarchiæ petatur, sicut peti debet, ab anno primo, quo *Cyrus*, potitus Imperio Babylonicopotius, tanquam supremus Persarum Monarcha, Babylone imperare cœpit, perspicuum & exploratum erit, Monarchiam Persicam durasse dumtaxat annos ducentos & duos, non verò ducentos & triginta annos, sicut te docebit hæc, quam subnecto, Tabula Chronologica.

TABULA CHRONOLOGICA,

Exhibens initium & finem Monarchiæ Persicæ, per continuam successionem Regum, qui ei præfuerunt.

C*yrus* regnare cœpit in Perside anno primo exeunte Olympiadis quinquagesimæ quintæ, aîo à condita Roma centesimo nonagesimo quarto, ante Æram Christianâ, seu ante Natale vulgare Christi, anno quingentesimo sexagesimo: Regnavit autem *Cyrus* in Perside aîos viginti septem, & anno vigesimo septimo Regni sui in Perside initi devicit *Darium Medum*, Babyloniorum Regem, totoque Imperio Babylonicopotitus, Mo-

narchiam Persicam instituit anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ, anno à condita Roma ducentesimo vigesimo secundo ineunte, anno ante Æram Christianam quingentesimo trigesimo secundo, & postquam in Babylonia, tanquam supremus Moarcha, regnasset tribus annis, obiit anno exeunte tertio Olympiadis sexagesimæ secundæ, anno à condita Roma ducentesimo vigesimo quarto, ante Æram Christianam anno quingentesimo trigesimo, Monarchiæ Persicæ anno tertio.

Cambyses, filius *Cyri*, ejusque in Monarchia Persica successor, imperavit septem aîos; & mortuus est aîo secundo Olympiadis sexagesimæ quartæ, anno à condita Roma ducentesimo trigesimo primo, ante Æram Christianam anno quingentesimo vigesimo tertio, Monarchiæ Persicæ anno decimo.

Smerdis Magus, post obitum *Cambyses*, Monarchiam Persicam invasit, & per annum integrum tenuit, fuitque occisus aîo tertio Olympiadis sexagesimæ quartæ, aîo à condita Roma ducentesimo trigesimo secundo, ante Æram Christianam aîo quingentesimo vigesimo secundo, Monarchiæ Persicæ anno undecimo.

Darius Histaspis filius, post mortem *Smerdis Magi*, ad solium Monarchiæ Persicæ provectus, imperavit triginta sex annis, & obiit anno tertio Olympiadis septuagesimæ tertiæ, anno à condita Roma ducentesimo sexagesimo octavo, ante Æram Christianam anno quadringentesimo octuagesimo sexto, Monarchiæ Persicæ anno quadragesimo septimo.

Xerxes Monarchiam Persicam rexit annis viginti & uno, & è vivis excessit anno quarto Olympiadis septuagesimæ octavæ, à condita Roma anno ducentesimo octuagesimo nono, ante Æram Christianâ aîo quadringentesimo sexagesimo quinto, Monarchiæ Persicæ anno sexagesimo septimo.

Artaxerxes Longimanus præfuit Monarchiæ Persicæ aîis quadraginta, & vitâ functus est anno quarto Olympiadis octuagesimæ octavæ, à condita Roma anno trecentesimo vigesimo nono, ante Æram Christianam anno quadringentesimo vigesimo quinto, Monarchiæ Persicæ anno centesimo septimo.

Xerxes, hujus nominis secundus, & unicus *Artaxerxis Longimani* filius legitimus, successit in Monarchia Persica patri suo, sed paucos post dies à *Sogdiano*, filio spurio *Artaxerxis Longimani*, trucidatus

datus est eodem aîo ante Æram Christianam quadringentesimo vigesimo quinto, Monarchiæ Persicæ centesimo septimo.

Sogdianus, parricidio potitus Imperio Persico, paulò post occisus est eodem aîo ante Æram Christianam quadringentesimo vigesimo quinto, Monarchiæ Persicæ centesimo septimo.

Darius, dictus *Nothus*, quòd esset *Artaxerxis Longimani* filius spurius, proclamatus est Persarum Monarcha eodem anno, quo ipsius pater abiit è vivis, hoc est, anno quarto Olympiadis octuagesimæ octavæ, à condita Roma anno trecentesimo vigesimo nono, ante Æram Christianam anno quadringentesimo vigesimo quinto. Imperavit viginti annis, & è vita migravit anno quarto Olympiadis nonagesimæ tertiæ, à condita Roma aîo trecentesimo quadragesimo nono, ante Æram Christianam anno quadringentesimo quinto, Monarchiæ Persicæ anno centesimo vigesimo septimo.

Artaxerxes, dictus *Mnemnon*, id est, memoriâ præditus, post *Darium Nothum*, præfuit Monarchiæ Persicæ annis quadraginta tribus, & obiit anno tertio Olympiadis centesimæ quartæ, à condita Roma anno trecentesimo nonagesimo secundo, ante Æram Christianam anno trecentesimo sexagesimo secundo, Monarchiæ Persicæ anno centesimo septuagesimo.

Artaxerxes, dictus *Ochus*, præfuit Monarchiæ Persarum annis viginti tribus, fuitque veneno sublatus aîo secundo Olympiadis centesimæ decimæ, à condita Roma quadringentesimo decimo quinto, ante Æram Christianam trecentesimo trigesimo nono, Monarchiæ Persicæ anno centesimo nonagesimo tertio.

Arses, filius *Artaxerxis Ochi*, post mortem patris, præfuit Monarchiæ Persicæ duobus annis, fuitque occisus anno quarto Olympiadis centesimæ decimæ, à condita Roma anno quadringentesimo decimo septimo, ante Æram Christianam trecentesimo trigesimo septimo, Monarchiæ Persicæ anno centesimo nonagesimo quinto.

Darius, dictus *Codomanus*, ultimus Persarum Monarcha, imperavit annis septem, & anno septimo Imperii sui ab *Alexandro Magno*, Macedonum Rege, victus est, dumque persequentem *Alexandrum Magnum* fugeret, interfectus est à *Besso* anno tertio Olympiadis centesimæ duodecimæ, à condita Roma anno

quadringentesimo vigesimo quarto, ante Æram Christianam anno trecentesimo trigesimo, Monarchiæ Persicæ anno ducentesimo secundo, eodemque anno finem habuit Monarchia Persica, quæ subindè duravit per annos ducentos & duos, non verò per annos ducentos & triginta, sicut per errorem obrepfit *Q. Curtio*.

Ex hac, quam hîc attexui, Tabula Chronologica Regum, qui Monarchiæ Persicæ præfuerunt, facili negotio intelleges, Judæos, circa seriem Regum, qui Monarchiam Persicam rexerunt, in crassa ignorantia versari, & *Josephum*, Hebræum, magni licet apud illos nominis Scriptorem Historicum, de Persarum Regum serie imperitè scripsisse, sicut anteme observarunt eruditi viri, *Bernardus Lamy*, Congregationis Oratorii Presbyter, in suo Apparatu Chronologico, & *Ferrandus*, in supremo Parisiensi Senatu Causidicus, Tom. I. Libri, quem gallicè edidit, cuique titulus est: *Reflexions sur la Religion Chretienne*. At enim primò, *Josephus*, Hebræus, in serie, quam texit, Regum, qui Monarchiæ Persicæ præfuerunt, aliquos Persarum Reges alto silentio prætermisit. Memorat *Cyrum*, qui Judæos è captivitate Babylonica in libertatem asseruit, recenset *Cambysen*, qui Judæis prohibuit, ne Templum Hierosolymitanum ædificarent; enumerat *Darium Histaspis* filium, qui Judæis potestatem permisit extruendi Templum Hierosolymitanum; recenset *Xerxem*, faventem Judæis, quem tamen non distinguit ab *Artaxerxe Longimano*; meminit *Artaxerxis*, quem itidem non distinguit ab *Artaxerxe Mnemone*, seu Memorioso, & omissis *Smerde Mago*, *Xerxe Secundo*, *Dario Notho*, & *Artaxerxe Ocho*, Persarum Regibus, protinùs differit de *Alexandro Magno*, quasi isti Persarum Reges nunquam fuissent in rerum natura. Secundò *Josephus*, Hebræus, ait *Nebemiam*, qui ad reedificandos Hierosolymorum muros à Rege Persarum litteras obtinuit, venisse in Hierosolymorum urbem, regnante *Xerxe*, cum tamen Scriptura Sacra doceat, *Nebemiam* venisse Hierosolymam, regnante *Artaxerxe Longimano*. Tertio, *Josephus*, Hebræus, asserit, *Xerxem*, Persarum Regem, imperasse annos viginti & octo, cum tamen omnes Historici prophani, qui Historiam Regum Persarum litteris prodiderunt, Regno *Xerxis* tribuant tantum aîos viginti, vel ad summum annos viginti & unum. Postremò, *Josephus*, Hebræus, scribit,

bit, hunc *Jaddum*, Summum Judæorum Pontificem, qui *Alexandro Magno*, dum Hierosolymorum urbem ingressus est, occurrit, eundem esse ac Sacerdotem *Jeddo*, cui coævus fuit *Nehemias*, quemque idem *Nehemias* lib. 2. *Esdra* cap. 12. v. 22. recenset inter Sacerdotes, qui ascenderunt in Hierusalem, ut celebrarent dedicationem mœnium ejusdem urbis. Quin, idem *Josephus*, ibidem seu lib. 11. *Antiquit. Judaic.* cap. 7. & 8. affirmat, *Sanaballetem*, Cutæum, seu natione Samaritanum, qui *Nehemiam* turbaverat, Hierosolymorum mœnia reficientem, eundem planè esse ac *Sanaballetem* illum, qui castra *Alexandri Magni* secutus est, ei, urbem *Gazam* oppugnanti, suppetias tulit cum auxiliari manu octo millium militum, quique dedit *Manassi*, fratri *Jaddi*, Judæorum Summi Pontificis, filiam suam, nomine *Nicaso*, in matrimonium. Ex qua *Josephi*, Hebræi, narratione palam consequitur, *Nehemiam*, qui ab *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege, litteras impetravit ad instaurandos Hierosolymorum muros, coævum fuisse *Jaddo*, qui tempore *Alexandri Magni* fuit Summus Judæorum Pontifex, & *Sanaballeti*, qui secutus est castra *Alexandri Magni*. Id autem oppidò falsum esse, & ad aniles fabulas ablegandum, tam certum est, quam quod maximè. Nam, si *Nehemias*, qui à Persarum Rege *Artaxerxe Longimano* litteras ad reficiendos muros urbis Hierusalem obtinuit, in vivis adhuc fuisset tempore *Alexandri Magni*, debuisset *Nehemias*, tempore *Alexandri Magni* habere annos centum & sexaginta. Nam, ut videre est in Tabula nostra Chronologica Persarum Regum, ab exordio Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad *Alexandrum Magnum*, qui Persarum Monarchiam evertit, & Græcorum Monarchiam instituit, interfluxerunt centum triginta quinque anni. Credibile enim est, *Nehemiam*, dum litteras ab *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege, ad instaurandos muros Hierusalem impetravit, attigisse ad minùs annum Ætatis suæ trigessimum quintum, ac subindè si idem *Nehemias* ad tempora *Alexandri Magni* prevenit, sicut innuit *Josephus*, Hebræus, necessariò dicendum esset, *Nehemiam*, imperante *Alexandro Magno*, habuisse plusquam centum & sexaginta annos. Similiter, si *Jaddus*, qui tempore *Alexandri Magni* erat Summus Judæorum Pontifex, idem esset ac ille *Jeddo*, cujus *Nehemias* cap. 12. lib. 2. *Esdra* meminit; si etiam

ille *Sanaballetes*, qui castra *Alexandri Magni* secutus est, idem esset ac ille *Sanaballetes*, qui *Nehemias*, instaurationem mœnium urbis Hierusalem, sub *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege, aggredienti obstitit, sequeretur, tam *Jaddum*, Pontificem, quam *Sanaballetem* sub *Alexandro Magno* attigisse annum ætatis suæ centesimum & septuagesimum, & tamen utrumque eà ætate fuisse vegetum, fortem ac robustum, præsertim *Sanaballetem*, quem *Josephus*, Hebræus, ait, ad subeundos omnes militiæ labores, tempore *Alexandri Magni* strenuum fuisse. Quod quidè ab omni veri specie abhorre videtur, cum id ætatis nulla suppetant tantæ longævitatæ exempla. Nam, quod nonnulli dicunt, *Mardocheum*, patrum *Esdræ*, natum fuisse, circà hæc tempora, aîos plusquam centum & quinquaginta, pura putâque fabula est, sicut ostendemus in proximo nostro Colloquio. Hæc autem circà errores, in quos *Josephus*, Hebræus, in texenda serie Regum, qui Monarchiæ Persicæ præfuerunt, impegit, obiter observasse sufficiat, quò ab illis erroribus sedulò caveas, & accuratam, quam tibi exhibui, Tabulam Regum Persarum Chronologicam absquè ulla animi hæsitatio- ne sequaris.

D. Jam intelligo, Monarchiam Persicam per ducentos & duos annos durasse, & *Alexandrum Magnum*, filium *Philippi*, Macedonum Regis, devicto *Dario Codomano*, ultimo Persarum Monarcha, Græcorum Monarchiam instituisse. At nunc, ostende, si placet, qualis sub *Alexandro Magno*, supremo Græcorum Monarchâ, fuerit Judæorum Status? & quæ sint præcipuæ victoriæ, quas *Alexander Magnus* reportavit, & quibus suum nomen reddidit immortale?

M. Intrà paucos annos *Alexander Magnus*, Dux militiæ post homines natos maximus, Europæ partem non exiguam, totamque Asiam in potestatem suam redegit. Triplici prælio, ut jam observavi, *Darium Codomanum*, ultimum Persarum Imperatorem, devicit, ad *Granicum*, ad *Issum*, & in *Gaugamelis*, seu ad *Arbella*, Tyrum, Gazamque, munitissimas urbes, postquam expugnasset *Alexander Magnus*, rectâ venit cum Exercitu Hierosolymam, eique *Jaddus*, Judæorum Pontifex (alius planè ab illo *Jaddo* Sacerdote, cujus meminit *Nehemias* cap. 12. lib. 2. *Esdra*) obviam ivit, Sacerdotalibus indutus Vestibus, & supplicum cinctus Levitarum turbâ. Summum Sacerdotem ut vidit *Alexander*

Ma.

Magnus, illum consalutavit, & Nomen Dei, inscriptum in lamina aurea, quam in capite gestabat Summus ille Sacerdos, pronus adoravit, & *Parmenioni*, eum interroganti, quorsùm ipse, qui ab omnibus adorabatur, Judæorum Pontificem adoraret? respondit *Alexander Magnus* (sicut refert *Josephus*, Hebræus, lib. 11. *Antiq. Jud.* cap. 8.) *Non hunc, id est, Judæorum Pontificem, se adorasse, sed Deo, cujus Pontifex esset, honorem eum exhibuisse. Hunc enim, inquit, vidi, & antè hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedonia, qui me deliberantem, quomodo Asiam, possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora Exercitum trajicere. Nam suo ductu potiturum me Persarum Imperio &c.* Hæc ubi *Parmenioni* dixisset *Alexander Magnus*, ascendit in Templum Hierosolymitanum, Deo, ex Susi Sacerdotis præscripto, obtulit Sacrificiâ, Judæis permisit, ut patriis suis Legibus viverent, eisque septimo quoque anno concessit tributorum immunitatem. Sub *Alexandro Magno*, Græcorum Monarchâ, contigit Judæos inter & Samaritanos gravissimum dissidium, cui ansam & occasionem præbuit *Manasses*, frater *Jaddi*, Summi Judæorum Pontificis. *Manasses* siquidem contra Legis Mosaicæ præscriptum, & patrios Judæorum mores, uxorem duxit filiam *Sanaballetis*, Satrapæ Echnici, qui *Darii*, Persarum Regis, nomine Samaritanam regebat. Ob hanc Legis Mosaicæ transgressionem *Manasses* Sacerdotio abdicatus est, sed prædilectam uxorem suam dimittere nolens, confugit ad *Sanaballetem*, socerum suum, à quo præfectus est Templo in monte *Garizin* extructo, ibique Pontificem se gessit, & implacabile Judæos inter & Samaritanos odium concitavit, & dirum schisma, quo jam à tempore *Ferobomi*, Regis Israël, erant separati, auxit ac fovit. Infinitus esset, si omnes Gentes, quas armis subegit *Alexander Magnus*, & singulas, quas retulit, victorias hic per censere vellem. Sufficiet, si dixerim *Alexandrum Magnum* totam Ægyptum suo adjunxisse Imperio, ibique urbem condidisse, quam de suo nomine *Alexandriam* appellavit; eum Babylone, Susisque potitum fuisse: uno verbo, cum nullo hoste congressum esse, quem non vicerit, nullam urbem obsidisse, quam non expugnaverit, nullam gentem adiisse, quam non domuerit, & à fera belluinâque vitæ ratione ad humaniores mores non traduxerit. Talem fore *Alexandrum Magnum*, Græcorum Monarcham, prædixit Prophe-

ta *Daniel* c. 11. v. 3. dicens: *Surgit verò Rex fortis, & dominabitur potestate multa, & faciet quod placuerit ei.* Sed, si plura de victoriis, quas in Bactrianâ, Germaniâ, Indiâ, Hircaniâ, Gedrosiâ, in Gente Brachmanum, & in alijs pluribus locis retulit. *Alexander Magnus*, scire aveas, legis *Diodorum Siculum* l. 17. *Q. Curtium, Justinum, Plutarchum* in vita *Alexandri*, & *Arianum*. Regnavit *Alexander* annis duodecim, inquit facer Auctor lib. 1. *Machabæorum*. Sed annis sex regnavit tanquam Macedonum Rex, sex verò annis regnavit tanquam supremus Græcorum Monarcha, postquam videlicet devicto *Dario Codomano*, ultimo Persarum Monarchâ, Babylone potitus, Monarchiam Græcorum instituit, cui per sex dumtaxat annos præfuit, & Babylone, morbo ex nimia compositione contracto, annos natus triginta duos, vel, ut alii volunt, triginta tres incohatos, præmaturâ morte raptus est anno primo Olympiadis centesimæ decimæ quartæ, à condita Roma anno quadringentesimo trigesimo, antè Æram Christianam, seu antè Natale Christi Domini, trecentesimo vigesimo quarto. Hic autem velim breviter observes, sacrum Auctorem lib. 1. *Machabæorum* rectè & citrà ullum vel minimum errorem cap. 1. v. 1. scribere, *Alexandrum* primum fuisse, qui regnaverit in Græcia. Quamvis enim certissimè constet, plures, antè *Alexandrum Magnum*, ejusque patrem *Philippum*, regnasse in Græcia Reges Macedonum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Atheniensium, sicut ex Chronico *Eusebii Cæsariensis* liquidò patet, attamen *Alexander Magnus* primus fuit, qui, post devictum *Darium Codomanum*, ultimum Persarum Monarcham, cæpit cum summo Imperio, id est, tanquam supremus Monarcha, regnare in Græcia. Hinc ab *Alexandro Magno*, ut fatentur omnes Historici, auspiciatur Græcorum Monarchia, quam ipsemet *Alexander Magnus* instituit, & per sex annos, ut mox diximus, tenuit.

D. Mortuo *Alexandro Magno*, persistitne Monarchia Græcorum, quæ ab ipso fuerat instituta?

M. Post obitum *Alexandri Magni* desiit, & cum ipso consépulta est Græcorum Monarchia, quam inter se partiti sunt Duces Exercitus *Alexandri M.* variâque constituerunt Regna, inter quæ præcipua fuerunt Regna Macedonia, Ægypti, & Syriae. Seriem itaque & ordinem successorum *Alexandri Magni* in his tribus Regnis exactè hic describam, prætermisissis tamen, ne longior sim, eorum gestis,

N 3

gestis, bellis, ac victoriis, quæ omnia non ad Historiam Sacram, sed ad Prophanam spectantia, prolixè tractata invenies apud *Usserium* lib. 2. *De Annalibus Veteris Testamenti*. Incipiam porrò à serie & ordine successorum *Alexandri Magni* in Regno Macedonia.

SERIES REGUM,

Qui successerunt Alexandro Magno in Regno Macedonia.

A *Ridaus*, frater *Alexandri Magni*, sed spurius, quem *Philippus* Macedonum Rex, pater *Alexandri Magni*, ex scorto susceperat, regnare cepit in Macedonia anno primo post mortem *Alexandri Magni*, ante Æram Christianam anno trecentesimo vigesimo tertio. Regnavit autem septem annis, & obiit ante Æram Christianam, seu ante Natale vulgare Christi, anno trecentesimo decimo septimo.

Cassander regnare cepit anno ante Æram Christianam trecentesimo decimo septimo, regnavit novemdecim annis, & mortuus est anno ante Æram Christianam ducentesimo nonagesimo octavo.

Philippus, frater *Cassandri*, regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo nonagesimo octavo, regnavit uno dumtaxat anno, & abiit è vivis anno ante Æram Christianam ducentesimo nonagesimo septimo.

Antipater & Alexander, filii *Cassandri*, regnare ceperunt anno ante Æram Christianam ducentesimo nonagesimo septimo. Regnarunt tribus annis, & è vivis excesserunt anno ante Æram Christianam ducentesimo nonagesimo quarto.

Demetrius Poliorcetes, regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo nonagesimo quarto. Regnavit sex annis, & obiit anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo octavo.

Pyrrhus regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo octavo. Regnavit septem dumtaxat menses, & mortuus est eodem anno.

Lysimachus regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo octavo. Regnavit sex annis, & obiit anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo secundo.

Arsinoe, uxor *Lysimachi*, regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo secundo. Regnavit tantum septem menses, & obiit anno an-

te Æram Christianam ducentesimo octuagesimo primo.

Ptolomæus Lagi F. regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo primo. Regnavit duobus annis, & vitâ functus est anno ante Æram Christianam ducentesimo septuagesimo nono.

Meleager regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo septuagesimo nono. Regnavit tantum menses duos & mortuus est eodem anno.

Antipater regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo septuagesimo nono. Regnavit tantum dies quadraginta quinque, & excessit eodem anno.

Sosthenes regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo septuagesimo nono. Regnavit duobus annis, & obiit ante Æram Christianam anno ducentesimo septuagesimo septimo.

Antigonus Gonatas regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo septuagesimo septimo. Regnavit annis triginta sex, & vitam cum morte commutavit anno ante Æram Christianam ducentesimo quadagesimo primo.

Demetrius, filius *Antigoni Gonatæ*, regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo quadagesimo primo. Regnavit decem annis, & migravit è vita anno ante Æram Christianam ducentesimo trigesimo primo.

Antigonus regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo trigesimo primo. Regnavit duodecim annis, & mortuus est anno ante Æram Christianam ducentesimo decimo nono.

Philippus, filius *Demetrii*, regnare cepit anno ante Æram Christianam ducentesimo decimo nono. Regnavit quadraginta duobus annis, & obiit anno ante Æram Christianam centesimo septuagesimo septimo.

Perseus regnare cepit anno ante Æram Christianam centesimo septuagesimo octavo, & postquam decem años regnasset (totidem enim Regni annos ei tribuit *Eusebius*) à Romanis año ante Æram Christianam centesimo sextagesimo octavo victus fuit, ut scribit sacer Auctor lib. 1. *Machab.* c. 8. v. 5. ubi loquendo de Romanis, hæc habet: *Et Philippum, & Persem, Ceterorum Regem, id est, Macedonia, & ceteros, qui adversus eos (id est Romanos) armaverunt, contriverunt in bello, & obtinuerunt eos.* In prælio, quod cum *Perseo*, ultimo Macedonum Rege, conseruit *Annilius Paulus*, Romanorum Consul, cæsa sunt viginti millia Macedonum, & capta decem millia, sicut testantur *Livi-*

Livius lib. 44. *Vellejus Paterculus* lib. 1. *Plutarchus* in *Annilio Paulo*, *Justinus* lib. 33. *Florus* lib. 2. cap. 12. & *Eutropius* lib. 4. In *Perseo* itaque ultimo Macedonum Rege, anno ante Æram Christianam centesimo sexagesimo octavo, extinctum est à Romanis Regnum Macedonum, cui à tempore *Carani*, conditoris Regni Macedonici, usque ad *Persem*, seu *Perseum*, ultimum Macedonum Regem, à Romanis victum, præfuerunt triginta novem Reges. A morte verò *Alexandri Magni* usq; ad eundem *Perseum*, ultimum Macedonum Regem, à Romanis devicto, Regni Macedonici clavum gubernarunt septemdecim illi Reges, quorum seriem hic descripsi.

D. Quinam in Regno Ægypti fuerunt successores *Alexandri Magni*? & qualis sub illis Regibus Ægypti fuit Status Judæorum?

M. Antequàm seriem hic exhibeam Regum, qui mortuo *Alexandro Magno*, in Regno Ægypti successerunt, velim primò observes, eodem anno, quo obiit *Alexander Magnus*, Ægyptum, & quidquid Lybiæ ac Cyrenaicæ *Alexander Magnus* obtinuerat, cum omni illa Arabiæ parte, quæ Ægypto adjacet, obtigisse *Ptolomæi Lagi* filio. Porrò, hic *Ptolomæus Lagi* filius licet initio non Rex, sed Satrapa, sive Præfectus appellaretur, neque diadema, noménque Regium, nisi post annos duodecim ab obitu *Alexandri Magni* usurpaverit, nihilominus annos ipsius Regni in Ægypto numerant *Lucianus in Macrobiis*, *Eusebius in Chronico*, *S. Epiphanius* in lib. *De Ponderibus & Mensuris* ab anno, quo *Alexander Magnus* obiit. Præterea, velim observes, Æram *Lagidarum*, sic dictam à *Ptolomæo Lagi* filio, qui primus post obitum *Alexandri Magni* regnavit in Ægypto, non auspiciari ab anno, quo mortuus est *Alexander Magnus*, sed ab anno, quo *Alexander Magnus*, post celebrem illam ad *Arbella* victoriam de *Dario Codomano*, ultimo *Perfarum* Monarcha, reportatam, cepit tanquàm supremus Græcorum Monarcha regnare in Asia anno videlicet ante Æram Christianam trecentesimo vigesimo nono. Hac Ærâ, dictâ *Lagidarum*, usi sunt Græci in putandis annis Regni Græcorum sub *Ptolomæis* dictis *Lagidis*, qui post obitum *Alexandri Magni* regnarunt in Ægypto, ita ut initium Regni Græcorum in Ægypto non desumerent ab anno, quo *Ptolomæus Lagi* filius, post obitum *Alexandri Magni* primus cepit regnare in Ægypto, sed Regni

Græcorum exordium ducerent ab anno, quo *Alexander Magnus*, devicto *Dario Codomano*, ultimo *Perfarum* Rege, instituit Monarchiam Græcorum, ipsèque, tanquàm supremus Græcorum Monarcha, in Asia imperare cepit, & Monarchiam per sex annos tenuit. His prælibatis, dabo nunc accuratam seriem Regum, qui, demortuo *Alexandro Magno* in Regno Ægypti successerunt.

SERIES REGUM,

Qui, demortuo Alexandro Magno, in Regno Ægypti successerunt.

P *Ptolomæus, Lagi* filius, anno primo post obitum *Alexandri Magni*, seu anno ante Æram Christianam trecentesimo vigesimo tertio, successit *Alexandro Magno* in Regno Ægypti. Hierosolymorum urbem dolo occupavit, & ad centum hominum millia ex Judæa in Ægyptum traduxit, sicut testantur *Josephus*, Hebræus, lib. 12. *Antiquit. Judaic.* cap. 1. & 2. & *Eusebius* in *Chronico*. Princeps fuit litterarum amans, & Bibliothecam instructissimam Alexandria instituit, eique præfecit *Demetrium Phalereum*, clarissimum Atheniensem Philosophum. Duas uxores habuit Rex *Ptolomæus Lagi* filius, videlicet *Euridicem*, & *Berenicem*. Regnavit quadraginta annis, & obiit anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo tertio, & anno Æræ *Lagidarum* quadagesimo sexto.

Ptolomæus Philadelphus, filius *Ptolomæi Lagi*, & conjugis *Berenices*, successit patri suo in Regno Ægypti anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo tertio. Ejus jussu LXX. Interpretes Libros Sacros ex Hebraica Lingua in Græcam transfulerunt, seu celeberrimam illam Scripturæ Sacræ Versionem Græcam adornarunt, quæ sex prioribus circiter Ecclesiæ sæculis fuit in usu in Ecclesia Catholica, donec in ejus locum suffecta fuerit Editio vulgata, à *S. Hieronymo* lucubrata. Regnavit *Ptolomæus Philadelphus*, post obitum patris sui triginta octo annos, & excessit anno ante Æram Christianam ducentesimo quadagesimo quinto, & anno Æræ *Lagidarum* octuagesimo quarto.

Ptolomæus Evergetes I. filius *Ptolomæi Philadelphii*, successit patri suo in Regno Ægypti anno ante Æram Christianam ducentesimo quadagesimo quinto. Universam Syriam armis occupavit, & in gratia-

gratiarum actionem venit Hierosolymam, ibique multa Sacrificia Eucharistica Deo obtulit, & donaria dicavit tam insigni victoriâ digna, teste *Josepho*, Hebræo, lib. 2. contra *Apionem*. Patrem suum Regem *Philadelphum* & Litterarum & Bibliothecæ Alexandrinæ amplificandæ studio æmulatus est. Regnavit viginti sex annis, & (teste *Iustino* lib. 29. cap. 1.) occisus est à filio suo *Ptolomæo Philopatore*, anno ante Æram Christianam ducentesimo decimo nono, & anno Æræ Lagidarum centesimo decimo.

Ptolomæus Philopator, parricida, successit patri suo *Ptolomæo Evergeti* anno ante Æram Christianam ducentesimo decimo nono. Sed sicut scelestus in occupando Regno fuit, ita segniter in eo administrando se gessit, ut fidem faciunt *Iustinus* lib. 29. cap. 1. *Polybius* lib. 15. *Plutarchus* in *Erotico* & *Cleomene*, alique. Regnavit *Ptolomæus Philopator* annis septemdecim & obiit ante Æram Christianam anno ducentesimo secundo, & anno Æræ Lagidarum centesimo vigesimo septimo.

Ptolomæus Epiphanes, filius *Ptolomæi Philopatoris*, successit patri suo in Regno Aegypti anno ante Æram Christianam ducentesimo secundo. Regnavit annis viginti quatuor, & veneno sublatus est anno ante Æram Christianam centesimo septuagesimo octavo, & anno Regni Lagidarum centesimo quinquagesimo primo.

Ptolomæus Philometor, filius *Ptolomæi Epiphanis*, successit patri suo in Regno Aegypti ante Æram Christianam centesimo septuagesimo octavo. Regnavit annis triginta quinque, & in prælio adversus *Alexandrum Balam*, Syriæ Regem, victor licet, vulneratus, obiit post quadrimum, anno ante Æram Christianam centesimo quadragesimo tertio, & anno Æræ Lagidarum centesimo octuagesimo sexto.

Ptolomæus Evergetes II. successit fratri suo *Ptolomæo Philometori* anno ante Æram Christianam centesimo quadragesimo tertio. Fuit à corporis sagina appellatus *Physcon*, seu *Ventrosus*. Eum crudelissimum fuisse scribit *Iustinus* lib. 38. cap. 8. Regnavit *Ptolomæus Evergetes II.* annos viginti novem, & abiit è vivis anno ante Æram Christianam centesimo decimo quarto, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo decimo quinto.

Ptolomæus Laturus, filius *Ptolomæi Evergetis II.* & *Cleopatras* conjugis, regnare cœpit unâ cum matre *Cleopatra* anno ante Æram Christianam centesimo decimo quarto, sed, postquam cum matre

regnâisset annos septemdecim, fuit ab eadem matre, seu potius novercâ, injustè è Regno expulsus anno ante Æram Christianam nonagesimo septimo, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo trigesimo secundo.

Ptolomæus Alexander I. frater junior *Ptolomæi Laturi*, in ejus locum à matre *Cleopatra* substitutus est, cœpitque in Aegypto regnare anno ante Æram Christianam nonagesimo septimo, dum adhuc frater ipsius *Ptolomæus Laturus* superstes esset, sed exul è Regno. Per decem annos in Aegypto regnavit *Ptolomæus Alexander*, sed, cum matrem suam *Cleopatram*, quæ illi exitium moliebatur, interfecisset, concursu populi in exilium actus, ac Regno privatus est anno ante Æram Christianam octuagesimo septimo, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo quadragesimo secundo.

Ptolomæus Laturus, frater *Ptolomæi Alexandri*, ab exilio revocatus, secundo regnare cœpit in Aegypto anno ante Æram Christianam octuagesimo septimo. Regnavit octo annis, & obiit anno ante Æram Christianam septuagesimo nono, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo quinquagesimo.

Ptolomæus Alexander II. nepos *Ptolomæi Laturi*, & filius *Ptolomæi Alexandri I.* Regnum Aegypti obtinuit anno ante Æram Christianam septuagesimo nono. Sed, cum Alexandrini Regem hunc insolentius imperantem ferre minimè possent, eum, postquam regnâisset novemdecim dies, eodem anno interemerunt.

Ptolomæus Alexander III. filius *Ptolomæi Alexandri I.* regnare cœpit in Aegypto anno ante Æram Christianam septuagesimo nono. Regnavit septemdecim annis, & obiit anno ante Æram Christianam sexagesimo secundo, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo sexagesimo septimo.

Ptolomæus Auletes, *Nothus*, regnare cœpit in Aegypto anno ante Æram Christianam sexagesimo secundo. Regnavit tredecim annis, & mortuus est anno ante Æram Christianam quadragesimo nono, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo octuagesimo.

Ptolomæus, dictus *Dionysius*, filius *Ptolomæi Auletis*, cœpit post mortem patris sui regnare in Aegypto, unâ cum sua sorore famosâ *Cleopatra* anno ante Æram Christianam quadragesimo nono. Regnavit cum sua sorore *Cleopatra* quinque annis, & deindè, expulsâ sorore suâ

Cleo-

Cleopatra, è Regio Solio dejectus est anno ante Æram Christianam quadragesimo quarto, & anno Æræ Lagidarum ducentesimo octuagesimo quinto.

Cleopatra, soror *Ptolomæi*, dicti *Dionysii*, ad Regnum Aegypti, è quo à fratre suo fuerat extrusa, revocata est, & agente *Julio Cesare*, à Romanis in Aegyptum misso, Regina Aegypti constituta, præfuit sola huic Regno per quindecim circiter annos, hoc est, usque ad annum ante Æram Christianam trigessimū, qui fuit annus trecentessimus Æræ Lagidarum, quo anno *Octavius Augustus*, Romanorum Imperator, qui anno præcedenti *Marcum Antonium*, à quo stabat *Cleopatra*, Regina Aegypti, in pugna Actiaca omninò profligaverat, Alexandriam urbem expugnavit, & in suam redegit potestatem. Tunc enim *Cleopatra*, Regina Aegypti, primùm, quasi mortis sibi consciscendæ causâ, in monumentum insiluit, quod ubi rescivit *M. Antonius*, verumque esse putans, necem sibi intulit, & in sinu *Cleopatræ* mortuus est. Mortem *M. Antonii* confestim *Augusto*, Imperatori, nuntiavit *Cleopatra*, eique Regnum Aegypti dedit. Sed, cum pertimesceret, ne ab Augusto in triumphum servaretur, Romamque duceretur, regio cultu exornata, in aureo lectulo recubuit, ibique, morsu aspidis, sinistro brachio admotæ, icta, exanimis inventa est, ut tradunt *Florus* lib. 4. cap. 2. *Vellejus Paterculus* lib. 2. cap. 87. *Plutarchus* in *Antonio*; *Dio* lib. 51. *Eutropius* lib. 7. & *Orosius* lib. 6. cap. 19. Sic perit *Cleopatra*, Aegypti Regina, multorum Scriptorum sermone celebrata, de cujus impotentium ambitione, quâ Imperium etiam in Romanos sperare ausa est, & de fœdis illius amoribus, præsertim cum *Julio Cesare*, cui *Cæsariionem* filium peperit, & cum *M. Antonio*, ex quo liberos suscepit, eosdem Auctores, quos mox laudavi, lectitare poteris. Mortuâ *Cleopatra*, Regnum Aegypti in potestatem Populi Romani redactum est, & deinceps Imperii Romani Provincia fuit. Ab exordio autem Regni *Ptolomæi Lagii* filii in Aegypto, post obitum *Alexandri Magni*, usque ad *M. Antonii* & *Cleopatras* mortem, cum quibus Regnum Aegypti desit, & apud *Ptolomæum*, tum in Regum Canone, tum in Operis magni libri tertio, & apud *Clementem Alexandrinum* lib. 1. *Stromatum*, numerantur anni ducenti nonaginta quatuor, quibus si addas annos sex Monarchiæ *Alexandri Magni*, à cujus exordio incipit Æra Lagidarum, comperies, Re-

P. Græveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

gnum Aegypti venisse in potestatem Romanorum anno trecentesimo Æræ Lagidarum.

D. Habeo nunc accuratam seriem non solum Regum Babylonis, quibus Israëlita à tempore *Nabuchodonosoris*, Babyloniorum Regis, à quo in captivitate Babylonicam fuerunt abducti, per septuaginta annos prædictæ captivitatis servierunt, sed etiam seriem Regum Persarum, à *Cyro*, qui instituit Monarchiam Persicam, usque ad *Darium Codomanum*, ultimum Persarum Monarcham, quem devicit *Alexander Magnus*, & Monarchiam Græcorum per sexennium tenuit. Habeo insuper seriem Regum, qui, demortuo *Alexandro Magno*, successerunt in Regno Macedoniae usque ad *Perseum*, ultimum Macedonum Regem, qui fuit victus à Romanis, denique seriem Regum, qui *Alexandro Magno*, vitâ functo, successerunt in Regno Aegypti usque ad *Cleopatram*, post cujus Reginæ Aegypti obitum Romani in suam potestatem Regnum Aegypti redegerunt, & inter Provincias Imperii Romani numerare cœperunt. Superest nunc, ut hic subicias seriem Regum, qui defuncto *Alexandro Magno*, successerunt in Regno Syriæ. Antequam tamen id oneris suscipias, rem mihi gratissimam faceres, si uberiorem traderes notitiam illius Sacrorum Librorum Veteris Testamenti Versionis Græcæ, quam, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, à septuaginta Interpretibus adornatam fuisse, memini, te paulò antè in texenda serie Regum, qui *Alexandro Magno* in Regno Aegypti successerunt, obiter tantum observasse. In primis, itaque scire velim, quo pacto hæc Græca Scripturæ Sacræ Versio, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, facta fuerit?

M. Votis tuis ut faciam fatis, breviter hic referam Historiam hujusce Sacrorum Librorum Versionis Græcæ excerptam ex *Aristæ* Epistola ad *Philocratem*, quæ etiam nunc extat, & omnium eruditorum teritur manibus. *Demetrius Phalereus*, insignis Bibliothecæ *Ptolomæi Philadelphii*, Aegypti Regis, Præfectus, conquisitis undique libris eam usque adeo auxerat ac locupletaverat, ut plusquamducenta Voluminum millia completeretur. Quod cum sciscitanti *Ptolomæo Philadelpho*, Aegypti Regi, præfente *Aristæ*, renunciaret *Demetrius Phalereus*, adjecit, daturum se operam, ut brevi Bibliotheca Regia ad quingenta millium librorum numerum pertingeret, eidemque Regi significavit, Judæorum Leges dignas esse,

O

quæ

quæ ex Hebræa Lingua in Græcam translata in ejus Bibliotheca reponerentur. *Demetrii Phalerei* petitioni ultrò annuit *Ptolomæus Philadelphus*, Rex Aegypti, scripsitque ad Summum Judæorum Sacerdotem *Eleazarum*, qui in gratiam beneficiorum, quæ Judæi ab eodem Rege acceperant, sex ex singulis Tribubus fenes, honestate vitæ, & peritiâ Legum præstantes ad interpretandas Scripturas Sacras misit ad Regem, à quo postquam perhumanitè fuissent excepti, in proximam Insulam delati sunt à *Demetrio Phalereo*, & in splendida domo locati, in qua ad nonam usque horam legis interpretationi operam navabant, sicque collatis Exemplaribus, unâque congregati, spatium septuaginta duorum dierum interpretationem absolverunt. His peractis, *Demetrius Phalereus* totam interpretationem coram Judæis, qui in Aegypto erant, perlegit, qui eam summis celebrarunt laudibus, & diras imprecati sunt his, qui huic Versioni Scripturæ Sacræ aliquid addere, vel demere, vel quiddam in eo immutare præsumerent. En tibi, juxta *Aristeæ* Epistolam ad *Philocratem*, historiam Versionis LXX. Interpretum, qui licet numero fuerint septuaginta duo, hæc tamen Græca Scripturæ Sacræ Versio, cui concinnandæ incubuerunt; vulgò appellati solet numero rotundo Versio LXX. Interpretum. Porro, veritatem hujus historiæ Versionis LXX. Interpretum, ab *Aristeæ* relatæ, calculo suo comprobant Scriptores Ethnici *Aristobulus*, *Hecateus*, *Clearchus*, & apud Judæos *Josephus*, & *Philo*. Nec *S. Hieronymus*, parùm aliòquid additus Versioni LXX. Interpretum, quæ ipsius ætate vitata erat, unquam dubitavit de veritate Historiæ Versionis LXX. Interpretum, quam litteris prodiderunt *Aristeas*, & *Josephus*, Hebræus, sed potius utrumque Sciptorem citat. Quocirca jure optimo explodi debent vanæ conjecturæ, queis plus æquo indulgent moderni quidam Critici, quos inter censentur *Henricus Valesius*, *Hunfridus Hody* in Opere, quod edidit contra Historiam *Aristeæ*, *Antonius Van Dale* in Dissertatione supra Historiam *Aristeæ*, *Scaligerus* in Animadversionibus in Chronico *Eusebii Cæsariensis*, aliique non pauci, qui Thalmudis fabulas & ineptias secuti, asserunt hanc Versionem Græcam Scripturæ Sacræ esse Opus quinque seniorum, liberè que pronuntiant, illos libros, quos nunc habemus, *Aristeæ*, *Aristobuli*, *Hecatei*, & *Clearci* nomini bus inscriptos, non esse genuinos illorum

Scriptorū Ethnicorum factus, sed à Judæis Hellenistis datâ operâ fuisse illis affectos, quo facilius sub illis Scriptorum titulis, quasi sub larva latitantes, prædiciæ Versioni Græcæ, quam in summo pretio habebant, majorem possent conciliare auctoritatem. Verùm, istorum intemperantis Critices hominum, qui certissima Historiæ, & Antiquitatis monumenta à locupletissimis testibus litteris consignata inficias ire, aut in dubium revocare præsumunt, futiles conjecturas flocci facere debemus, maximè, cum jam à viris eruditis *Waltono*, & utroque *Vossio* fuerint fat superque confutata. Advertere tamen obiter debes, *Aristeæ*, qui ut testis oculatus, totius rei gestæ historiam descripsit, asserere, LXX. Interpretes in magnam Basilicam convenisse, ut Libros Sacros Græcè interpretarentur, ac subinde stare non posse sententiam quorundam, qui, *S. S. Justinum*, *Irenæum*, & *Cyrillum Hierosolymitanum* secuti, affirmant, LXX. Interpretes in totidem cellulis inclusos hanc Græcam Scripturæ Sacræ Versionem perfecisse, vel cum *S. Epiphanius* in libro *De Ponderibus & Mensuris* ajunt, LXX. Interpretes in Cellulis binos inclusos hanc Scripturæ Sacræ Versionem adornasse. De his quippe septuaginta Cellulis, in quibus seorsim inclusi LXX. Interpretes universam Scripturam Sacram in Græcum sermonem verterint, ne minimam quidem mentionem faciunt *Aristeas*, *Josephus*, Hebræus, & *S. Hieronymus*, sed solum ajunt, LXX. Interpretes in publico quodam loco, seu in magna Basilica, ab omni tumultu & strepitu remotâ, congregatos, atque invicem conferentes, huic lucubrandæ Scripturæ Sacræ Versioni operam dedisse, ultimamque admovisse manum. Quod sane veritati Historiæ videtur mihi magis consentaneum. Non nego tamen, septuaginta illos Interpretes habuisse singulos proprium cubiculum, seu cellulam, in qua studiis & orationi vacare, atque Scripturæ Sacræ meditationi incumbere possent. Quis enim, amabo, credat, septuaginta illos Interpretes in Insula *Pharos* sub dio jacuisse, nec ullam habuisse cellulam, in quam statis horis sese reciperent? Hoc unum igitur dumtaxat nego, videlicet LXX. Interpretes in totidem cellulis inclusos universam Scripturam Sacram seorsim Græco idiomate donasse, sicut apertè negat *S. Hieronymus*, qui, ut omnes norunt, summâ prudentiâ, & accuratissimo criterio verum à falso fecernens, incertis opinionibus, falso rumore sparsis, aurem nunquam accommodavit.

D. Hæc

D. Hæc Græca LXX. Interpretum Scripturæ Sacræ Versio, quæ, regnante *Ptolomæo Philadelpho*, Rege Aegypti, prodiit in lucem, complectebatur omnes Libros Sacros Veteris Testamenti in Græcum sermonem translatos?

M. Sunt quidam recentiores Scriptores, *Usserius* videlicet *Armachanus*, & *Fronto Ducaeus*, qui censent, duas ante Christi Domini adventum extitisse Scripturæ Sacræ Versiones Græcas, unam scilicet, quæ Sacros Libros tantum Pentateuchi *Moyssis* complectebatur, quamque sub *Ptolomæo Philadelpho*, Aegyptiorum Rege, fuisse elaboratam, & Textui Hebræo consonam asserunt, & hanc esse ajunt veram Versionem LXX. Interpretum, quæ semper delituit in Bibliotheca Alexandria, nec lecta unquam, scriptave est à quoquam, ac demum annis ante Christum quadraginta circiter & octo fuit incendio consumpta, quando videlicet bello priori Alexandrino à *Julio Cæsare* confecto, ex militum feditione celeberrima illa post hominum memoriam Bibliotheca conflagratione periit. Alteram Scripturæ Sacræ Versionem Græcam dicunt illi Scriptores proculam fuisse anno quarto *Ptolomæi Physconis*, Aegyptiorum Regis, eamque comprehendisse omnes Veteris Testamenti Libros, quos in suo Canone reponunt Judæi, & hanc integram Scripturæ Sacræ Versionem Græcam negant laudati Scriptores fuisse à septuaginta Interpretibus lucubratam. Sed non est dubium, quin illi scriptores fallantur, primò, quia *Josephus*, & *Philo*, Hebræi, Apostoli, & Evangelistæ, Sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici *Justinus*, *Irenæus*, *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, *Epiphanius*, *Hieronymus*, & alii, unius dumtaxat Versionis Græcæ Sacrorum Librorum, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, lucubratæ, meminere. Hæc autem Græca Scripturæ Sacræ Versio, quæ sub *Ptolomæo Philadelpho*, Rege Aegypti, facta est à LXX. Interpretibus, complectitur omnes Libros Sacros Veteris Testamenti in Græcum sermonem translatos. Incredibile namque est, *Ptolomæum Philadelphum*, qui tanto studio antiquitatis monumenta conquirebat, & *Demetrium Phalereum*, ejus Bibliothecæ Præfectum, qui plures Voluminum myriades ex omnibus terræ partibus collegerat, ut, juxta Regis desiderium, eam innumeris codicibus locupletatam omnium celeberrimam redderet, contentos fuisse librorum Legis, seu Pentateuchi, Græca interpretatione, & cæteras nobilissimæ

tum temporis Gentis Judaicæ Historias, & Prophetica Oracula neglexisse. Falsum itaque est, Versionem Græcam Scripturæ Sacræ à LXX. Interpretibus, tempore *Ptolomæi Philadelphii*, Regis Aegypti, adornatam, comprehendisse tantummodò quinque libros Pentateuchi *Moyssis* in Linguam Græcam translatos. Præterea, nullum suppetit antiqui Scriptoris testimonium, ex quo evinci possit, anno quarto *Ptolomæi Physconis*, Regis Aegypti, proculam fuisse versionem Scripturæ Sacræ, quæ omnes Sacros Libros Veteris Testamenti in Græcum sermonem translatos complecteretur. Fictitia ergò est illa Versio Græca, cujus in totâ retrò antiquitate ne vola quidem ac vel minimum extat vestigium. Non me fugit, esse quosdam viros eruditos (quos inter principem locum obtinet illustrissimus *Daniel Huetius*, Episcopus Abrincensis, in sua *Demonstratione Evangelica*, Propositione 4. cap. 12.) qui sentiunt, ante Versionem Græcam LXX. Interpretum extitisse aliam Scripturæ Sacræ versionem Græcam imperfectam, mutilam, & dimidiatam. At, illi viri eruditi, quibus ipse assentior, non confundunt Versionem hanc Græcam imperfectam & dimidiatam cum illa Versione Græca, quam LXX. Interpretes, regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho* adornarunt, sed potius asserunt, hanc Græcam Scripturæ Sacræ Versionem, quæ erat imperfecta & dimidiata, factam fuisse non solum antequam *Ptolomæus Philadelphus* regnaret in Aegypto, sed etiam ante Expeditionem *Alexandri Magni* in Asiam, seu ante Imperii Persici excidium, cumque imperfecta & mutila esset illa Græca Scripturæ Sacræ Versio, jussisse postea *Ptolomæum Philadelphum*, Regem Aegypti, ut nova omnium Scripturæ Librorum Veteris Testamenti à LXX. Interpretibus adornaretur Versio Græca, quæ plena, integra, & omnibus suis numeris esset absoluta. Falsum itaque est, Versionem, quam LXX. Interpretes, regnante *Ptolomæo Philadelpho* in Aegypto, concinnarunt, non fuisse complexam omnes Sacros Libros Veteris Testamenti, sed tantum quinque Libros Pentateuchi *Moyssis*. Falsum itidem est, aliam Versionem Græcam factam esse anno quarto *Ptolomæi Physconis*, quæ comprehenderet omnes Libros Sacros Veteris Testamenti, quos suo Canoni accensent Judæi, sicut falsò sibi persuaserunt *Usserius*, & *Fronto Ducaeus*, mox à me citati.

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

O 2

D. Per-

D. Perstatne adhuc illa Versio Græca, quam LXX. Interpretes, regnante *Ptolomæo Philadelpho* in Aegypto, adornarunt, & habent modò in Ecclesia Catholica vim & auctoritatem stabiliendi fidem, & mores bene informandi?

M. Perstat adhuc Græca LXX. Interpretum Scripturæ Sacræ Versio, eaque semper in maximo honore, singularique veneratione fuit in Ecclesia. At enim, hac LXX. Interpretum Versione usi sunt Apostoli, & Evangelistæ, qui sicut observant *S. Irenæus* lib. 3. *De Hæresibus* cap. 25. & *S. Hieronymus* Præfatione in Evangelia) loca citarunt ex Versione LXX. Interpretum, & per illam instituerunt, atque in fide nascentem Ecclesiam confirmarunt. Ostendit etiam *Waltonus* Prolegomeno nono *Apparatus ad Biblia Polyglotta Londinensia*, omnes Scripturæ Sacræ Versiones, antiquitas ab Ecclesia approbatas (exceptâ Syriacâ) ex Versione LXX. Interpretum promanasse, videlicet Arabicam, Aethyopicam, Armenam, Illyricam, Gothicam, & Latinam Veterem, quâ Ecclesia Latina ante *S. Hieronymum* utebatur. Hanc Versionem etiam LXX. Interpretum, tanquam divino afflatu editam, uno ore laudant Sancti Patres, & quamvis *S. Hieronymus* Versionem LXX. Interpretum reprehendere interdum videatur, hanc tamen Versionem reapse non carpit & improbat, sed tantum perstringit vitia & errata, quæ in illam injuriâ temporum, ut fieri assolet, irrepserant. Hinc sanctus ille Doctor Præfatione in libro Paralipomenon hæc habet: *Si septuaginta Interpretum pura & ut ab eis in Græcum versa est, Editio permaneret, superflue me, Chromati, Episcoporum sanctissime, atque doctissime, impelleres, ut Hebræa tibi Volumina Latino sermone transferrem. . . . Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur Exemplaria, germana illa, antiquaque translatio corrupta sit atque violata &c.* Idem cum *S. Hieronymo* censent viri hujus temporis eruditi, qui licet non inficiantur, hanc Græcam LXX. Interpretum Versionem, inevitabili rebus omnibus fato, maculas aliquas levioris momenti, præsertim in rebus Chronologicis, ex Amanuensum oscitantia contraxisse, constanter nihilominus docent, hanc Versionem, ubi non discrepat ab Editione nostra vulgata, quam Patres Concilii Tridentini authenticam declararunt, valere adhuc ad stabiliendam Catholicam Fidem, & probè instituendos mores, tum quia nullâ ra-

tionem evinci potest, Versionem LXX. Interpretum in his, quæ spectant Fidem & bonos mores, fuisse aliquandò vitiatam: tum quia etiam Ecclesia Catholica usque ad exortum schisma *Photii*, Patriarchæ Constantinopolitani, in octo prioribus Conciliis Generalibus in Oriente celebratis, hac Versione LXX. Interpretum ad profligandas Hæreses, quæ identidem in Ecclesia Græca emergebant, usa est; tum quia denique dici haud potest, hanc LXX. Interpretum Versionem fuisse à Græcis in odium Ecclesiæ Latinæ, post enatum *Photii* schisma, corruptam, cum certum sit, in Conciliis Œcumenicis, jam grassante *Photii* schismate, in Occidente, seu in Ecclesia Latina, habitis, videlicet Lugdunensi, & Florentino, nunquam Latinos objecisse Græcis hanc Versionis LXX. Interpretum depravationem, cum quibus tamen in prædictis Conciliis accerrimè disputarunt. Immo, Ecclesia Græca hac Versione LXX. Interpretum etiamnum utitur, sciente, nec reclamante Ecclesia Latinâ. *Sixtus* etiam *Quintus*, Summus Pontifex, Versionem LXX. Interpretum studio Cardinalis *Caraffæ*, Apostolici Bibliothecarii, ex antiquissimo Bibliothecæ Vaticanæ Codice pristino suo nitenti & integritati restitutam sua auctoritate approbavit, huicq; Romanæ Editioni Versionis LXX. Interpretum, auspiciis *Sixti V.* elaboratæ, primas tribuit inter Versiones Scripturæ Sacræ Græcæ doctissimus *Joannes Morinus*, Congregationis Oratorii Presbyter. Postremò, eruditus *Flaminius Nobilius* Editionem Scripturæ Sacræ, dictam *Veterem Italiam*, quæ ex Græca LXX. Interpretum Versione erat expressa, & quæ ante Editionem vulgatam, cujus auctor est *S. Hieronymus*, per quinque priora sæcula publicè in Ecclesia Latina legebatur, sed jam à mille & amplius annis evanuerat, luci denuò restituit, eamque in publicam lucem edi curavit Romæ anno MDLXXXVIII. & rursus eandem Versionem *Veterem Italiam*, unâ cum Exemplari Græco Vaticano Parisiis editam, anno MDCXXXVIII. publicavit prælaudatus *Joannes Morinus*. Ex quibus patet, Versionem Scripturæ Græcæ, quam regnante *Ptolomæo Philadelpho* in Aegypto adornarunt LXX. Interpretes, maximo in honore in Ecclesia fuisse, & nunc etiam ad stabilienda ea, quæ ad fidem & bonos mores attinent, auctoritate pollere.

D. Placet mihi admodum brevis illa historica, quam tradidisti, notitia Versionis Græcæ Sacrorum Veteris Testamenti

Libro.

Librorum, quam regnante in Aegypto *Ptolomæo Philadelpho*, concinnarunt LXX. Interpretes, quæque adhuc in his, quæ fidem & bonos mores spectant, illibata in Ecclesia Catholica, seu Romana, conservatur. Nunc eam, quam te datum promissisti, exhibe seriem Regum, qui defuncto *Alexandro Magno* in Regno Syriæ successerunt.

M. Cum Machabæorum Historia, quam in tertio Colloquio in Historiam hujus sextæ Mundi Ætatis descripturus sum, implicata sit cum Regibus, qui mortuo *Alexandro Magno* in Regno Syriæ successerunt, operæ pretium est illorum Regum ordinem ac successionem hic exactè attexere, & in optimo lumine collocare. Quod quidem ut facilius exequi possim, velim ut in antecessum breviter observes, *Seleucum* dictum *Nicatorum*, vel *Nicanorem*, id est *Victoriosum*, unum ex *Alexandri Magni* Ducibus, Regnum Syriæ, devicto ac cæso *Antigono*, obtinuisse anno post obitum *Alexandri Magni* vigesimo tertio, seu anno IV. Olympiadis centesimæ decimæ nonæ, ab urbe Romæ conditâ aëo quadringentesimo quinquagesimo tertio, ante Æram Christianam trecentesimo primo. Verùm, tametsi *Seleucus Nicanor* (sicut testantur *Appianus* in *Syriacis*, & *Plutarchus* in *Pyrrho*) hoc anno Syriæ Regno potiri cæperit, non tamen ab eodem anno duxit exordium Regni sui in Syriâ, sed altius undecim annis, priusquam Regnum Syriæ occuparet, voluit Epocham Regni sui in Syriâ esse repetendam, id est, ab anno, post obitum *Alexandri Magni*, duodecimo, aëo I. Olympiadis centesimæ decimæ septimæ, ab urbe Romæ conditâ aëo quadringentesimo quadragesimo secundo, ante Æram Christianam anno trecentesimo duodecimo, quo anno *Seleucus Nicanor*, commisso apud Gazam urbem Palæstinæ, prælio, *Demetrium*, filium *Antigoni*, superavit, profligavit, & Mediam, ac Babyloniâ, undè metu *Antigoni* fugerat, & in Aegyptum secesserat, recuperavit. Ab hoc, inquam anno, quo *Seleucus Nicanor* Babylonem recuperavit, Epocham Regni sui in Syriâ duxit, quamvis undecim dumtaxat post annos Regnum Syriæ obtinuerit, & Regium Diadema, ac nomen usurpare cæperit. Hæc est famosa, & omnium Scriptorum sermone decantata Epocha, seu Æra *Seleucidarum*, hoc est, Regum Syriæ post obitum *Alexandri M.* quæ incipit anno I. Olympiadis centesimæ decimæ septimæ, ab urbe Romæ conditâ quadringentesimo quadragesimo secundo, post obi-

rum *Alexandri Magni*, anno duodecimo, ante Æram Christianam trecentesimo duodecimo, & priusquam *Seleucus Nicanor* Regnum Syriæ obtineret, anno undecimo. Falluntur itaque nonnulli Chronologiæ periti, qui putant, Æram *Seleucidarum*, seu Regum Syriæ post obitum *Alexandri Magni*, auspiciari eodem anno, quo *Seleucus Nicanor* Regno Syriæ potitus sit, cum tamen certum sit, Æram *Seleucidarum* seu Regum Syriæ cœpisse undecim annis antequam *Seleucus Nicanor* Regnum Syriæ obtineret. Hanc Æram *Seleucidarum*, seu Regum Syriæ post obitum *Alexandri Magni*, usurparunt non tantum Judæi, sed etiam omnes Syro-Macedones, seu Syriæ populi, à Macedonibus devicti, videlicet *Edeffeni*, *Apameenses*, *Damasceni*, *Emiffeni*, *Tripolitæ*, *Antiocheni*, *Seleucienses*, *Laodiceni*, *Gazenses*, *Gadari*, donec à *Pompejo* suis utendi Legibus autonomiam, seu libertatem, accepissent. Tunc enim illi Populi, antiquatâ ac relicta hac *Seleucidarum* Ærâ, novam, quæ meritò appellari potest Æra *Pompejana*, in honorem *Pompeji*, quem, velut liberatorem suum, agnoscebant, anno ab urbe Romæ conditâ sexcentesimo nonagesimo instituerunt, sicut ex multis monumentis, & nummis apud Asiaticos sculptis luculentè demonstrat doctissimus Cardinalis *Novissus* in aureo illo, quod edidit, Opere *De Epochis Syro-Macedonum*. Præmissâ ista Historico-Chronologicâ observatione, exhibebo nunc seriem Chronologicam Regum, qui demortuo *Alexandro Magno* in Regno Syriæ successerunt. Hic tamen duodecim tantum priores Reges proponam *Alexandri Magni* in Regno Syriæ successores, hoc est, à *Seleuco Nicanore* usque ad *Demetrium II.* *Nicanorem*, *Demetrii Soteris* filium, qui anno secundo Regni sui, ad petitionem *Simonis*, Judæorum Pontificis, fratrisque *Judæ Machabæi*, & *Jonathæ*, absolutam Judæis pacem, libertatem, atque ab omnibus tributis & vectigalibus imunitatem, ac perpetuam inter ipsum Regem *Demetrium II.* & Gentem Judæorum societatem concessit, uti liquet ex ejusdem Regis Syriæ *Demetrii II.* Diplomate, directo ad *Simonem*, Summum Judæorum Sacerdotem, & relato lib. I. Machab. cap. 12. v. 41. & 42. Anno centesimo septuagesimo (id est, Æræ *Seleucidarum*) ablatum est jugum Gentium ab Israël. Et cæpit populus Israël scribere in Tabulis & Gestis publicis: Anno primo sub *Simone*, Summo Sacerdote, magno *Duce* & Principe *Judæorum*. Anno itaque

secundo Regni *Demetrii II. Nicanoris*, filii *Demetrii Soteris*, Regis Syriae, Judaei, qui, post solutam captivitatem Babyloniam, semper subditi fuerant, primò *Perfarum*, deindè *Græcorum* Regibus, plenam libertatem consecuti, non amplius Regibus Syriae subditi fuerunt, sed suos habuerunt Duces, seu Principes ac Reges, qui erant ex genere Assamonæorum, seu Machabæorum, Summum etiam apud Judæos obtinentes Sacerdotium, quique supremam regendæ Reipublicæ administrationem exercuerunt à tempore *Simonis*, Summi Judæorum Sacerdotis, & *Judæ Machabæi*, ac *Jonathæ* fratris, usque ad *Antigonum*, qui apud Judæos fuit ultimus Rex ex stirpe Assamonæorum, seu Machabæorum, quique devictus est, & è folio Regni Judææ dejectus ab *Herode*, alienigenâ, qui, consentiente & approbante Senatu Romano, Rex Judææ fuit declaratus, quo regnante natus est JESUS CHRISTUS, sicut operosius ostendemus in Colloquio tertio in Historiam hujus sextæ Mundi Ætatis, ubi etiam accuratam dabimus seriem aliorum Regum Syriae, qui *Demetrio II. Nicanori*, filio *Demetrii Soteris*, successerunt, usque ad integram Regum Syriae, seu Regum Seleucidarum, extinctionem, factam à *Pompejo*, qui in Asiam à Populo Romano missus, Regnum Syriae in formam Provinciæ redegit, & possessionem fecit Populi Romani anno ab urbe Româ conditâ sexcentesimo nonagesimo, ante Æram Christianam sexagesimo quarto. Hic igitur exhibebo tantum seriem duodecim priorum Regum, qui defuncto *Alexandro Magno*, in Regno Syriae successerunt, id est, à *Seleuco Nicanore* usque ad *Demetrium II.* qui fuit *Demetrii Soteris* filius, & cujus Regni anno secundo Judæi, plenâ libertate donati, excusserunt jugum Gentium, suosque Principes & Reges habuerunt, à quibus Respublica Judaica cum supræma auctoritate regebatur.

S E R I E S

DUODECIM PRIORUM REGUM,

Qui, defuncto *Alexandro Magno*, in Regno Syriae successerunt.

Seleucus, dictus *Nicator*, vel *Nicator*, seu *Victoriosus*, anno duodecimo post obitum *Alexandri Magni*, seu anno I. Olympiadis centesimæ decimæ septimæ, & anno ante Æram Christianam

trecentesimo duodecimo Regnum in Babilonia, Mediâ, Sufianâ, aliisque Regionibus Orientalibus constituit, & ab eodem anno duxit Epocham Regni sui in Syria, quamvis, sicut antea observavimus, post undecim dumtaxat annos Regnum Syriae, devicto ac cæso *Antigono*, obtinuerit, anno videlicet post obitum *Alexandri Magni* vigesimo tertio, anno IV. Olympiadis centesimæ decimæ nonæ, ante Æram Christianam anno trecentesimo primo, Bella contra *Antigonum*, Asiæ Regem, gessit, ejusque copias profligavit. Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Apameam, Edessam, Beroeam, & Pellas, urbes condidit, & in eas transtulit Judæos, quibus jus civium, & municipalem ordinem æquali cum Græcis honore concessit, sicut testantur *Josephus*, Hebræus, lib. 12. Antiq. Jud. cap. 3. & *Eusebius* in Chronico. Tandem, postquam per triginta duos annos regnasset *Seleucus Nicanor*, per insidias trucidatus est anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo; anno Regni Græcorum, seu Æræ Seleucidarum, trigesimo secundo.

Antiochus I. dictus *Soter*, id est, *Salvator*, successit in Regno Syriae patri suo *Seleuco Nicanori* anno ante Æram Christianam ducentesimo octuagesimo. Regnavit novendecim annis, & mortuus est anno ante Æram Christianam ducentesimo sexagesimo primo, anno Regni Græcorum quinquagesimo primo.

Antiochus II. dictus per adulationem *Θεός*, seu *Deus*, successit patri suo *Antiocho Soteri*, anno ante Æram Christianam ducentesimo sexagesimo primo. Contra *Ptolomæum Philadelphum*, Ægypti Regem, bella gessit quam plurima. Duas uxores habuit, videlicet *Laodiceam*, & *Berenicem*, filiam *Ptolomæi Philadelphii*, Ægyptiorum Regis. Sed, cum regnasset annos quindecim, fuit à priori conjugæ suæ *Laodice*, veneno interfectus anno ante Æram Christianam ducentesimo quadragesimo sexto, & anno Regni Græcorum sexagesimo sexto.

Seleucus II. dictus *Callinicus*, filius *Antiochi II.* ejusque prioris conjugis *Laodices* natu major, patri successit in Regno Syriae anno ducentesimo quadragesimo sexto ante Æram Christianam. Bellum acerrimum gessit cum *Ptolomæo Evergete I.* Ægyptiorum Rege, *Ptolomæi Philadelphii* filio, qui ulcisci voluit sororem suam *Berenicem*, quam uxorem duxerat *Antiochus II.* Rex Syriae, pater *Seleuci*

Seleuci II. cuique, & ejus filii, *Laodices*, prior conjux *Antiochi II.* necem intulerat. Annos viginti regnavit *Seleucus II.* dictus *Callinicus*, fuitque interfectus anno ante Æram Christianam ducentesimo vigesimo sexto, & anno Regni Græcorum octuagesimo sexto.

Seleucus III. cognominatus *Ceraunus*, filius *Seleuci II.* dicti *Callinici*, successit patri suo anno ante Æram Christianam ducentesimo vigesimo sexto. Adversus *Attalum*, Pergami Regem, militari Expeditione susceptâ, dolo appetitus propinato veneno in Phrygia periit, tribus annis regnavit, & obiit anno ante Æram Christianam ducentesimo vigesimo tertio, & anno Regni Græcorum octuagesimo nono.

Antiochus III. dictus *Magnus*, fratri suo *Seleuco III.* cognominato *Cerauno*, successit anno ante Æram Christianam ducentesimo vigesimo tertio. Plura gessit bella contra Reges Ægypti, videlicet *Ptolomæum Philopatorem*, & *Ptolomæum Epiphanem*, eisque Judæam, & Samariam eripuit. Sed ei contra Romanos in Asia pugnanti malè cessit Martis alea, & in aliis bellis variam expertus est fortunam, *Cleopatram*, filiam suam, *Antiochus III.* Rex Syriae, dedit uxorem *Ptolomæo Epiphani*, Regi Ægypti, eique dotis nomine concessit Celesyriam, Phenicem, Judæam, atque Samariam. Demum, postquam regnasset annos triginta sex, interfectus est anno ante Æram Christianam centesimo octogesimo septimo, anno Regni Græcorum centesimo vigesimo quinto.

Seleucus IV. dictus *Philopator*, filius *Antiochi Magni*, successit patri suo ante Æram Christianam centesimo octogesimo septimo: fuit Princeps otio deditus, qui duodecim annos regnavit, insidiis cujusdam *Heliodori* oppressus, è vivis sublatus est anno ante Æram Christianam centesimo septuagesimo quinto, & anno Regni Græcorum centesimo trigesimo septimo.

Antiochus IV. dictus *Epiphanes*, seu *Illustris*, successit fratri suo *Seleuco IV.* dicto *Philopatori*, anno ante Æram Christianam centesimo septuagesimo quinto. Adversus *Ptolomæum Philometorem*, Ægypti Regem, bella gessit, & crudelem in Judæos persecutionem excitavit, quam opportunè referemus in Colloquio tertio in Historiam hujus sextæ Mundi Ætatis, ubi Assamonæorum, seu Machabæorum, describemus Historiam, & luctuosum, quem *Antiochus Epiphanes* habuit, exitum, scelestâ & impiâ ejus

vitâ dignum. Regnavit duodecim annis, & obiit anno ante Æram Christianam centesimo sexagesimo tertio, & anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo nono.

Antiochus V. dictus *Eupator*, filius *Antiochi Epiphani*, patri successit anno ante Æram Christianam centesimo sexagesimo tertio. Cum *Ptolomæo Philometore*, Ægypti Rege, necnon cum Judæis bellum gessit, & postquam per biennium regnasset, à *Demetrio Sotere*, filio *Seleuci Philopatoris* peremptus est anno ante Æram Christianam centesimo sexagesimo primo, & anno Regni Græcorum centesimo quinquagesimo primo.

Demetrius Soter, filius *Seleuci Philopatoris*, Antiocho Eupatori, quem occidit, successit anno ante Æram Christianam centesimo sexagesimo primo. Regnavit duodecim annis, & à quodam infimæ sortis juvene, dicto *Alexandro Bala*, vitâ & Regno fuit spoliatus anno ante Æram Christianam centesimo quadragesimo nono, & anno Regni Græcorum centesimo sexagesimo tertio.

Alexander Bala, insititius, Syriae Regnum, quod *Demetrio Soteri* ademerat, invasit anno ante Æram Christianam centesimo quadragesimo nono. Regnavit quinque annis, sed victus in prælio, à suis necatus est anno ante Æram Christianam centesimo quadragesimo quarto, & anno regni Græcorum centesimo sexagesimo octavo.

Demetrius II. dictus *Nicanor*, filius *Demetrii Soteris*, cæso *Alexandro Bala*, à Syriae Regum familia penitus alieno, Regno Syriae potiri cœpit anno Regni Græcorum, seu Æræ Seleucidarum, centesimo sexagesimo octavo, & ante Æram Christianam anno centesimo quadragesimo quarto. Fuit duodecimus, post obitum *Alexandri Magni*, Rex Syriae, & in Regno ancipitem habuit fortunam, variisque fuit agitatus procellis, sicut in Colloquio tertio in Historiam hujus sextæ Mundi Ætatis, texendo Historiam Machabæorum, opportunè ostendemus; ibidemque ejusdem *Demetrii II.* Regis Syriae, successores referemus usque ad ultimam Regum Syriae extinctionem, factam à *Pompejo*, in Asiam à Populo Romano missi, qui anno ante Æram Christianam sexagesimo quarto, Regnum Syriae in formam Provinciæ Imperii Romani redegit. Observasse hic igitur sufficiat, hunc *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, Regni sui anno secundo, qui concurrat cum anno ante Æram Christianam centesimo quadragesimo secundo, & cum anno Regni

Regni Græcorum, seu Æræ Seleucidarum, centesimo septuagesimo, concessisse Judæis, sub Pontificatu *Simonis Machabæi* absolutam à tributis immunitatem, & liberum munitionum Hierosolymis & in reliqua Judæa extructarum dominium, indeque factum esse, ut Gentium jugum à Judæis ablatum sit anno Regni Græcorum, seu Æræ Seleucidarum, centesimo septuagesimo, ac deinceps ipsi Judæi fuerint Regum Syriæ amici, sed non amplius subditi, novæque Epochâ Reipublicæ suæ libertatem testati sint, in Tabulis & Actis publicis scribentes: *Anno primo sub Simone Summo Sacerdote, Magno Duce, & Principe Judæorum.* Sed de his plura, auxiliante Deo, in Colloquio tertio in Historiam hujusce sextæ Mundi Ætatis dicemus.

D. Benè multi illustres, & toto Orbe celeberrimi, sicut nuperrimè audivi, prodierunt sub Regibus Perfarum, sub *Alexandro Magno*, ejusque in Regnis Aegypti & Syriæ successoribus, seu Græcorum Regibus, Philosophi, & Oratores, quorum nomina & Sectas ed lubentius audiam, quòd memini, te in præcedentibus nostris Colloquiis ostendisse, Ethnicos Philosophos, Poëtas, & Oratores legisse libros *Moyfis*, & ex his multa desorasse, hausisse, excerptisse, atque in ea, quæ procuderunt, Opera convassisse.

M. Quamvis certum sit, in sexta Mundi Ætate, cujus Historiam describimus, fuisse multis Nationibus viros, humanarum disciplinarum, & Artium Liberalium cultores, Hebræis quidem *Rabbinos*, seu *Scribas*, & *Legis Doctores*; *Babyloniis* & *Alyriis*, *Chaldaeos*; *Persis*, *Magos*; *Indis* *Brachmanes*, seu *Gymnosophistas*; *Romanis*, *Pontifices*; *Gallis*, *Druidas*; immò in extremis Orientis oris apud Sinas floruisse *Literatos*, quos inter maximè celebratur *Confucius*, qui ideò *Sinensis Philosophus* appellatur, & deniquè, apud Aegyptios extitisse *Hierophantes*; nemo tamen inficias ire potest, Philosophiæ studium in Græcia potissimum viguisse. Porrò, primi Græcorum Philosophi in duas præcipuas Sectas dividuntur, videlicet in *Dogmaticam*, & *Academicam*. Secta dogmatica itidem duplex est, *Jonica* nimirum & *Italica*. Sectæ *Jonica* Dux fuit *Thales Milesius*, qui Miletum, quæ urbs est Joniæ caput, patriam habuit. Illum natum esse anno 1. Olympiadis trigesimæ quintæ, hoc est, año sexcentesimo trigesimo nono ante Æram Christianam, memorat *Apolodorus* apud *Diogenem Laërtium* in ejus

vita. *Thaletem Milesium sectati sunt Anaximander, Anaximenes, Anaxagoras, Xenophanes, Heraclitus, Democritus*, & alii. Sectæ Dogmaticæ *Italica* Princeps fuit *Pythagoras*, Samius, discipulus *Pherecydis*, Syri, qui in Italiam tempore *Servii Tullii*, Romanorum Regis, sese recepit, & Crotoniæ non longè à Tarento perviginti cricitèr annos Philosophiæ operam dedit, indeque Metapontum profectus, diem ibi supremum obiit anno iv. Olympiadis septuagesimæ, teste *Eusebio* in Chronico. *Pythagoræ* dogmata inter cæteros amplexi sunt *Timæus*, Locrensis, *Archytas*, Tarentinus, *Philolaus*, Crotoniata, *Parmenides*, & *Zeno*, ambo Eleatæ, ac *Melissus*, Samius. Alterius Philosophorum Sectæ, seu Academicæ, Princeps fuit *Socrates*, in Attica natus anno iv. Olympiadis septuagesimæ septimæ, uti testatur *Diogenes Laërtius* in ejus vita. Illius Sectæ discipuli assensum omnem cohibebant, nihil affirmabant, sed omnia in dubium revocabant, indeque dicti sunt *Septici*, seu *Inquisitores*, appellati sunt etiam *Pyrrhonicis* à *Pyrrhone* Academico; vel *Acalectici*, quasi diceret, qui nihil omninò comprehendere se posse profiterentur. *Socratis* discipuli fuerunt *Crito*, *Aristippus*, *Cebes*, *Zenophon*, *Euclides* &c. Sed inter illos præcipuè eminent *Plato*, cujus Philosophia, etiam post Christi Domini adventum, primas obtinuit ad octavum circiter Ecclesiæ sæculum. Mortuo *Platone*, cæteri *Socratis* successores triplicem constituere Sectam, *Peripateticorum*, *Stoicorum*, & *Epicureorum*. Sectæ *Peripateticæ* originem dedit *Aristoteles*, *Stagyræ*, oppido Macedoniæ, oriundus anno primo Olympiadis nonagesimæ nonæ. Fuit discipulus *Platonis*, & Præceptor *Alexandri Magni*. Quamvis autem *Aristotelis* Philosophia variam diversis temporibus fortunam sit experta, ut videre est apud *Joannem Launojum*, in libro, quem edidit, *De varia Aristotelis fortuna*, viget tamen adhuc in tribus illustrioribus Scholis, *Thomistarum* scilicet, *Scotistarum*, & *Nominalium*. Sectæ *Stoicorum* Auctor fuit *Zeno*, è Cittio, Cypri oppido, ortus, qui Philosophiæ dogmata magnà cum sui nominis commendatione Athenis docuit circa Olympiadem centesimam trigessimam. Postremò, Sectæ *Epicureorum* Auctor fuit *Epicurus*, Sectator *Democriti*, & *Philosophiæ Mechanicæ* cultor, qui obiit anno secundo Olympiadis centesimæ vigesimæ septimæ. Hanc Philosophiam Mechanicam, à *Democrito*, & *Epicuro* olim excultam, sed multis postea

sæculis

sæculis derelictam, sæculo proximè elapso multis in locis reformarunt, eamque in Scholas invexerunt *Petrus Gassendus*, & *Renatus Cartesius*, ambo natione Galli, ex quibus duæ propagatæ sunt Sectæ, *Gassendistarum* nempe, & *Cartesianorum*. Sed de Philosophis, qui in sexta Mundi Ætate floruerunt, & de eorum Sectis plusquam satis dictum sit. Veniamus nunc ad Poëtas & Oratores Græcos, qui antè adventum Christi celebres fuerunt, quosque brevitatis ergò, hic indicare abundè sufficiet. Iisdem, quibus Philosophus *Pythagoras*, temporibus claruere *Simonides Ceus*, Poëta Lyricus, & *Anacreon*, cujus exquisitum ingenium, sed mores corruptissimos, Lyrici versus, adhuc superstites, apertè indicant. Circa Olympiadem septuagesimam primam floruerunt insignes Poëtæ, *Aeschylus*, Poëta Tragicus, *Sophocles*, Tragicorum Princeps, *Pindarus*, qui inter Lyricos Poëtæ maximè excellit. In describenda Historiam magnam sibi laudem circa Olympiadem octogesimam quartam sibi compararunt *Dionysius Halicarnassensis*, & *Thucydides*, ut videre est apud *Vossium* in lib. *De Historicis Græcis*. His Historicis coævi fuerunt *Euripides*, Poëta Tragicus, & *rotagoras*, non solum Philosophus, sed etiam Orator eximius. Inter egregios Oratores locum etiam habere debet *Isocrates*, qui anno tertio Olympiadis nonagesimæ tertiæ elegantem Orationem Panegyricam habuit. Sed omnes Oratores longo post se intervallo reliquerunt *Aeschynes* & *Demosthenes*, Oratores præstantissimi, qui Athenis Olympiadem centesimam octavam floruerunt. Regnante *Alexandro Magno*, filio *Philippi*, Macedonum Regis, claruit *Diogenes*, Philosophus Cynicus, qui dolium pro domo habuisse fertur. Iisdem temporibus floruit *Callisthenes* Olynthius, *Aristotelis* discipulus, Philosophus, Historicus, & Orator præstantissimus. Sub Rege Syriæ *Antiocho I.* dicto *Sotere*, celebris fuit *Cleantes*, qui *Zenoni* Stoicorum Philosophorum Principi, successit, & Scholam *Chryssippo* reliquit. Regnante in Aegypto *Ptolomæo*, filio *Lagi*, floruerunt *Polemo*, & *Crantor Solensis*, discipuli *Xenocratis*, His suppare, seu coævi fuerunt *Hieronymus Cardianus*, vitæ *Alexandri Magni*, ejusque successorum Scriptor Historicus; *Megasthenes*, nobilis itidem Historicus; *Eubemerus Messenius*, Historicus etiam, qui de *Jove* & *Diis* scripsit Historiam, quam latinè vertit *Ennius*. Ad eandem Epocham pertinent *Menedemus*, Philosophus Eretrien-

Gravejon Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

sis, *Menander*, Atheniensis, novæ Comediæ Poëta, & *Arcefiles*, five *Arcefilaus*, qui, circa Olympiadem centesimam vigesimam, secundam, seu mediæ Academicæ Princeps fuit appellatus. Hic autem *Socratis* opinioni addidit, ut non modò nihil sciri cum *Socrate* affirmaret, sed ne posse quidem ullam rem sciri pertenderet. *Arcefila* suffragati sunt *Lacydes*, novæ, seu tertiæ Academicæ, auctor, *Evander*, & præcipuè *Carneades*, qui novæ magnacum eloquentia novorum Academicorum doctrinam exposuit, ibidemque discipulos habuit *Clitomachus*, *Philonem*, & *Antiochum*, à quibus eruditus est *Cicero*, qui & ipse Academicus fuit. Deniquè, temporibus *Ptolomæi Philadelphii*, Aegyptiorum Regis, floruerunt *Lycophron*, Poëta Chalcidensis, *Theocritus*, Poëta Syracusanus, *Collimachus*, Poëta Cyrenæus, *Aratus*, Poëta in Cilicia natus, *Zoilus*, Amphipolitanus, qui, ob stylum mordacem, quo in summos viros, præsertim *Isocratem*, *Platonem*, & *Homerum*, scripsit, *Canis Historicus* fuit appellatus. *Ptolomæo Philadelpho*, Regi Aegypti, *Manethos Sebennyta*, Heliopolites, Historiam Aegyptiacam, quam in sermonem Græcam transtulit, nuncupavit, teste *Vossio* libro 1. *De Historicis Græcis* cap. 13, quem si de Scriptoribus Græcis plura scire desideres, adire poteris. Ipse verò hic Colloquio nostro finem imponam, opportuniùs de viris illustribus Latinis, qui sextâ Mundi Ætate literaturæ laudè claruerunt, dicturus in Colloquio tertio in Historiam hujus sextæ Mundi Ætatis, ubi Res Romanorum compendiosa narratione referemus. Interim, age curam valetudinis tuæ, & fac, ut in proximo Colloquio, quod postridiè habituri sumus, te lætum ac nitidum videamus.

D. *Ægrè profectò à te divellor; sed Sol nos relinquit, & humescit cælum. Præstat itaque imitari aviculas, tectòque ac lecto nos condere. Dabo autem operam, ut domi jacturam temporis non faciam, sed in lectione Scripturæ Sacræ assiduus sim, quò votis tuis pro virili respondere, & non imparatus ad proximum nostrum Colloquium accedere possim. Tu verò, colendissime Magister, cura vicissim per id temporis valetudinem tuam, quâ nihil mihi in vita, secundum Deum, carius & anti-*
quius erit.

P

COL-

COLLOQUIUM SECUNDUM,

In quo proponuntur ac diluantur Dubia, quæ circa Historiam sextæ Mundi Ætatis tam Theologi, quam Scripturæ Sacræ Interpretes agitare solent.

M. HISTORIA Sacra sextæ Mundi Ætatis, quam pro modulo nostro in superiori Colloquio descripsimus, tota quanta est, continetur in libro *Danielis*, unius è quatuor Prophetis Majoribus, qui tempore captivitatis Babylonicæ vaticinatus est; in duobus itidem libris *Esdræ*, qui Historiam litteris mandavit rerum omnium, quæ Judæis post solutam captivitatem Babylonicam contigerunt; in libro pariter *Estheris*, ac demum in libris Prophetarum Minorum *Aggæi*, *Zachariæ*, & *Malachiæ*, qui post laxatam captivitatem Babylonicam, Vaticinia fuderunt. Ut igitur Sacræ Historiæ sextæ Mundi Ætatis sua constet veritas, operæ pretium est, omnia Dubia, quæ vel circa ejusmodi librorum auctoritatem, vel circa illorum Auctores, vel tempus, quo fuerunt exarati, vel denique circa Historias, & Vaticinia, quæ in his continentur, proponi solent, breviter quidem, sed accuratè in isto Colloquio dilucidare, quòd semel singulis istis Dubiis liquidò explanatis, nullam in Historia Sacra sextæ Mundi Ætatis nanciscaris difficultatem, quæ tibi vel minimè possit facessere negotium. Inquiremus itaque primò, quis & qualis fuerit iste *Daniel*, qui, durante captivitate Babylonica, vaticinatus est? Quænam sint præcipua illius Gesta? Quam auctoritatem in Ecclesia Catholica obtineat liber, qui ejus nomine insignitur? Et an rerum, quas prædixit *Daniel*, veritatem eventus comprobaverit? Præterea, expendemus omnia, quæ gessit *Esdras*, post solutam captivitatem Babylonicam, & duobus libris, qui ejus nomen præferunt, sacram auctoritatem vindicabimus. Tertio præfigemus tempus, in quo sacra *Estheris Historia* contigit, & librum, in quo hæc Historia refertur, divinâ polere auctoritate ostendemus. Denique, examinabimus illustriora Vaticinia, quæ post captivitatem Babylonicam, tres Prophetæ Minores, *Aggæus*, *Zacharias*, & *Malachias* ediderunt, eaque in Jesu Christo fuisse omni ex parte completa commonstrabimus. Ad ista igitur quatuor potissimum capita præsens nostrum revocabitur Colloquium. Nunc satagere debes, ut me, juxta ordinem re-

rum appositè interrogas, nihilque eorum, quæ ad plenam & absolutam Historiæ sextæ Mundi Ætatis notitiam conducere possunt, prætermittas.

D. Incipiamus, si placet, à *Daniele*, uno è Prophetis Majoribus, qui, durante captivitate Babylonica, Prophetiæ dono fuit insignis; & ostende, quis & qualis fuerit iste *Daniel*?

M. Ex femine regio ortus *Daniel*, cum adhuc adolescens esset, Babylonem à Rege Nabuchodonozore translatus est. Aspectu fuit decorus, mente humilis, corpore castus, perfectus in fide, egregius in opere, in virtute summus, in prodigiis clarus, insignis cognitor secretorum cælestium, præcius futurorum, & continuis jejuniis & orationis assiduitate meruit futura prædicere Sacramenta. Singularem, quâ præditus erat, sapientiam, palam demonstrat illud, quòd tulit, iudicium, & quo perfidiam duorum impudicorum senum detexit ac condemnavit, & castam *Susannam* ab iniqua illorum accusatione strenuè vindicavit. Scio, nonnullos esse Scriptores, qui asserunt, illum *Danielem*, qui fuit castæ *Susannæ* vindex, alium prorsus esse à *Daniele*, Prophetâ, eò quòd Scriptura Sacra cap. 1. libri *Danielis*, ubi describitur Historia *Susannæ*, perspicuè dicat, *Danielem*, vindexem *Susannæ* fuisse juvenem: *Cumque duceretur ad mortem (id est Susanna) suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel.* At *Danielem*, Prophetam, fuisse antè captivitatem Babylonicam virum jam maturum, grandævum, & multorum liberorum parentem, testatur Vates *Ezechiel*, qui ante captivitatem Babylonicam, seu anno sexto *Joakimi*, Regis Juda, Prophetæ munus obiens, ait: *Si fuerint tres viri, Noe, Daniel, & Job, nec filios, nec filias liberabunt.* Ex quibus Prophetæ *Ezechielis* verbis colligunt quidam Scriptores, *Danielem*, Prophetam, ante captivitatem Babylonicam fuisse jam grandem natum, utpotè liberorum parentem, ac subindè *Danielem*, Prophetam, esse planè diversum ab illo *Daniele*, qui *Susannam* liberavit, quemque Scriptura Sacra, loco mox laudato, appellat *Puerum junioem*, id est, ex ephēbis necquā egressum. Hoc præsertim argumento nituntur illi Scriptores, qui duos distinguunt *Danieles*. Sed non est dubium, quin fallantur. Nam primò, Sancti Patres, & Scriptores Ecclesiastici *Origenes* in Epistola ad *Julium Africanum*, *S. Athanasius* in Epistola ad *Marcellinum*, *S. Joannes Chrysostomus*

Homius Sermone De *Susanna*, *S. Ambrosius* lib. 3. De *Spiritu Sancto* cap. 7. & *Severus Sulpitius* lib. 2. *Historiæ Sacræ*, nullum discrimen agnoscunt inter *Danielem*, Prophetam, & *Susannæ* vindexem, immò disertè asserunt, *Danielem*, *Susannæ* patronum ac liberatorem esse ipsummet *Danielem*, Prophetam. Præterea, quandò Prophetæ *Ezechiel*, qui ante captivitatem Babylonicam vaticinatus est, ait, *Danielem non liberaturum filios suos*, non loquitur absolutè, quasi *Daniel* ante captivitatem Babylonicam fuisset jam ætate provectus, jamque liberos suscepisset; sed Prophetæ *Ezechiel* loquitur tantum hypotheticè, perindè ac si diceret: *Si Daniel filios haberet, eos non liberaret.* Nèc sanè aliter de *Daniele*, Prophetæ *Ezechiel* loqui potuit, cum *Danielem*, Prophetam, improlem obiisse, id est, nullos procreasse liberos, longè verosimiliùs censeant doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes. Legesit *S. Hieronymum* lib. 1. contra *Jovinianum*, ubi primò ait, Prophetam *Ezechiel* tantum hypotheticè locutum esse, quando de *Daniele* dicit, eum, si fuisset in terra peccatrice, non liberaturum filios suos, & filias, quia, inquit sanctus ille Doctor, *perspicuè comprobatur, eo tempore, quo hæc dicebantur de Noe, Daniele, & Job, adhuc puerum fuisse Danielem, nec potuisse habere filios & filias, quos sua iustitia liberaret.* Secundò, observat ibidem sanctus ille Doctor, *Danielem*, licèt adhuc puer esset, quandò *Ezechiel* vaticinabatur, anno scilicèt sexto *Joakimi*, Regis Juda, notum tamen populo fuisse, vel propter *Susannæ* liberationem, & occisionem *Presbyterorum*; & eam ob causam, *Danielem* inter grandævos homines, jamque vitâ functos, videlicèt, *Noemum*, & *Jobum*, fuisse ab *Ezechiele*, Prophetâ, collocatum. Cur autem nonnulli Scriptores sibi falsò persuaserint, *Danielem*, Prophetam, non esse vindexem & liberatorem *Susannæ*? non aliam sanè rationem invenio, nisi quia existimarunt, hanc *Susannæ* liberationem contigisse sub finè captivitatis Babylonicæ, quæ per septuaginta annos duravit, quo tempore *Daniel*, Prophetæ, non erat certè puer, sed plusquam octogenarius, unde inferunt, *Danielem*, Prophetam, non fuisse liberatorem *Susannæ*, quia perhibet Scriptura Sacra, *Susannam* liberatam fuisse à *Daniele*, qui adhuc puer erat. Verùm, inutilis est hæc quorundam Scriptorum conjectura. Liberatio quippè *Susannæ* contigit tempore Regis *Nabuchodonozoris* sub initium captivitatis Babylonicæ, quandò *Daniel*, Prophetæ, adhuc puer erat, non verò sub finem captivitatis Babylonicæ, vel sub Imperio *Cyri*, *Perfarum* Regis. Hinc doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes asserunt, verficulum sexagesimum quintum capitis 13. libri *Danielis*, in quo leguntur hæc verba: *Et Rex Assyages appositus est ad patres suos, & suscepit Cyrus Perses Regnum ejus*, non pertinere ad Historiam *Susannæ*, quæ eodem in capite decimo tertio narratur, sed attinere ad Historiam *Beli*, quæ immediatè post describitur, & cum qua connectitur verficulus ille sexagesimus quintus capitis 13. libri *Danielis*. Id etiam liquidò patet ex contextu & dispositione Græcorum Codicum, præsertim Editionis Græcæ *Sixti V. Pontificis Max.*, in qua verficulus ille sexagesimus quintus, capitis 13. libri *Danielis* connectitur cum Historia *Beli*, non verò cum Historia *Susannæ*, quæ longo tempore præcessit Historiam *Beli*. Non igitur ad finem captivitatis Babylonicæ, vel ad tempora *Cyri*, *Perfarum* Regis, referenda est *Susannæ* Historia, quæ reverà contigit sub exordium captivitatis Babylonicæ, quo tempore *Daniel*, Prophetæ, *Susannæ* liberator, adhuc juvenis erat. Denique, in antiquis Scripturæ Sacræ Versionibus Historia *Susannæ* erat præfixa fronti libri *Danielis*, eò quòd in exordio captivitatis Babylonicæ reverà contigisset, & longè ante Historiam *Beli*: quamvis in Editione nostra vulgata, quæ à Sacro Concilio Tridentino jure optimo Authentica fuit declarata, hæc *Susannæ* Historia capite dumtaxat decimo tertio libri *Danielis* legatur.

D. Paucis verbis, rogo te, describe *Susannæ* Historiam, & quo pacto Prophetæ *Daniel*, adhuc juvenis, eam ab iniqua duorum impudicorum senum accusatione vindicavit?

M. *Susanna*, filia *Helciæ*, & uxor *Joakimi*, viri honestissimi & opulentissimi, non minùs pulchritudine, quam pudicitia clarâ, magnum tempore captivitatis Babylonicæ præbuit & suæ castimonie, & in Deum confidentiæ singulare exemplum, omnium Historiarum monumentis, & omnium mortalium linguis celebrandum. Dum enim *Susanna* in horto corpus suum sola æstivo tempore lavaret, ecce duo salacissimi senes, qui ejus pudicitie insidiantes in eundem hortum furtivè irruerant, è latebris prodeuntes, illicò ad eam accurrerunt, & dixerunt: *Eccè ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt, & nos in concupiscentia tua sumus, quam ob rem assentire*

tive nobis, & commiscere nobiscum. Quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum juvenis. Hæsit quidem attonita castissima Susanna, videns, ni duorum illorum senum petitioni succumberet, certissimam sibi imminere mortem cum dedecore conjunctam; nihilominus malens mori, quam fædari, plus apud ipsam Dei, quam mortis & honoris cogitatio valuit. Restitit, clamavit, ejusque clamoribus excitati advolarunt multi, qui fidem adhibentes verbis duorum istorum senum, quos, utpotè Presbyteros, & Populi Judices, putabant esse testes locupletissimos & omni exceptione majores, innocentem Susannam dignam morte judicarent. Sed, dum ad supplicium duceretur, commodum adfuit Daniel, Propheta, qui tam accusatores, quam Susannam, & populum ad iudicium retraxit, sedensque pro tribunali puer ille iudex, jussit, duos istos propudiosos senes separari, & interrogavit primum, sub qua arbore Susanna adulterium, cujus eam infimulabat, cum adolescente admisisset, illoque respondente, vidisse Susannam peccantem sub arbore, quam Græcus libri Danielis Interpres ait fuisse Schinum, statim Daniel, alludens ad verbum *σκιάν*, quod græcè significat scindere, ait: *Rectè mentitus es in caput tuum, ecce enim Angelus Domini, acceptâ sententiâ ab eo, scindet te medium.* Rursus altero fene, dicente, se vidisse Susannam peccantem sub arbore, quam Græcus libri Danielis Interpres ait fuisse Prinum, confestim Daniel alludens ad vocem *πρηνεύω*, quod idem est ac secare, protinus hanc in eum tulit Sententiam: *Rectè mentitus es in caput tuum, manet enim Angelus Domini, gladium habens, ut secet te medium.* Obiter tamen advertere debes, Daniele in isto iudicio, quo Susannam ab iniqua duorum illorum senum accusatione vindicavit ac liberavit, usum non esse his vocibus græcis, nec istis ad voces græcas allusionibus, quippè qui Græcam Linguam non callebat. Sed eum alias voces Linguæ Chaldaicæ, cujus notitiâ jussu Regis Nabuchodonozoris imbutus erat, proprias usurpasse, quas postea Græcus libri Danielis Interpres mutavit in voces græcas, & ad eas aptas adhibuit allusiones græcas; quod sanè in optimo interpretandi genere fieri solenne est. Hoc pacto à Daniele, Prophetâ, castissima Susanna, liberata fuit, factâ rectâ manente ejus pudicitia, pro cujus defensione totis viribus restitit, & ut legitur cap. 13. libri Da-

nielis, *Exclamavit voce magnâ, vitamque suam commendans ac devovens divinae providentiæ, dixit impudicis senibus: Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini.* Ex quo patet, quale iudicium ferendum sit de hac Propositione cuiusdam recentioris Auctoris, cujus nomini parco: *In hac vi & metu infamiae mortisque poterat Susanna dicere: Non consentio actui, sed patiar & tacebo, ne me infametis & adigatis ad mortem. Fortè Susanna id nesciebat, vel non cogitabat: sic enim honestæ castæque virgines putant se esse reas, seque consentire lenonibus, si non clamore, manibus, totisque viribus resistant. Potuisset Susanna in tanto periculo infamiae & mortis negativè se habere, & permittere in se eorum libidinem, modò interno actu in eam non consensisset, sed eam detestata & execrata fuisset, quia majus est bonum vita & fama, quàm pudicitia, undè hanc pro illa exponere licet. Iam Propositionem Conventus Generalis Cleri Gallicani a. MDCC. tanquàm temerariam, scandalosam, castarum aurium offensivam, erroneam, & Legi Dei contrariam proscripsit, & meritò quidem, quia Lex Dei c. 22. v. 23. & seq. lib. Deuteronomii jubet, ut puella, quæ non clamaverit, cum posset, ad implorandum domesticorum aut vicinorum auxilium contra violenti ipsius pudicitiae aggressorem, lapidibus unâ cum eo, qui eam constupravit, obruatur. Et Sanctus Ambrosius lib. de Lapsu virginis consecratae c. 3. his verbis excusationem illius virginis, Deo sacræ, quæ à quodam adolescente fuerat deflorata, refellit: *Sed dicis: Nolui hoc malum, violentiam passa sum: Respondet tibi forissima illa Susanna, cujus tu nomen fallaciter bajulas: Ego inter duos utique Judices populi, sola inter sylvas paradisi constituta, vinci non potui, quia nec volui. Tu ab ineptissimo adolescente, & in media civitate quomodò vim potuisti perferre, nisi quia ultrò vitari voluisti? Quis obluccationes sensit? Sed satis haec dictum sit de Susannæ Historia, quæ licet ab aliquot antiquis Sanctis Patribus, & Scriptoribus Ecclesiasticis, atque aliquibus Ecclesiis non fuerit olim tanquàm sacra & canonica recepta, adeòque non extiterit in primo Scripturarum Sacrarum Canone, constat attamen, Historiam Susannæ ab Ecclesiarum parte maxima, & majoris auctoritatis, doctissimisque Patribus tanquàm sacram ac divinam fuisse habitam, & ut talem, post solemnem Ecclesiæ definitionem, in Ecclesia Catholica recipi,**

id

id est, ut partem libri Danielis eodem spiritu dictatam, & in eadem canonicæ auctoritatis arcè positam ac cætera, quæ in sacro Danielis libro narrantur. Extabat etiam olim in antiquis Codicibus Hebræis hæc Susannæ Historia, quam postea Judæi, teste Origene in Epistola ad Julium Africanum, eraserunt, deleverunt, expunxerunt.

D. In quo sita est Historia Beli, quæ, sicut antea observasti, describitur in libro Danielis post Historiam Susannæ?

M. Historia Beli describitur cap. 14. libri Danielis, eique annectitur altera Historia, seu Draconis, quem Babylonii, ceterum Numen, colebant, quemque Daniel interfecit. Incipiam autem ab Historia Beli, quam cultissimus Scriptor Sulpitius Severus lib. 2. Historiæ Sacræ narrat his verbis: "Erat, inquit, eâ tempestate apud Babylonios Beli ex ære simulacrum, quod superstitione hominum consecratum Cyrus quoque (qui Monarchiam Perficam Babylone instituit) adorare erat solitus, antistitum ejus dolo illusus, qui vesci effigiem illam atque potare affirmabant; cum diurnam pensationem, quæ Idolo inferbatur, clam ipsi absumerent. Igitur Cyrus, cum Daniele familiaritèr uteretur, quærit ab eo, cur simulacrum non adoraret, cum manifestum viventis Dei esset indicium, absumptis ea, quæ inferebantur? Daniel, ridens hominis errorem, negat id posse fieri, ut æs illud, id est, bruta materies, cibo uteretur, aut potu. Accessit ergo Rex Sacerdotes, qui septuaginta erant, adhibitoque eos terrore increpavit, quis impensa consumeret, cum Daniel, vir prudentiâ insignis, minimè id ab infensibili simulacro posse fieri contendere. Tùm illi, confisi parato dolo, inferri impensa & obsignari à Rege Templi deposcunt, ut, nisi omnia postero die absumpta deprehenderentur, morte pænas persolverent; dum eadem conditio Danieli maneret. Itaque signo Regis Templum obsignatur, cum prius Daniel, Sacerdotibus inficis, pavimentum cinere aspersisset, ut introeuntium occultos aditus vestigia prodarent. Igitur postero die Rex Templum ingressus, animadvertit absumpta, quæ Idolo apponi jusserat. Tùm Daniel occultam fraudem vestigiis prodentibus referat, Sacerdotes cum uxoribus & filiis subfosso foramine ingressos; ea, quæ Idolo apposita fuerant, devorasse. Ita omnes jussu Regis interfecti, Templum ac simulacrum

Danieli in potestatem datum, atque ejus arbitrio dirutum. Hoc modo se habuit Beli Historia, ad quam Scriptura Sacra eodem in capite decimo quarto libri Danielis aliam adjungit Historiam, seu Draconis, quem adorabant Babylonii, quemque Daniel, injectâ in os massâ, ex pice, adipe & pilis compactâ, interfecit, & eam ob causam in lacum leonum conjectus est, ubi sex dierum spatio illæsus mansit, eumque ibidem Habacuc, ex Judæa in Babylonem ab Angelo translatus, prandio, quod melloribus paraverat, recreavit. Septimo die, postquam Daniel in lacum leonum fuerat projectus, Rex Cyrus, qui tùm Babylonicum potiebatur Imperio, illuc venit, vidensque Danielem in medio leonum tranquillè sedentem, admiratione defixus exclamavit: *Magnus es Domine, Deus Danielis.* Indè Rex saluum & incolumem Danielem eduxit, & illos, qui ei insidias struxerant, in eadem fossam conjici imperavit, qui, ad spectante Rege, confestim à leonibus discerpti ac devorati sunt. Obiter tamen advertere debes, Danielem bis in lacum, seu fossam leonum, fuisse immisus. Primò fuit in fossam leonum missus tempore Darii Medi, Babyloniorum Regis, eò quod, contra ejusdem Regis Mandatum, Deum precatus fuisset, & tunc in fossa leonum unâ tantum nocte mansit reclusus, sicut dicitur cap. 5. v. 21. libri Danielis. Deindè, Daniel in lacum leonum denuò missus fuit à Cyro, Persarum Rege, qui Babylonicum obtinuit Imperium, & tunc in fossa leonum per sex dies integros stetit Daniel, sicut legitur cap. 14. libri Danielis. Advertere etiam debes, Historias Beli, & Draconis, perindè ac Historiam Susannæ, desiderari quidem in Codicibus Hebræis, nec extare in primo Sacrarum Scripturarum Canone, quem antiqui Sancti Patres texuerunt, illas tamen reperiri in nostra Scripturæ Sacræ Vulgatæ Versione, quæ à Concilio Tridentino fuit declarata authentica, & in Versione LXX, Interpretum, in Versione Theodotionis, & in aliis vetustissimis Versionibus Græcis. Quod fit, ut illæ Historiæ sacræ ac divinæ polleant auctoritate. Nec enim ullo pacto credibile est, providentiam divinam permisisse unquam, ut Ecclesia Catholica ejusmodi Historias, si veræ, & à Spiritu Sancto dictatæ non essent, approbaret, & reciperet tanquàm divinas revelationes in Editione vulgatâ, quâ nunc ubique terrarum utitur. Sed de Historiis Beli, & Draconis, quæ apertè produnt res præclarè gestas Danielis, sat dictum sit. De

fomniis verò Nabuchodonozoris, & Balthazaris, Babyloniorum Regum, quæ sapientissimè interpretatus est Daniel, cum jam in superiori Colloquio dixerim, non est quod plura hic addam. Paululum tamen hic immorabor in tribus confutandis erroribus, in quorum primo versantur *Judæi*, qui negant *Danielem* fuisse Prophetam eo potissimum nomine, quod *Daniel* non Prophetico, sed Aulico more vixerit. Sed, quis non videat, frivolam hanc esse planèque nugatoriam rationem. vixit quidem in Aula *Daniel*, vitæ tamen sanctimoniam cæteris Prophetis impar non fuit, orationibus, vigiliis, jejuniis, gloriæ divinæ, salutis animarum zelo, constantiâ in adversis, rerum terrenarum contemptu, nemini Prophetarum inferior. Præterea, numquid, amabo, *Samuel*, & *David* in Aula fuerunt? Et tamen illos Prophetas esse non inficias eunt *Judæi*. Denique, *Daniel* res futuras clarè & distinctè prænovit, ac prædixit, futuras videlicet rerum conversiones, Imperiorum interitus, Christi adventum, mortem, & Regnum æternum prænuñciavit, temporibus etiam accuratè notatis, quibus Vaticinia sua exitum habitura essent, eorumque veritatem eventus Sole clariùs comprobavit. Nemo itaque sanæ mentis negare potest, *Danielem* fuisse verè & propriè Prophetam. Alter error est *Porphyrii*, Philosophi Ethnici, qui in duodecimo libro ex quindecim libris, quos adversus Christianos scripturavit, negat, *Danielem* esse auctorem illius libri, qui ejus nomine inscriptus est, per tenditque hunc librum editum fuisse in Judæa *Antiochi Epiphani*s, Regis Syriæ, temporibus, à quodam Scriptore, qui non tam futura prædixit, quam narravit præterita. Sed hic impij Philosophi error facile convellitur. Primò, quia *Daniel* sæpiùs in libro, qui ejus insignitur nomine, loquitur in propria persona, scilicet cap. 7. v. 2. *Videbam in visione mea nocte*. Et cap. 8. v. 26. *Et ego Daniel langui*. Et cap. 12. v. 4. *Et vidi ego Daniel*. Deinde, Christus Dominus *Matthæi* cap. 24. v. 15. disertè testatur, librum *Danielis* nomine inscriptum, germanum esse ipsius foetum, dicens: *Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto &c.* Denique, *Danielem*, Prophetam, esse auctorem hujus libri, qui ejus nomen præfert, palam evincit perpetua, sibi que semper constans Synagogæ *Judæorū*, & Catholice Ecclesiæ traditio, quam adversus *Porphyrium*, teste *S. Hieronymo* in Proæ-

mio Commentariorum, strenuè defenderunt *Methodius*, *Apollinarius*, & *Eusebius*, Episcopus Cæsariensis. Quæ certè sufficere debeat non solum ad impium *Porphyrium* confutandum, verum etiam ad refellendos duos recentiores Scriptores, sua temeritate & impietate notos, quorum primus, scilicet *Hobbesius*, Anglus, cap. 33. libri *Leviathan* asserit, certò sciri haud posse, an ipse *Daniel* Vaticinia sua litteris mandaverit. Alter verò, seu *Benedictus Spinoza* in Tractatu *Theologico-Politico* ariolatur, librum *Danielis* saltem quoad priora septem capita, editum fuisse post instauratum à *Juda Machabæo* Templi Hierosolymitani cultum. Tertius denique error est Hæreticorū nostri temporis, qui non solum *Susanna*, *Beli*, & *Draconis* Historias, tanquam à Græculo quodam Scriptore de industria confictas explodunt, sed etiam velut apocryphū rejiciunt Canticum *Benedicite*, quod tres pueri *Sidrach*, *Misach*, & *Abdenago*, jussu *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, in ardentem fornacem coniecti decantarent, sicut legitur cap. 3. libri *Danielis*. Ajunt quippè Hæretici, Canticum istud non reperiri in Codicibus Hebræis, & verosimile non esse, tres illos pueros Hebræos tantum otii habuisse, ut in Camino ignis versibus luderent, & omnes Dei creaturas ad concinendas DEI laudes provocarent. Sed hæc inepta Hæreticorum facile exsufflatur dubitatio. Quamvis enim istud Canticum *Benedicite &c.* non extet in Codicibus Hebræis, integrum tamen reperitur in Versione Græca *Theodotionis*, & in Versione Vulgata, quam Ecclesia Catholica in Concilio Tridentino authenticam declaravit. Creditu etiam facile est, Deum, qui, ad manifestandam omnipotentiam suam, tres illos pueros à flammis illæfos ac immunes voluit servare, virtutem itidem eis contulisse ad certatim excitandas in hoc Canticum omnes creaturas, ut divinas laudes ordinatim decantarent. Apage itaque hunc Hæreticorum errorem, qui, excussio omni obedientiæ jugo, solemni Ecclesiæ judicio perveraciter parere detrectant contra Oraculum Christi Domini, dicentis cap. 18 v. 17. *Matthæi*: *Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.*

D. Cum *Daniel*, *Sufannæ* vindex, Prophetiæ dono fuerit insignis, lubenti animo auscultabo illustriora, quæ fudit, Oracula.

M. Præcipuus *Danielis* Prophetæ, in eo, quem edidit, libro, scopus est futurum Christi Regnum describere. Licet enim

enim in sex prioribus sui libri capitibus Historiam texat *Nabuchodonozoris*, Babyloniorum Regis, usque ad eversum per Medos & Persas Babylonicum Imperium, multaque narret de quatuor Monarchiarum vicissitudine, attamen ea, quam Prophetam *Daniel* describit, destructio quatuor Orbis Monarchiarū, putà Chaldæorum, deinde Medorum, & Persarum, postmodum *Alexandri Magni* & Græcorum, postremò Romanorum, eò pertinet, ut intelligamus omnia ista Imperia finem aliquando habitura, & solum Christi Regnum fore æternum ac nunquam periturum. Sic enim cap. 2. loquitur *Daniel*: *In diebus autem Regnorum illorum suscitabit Deus Cæli Regnum, quod in æternum non dissipabitur, & Regnum ejus alteri populo non tradetur; comminuet autem & consumet universa Regna hæc, & ipsum stabit in æternum. Secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus, & comminuit testam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum &c.* Hoc *Danielis* vaticinium *S. Hieronymus* luculento isto illustrat commentario: *In fine autem horum omnium Regnorum, abscissus est lapis Dominus atque Salvator, sine manibus, id est, absque coitu, & humano semine, de utero virginali, & contritis omnibus Regnis, factus est mons magnus, & implevit universam terram.* Confirmat *Propheta Daniel* perpetuam Christi Domini, quem cap. 9. nomine *filius hominis* designat, durationem Regni, dicens: *Et ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniens, & usque ad antiquam dierum pervenit, & dedit ei potestatem, & honorem, & Regnum, & omnes populi Tribus, & linguæ ipsi servient. potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur, & Regnum ejus non corrumpetur.* Denique, *Propheta Daniel* cap. 9. prædicit, universum genus humanum per Christum, verum Messiam liberatum iri à peccatis suis post hebdomades septuaginta, quibus adventum, vitam, & mortem Messiæ ita circumscribit, tamque clarè prænuñciat, ut res non futuras, sed tanquam jam gestas oculis subicere videatur. Sic enim habet *Danielis* vaticinium: *Septuaginta hebdomades abbreviate sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio, & Prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum.* Scito ergo &, animadvertite: *ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Hierusalem, usque ad Christum du-*

cem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt, & rursum ædificabitur platea, & muri in angustia temporum Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium, & erit in Templo abominatio desolationis, & usque in consummationem & finem perseverabit desolatio. In hoc porrò *Danielis* vaticinio accuratè notantur circumstantiæ, quæ in solum Jesum Christum quadrare possunt. Is enim venturus prænuñciatur, in cujus adventu cessabunt visiones & Prophetiæ, certum autem est, Prophetas à tempore adventus Christi omnino in Synagoga cessasse, sicut ipsimet *Judæi* vel invicifitentur. Is rursus prænuñciatur venturus, quo semel occiso, civitas Hierusalem, & Sanctuarium dissipari debebant. At, utrumque, mortuo Christo, dissipatum esse sub Imperatoribus Romanis *Vespasiano*, & *Tito* inficiari haud possunt *Judæi*. Is etiam prædicitur venturus, quo mortuo, deficiet hostia & Sacrificium. At, utrumque jam defecisse, velint nolint, experiuntur *Judæi*, qui everso Templo Salomonico, seu Hierosolymitano, in quo solo, juxta Legem Mosaicam, Sacrificia peragere poterant, nullum amplius queunt offerre Sacrificium. Is denique hoc *Danielis* vaticinio prænuñciatur venturus, quo mortuo, futura erat in Templo abominatio desolationis usque ad consummationem & finem duratura. At, id suis oculis usurpant *Judæi*, quippe qui à tempore, quo Templum Hierosolymitanum solo æquatum est, sunt omnibus nationibus exosi, hæc illac dispersi, abjecti, miseri, extorres, sine Patria, sine Principe, sine Sacerdote, sine Templo, sine Sacrificio, sicut in Colloquiis nostris in Historiam quintæ Mundi Ætatis fusiùs ostendimus. Hoc igitur *Danielis* vaticinium rectè collimare in Christum Dominum verum Messiam, tam certum est, quam quod maximè.

D. Quid sibi volunt istæ septuaginta hebdomades, quibus, ut ais, *Daniel*, *Propheta*, adventum, vitam, & mortem Messiæ circumscripsit?

M. Convenit inter omnes Chronologos, hebdomades, de quibus cap. 9. sermonem habet *Daniel*, non esse hebdomades dierum, aut mensium, aut decenniorum, aut Jubilæorum, aut sæculorum, sed esse hebdomades annorum, juxta morem numerandi Hebræorum. Dicitur enim cap. 25. lib. *Levitici*: *Numerabis quoque tibi septem hebdomades annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt*

faciant quadraginta novem annos. Omnes itaque Christiani Chronologi, & inter Judæos R. *Aben Ezra*, R. *Abarbanel*, aliique periti Rabbini, hunc *Danielis* locum explicantes, ultrò consentiunt, hebdomades, quarum Propheta *Daniel* cap. 9. meminit, esse Hebdomades añorum, subindeque septuaginta hebdomades simul collectas conficere numerum quadringentorum & nonaginta annorum.

D. Si septuaginta hebdomades, quibus Propheta *Daniel* adventum, vitam, & mortem Messiae circumscripsit, simul collectae efficiant dumtaxat numerum quadringentorum nonaginta annorum, non est dubium, quin istud *Danielis* de LXX. hebdomadibus vaticiniū jam pridem sum habuerit exitum, adeoque frustra Judæi venturum adhuc præstolentur Messiam. Nec enim adeo vecordes existimo esse Judæos, ut dicant, septuaginta illas hebdomades, Prophetæ *Danieli* revelatas, quæ numerum dumtaxat quadringentorum & nonaginta annorum efficiunt, nec nostro quidem effluxisse sæculo, quo bis mille ducentos septuaginta & amplius annos ab eo *Danielis* vaticinio numeramus. Sed dicas, obsecro te, quandōnam septuaginta illæ *Danielis* hebdomades duxerint exordium?

M. In præfigendo exordio septuaginta *Danielis* hebdomadam variæ circumferuntur eruditorum opiniones. S. *Hieronymus* jam tum suo sæculo octo recenset opiniones. Sed *Benedictus Pererius* quindecim enumerat, eisque adjicit decimam sextam opinionem, quam ipse probabiliorē putat. Tam variarum ac inter sese discrepantium opinionum examen operosum nimis ac molestum esset. Quamobrem, ab illis discutendis ac refellendis in præsentia supersedebō, maxime cum eā de re plura jam dixerim in Paragrapho primo Dissertationis XV. Tractatus, quem edidi, *De mysteriis & annis Jesu Christi, Servatoris nostri*. Sed ne jejunum te omnino dimittam, breviter hic proponam eam, quæ mihi magis probatur, sententiam, quamque in prædicto Paragrapho multis argumentis adstruere studui. Antequam tamen mentem meam circa exordium & finem LXX. *Danielis* hebdomadam aperiā, tria velim accuratè observes, ex quorum notitia pendet plena hujusce difficultatis dilucidatio. In primis, præstat ut observes, quatuor à Regibus Persarum data esse Edicta in gratiā Judæorum. Primum Edictum Judæis datum est à Rege *Cyro*, qui laxavit captivitatem Babylonicam, sicut legitur cap. 1.

lib. 1. *Esdrae*. Alterum Edictum Judæis concessum est à Dario Hytaspis filio, Persarum Rege, ut legitur cap. 6. lib. 1. *Esdrae*. Tertium Edictum Judæis indultum est ab *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege, anno ipsius Regni septimo, ut refert *Esdra* cap. 7. lib. 1. Postremum Edictum in gratiam Judæorum dedit idem Rex *Artaxerxes Longimanus* anno vigesimo Regni sui, sicut scriptum legimus cap. 2. lib. 1. *Esdrae*. Cum igitur Propheta *Daniel* asserat, initium LXX. harum hebdomadam ducendum esse ab exitu sermonis, id est, ab illo Edicto, quo Judæis permitienda erat potestas iterum ædificandi mœnia & plateas urbis Hierusalem, hinc quærent Theologi, sacrae Chronologiæ periti, à quo Edicto, ex his quatuor mox à me memoratis, & à Regibus Persarum in gratiam Judæorum concessis, petendum sit exordium LXX. *Danielis* hebdomadam. Benè multi perdocti recentiores Scriptorum initium LXX. *Danielis* hebdomadam arcessendum esse autumant ab illo Edicto, quod Rex Persarum *Artaxerxes Longimanus* in gratiam Judæorum concessit anno vigesimo Regni sui, quia, inquit, in illo Regio Edicto diserta & expressa fit mentio de potestate concessa Judæis reædificandi muros, & plateas urbis Hierusalem. At, ipse, habitā ratione Chronologiæ, quæ cum ista recentiorum Scriptorum sententia conciliari minimè potest, sicut mox evincam, probabilius cum aliis viris eruditis censeo, septuaginta *Danielis* hebdomades habuisse initium à promulgatione illius Edicti, quod *Artaxerxes Longimanus*, Persarum Rex, concessit Judæis anno septimo Regni sui. At enim, quamvis in hoc Edicto, quod Rex *Artaxerxes Longimanus* anno septimo Regni sui concessit Judæis, non fiat aperta, expressa, & explicita mentio de facultate instaurandi mœnia & plateas urbis Hierusalem, prædicta tamen facultas cingendi mœnibus Hierosolymorum urbem in isto Regio Edicto implicite sat superque continetur. Legimus quippè cap. 7. lib. primi *Esdrae*, Regem *Artaxerxem Longimanum* dedisse anno septimo Regni sui *Esdrae* omnem petitionem ejus: *Ipse Esdras ascendit de Babylone Et dedit ei Rex, secundum manum Domini Dei ejus super eum, omnem petitionem ejus. Quis autem credat, Esdram ab illo Persarum Rege Artaxerxe Longimano non postulasse & impetrasse facultatem instaurandi mœnia Hierusalem? Fateor tamen ultrò, hanc facultatem reædificandi muros Hierusalem, quam Esdras*

anno

anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* obtinuit, non fuisse executioni mandatum, quia Samaritani, aliique infensissimi Judæorum hostes, ægrè admodum ferentes, quòd Judæi Hierosolymorum urbem muris cingerent, facta conspiratione in arma ruerunt, eosque, ad mœnium urbis reparationem se accingentes, sive aperto Marte, sive clandestinis molitionibus inturbant. Quò factum est, ut Judæi coacti fuerint aliud Edictum à Rege *Artaxerxe Longimano* (anno scilicet Regni ejus vigesimo) postulare, quò Persarum Rex disertis & expressis verbis confirmaret potestatem reædificandi muros Hierusalem, quam ipsis jam anno Regni sui septimo indulserat, sed verbis non ita apertis & expressis.

Præterea, observare debes, seu potius in tuam revocare memoriam ea, quæ in superiori Colloquio diximus, videlicet *Artaxerxem Longimanum*, Persarum Regem, coepisse dumtaxat, post mortem patris sui *Xerxis*, regnare, hoc est, anno 1. Olympiadis septuagesimæ nonæ, seu anno periodi Julianæ 4250. ante Æram vulgarem, seu Christianam 463. Quò fit, ut annus septimus Regni *Artaxerxis Longimani* incidere in annum tertium Olympiadis octogesimæ, seu in annum Periodi Julianæ 4256. & ante Æram vulgarem, seu Christianam 457.

Postremò, advertere debes, annum primum Æræ vulgares, seu Christianæ, quæ initium ducit à vulgari natalitio Christi Domini, concurrere cum anno periodi Julianæ 4714. Quamvis enim periti Chronologi de anno proprii & veri natalitii Christi inter se digladiantur, apud illos tamen in confesso est, annum natalitii vulgares Christi (juxta Æram vulgarem, seu Christianam, cujus auctor est *Dionysius Exiguus*) connecti debere cum anno periodi Julianæ 4713. adeò ut primus annus Æræ vulgares, seu Christianæ, coeperit Calendis mensis Januarii anni periodi Julianæ 4714. In hoc, inquam, consentiunt omnes Chronologi periti, sicut copiosè ostendi in Tractatu *De mysteriis & annis Christi* Dissertatione sexta *De anno proprii Natalis Christi*.

His præmissis observationibus, nunc hac unicā, sed invictā ratione demonstrato, initium LXX. *Danielis* hebdomadam putandum esse ab anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani*. Christus, juxta Prophetæ *Danielis* vaticinium, occidi debuit in medio hebdomadis

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

septuagesimæ, hoc est, anno quadringentesimo octogesimo sexto ab exordio LXX. *Danielis* hebdomadam, atqui ab anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad obitum Christi effluerunt anni quadringenti octuaginta sex; ab anno itaque septimo Regni *Artaxerxis Longimani* peti debet initium LXX. *Danielis* hebdomadam; Minorem propositionem, in qua vertitur totius difficultatis cardo, sic probò: Annus septimus Regni *Artaxerxis Longimani* concurrat, sicut mox diximus, cum anno periodi Julianæ 4256. seu cum anno ante Æram, dictam vulgarem, aut Christianam, quadringentesimo quinquagesimo septimo. Ab hoc igitur anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad Æræ vulgares, seu Christianæ annum primum, qui, sicut fatentur omnes Chronologi periti, connecti debet cum anno periodi Julianæ quater millesimo septingentesimo decimo quarto, effluerunt anni 457. quibus si addas annos viginti novem Æræ vulgares, seu Christianæ (Christus enim, ut latè ostendi in Tractatu *De mysteriis & annis Christi*, Parag. 2. Dissertationis 15. mortuus est anno Æræ vulgares, seu Christianæ, vigesimo nono) comperies, ab anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad obitum Christi Domini interfluxisse annos 486 ac subinde Christum occisum fuisse in medio hebdomadis septuagesimæ, sicut prædictum est à *Danielle* Propheta. Porro, semel fixo ac constituto septuaginta *Danielis* hebdomadam initio, proclive est earum finem atque exitum stabilire. Nam LXX. *Danielis* hebdomades efficiunt, ut jam diximus, annos quadringentos nonaginta. Cum ergò ab anno septimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad mortem Christi, elapsi fuerint anni 486. manifestò consequitur, LXX. *Danielis* hebdomades quadriennio post mortem Christi Domini finem, exitumque habuisse. In hac sententia de exordio & fine LXX. *Danielis* hebdomadam, quam ambabus manibus amplector, omnia sibi optimè coherent. At, sententia eorum, qui LXX. *Danielis* hebdomadam exordium repetunt ab anno vigesimo Regis *Artaxerxis Longimani*, insuperabiles habet difficultates, cumque illius sententiæ assertores nullo pacto ostendere possint, effluxisse ab anno vigesimo Regni *Artaxerxis Longimani* usque ad obitum Christi annos 486. sed solum annos 477. coguntur asserere primò, annos Regni *Artaxerxis Longimani* putari non debere post mortem patris sui *Xerxis*, sed

Q

illos

illos numerandos esse ab año duodecimo Regni ipsius patris *Xerxis*, qui hoc anno, ut inquit, filium suum *Artaxerxem Longimanum* ad Regni consortium adscivit. Sed hoc oppidò falsum est, quia, sicut in superiori Colloquio ostendimus, fictitia planè est hæc Regni *Artaxerxis Longimani* cum patre suo *Xerxe* communio, & tantum post mortem patris sui regnare cæpit *Artaxerxes Longimanus*. Secundò ejusdem sententiæ defensores coguntur annos solares hebdomadam septuaginta *Danielis* contrahere in annos lunares, in quibus nullus reperitur mensis embolimus, seu intercalaris, quique subinde breviores sunt annis solaribus. Sed huic inani effugio omnem aditum præclusimus in Paragrapho primo, Dissertationis 17. Tractatùs *De Mysteriis & annis Christi*, ubi commonstravimus, hujusmodi hebdomades annorum lunarium, quales sunt apud Arabes, sine mense embolimo, seu intercalari, nunquam in usu fuisse apud Hebræos, quibus solenne semper fuit, ad lunarem annum civilem, quo utebantur, solari año coæquandum, intercalare, more Græcorum, quolibet biennio, vel triennio mensem, vel quolibet octennio tres menses embolimos, seu intercalares, adjicere, sicut testatur *Julius Africanus* tum apud *Eusebium* Episcopum Cæsariensem, lib. 8. *Demonstrationis Evangelicæ*, tum apud *S. Hieronymum* in c. 9. libri *Danielis*, & apud *Georgium Syncellum* in sua Chronographia, idque à *Moyse* temporibus apud Hebræos usitatum fuisse tradit *Aben Esra*, inter Rabbinos doctissimus. Sed sat hætenùs dictum sit de rebus præclare gestis, & de vaticiniis *Danielis*, qui sicut legitur cap. 1. v. 21. & cap. 6. v. 28. libri *Danielis*, vixit usque ad annum primum Regis *Cyri*, Persæ, à quo laxata est captivitas Babylonica.

D. Perspicua sunt isthæc, quæ protulisti, *Danielis* vaticinia, & in Jesum Christum, verum Messiam, optimè competunt. Age nunc, & continenti ordine trium Prophetarum Minorum *Aggæi*, *Zachariæ*, & *Malachiæ*, qui post captivitatem Babyloniam res futuras prædixerunt, & de quibus in præsentis nostro Colloquio dicturum te, ut benè memini, spondidisti, gesta ac præcipua percense vaticinia.

M. Incipiam ab *Aggæo*, qui inter Prophetas Minores decimus est, & cujus extat insigne de Jesu Christo vaticinium, quod quidem ut clariùs intelligas, rem altiùs repetam, paucisque exponam, ut argumenti, quod inde Christiani adver-

sus Judæos eliciunt, vim faciliùs perspicere possis. Eversâ primitùs Hierosolymorum urbe, dirutoque *Salomonis* augustissimo Templo, Judæos captivos in Babylonem deportaverat Rex *Nabuchodonozor*. Annos septuaginta perduravit hæc Judæorum captivitas, quibus demùm exactis, Judæi à *Cyro*, Persarum Rege, libertate donati sunt, veniamque instaurandi Templi obtinuerunt. In hanc operam potissimum intenderunt *Zorobabel*, filius *Salathiel*, & *Jesus*, filius *Josedech*, & hanc novam Templi Hierosolymitani fabricam anno secundo *Darii Hystaspis* filii, Persarum Regis, absolverunt, sicut in superiori Colloquio ostendimus. Verùm, quia hæc instaurati Templi Hierosolymitani moles, seu structura esset amplitudine, ornatu & decore, pompâ, majestate, & magnificentiâ longè inferior priori Templo Hierosolymitano, à Rege *Salomone* extructo, Judæi, qui levem aliquam pristini Templi Salomonici memoriam retinebant, ad aspectum istius instaurati Templi à lacrymis abstinere hæud poterant. Lacymantem populum solatus est Deus Optimus Maximus, instaurati hujus Templi prærogativas, quibus prius Templum Salomonicum superaret, commendando ac celebrando his verbis quæ leguntur cap. 2. v. 7. & frequentibus libri *Aggæi* Prophetæ: *Adhuc modicum est, & commovebo caelum, terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloriâ, dicit Dominus exercituum Magna erit gloria domus istius novissimæ, plusquam primæ, dicit Dominus exercituum, & in loco isto dabo pacem.* Hoc Dei Oraculum, prolatum per *Aggæum*, Prophetam, fuit in Christo omni parte adimpletum. Ipse quippe est *desideratus cunctis gentibus*, quem Patriarcha *Jacob* cap. 49. libri *Genesis* prædixit, fore *expectationem Gentium*. Ipse hoc secundum Templum Hierosolymitanum (antequam à Romanis sub *Vespasiano*, & *Tito*, Imperatoribus, everteretur, præsentiam suâ, miraculis, adhortamentis, orationibus illustravit, & consecravit, eique majorem gloriam, eâ, quam habebat prius Templum Salomonicum, conciliavit, quia Christus est Rex Regum, & *Salomone* major. Ipse denique Christus in hoc secundo Templo Hierosolymitano salutarem animarum pacem, reconciliato hominibus Deo, fidelibus dedit, qui idèd in Sacris Litteris appellatur *Princeps pacis*, & *pax nostra*. Hæc siquidem pax, quam Deus per *Aggæum*, Pro-

phetam, daturum se in isto secundo Templo Hierosolymitano promisit, debebat esse tantum spiritualis, nec intelligi potest de pace temporali, cum certum sit, hoc secundum Templum Hierosolymitanum creberrimis bellis fuisse appetitum ab *Antiocho*, *Seleuco*, *Pompejo*, & ab Imperatoribus Romanis, *Cajo*, qui illud sacrilegè Idolis, & suo præsertim simulacro dehonestare, ac prophanare præsumpsit; & à *Vespasiano* ac *Tito*, qui in illud ferocitè exarserunt, ac tandem post multas horrendas calamitates, quas *Josephus*, Hebræus, lib. 7. *De Bello Judaico* cap. 16. accuratè describit, illud solo æquarunt. Has itaque omnes istius vaticinii Prophetæ *Aggæi* circumstantias, si abdicatis, ut par est, præjudiciis, expendere hæud graventur Judæi, fateri cogentur, Jesum Christum, qui secundum illud Templum Hierosolymitanum, à *Zorobabele* restitutum, præsentiam suâ decoravit, illustravit, consecravit, verum esse Messiam; vel, si perfrictâ fronte id inficientur, compellentur, velint nolint, dicere, hoc Prophetæ *Aggæi* vaticinium necdum impletum esse, nec unquam impletum iri, cum istud secundum Templum Hierosolymitanum, à *Zorobabele* instauratum, penitens à Romanis sub Imperatoribus *Vespasiano*, & *Tito*, fuerit excisum, nec unquam ampliùs instaurabitur, sicut in Colloquiis nostris in historiam quintæ Mundi Ætatis ex Prophetarum Oraculis evicimus.

D. Nunc profectò argumenti, quod ex isto Prophetæ *Aggæi* vaticinio adversus Judæos eruunt Christiani, vim perspicere exploratamque habeo. Etenim *Aggæus* clarè prædixit, venturum intrâ breve tempus *desideratum cunctis Gentibus*, id est, Messiam à Deo promissum, eumque secundum Hierosolymitanum Templum, à *Zorobabele*, post solutam captivitatem Babyloniam, instauratum, gloriâ impleturum. Venit autem Jesus Christus, dum adhuc staret secundum istud Templum Hierosolymitanum, illudque præsentiam suâ, miraculis & doctrinâ cohonestavit, nec ampliùs extat prædictum Templum Hierosolymitanum, quod à Romanis paulò post mortem Christi ab imis fundamentis eversum est absque ulla spe futuræ aliquid istius instaurationis. Christus itaque verus est Messias, utpotè qui Mundo illuxit, eâ temporis periodo, quâ venturum Messiam prædixit *Aggæus* Prophetâ. Hoc certè Christianorum argumentum jugulum Judæorum petit, cui

Graveſon Hiſt. Eccl. V. T. Tom. III.

solvendo miseri illi homines, quamvis in omne latus sese vertant, semper impares erunt. Sed veniamus, si placet, ad vaticinia *Zachariæ*, qui non secus ac Prophetâ *Aggæus*, post laxatam captivitatem Babyloniam, in Republica Judæorum futura prædixit.

M. Prophetâ *Zacharias*, filius *Bavachia*, filii *Addo*, qui inter Prophetas Minores undecimum obtinet locum, vaticinatus est post captivitatem Babyloniam, ideòque *Jesum Josedech*, Sacerdotem Magnum, & *Zorobabelem*, quos sub symbolo duarum olivarum designat, ad fabricam Templi Hierosolymitani quamprimùm absolvendam vehementer adhortatur. Visiones sibi objectas exponens, sub figuris quatuor quadrigarum, & quatuor ventorum, repræsentat quatuor Monarchias, quas Prophetâ *Daniel* prospexerat, & quæ per consequentes ætates sibi ordine successerunt, seque mutuo everterunt, videlicet Monarchias Babyloniam, Persicam, Græcam, & Romanam, sub qua postrema nasciturus erat Christus, cujus Vitam, & Passionem, instar Evangelistæ, describit idem Prophetâ. Ad Christum enim primò pertinet istud, quod cap. 2. Prophetiæ *Zachariæ* legitur vaticinium: *Lauda, & letare filia Sion, quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus, & applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui, & scies, quia Dominus Exercituum misit me ad te.* Hoc vaticinium mirè convenit Christo, qui verus Deus ac Dei filius, à Deo Patre in mundum missus est, factusque homo, stetit medius nostrum, & habitavit in nobis; cujus etiam incarnationis fructus fuit conversio Gentium plurimarum ad Dominum. Præterea, insignis itidèd est ejusdem Prophetæ de Christo, seu de illius triumphali ingressu Hierosolymam prædictio, quæ cap. 9. Prophetiæ *Zachariæ* legitur, his verbis concepta: *Exulta satis filia Sion, jubila filia Hierusalem: Ecce Rex tuus venit tibi justus & salvator. Ipse pauper, & ascendens super asinum, & super pullum filium asinæ &c.* Quod certè vaticinium de Messia à Judæis intellectum, nulli aptari potest nisi uni Christo. Ille quippe fedit super asinam, cum triumphantis more, sed in habitu pauperis, Hierosolymorum urbem ingressus est, ut videre est apud Sacros Evangelistas, *Matt. c. 21. & Joan. c. 12.* Tertio, ad Christum quoque spectat istud vaticinium, quod extat in eodem cap. 9.

Q 2

Zacha-

Zachariae Prophetæ: *Tu quoque in sanguine Testamenti tui emisisti vinctos de lacu, in quo non est aqua.* Christus enim in triduo mortis suæ descendit ad Inferos, ubi Patriarchæ, Prophetæ, & alii iusti Veteris Testamenti tenebantur conclusi, donec per Passionem Christi referato cælo, conscenderunt in cælum cum Christo, qui *solutis doloribus inferni, & expoliatis Principatus & Potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.* Quarto, venditionem Christi, cujus pretio ager figuli emptus est, idem Propheta *Zacharias* cap. 10. v. 12. & 13. suæ Prophetiæ clarissime prædicit his verbis: *Et appendebunt mercedem meam triginta argenteos, & dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appetiatus sum ab eis, & tuli triginta argenteos, & projecit in domum Domini ad statuarium.* Quæ omnia (ut videre est c. 27. Evangelistæ *Matthæi*) in Christo, Servatore nostro, ita impleta sunt, ut Prophetam *Zachariam* potius Historiam descripsisse, quam rem futuram prædixisse videatur. Postremo, *Zacharias*, Propheta, Spiritus Sancti missionem, Christi Jesu crucifixionem & plagas, dispersionem Discipulorum, Idolorum everisionem, & Dæmoniorum exterminationem, ita clarè vaticinatur, ut nullus sit, nisi excæcatus Judæus, qui ejusmodi prædictiones, eventu, sole meridiano coruscantè clariori, in Christo Jesu fuisse adimpletas, ultrò non fateatur. Hæc siquidem cap. 12. v. 10. & seq. nomine Dei prædicit *Zacharias*, Propheta: *Et effundam, inquit Deus, super domum David, & super habitatores Hierusalem spiritum gratiæ, & precum: Et aspicient ad me, quem confixerunt. Et plangent eum planctu quasi super Unigenitum, & dolebunt super eum, ut doleri solet, in morte Primogeniti.* Et cap. 13. v. 1. & seq. subdit idem Propheta: *In die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris, & menstruatæ. Et erit in die illa, dicit Dominus Exercituum: Disperdam nomina Idolorum de terra, & non memorabuntur ultra, & Pseudo-Prophetas, & spiritum immundum auferam de terra. . . . Et dicetur ei: Quid sunt plage istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me. Fræmea suscitare super pastorem meum, & super virum coherentem mihi, dicit Dominus Exercituum: Percute pastorem, & dispergentur oves &c. Sed de Vaticiniis Zachariae*

hæc pauca prælibasse sufficiat. Si tamen plura de illis scire aves, leges, modò tibi per otium liceat, doctissimos in hunc Prophetam Commentarios S. *Hieronymi*, & *Theodoretii*, qui Zachariana ista, quæ laudavi, Oracula Christo Domino vindicant.

D. Superest *Malachias*, qui post captivitatem Babylonicam, Prophetæ munus obivit, quemque de Jesu Christi, veri Messiae, adventu multa fudisse Oracula non dubito.

M. *Malachias*, qui, ut notum est, ultimum inter Prophetas Minores locum tenet, insignia de Jesu Christo, vero Messia, edidit vaticinia. Enim verò, *Malachias*, qui, instaurato jam per *Zorobabelem* Templo Hierosolymitano, Prophetiam suam adornavit, eo videlicet tempore, quo Judæi, secundi ædificii Templi Hierosolymitani mole inspecta, à lacrymis temperare haud poterant, quòd prioris Templi à *Salomone* constructi comparatione vilius & inferius videretur; *Malachias* inquam, Judæos non aliter quam Prophetam *Aggeus* solari aggressus est, futurum spondens, ut ad Templum Hierosolymitanum, à *Zorobabele* instauratum, propediem Messias, tamdiù expectatus, accederet, qui ei suo adventu ac præsentia nomè, dignitatem, & gloriam conciliaret: *Eccè ego, inquit Deus Malachia cap. 3. v. 1. Mitto Angelum meum, & præparabit viam antè faciem meam, & statim veniet ad Templum suum dominator, quem vos quaeritis, & Angelus Testamenti, quem vos vultis: Eccè venit, dicit Dominus Exercituum.* Ad illud itaque secundum Templum Hierosolymitanum, à *Zorobabele* post captivitatem Babylonicam instauratum, venturus erat Messias, atque adeò antequàm *Vespasianus*, & *Titus* obtinerent Imperium Romanum, à quibus prædictum Templum Hierosolymitanum penitus eversum est. Certum autem est, Jesum Christum ad hoc Templum Hierosolymitanum, antequàm ab illis Imperatoribus Romanis solò æquaretur, venisse, illudque orationibus, doctrinâ, & miraculis plurimum illustrasse. Verus ergò Messias, qui alius non est quam Jesus Christus, Mundo jam illuxit. Hinc Christus Dominus hoc Prophetæ *Malachia* vaticinium de se, & de suo prodro-mo, seu præcuratore, *Joanne Baptista*, interpretatur cap. 11. v. 10. *Matthæi*, dicens: *Hic est (id est, Joannes Baptista) de quo scriptum est: Eccè ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam*

viam ante te. Neminem autem Judæorum fore existimo, qui nomine *Dominatoris*, & *Angeli*, seu Nuncii Testamenti, ab Hebræis tamdiù expetiti, alium à Messia significari pertendat, cum sæpius Prophetæ Messiam appellent *Dominatorem*, *Angelum*, seu Testamenti Nuncium, qui à Deo mittendus erat, ut cum hominibus novum sanciret fœdus, illudque sempiternum. Hoc itaque argumentum nuncintorqueo adversus perveritas Judæos: Verus Messias, juxta vaticinium *Malachia*, nasciturus erat, stante adhuc secundo *Salomonis* Templo, seu, ut clarius dicam, stante *Salomonis* Templo, quale à *Zorobabele*, post solutam captivitatem Babylonicam, sub *Cyro*, Perfarum Rege, instauratum erat, nec ultra post secundi Templi hujus excidium protrahi potest Messiae adventus: Atqui instauratum illud à *Zorobabele* secundum Templum Salomonicum fuit funditus destructum ac dirutum ab Imperatoribus Romanis *Vespasiano*, & *Tito* triginta septem circiter annis post Ascensum Christi Domini in Cælum, consequens ergò est, Messiam antè *Vespasianum* & *Titi* Imperium adventasse, ac proinde salutaris illius adventus epocham in Jesu Christi, Domini nostri, ætatem incidisse, frustraque Judæos suum etiamnum expectare Liberatorem, qui jam dudum advenit. Ab hoc certe peremptorio argumento sese, si possint, extricent Judæi. Ipse verò alia *Malachia* vaticinia, quæ Jesum Christum spectant, breviter referre pergam. Redarguit Propheta *Malachias* cap. 1. v. 10. & seq. suæ Prophetiæ Sacerdotum Gentis Judaicæ, negligentiam, fœcordiam, & impietatem; minatur ipsis egestatem, maledictionem, & infamiam, quia Sacrificia, quæ ab illis Sacerdotibus offerebantur, Deo non placebant, sed potiùs odio & fastidio ei erant. Quocirca, aliud Sacrificium longè excellentius Deo oblatum iri prædicit *Malachias* his verbis; "Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus Exercituum, munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus. Hoc *Malachia* vaticinio palam indigitari incruentum novi fœderis Sacrificium Corporis & Sanguinis Jesu Christi, quod *Misiam* appellare Catholicæ Ecclesiæ usus obtinuit, quodque ubique locorum, &

gentium, totâ, quâlatè patet, Ecclesiâ, Deo offertur, concors est omnium Sanctorum Patrum sententia. Hoc quippe Sacrificium incruentum, à Christo Domino pridè quam mortem oppeteret, institutum, verè est oblatio munda, grata & accepta Deo, cum sit Deus ipse, qui Deo offertur, & idem sanguis, qui effusus est in totius generis humani redemptionem. Denique, Propheta *Malachias* non tantum prædixit primum adventum Messiae, verum etiam prænunciat secundum illius adventum, in quo judicaturus omnes omnino homines veniet. Sic enim cap. 3. v. 1. & seq. suæ Prophetiæ habet: "Eccè veniet Dominus, minus Exercituum, & quis poterit cogitare diem adventus ejus, & quis statbit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans &c. Et cap. 4. v. 5. ait, Deum, antè supremi judicii diem, missurum *Eliam*, Prophetam, ut Judæorum corda ad poenitentiam flectat, & ad Deum convertat: *Eccè ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequàm veniat dies Domini Magnus & horribilis.* De vaticiniis *Malachia* non plura addam, sed hic dumtaxat velim obiter advertas, errasse quosdam veteres Hebræos, & *Jonathanem*, Chaldæum Paraphrasten, qui *Malachiam* cum *Esdra*, qui ei coævus ac suppar fuit, in scitè confundunt, cum tamen Scriptura Sacra utrumque accuratè discernat, & *Malachiam* appellet *Prophetam*, nunquam verò *Esdræ* nuncupet *Prophetam*, sed *Scribam* & *Sacerdotem*. *Origenes*, & *Tertullianus*, *Malachiam* non fuisse verum hominem, sed reipsâ Angelum incarnatum, falsò opinati sunt; nam licet *Malachias* à *Clemente Alexandrino* libro 1. *Stromatum*, & à quibusdam aliis Patribus, nec non à LXX. Interpretibus nomine *Angeli* decoretur, ipsumque nomèn Hebræum *Malachia* idem sonet ac *Angelus meus*, constat attamen, *Malachiam* hoc *Angeli* nomine ratione officii, non naturæ, fuisse donatum, quia Sacerdotes, Prophetæ, & quicumque Dei mandata hominibus significant, interdum in Sacris Litteris *Angeli* appellantur, tametsi eos fuisse veros homines comperitum atque exploratum sit. Hoc sensu ipse Propheta *Malachias* cap. 2. v. 7. ait: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini Exercituum est.* Et cap. 3. v. 1. de *Joanne Baptista* Dominus dicit: *Eccè ego mitto Angelum meum.* Cæterum, *Malachiam*, Prophetam fuisse verum hominem, & non reipsâ

Angelum, disertè probat ista Sacri libri Ecclesiastici cap. 49. v. 12. Sententia: *Et duodecim Prophetarum ossa pullulent de loco suo*; hæc, inquam, Sacri illius Libri Scriptoris sententia probat, *Malachiam*, Prophetam, ejusdem plane naturæ fuisse, ac undecim reliquos Prophetas Minores, quos certè veros homines fuisse nemo inficias ire potest.

D. Expone, quæso, uberius, quis sit iste *Esdra*, quem, ut mox ajebas, veteres Hebræi cum *Malachia*, Prophetâ, perperam confuderunt?

M. Fuit *Esdra*, ut jam diximus, *Malachia* Prophetæ coævus, Sacerdos, & Legis Mosaicæ Scriba peritissimus, fivè, ut ipse de se ait cap. 7. v. 6. lib. *Esdra*, *Scriba velox in Lege Moysis*. Solutâ Edicto *Cyri*, Persarum Regis, Babylonicâ Judæorum captivitate, mansit *Esdra* Babylone ad annum usque septimum *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, indeque Hierosolymam cum Regiis mandatis, & magno cum Judæorum comitatu reversus, sacros ritus, politiamque Judaicam restituit. Duo extant Sacri Libri & in Canone recepti, qui *Esdra* nomine sunt insigniti, quique complectuntur Historiam rerum omnium quæ post laxatam captivitatem Babylonicam, in Republica Judæorum acciderunt temporibus *Cyri* & *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regum. In primo libro *Esdra* exhibetur numerus sacrorum Templi Salomonici Vasorum, quæ Rex *Nabuchodonosor* transfulerat Babylonem, & à *Cyro*, Persarum Rege, fuerunt restituta. Recensentur etiam Judæi, qui, Duce *Zorobabele*, Hierosolymorum urbem reversi sunt. Prætereâ, describuntur gravissima incommoda, quæ in constructione Templi Hierosolymitani passi sunt Judæi à Samaritanis, qui clandestinis molitionibus, & mille nocendi artibus hanc secundi Templi Hierosolymitani fabricam impedire aggressi sunt. Postremò, narratur, quo pacto *Esdra*, zelo Dei succensus, matrimonia, quæ Israëlita cum alienigenis contraxerant, dissolverit, & prophanas uxores; atque liberos ex eis susceptos abjici præceperit. Quod statim, consentientibus omnibus ad unum Judæis, executioni mandatum est. Continet hic primus liber, nomine *Esdra* inscriptus, Historiam liberationis Judæorum è captivitate Babylonica, eorumque in Judæam reditibus ab anno primo *Cyri*, Persarum Regis, usque ad annum vigesimum *Artaxerxis Longimani*, Persarum itidem

Regis. Alter liber, qui itidem nomen *Esdra* præfert, Historiam exhibet rerum, quæ Reipublicæ Judæorum acciderunt ab anno vigesimo *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, usque ad *Darium*, dictum *Nothum*, Persarum pariter Regem. Et in primis, in eo scripta legitur expressa ac diserta facultas, quam *Artaxerxes Longimanus*, Persarum Rex, anno vigesimo Regni sui concessit *Nehemia* redeundi Hierosolymam, eamdemque urbem mænibus cingendi. Deinde referuntur judicia, & Sanctiones ejusdem *Nehemia* pro regimine populi, & recensentur Judæi, qui primum Hierosolymorum urbem ascenderunt. Tertio, describitur, quomodo *Esdra* coram universo populo Legem Mosaicam perlegit, & hi numerantur, qui pro observanda hac Legge fædus inierunt, & inito fæderi suâ manu subscripserunt. Denique, leguntur nomina illorum, qui Hierosolymorum urbem, & cæteras Judææ civitates incolebant, fitque accurata enumeratio officiorum Sacerdotum, & Levitarum, qui, Duce *Zorobabele* in patrium solum reversi sunt, omnesque mulieres alienigenæ, lecto semel libro *Deuteronomii*, repudiata, penitusque ejectæ feruntur. Hi sunt duo libri, qui nomine *Esdra* insigniuntur, & quibus semper Ecclesia Catholica, Sancti Patres, pleraque Concilia sacram ac divinam vindicant auctoritatem. Observat tamen S. *Hieronymus*, hos duos libros, nomine *Esdra* inscriptos, olim apud Hebræos pro uno tantum libro habitos, & recensitos fuisse.

D. Estne *Esdra* verus ac legitimus Auctor horumque duorum librorum, qui ejus nomine insigniuntur?

M. Valdè probabiliter, meâ quidem sententiâ, asserit illustrissimus Abrincensis Episcopus *Daniel Huetius* in sua sæpe laudata *Demonstratione Evangelica*, sex priora libri primi *Esdra* capita non ab ipso *Esdra*, sed à sacro auctore librorum Paralipomenon fuisse scripta. Enim verò, ea quæ in calce lib. 2. Paralipomenon leguntur, iisdem omnino verbis initio libri primi *Esdra* repetita inferuntur. Prætereâ, Auctor sex priorum capitum libri primi *Esdra* aperte innuit, se jam è Babylone reversum esse Hierosolymam regnante *Dario Histaspis* filio, Persarum Rege, præsentemque Hierosolymis fuisse, atque respondisse Syriæ Præfectis, qui Templi ædificationem (quæ facta est regnante *Dario Histaspis* filio) præpedire volebant. Sic enim ait: *Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina Auctorum ædificationis illius*: Atqui certissimè

tissimè ex capite septimo ejusdem libri primi *Esdra* constat, *Esdram* non fuisse è Babylone Hierosolymam reversum regnante *Dario Histaspis* filio, sed dumtaxat haud paucos post annos, hoc est, anno septimo *Artaxerxis Longimani*, illum è Babylone Hierosolymam ascendisse, non ergò *Esdra* auctor est sex priorum capitum libri primi, qui ejus nomine insignitur, Scripsit tamen *Esdra* caput septimum, & tria alia capita, quæ sequuntur in libro primo *Esdra*, quia in his quatuor capitibus *Esdra* loquitur in propria persona. Ait quippè cap. 7. v. 27. & 28. *In me inclinavit (Deus) misericordiam suam coram Rege*. Et cap. 9. v. 5. *Curvavi genua mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum*. Negari igitur non potest, *Esdram* esse auctorem quatuor postremorum capitum libri primi, qui inscribitur nomine *Esdra*. Cæterum, quamvis incertus sit auctor sex priorum capitum libri primi, inscripti nomine *Esdra*, sicut & duorum librorum Paralipomenon, ut jam ostendimus in Colloquio secundo in Historiam quintæ Mundi Ætatis, verè tamen dici potest, *Esdram* esse auctorem duorum librorum Paralipomenon, sicut & libri primi, nomine ejus inscripti, quia, ut observavimus, *Esdra*, post laxatam captivitatem Babylonicam, duos libros Paralipomenon, ab incerto auctore exaratos, digessit, & sex priora libri primi, sibi cognominis, capita subnexuit, iisque alia quatuor postrema ejusdem libri capita, à se ipso scripta, addidit.

Alterum quod attinet librum, nomine etiam *Esdra* inscriptum, convenit inter omnes viros eruditos, & Scripturæ Sacræ Interpretes, auctorem istius secundi libri non esse *Esdram*, sed *Nehemiam*. Fuit autem *Nehemias*, Hebræus, *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, Piperna, qui anno vigesimo Regni ejusdem *Artaxerxis Longimani*, ab hoc Rege potestatem, & expressam impetravit facultatem Hierosolymorum urbem instaurandi, eamque mænibus, turribus, propugnaculis, portisque muniendi. Eâ facultate à Rege donatus, *Nehemias* Hierusalem venit, eam muris cinxit, Judæorum hostibus frustra repugnantibus, eorumque dedicationem magna cum solemnitate instituit. Sunt plerique, qui existimant, hunc *Nehemiam* fuisse Sacerdotem, negant alii cum *Eusebio*, *Salpicio Severo*, & *S. Isidoro Hispalensi*. Sed, ut sit de Sacerdotio *Nehemia*, certissimè constat, secundi libri, qui

nomine *Esdra* inscribitur, verum ac genuinum parentem esse *Nehemiam*, cum res à se gestas eo in libro describat, in propria persona loquatur, seque hujus libri auctorem cap. 1. v. 1. disertè profiteatur his verbis: *Verba Nehemia, filii Helchia*. Possit quis objicere, *Nehemiam* non esse auctorem hujus secundi libri, qui inscribitur nomine *Esdra*, quia cap. 11. v. 22. istius libri fit mentio de *Jeddo*, qui, imperante *Alexandro Magno*, Summus fuit Judæorum Pontifex, huicque Græcorum Monarchæ, Hierosolymam venienti, obviam ivit. Cum igitur ab anno Regis *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, vigesimo, quo florebat *Nehemias*, & ad minus annos triginta quinque tunc natus erat, usque ad Imperium *Alexandri Magni* fluxerint centum & amplius anni, verosimile non videtur, *Nehemiam* ad tempora *Alexandri Magni* pervenisse, ac subindè mentionem facere potuisse de *Jeddo*, qui, regnante *Alexandro Magno*, fuit Summus Pontifex Judæorum. Verùm, hanc objectionem jam in superiori Colloquio occupavimus, ubi contra *Josephum*, Hebræum, ostendimus, istum *Jeddo* Pontificem, cujus meminit *Nehemias*, loco mox à me laudato, esse planè diversum ab illo *Jeddo*, qui, imperante *Alexandro Magno*, Judæorum Pontifex erat, ibidemque observavimus, hunc *Sanaballetem*, qui *Nehemia*, murorum urbis Hierusalem structuram aggredienti, restitit, alium itidem esse ab illo *Sanaballetem*, qui castra *Alexandri Magni* secutus est. Sed ab isto diverticulo redeamus ad *Esdram*, de quo Scripturæ Sacræ Interpretes solent tres movere quæstiones, quas hîc breviter expendemus. In primis, inquirere solent, an *Esdra* sacros libros, in Excidio Hierosolymitano, & in captivitate Babylonica amissos, aut neglectos, in integrum reparaverit, ac divino afflatus Numine memoriter dictaverit? Deindè, utrùm *Esdra* auctor sit Hebraicæ Punctuationis, & Masoræ? Denique, utrùm *Esdra* sit auctor illius *Cabala*, quâ Judæi recentiores utuntur, ut ex litteris Scripturæ Sacræ & earum figurâ, permutatione, aut arithmetica supputatione, arcana quædam eruant Legis Mystera?

D. Has tres quæstiones, quas de *Esdra* movere solent Scripturæ Sacræ Interpretes, singillatim, obsecro te, dirime, juxta probabiliorē, quæ tibi videtur, sententiam.

M. De modo, quo *Esdra*, sacros libros, post laxatam à *Cyro*, Persarum Rege, captivitatem Babylonicam, reparaverit

verit, necdum fatis convenit inter peritos. Alii siquidem existimant, *Esdram*, Spiritu Sancto afflatum, Scripturæ Sacræ libros, qui vel in Excidio Hierosolymitano combusti sunt, vel in captivitate Babylonica interierunt, ex memoria ad verbum dictasse. Ita sentit auctor libri quarti inscripti nomine *Esdrae*, qui commentitiam hujus rei Historiam describit capite decimo quarto. Sed illius Libri auctor quisquis ille sit, nullam planè meretur fidem, tum quia Ecclesia Catholica hunc quartum *Esdrae* librum, seu apocryphum, rejicit, tum quia etiam hic liber multis naniis & fabulis scatet. In eandem auctoris libri quarti *Esdrae* sententiam descendunt aliquot antiqui Patres, *Irenæus* lib. 3. adversus Hæreses cap. 25. *Clemens Alexandrinus* lib. 1. Stromatum, *Basilus* in Epistola ad *Chilonem*; eisque nonnulli recentiores suffragantur. Alii verò secuti Sanctos Patres *Hieronymum* adversus *Helvidium*, *Hilarium*, in Præfatione in Psalmos, *Chrysostomum* Homiliâ octavâ in Epist. ad Hebræos, docent, libros sacros nec in excidio Hierosolymitano, nec in captivitate Babylonica periisse, sed in eos tantum, sive ob injuriam temporum, sive ob incuriam & negligentiam Judæorum, irrepsisse menda, quæ ab *Efra*, post solutam captivitatem Babylonicam, fuerunt emendata atque repurgata. Hæc postrema sententia mihi longè probabilior videtur, primò, quia credibile non est, tantam esse potuisse cladem, vastitatem, & fœcundiam Judæorum erga libros sacros, ut nulla apud ipsos fuerint asservata sacrorum codicum Exemplaria, iisque omnino caruerint illi saltem Judæi, qui undecim annis ante excidium Hierosolymitanum, unâ cum *Jochimo*, Rege Juda, in captivitatem Babylonicam fuerunt à Rege *Nabuchodonozore* deportati. Præterea, incredibile etiam est, *Jeremiam*, Prophetam, quem, Regis *Nabuchodonozoris* jussu, *Nabuzardan*, militiæ Præfectus, ab omni injuria Hierosolymis tutum permanere voluit, nullum penès se conservasse Scripturæ Sacræ codicem, maxime, cum testetur Scriptura Sacra cap. 2. lib. 2. Machabæorum, Prophetam *Jeremiam* ex incendio Hierosolymitano Tabernaculum, & Arcam, & Altare Incensu eripuisse & abscondisse, ne venient in potestatem hostium. Potuit ergò *Jeremias*, hac datâ opportunitate usus, unum saltem sacrorum librorum Exemplar, ab incendio Hierosolymitano vindicare. Tertio, etiam si darem, Prophetam *Jeremiam* nullo pacto potuisse aliquod

sacrorum codicum Exemplar ab incendio Hierosolymitano liberare, attamen funestam illam cladem ac conflagrationem pati minimè potuisset Pentateuchus *Moyfis* Samaritanus, easdemque sacrilegas flammæ omni procul dubio evasissent illi Scripturæ Sacræ codices, quos, ut mox diximus, illi Judæi, qui unâ cum *Jochimo*, Rege Juda, in Babylonem undecim annis ante excidium Hierosolymitanum fuerunt abducti, secum asportarunt. Quarto, *Danielem*, Prophetam, in captivitate Babylonica sacros codices penès se habuisse facile colligitur ex cap. 9. v. 13. ipsius libri, ubi ait: *Sicut scriptum est in Lege Moyfi, omne hoc malum venit super nos.* Quinto, legimus cap. 8. lib. 2. *Esdrae*, Judæos, statim ac in Judæam, laxatâ captivitate Babylonicâ, reversi sunt, petisse ab *Esdra*, ut afferret librum *Legis Moyfi*, quam præceperat Dominus *Israeli*, eumque librum fuisse ab eodem *Esdra* lectum in conspectu totius populi. Librum itaque legis *Moyfi* penès se asservaverat *Esdra* tempore captivitatis Babylonicæ. Postremò, *Josephus*, Hebræus, cap. 1. lib. 11. Antiq. Jud. refert, ostensum fuisse *Cyro*, Persarum Regi, vaticinium *Isaie*, quo ipsius nomen exprimebatur, victoriæ prædicebantur, ipsique amplissimum promittebatur Imperium; quod *Cyrum* permovit, ut Judæis libertatem, Templique Hierosolymitani reparandi potestatem concederet. Evasit ergò flammæ incendii Hierosolymitani Prophetia *Isaie*, idemque de aliorum Prophetarum libris, & de cæteris Scripturæ Sacræ partibus credere par est. His itaque adductis rationibus censeo, libros sacros nec incendio Hierosolymitano, nec in captivitate Babylonica omnino interiisse, ac subinde non fuisse ab *Esdra* ex integro & memoriter dictatos, sed *Esdram* in hoc dumtaxat curam & industriam posuisse, ut sacros codices, quos plura menda invaserant, emendaret, repurgaret, castigaret, in unum corpus & canonem redigeret. Antiquos etiam caractères hebraicos immutavit *Esdra*, iisque suffecit caractères Chaldaicos, tum quia Judæi hisce Chaldaicis caractèribus, ob diuturnam captivitatem Babylonicam, magis erant assueri; tum quia etiam voluit *Esdra*, ut Judæi hoc pacto à Samaritanis evidentius distinguerentur. Samaritani siquidem caractères Hebraicos usurpabant, sicut ex communi Hebræorum Traditione probat *Waltonus* Prolegomeno tertio in *Biblia Polyglotta Londinensia*. Lingua etiam Judæorum, post reditum ex captivitate Babyloni-

ca

ca, mutationem subiit. Nec enim tunc Judæis Lingua purè Hebraica vernacula fuit, nec etiam purè Chaldaica Lingua, seu Aramæa vetus; sed Lingua vulgaris, qua post captivitatem Babylonicam usi sunt Judæi, mixta fuit ex Hebræa veteri, quæ Syriaca dicta est, sensim Linguarum peregrinarum admixtione corrupta. Hinc cap. 8. lib. *Nehe-mia* legimus, *Esdram*, & *Levitas*, cum Legem Mosaicam populo prælegerent, eandem exposuisse, & sensum dedisse (Lingua scilicet vulgari) ut populus, Linguae purè Hebraicæ oblitus, intelligeret. Hinc etiam fluxit origo earum, quas etiam nunc habemus, Paraphrasium Scripturæ Sacræ Chaldaicarum, quas adornarunt *Onkelosus*, & *Jonathas Ben-Uziel*, qui Legem & Prophetas, postquam in Synagogis legerant, explicationem Linguæ vulgari dederunt.

D. Exiitmasne, *Esdram* esse Auctorem illorum punctorum vocalium, & accentuum, cum quibus Judæi Sacra Biblia describere solent?

M. Judæi hanc punctorum vocalium & accentuum originem, cum quibus Biblia Hebraica sunt exarata, referunt vel ad *Moysem*, vel ad *Esdram*, sed perperam. Primò, quia, ut mox diximus, Samaritani caractères idem planè fuerunt cum antiquis caractèribus Hebraicis ante captivitatem Babylonicam, idque disertè testatur *S. Hieronymus* in Prologo Galeato: Atqui Samaritani puncta vocalia nulla habent in suis Bibliis, nec ulla punctorum vocalium apparent vestigia, sive in ipsorum libris manuscriptis, sive in antiquis eorum siclis, qui à Regibus Israël perculsi sunt; punctorum itaque vocalium, quæ nunc in Hebræorum Bibliis affixa sunt, origo nec ad *Moysem*, nec ad *Esdram* referenda est. Præterea, Judæi hodierni indivulsè adhærentes consuetudini, quæ ab omni retrò antiquitate in eorum Synagogis fuit jugiter observata, Sacra Volumina in suis Synagogis publicè legunt sine punctis vocalibus, sine accentibus, & sine Versuum distinctionibus, ut morem antiquis temporibus usitatum, sive ipsum *Moyfis* autographum Exemplar, quod in Arca repositum erat, quodque punctis & accentibus, necnon Versuum distinctionibus destitutum erat, adumbrent: Quâ de re leges *Buxtorfius* lib. *De Punctorum Antiquitate*. Tertio, *Elias Levita*, apud Judæos Grammaticus doctissimus, probat, puncta vocalia excogitata fuisse à Judæis post confectum Talmudem, hoc est, circa quintum ab ortu Christi

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

sæculum, citatque in hanc rem eruditos Rabbinos. Hinc est, quod in Talmude tam in *Mischna*, quam in *Gemara*, nulla prorsus sit punctorum mentio, nec ullius offenditur accentus nomen, aut figura. Quarto, ex Versione Græca LXX. Interpretum, Chaldaicâ Paraphrasi, Syriacâ, & ex aliis antiquis Scripturæ Sacræ Versionibus, perspicuum est, quasdam voces, ob defectum punctorum vocalium, quæ necdum sacro Textui erant affixa, ambiguitate laborasse. Quò factum est, ut aliter interpretati sint Versionum istarum auctores, quam hodie in punctatis Codicibus legimus; qui si olim punctati fuissent, nulla extitisset ambiguitas. Quinto, Linguae, Orientales præsertim Samaritana, Chaldaica, Syriaca, Arabica, quæ maximam cum Lingua Hebraica affinitatem habent, aut nulla puncta vocalia habent, aut in eas recens invecita sunt, sicut testantur viri harum Linguarum peritissimi. Nulla quippè puncta vocalia ad hanc usque diem habent Samaritani; Chaldæos verò, Syros, & Arabes nulla antiquitus puncta vocalia habuisse, sed illa postea ad facilitatem lectionis, vel ad ambiguitatem tollendam, usurpare coepisse, evincunt *Golius*, *Erpenius*, *Andreas Masius*, & *Buxtorfius* c. 1. l. 1. *Grammaticæ Syriacæ & Chaldaicæ*, peritis autem in arte credendum est, cum igitur Linguae Orientales, quæ cum Lingua Hebraica, ex qua, utpote omnium Linguarum primigeniâ, ceu dialecti propagatæ sunt, maximam affinitatem habent, nulla olim puncta vocalia habuerint, & si quæ nunc habent, recens in eas invecita sunt, idem planè de Lingua Hebraica dicendum esse censeo. Denique, *Origenes*, Linguae Hebraicæ peritissimus, & *S. Hieronymus*, rerum judaicarum indagator solertissimus, nullam omnino de punctis vocalibus sacro Textui Hebraico affixis mentionem fecerunt, eorumque altum eâ de re silentium argumento est, ejusmodi puncta vocalia ipsis ignota fuisse, eaque sæculis, quibus floruerunt, necdum in Sacra Biblia Hebraica esse invecita. Hæc sunt in summa præcipua argumenta, quibus nituntur doctissimi Critici, ut probent, nec *Moysem*, nec *Esdram* esse auctores punctorum vocalium, quæ nunc Sacris Bibliis Hebraicis sunt affixa. Confutandis autem argumentis, que punctorum vocalium antiquitatis Assertores pugnant, non hic immorabor. Hæc enim pauca ex operibus Scriptorum, qui in Lingua Hebraica sunt versatissimi, atque eruditionis Rabbinicæ laude præstant, deslorasse sufficiat, & quantum tibi satis esse debet, ut

R

his

his prænotionibus, quæ ad Sacræ Scripturæ lectionem utiles esse possunt, omnino non careas.

D. Intellego quidem, originem punctorum vocalium, quæ Sacris Bibliis Hebraicis sunt affixa, nec à *Moyse*, nec ab *Esdra* esse repetendam, sed cuiam hæc punctorum vocalium inventio accepta referri debeat? me prorsus adhuc latet.

M. Sacer Scripturæ Veteris Testamenti Textus diu absque punctis vocalibus, & accentibus fuit exaratus, sed circa quintum ab ortu Christi sæculum, vel ut cenfet doctissimus *Thomassinus*, Congregationis Oratorii Presbyter, in suo *Glossario Hebraico*, circa octavum à Christo nato sæculum Judæi Scholæ Tiberiadis puncta vocalia & accentus sacro Textui Hebraico addiderunt, & eadem causâ dicti sunt *Masorethæ*, atque Opus ab illis conflatum *Masora* fuit appellatum. Quod Opus apud Judæos tanto in pretio erat, ut illud *Sajeg la tora*, seu *Septimentum Legis*, vulgò nuncuparent. Opus autem istud *Masora* dictum, nihil aliud est, quàm *Critica* quædam sacra, quâ diligenter annotantur variæ sacrorum Codicum lectiones, & aliâ, quæ sub nomine *Kerib* & *Ketib* comprehenduntur; simulque determinatur, quoties, quo loco, & quâ formâ, quæque dictio in Textu Hebræo legatur, ut hoc pacto genuina Scripturæ Sacræ lectio ab omni corruptione fervetur immunis. Hinc celebres illi Critici Judæi Scholæ Tiberiadis, dicti *Masorethæ*, herculeo, & indefesso planè labore percensent omnia capita, versus, vocabula, radices, & litteras, quæ in sacro Hebraico Textu continentur, & accuratè notant diversa loca, in quibus eadem vox in sacro illo Textu repetita legitur. Judæis ergò Scholæ Tiberiadis, dictis *Masorethis*, accepta referri debet accentuum, versus distinctio, & punctorum vocalium, quæ Sacris Bibliis affixa sunt, inventio. De utilitate *Masoræ*, seu illius *Criticæ Sacræ*, quam Judæi illi, dicti *Masorethæ*, adornarunt, legere poteris *Ludovicum Capellum* in *Critica Sacra*, & in libro *De Punctuationis Arcano Revelato*, *Buxtorfium* in *Tiberiade*, *Waltonum* Prolegomeno octavo in *Biblia Polyglotta Londinensia*, *Thomassinum* in suo *Glossario Hebraico*, *Joannem Morinum* lib. 2. *Exercitationum De Textibus Hebraicis*, *Græcique sinceritate*, & *Richardum Simonium* in sua *Critica*. Ad fontem digitum intendisse sufficiat, nec enim patiuntur nostrorū Colloquio-

rum angustia, ut de his copiosius differamus.

C. Ecquid, amabo te, sibi vult ista *Cabala*, cujus, ut mox dicebas, inquirunt Scripturæ Sacræ Interpretes, an *Esdras* sit auctor?

M. *Cabalam* sic à *Masora* distinguunt Judæi, ut velint *Masoram* nihil aliud esse, quàm Criticam, seu Traditionem Grammaticam de punctis vocalibus, accentibus, syllabis, versibus, & de aliis istiusmodi minutis; *Cabalam* verò dicant versari circa profunda Legis Mytheria, quæ ex litteris & verbis Scripturæ Sacræ eruuntur. Hanc *Cabalam* magnificant Judæi, eam æquiparant Legi, ajuntque, ore traditam esse a *Moyse*, & ab *Esdra*, atque ad hæc usque tempora sollicitè conservatam. At, quia Judæi, qui vento & chymæris pascuntur, multa de cabala, quâ nunc utuntur, venditare solent, quæ falsa sunt, & sæpè impia ac superstitiosa, non abs re erit, ut obiter observes, quod si per cabalam intelligant Judæi mysticas interpretationes, seu quosdam sensus reconditos, qui ex verbis Scripturæ Sacræ exculpi & hauriri possunt, nullum dubium est, quin cabala sic intellecta, teste nostro *Sixto Senensi* lib. 2. *Bibliotheca Sancta*, bona sit, vera, & pia, atque *Moysem*, Prophetas, & *Esdras* habeat auctores, qui Scriptis & ore docuerunt, Christum esse plenitudinem Legis, & omnia in ejus typos fieri, quique reconditorum sensuum Legis & Mytheriorum notitiam à Deo acceperunt, & eam ad sequentium ætatum Sapientes successivâ, & nusquam interruptâ Traditione de ore in os, de aure in aurem transmiserunt. Quin, & Sanctos Patres cum Græcos, tum Latinos, & Interpretes Catholicos exposuisse multos latentes mysticos S. Scripturæ sensus certissimè constat. *Cabala* igitur, eo in sensu accepta, bona est, & nunquam ab Ecclesia Catholica fuit damnata. At, ut ingenue dicam, ex hodierna cabala, cui Judæi toti sunt addicti, nihil sani hauriri potest. Vana quippè mytheria in syllabis punctis & apicibus Sacrarum Scripturarum venantur, expiscantur, seu potiùs oleum & operam perdunt otiosi Judæi. Ex variis permutationibus, combinationibus litterarum, abbreviaturis, vel ex litterarum figura, aut vi arithmeticæ, arcanos sensus & intelligentias extundunt, & instar Chymicorum Doctorum, miris verborum involucris obvolvunt, pleraque arcana obtrudunt, quæ falsa sunt, & inepta, quæque subinde ri-

sum

sum moverent, siccirâ ambages proponerentur. Quâ in re Judæi imitantur Philosophos Pythagoræos, qui olim obsecuris symbolis mytheria sua efferebant, ut reconditam, & aliorum mentibus imperviam sapientiam ostentarent, & clarissimorum ingeniorum excitarent curiositatem, atque auriti vulgi admirationem, quod ut plurimum suspicit, quidquid intelligentia assequi haud potest. Hæc cabala appellatur à Judæis *Practica*, quæ optimo jure à Christianis tanquam magica & illicita damnatur, quia illius cabalæ ope, Judæi ex litteris, vel verbis Scripturæ Sacræ detortis, & arcanis quibusdam, sed impiis & superstitiosis inde elicitis sensibus, opinantur, sese Angelis familiares reddere, miracula posse patrare, morbos sanare, & Dæmones expellere. Quam persuasionem ineptam, ridiculam & superstitiosam esse, nemo est, qui statim non videat. Hac tamen cabalâ mirum, quantum delectantur hodierni Judæi, qui tres illius distinguunt species. Primam appellant *Gematricam*, quæ vox est origine græca, & quâ Cabalistici Judæorum Doctores utuntur ad denotandam Arithmeticam litterarum Scripturæ Sacræ supputationem, ut inde sensus mysticos pro suo arbitrio eliciant, sed ineptos planè & superstitiosos. Alteram cabalæ speciem appellant *Notaricam*, cujus beneficio, per compendium litterarum Scripturæ Sacræ, singulæ litteræ alicujus dictionis totidem verba significant, quæ easdem litteras initiales, vel finales habent. Tertiam denique cabalæ speciem vocant *Temuram*, id est, *permutationem*, quâ, eodem litterarum Scripturæ Sacræ retento numero, eas, eodem ordine manente, aliter componunt, vel per certam Alphabeti combinationem cum aliis permutant, sicque (ut in Anagramatismo fieri assolet) mutant quadrata rotundis, & rotunda quadratis. Sed ex his, quæ hæctenus strictim diximus, sat superque compertum te habere puto, temerarium & ridiculum omnino esse, asserere, *Moysem*, vel *Esdras*, aliosve spiritu Dei afflatos homines cabalæ auctores & inventores fuisse. Facebant itaque Cabalistici Judæorum Doctores, qui neglecto sensu litterali Scripturæ Sacræ, ingenii sui figmenta plenis ac crepitantibus buccis venditant pro magnis & abstrusis mytheriis, quæ tamen reapse sunt puerorum ludi, nugæ nugarum, aniles fabulæ, quæ ad Scripturæ Divinæ, Fideique corruptionem rectâ tendunt, tantum abest, ut ad Scripturæ Divinæ intelligentiam, & ad Fidei Dogmata pro-

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

pugnanda, aut illustranda viam aperiant. Hinc appetitè *Aben-Esra*, perdoctus apud Judæos Rabbini, Præfatione in Legem, hos Cabalisticos Doctores *Noctuis* assimilat, qui in litteralis sensus splendore cæci sunt, in mytheriorum tenebris perspicaces, seu valdè oculati.

D. De *Esdra*, sacrorum librorum, post laxatam captivitatem Babylonicam, instauratore, non plura scire desidero, sed optarem, ut distinctius explicares, quis, qualisve fuerit iste *Zorobabel*, qui, ut superius dicebas, Judæos è Babylone, post solutam à *Cyro*, Persarum Rege, captivitatem, in patrium solum reduxit?

M. Ille *Zorobabel* fuit filius *Salathielis*, & à *Cyro*, Persarum Rege, Dux ac Princeps Populi Judaici constitutus, ut eum è captivitate Babylonica liberatum in Judæam reduceret. Ad Judæam impulsus *Zorobabel*, magno studio unâ cum *Jesu*, seu *Josue*, Pontifice, filio *Josedechi*, fabricam secundi Templi Hierosolymitani aggressus est, divinumque opus urgere ccepit. Sed eamdem Templi fabricam quam propter hostiles Cuthæorum, seu Samaritanorum, incursum ac molitiones, sub Regibus Persarum *Cyro*, *Cambyse*, & *Smerde Mago*, intermittere coactus fuerat *Zorobabel*, postea, regnante *Dario*, *Hystaspis* filio, Persarum Rege, hoc est, anno secundo ejus Regni, intrepido animo resumpsit, eamque feliciter absolvit anno sexto Regni ejusdem *Darii*, *Hystaspis* filii, illiusque fabricæ dedicationem, magna cum solemnitate & lætitiâ peregit, cui successit Festi Paschalis celebratio die decimâ quartâ mensis primi, sicut legitur cap. 6, lib. 1. *Esdræ*. Hic autem *Zorobabel*, qui secundi Templi Hierosolymitani fabricam instauravit, suam originem à *Davide*, Rege, per lineam *Nathanis*, filii ejusdem Regis, ducebat, ut testatur Evangelista *Lucas* cap. 3. ubi recensendo avos, pro avos, & tritavos Jesu Christi à *Davide*, Rege, per *Nathanem* descendentes, reponit inter illos *Zorobabelem*, quò fit, ut iste *Zorobabel*, cujus in stemmate Christi meminit *Lucas*, distingui omnino debeat ab altero *Zorobabele*, cujus Evangelista *Matthæus* cap. 1. in describenda Genealogia Christi mentionem facit. At enim, hic *Zorobabel*, quem in stemmate Christi Domini reponit S. *Matthæus*, descendit à *Davide*, Rege, per lineam *Salomonis*. Præterea, avi, proavi, & tritavi, quos *Lucas* tribuit *Zorobabeli*, sunt planè diversi ab avis, proavis, & tritavis, quos *Matthæus* assignat *Zorobabeli*, quem inseruit genealo-

R 2

nealo-

nealogiæ Christi. Tertio, *Zorobabel*, cujus meminit *Matthæus*, diu post captivitatem Babylonicam, genitus fuit, *Salathiel* quippè, ipsius pater, fuit dumtaxat genitus in captivitate Babylonica, sic enim habet *S. Matthæus*: *Est post transmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel.* At, ille *Zorobabel*, quem in genealogia Christi exhibet *S. Lucas*, fuit vel ante captivitatem Babylonicam, vel saltem primis annis ejusdem captivitatis genitus, utpotè qui jam annis maturus erat, quandò, annuente *Cyro*, Persarum Rege, Populum Judaicum è captivitate Babylonica ad patriam solum reduxit. Denique, à *Zorobabele*, quem refert Evangelista *Matthæus*, usque ad *Josephum*, virum *Mariæ*, novem dumtaxat putantur generationes, sed à *Zorobabele*, quem producit Evangelista *Lucas*, septemdecim numerantur generationes, ex quibus liquet, utrumque *Zorobabelem*, non unum (sicut multi falsò sibi persuaserunt) sed duos planè diversos homines extitisse. Ad *Zorobabelem*, qui Judæos è captivitate Babylonica, in patriam solum reduxit, pertinere vaticinium Prophetæ *Michææ* cap. 5. v. 2. de prodituro Duce è Bethleem, qui dominator esset in Israël, magnis animis pertendunt Hebræi. Sed dubium non est, quin in detorta hujusce vaticinii interpretatione fallantur. Primò, quia *Zorobabel* nec in Judæa, nec Bethleemi natus est, sed, ut mox diximus, in captivitate Babylonica. Dux autem ille, de quo loquitur Prophetæ *Michæas*, nasci debebat in Bethleem. Secundò, *Zorobabeli* convenire haud potest hæc vaticinii *Michææ* pars: *Egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Denique, *Paraphrastes Chaldæus Jonathan*, auctores *Talmudis*, *Rabbi Salomon*, & *Rabbi Kimki*, hoc *Michææ* vaticinium non de *Zorobabele*, sed de Messia intelligendum esse ultrò fatentur. At, quamvis *Zorobabel*, qui Populo Judaico, è captivitate Babylonica in patriam revertenti, præfuit, non sit ille Dux, qui, juxta *Michææ* vaticinium, Bethleemi nasciturus erat, typum tamen gessit Jesu Christi, veri Messie, qui Bethleemi natus est. Sicut enim *Zorobabel*, Judæorum, è captivitate Babylonica in patriam redeuntium, Dux fuit, ita Jesus Christus homines Mundi hujus captivitate liberatos in patriam, caelestem nempè Hierusalem, deduxit. *Zorobabel* Templum Hierosolymitanum instauravit: Jesus Christus Ecclesiam toto Orbe diffu-

sam ex vivis lapidibus extruxit. *Zorobabeli* Judæorum hostes Cuthæi, seu Samaritani, negotium facefferunt: Christo Domino Satanas, & Mundum perpetuum bellum indixerunt. Denique, *S. Hieronymus* Comment. in caput 1. *Aggæi*, Prophetæ, hæc habet: *Unus atque idem est Dominus noster atque Salvator, Rex & Magnus Sacerdos, tuius typum, secundum id quod Rex erat, portabat Zorobabel, secundum id autem quod Pontifex erat, portabat cognominis ejus Jesus, seu Josue, Pontifex, Josedechi filius, qui unà cum Zorobabele Judæos è captivitate Babylonica in patriam reduxit, & extruendæ secundi Templi Hierosolymitani fabricæ egregiam operam navavit.*

D. Superest, ut sub finem hujusce Colloquii disseramus de *Estheris* Historia, quæ, sicut me jam præmonuisti, contigit post captivitatem Babylonicam, nec non de auctoritate Libri, qui *Estheris* nomine insignitur, Hanc igitur *Estheris* Historiam compendiosè quidem, sed accuratè primùm describe.

M. Historiæ *Estheris* summam tibi exhibebo, quam deinde in libro, quæ ejusdem *Estheris* nomen præfert, latius descriptam, aliquandò lectitare poteris. *Affuerus*, Persarum Rex, ut ostentaret gloriam Imperii sui, potentiam, opes, magnificentiam, dedit anno tertio Imperii sui splendidum convivium per dies centum & octoginta Susis, Regiâ Urbe, Principibus & Satrapis Provinciarum suarum, & ne populus Susanus à communi excluderetur lætitiâ, invitavit postea omnem populum, qui inventus est in Urbe Regiâ Susan, à maximo usque ad minimum, & jussit, ut per septiduum ei lautissimum pararetur convivium in vestibulo horti, & nemoris, quod regio cultu & manu consitum erat. Contigit autem septimo convivii die, ut Rex *Affuerus*, vino (sicut in istis *Baccho* consecratis epulis fieri solenne est) nimium incalescens, jusserit, ut vocaretur Regina *Vasthi*, miræ pulchritudinis foemina, cujus formam ipse maritus Rex omnibus prædicabat, quamque (licet præter mores Persarum) convivio adesse volebat, ut Principibus ac populis uxoris suæ pulchritudinem demonstraret. At, Regina *Vasthi*, stulto Rege consultior, nolens virorum oculis publicum spectaculum suæ pulchritudinis præbere, venire recusavit. Hac contumeliâ permotus barbarus Rex, & nimio furore succensus, consilio *Mamuchan*, unius è septem

ptem *Persidis* & *Mediæ Ducibus*, qui Regi semper aderant, & legum peritiâ præstantem repudiavit, Regnoque acutum abdicavit. E Regia itaque depulsa *Vasthi*, in ejus locum quæsitæ est puella, quæ pari pulchritudine decorata esset, & Regis conjugio digna. In hunc puellarum formâ præstantium delectum adscita est *Esther*, puella Hebræa, *Abihailis* Benjaminitæ filia, *Mardochei* ex fratre neptis, quæ cæteras puellas, ad conjugium Regis selectas, specie vincebat. Anno itaque septimo Regni *Affueri* ad eum introducta est *Esther*, prius tamen à suo patruo *Mardocheo* diligenter admonita, ut genus suum, & patriam occultaret, caveretque, nepaternarum traditionum immemor, Gentilium cibis vesceretur, Regi licet alienigenæ nupta. Junctæ itaque *Esther* matrimonio Regi, confestim suæ pulchritudinis illecebris totum ejus animum ita cepit, sibique devinxit, ut eam Rex præ reliquis mulieribus adamatam, Imperio æquatam, insigni regio & veste purpureâ donarit. At, in Aula ejusdem Regis *Affueri*, erat eâ tempestate quidam, dictus *Aman*, Aulicorum potentissimus, Regique adeò charus & acceptus, ut populus, jussu ejusdem Regis, illum, juxta morem Persarum Regum, adorare compelleretur. Id *Mardocheus*, Judæus, patruus Reginæ *Estheris*, facere renuens, in se concitavit odium *Amanis*, qui vindictæ cupidus, & tam *Mardochei*, quam Gentis Judaicæ exitium meditatus, adiit Regem, eique Auctor fuit, ut Judæos, qui sua in ejus Regno domicilia fixerant, omnes ad unum exterminaret, utpotè genus hominum pravis superstitionibus imbutum, peregrinis legibus vivens, & Deo hominibusque invisum. Consilium *Amanis* gratum habuit Rex *Affuerus*, & anno duodecimo Regni sui ferale de omnibus Judæis internecone delendis emissit Edictum, per omne Regnum suum ab India usque ad Æthiopiam promulgandum, & executioni mandandum. Id ubi compertum habuisset *Mardocheus*, pergat ad *Estherem*, Reginam, eique lacrymis perfusus aperit indignum facinus, quo immerita gens judaica perire debebat. Agnovit Regina *Esther* summum, in quo tota sua Gens Judaica versabatur, periculum, & postquam per triduum stetit, jejuniis, & orationibus Deo supplicasset, Aulam Regis magnifico apparatu ingreditur, ipsumque & *Amanem* ad convivium invitat.

Hoc honore elatus *Aman*, ad perniciem *Mardochei* animum intendens crucem ei paravit. Sed, dum *Aman*, infidias vitæ *Mardochei* strueret, opportunè accidit, ut Rex *Affuerus*, fugiente per noctem somno, Annales relegens, didicerit, duos Aulæ suæ Spadones, seu Eunuchos, contra ipsius vitam conspirasse, eamque conjugationem à *Mardocheo* proditam, ipsique Regi fuisse revelatam. Tunc Rex tam insigne beneficium, quod à *Mardocheo* acceperat, regis honoribus præmiare volens, jussit *Amani*, ut *Mardocheum* per plateas civitatis equo impositum præcederet, atque clamaret: *Sic honorabitur, quemcunque voluerit Rex honorare.* His peractis, venit Rex *Affuerus* unà cum *Amane* ad coenam Reginæ *Estheris*, dumque Rex lætus post convivium vino inter bibendum incaluisse, ad illius genua Regina *Esther* advoluta gentis suæ judaicæ perniciem deprecata est, cumque Rex respondisset, nihil se petenti negaturum, tum ipsa opportunam nacta favendi genti suæ periclitanti occasionem, scelestum *Amanem*, in ultionem Judæorum, quos perditos cupierat, ad necem postulavit, ejusque petitioni ultrò annuit Rex, jussitque, ut *Aman*, Genti Judaicæ infestus, eidem cruci, altitudinis quinquaginta cubitorum, quam *Mardocheo* paraverat, affigeretur, & omnia ejus bona eidem *Mardocheo* darentur. Rescivit etiam Rex Edictum, quod adversus Judæos, instigante *Amane*, ediderat, aliudque promulgavit, quo Judæis tam in Regia Urbe *Susa*, quam in cæteris Provinciis Regni potestatem permittebat defendendi sese armis, & omnes hostes, vim tentantes, occidendi, quâ facultate pro suo jure usi sunt Judæi, & trucidatis inimicis, qui in eorum perniciem incumbabant, præsertim decem filiis *Amanis* in patibulis suspensis, plenam libertatem sunt affecti. In perennem verò memoriam hujus liberationis Populi Judaici ab excidio, quod decreverat *Aman*, diem festum singulis annis peragendum decimâ quintâ die mensis *Adar*, constituerunt *Mardocheus*, & Regina *Esther*, huncque diem festum appellarunt *Phurim*, seu *Sortium*. Quam festivitatem etiamnum Judæi singulis annis celebrare solent statis diebus decimâ quartâ, & decimâ quintâ mensis *Adar*, qui apud illos est anni sextus mensis civilis, & duodecimus Ecclesiasticus, caditque in partem mensium nostrorum Februarii, & Martii. Ex illius autem Festi religione, & anni-

versaria celebritate, quæ semper viguit apud Judæos, facile confutatur error Anabaptistarum, qui impiè asserunt, hanc *Estheris* Historiam esse commentitiam, aut puram putamque Tragicomædiam, cui Hæreticorum errori planè consentire videtur Auctor Scripti Gallici, cui titulus est: *Sentimens de quelques Theologiens de Hollande, lettres 8. & 11.* Hic, inquam, facile refellitur error. Quis enim sanæ mentis sibi persuadeat, hunc diem festum (quem Judæi maximâ olim curâ & religione singulis annis observarunt, ut videre est cap. 15. lib. 2. Machabæorum, & in Codice Theodosiano L. *Judæos Tit. De Judæis*) ex figmento, aut ex Tragicomædia originem habuisse? Quis etiam credat, LXX. Interpretes, qui eos dumtaxat Libros Sacros græcè interpretati sunt, quos Hebræi in suo Canone reponerent, voluisse hanc *Estheris* Historiam ex Hebræo in Græcum sermonem vertere, si hæc Historia fictitia esset, & mera Tragicomædia, sicut illos hæreticos effutire non pudet? Quin, ante Versionem LXX. Interpretum, Epistolam *Phurim*, quæ totam complectitur Historiam Reginæ *Estheris*, jam Græcè interpretatus est *Lysimachus*, regnantibus in Ægypto *Ptolomæo*, & *Cleopatrá*, sicut legitur initio undecimi Capituli Libri *Estheris*, Editionis tam Græcæ, quam Latinæ: *Anno quarto, regnantibus Ptolomæo, & Cleopatrá, attulerunt Dositheus, qui se Sacerdotem & Levitici generis ferebat, & Ptolomæus, filius ejus, hanc Epistolam Phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum, Ptolomæi filium in Hierusalem.* Incertum quidem est, quisnam fuerit ille *Ptolomæus*, qui tum temporis regnabat in Ægypto? an videlicet fuerit *Ptolomæus Philometor* qui (sicut ostendimus in Tabula Chronologica Regum Ægypti, quam in superiori Colloquio exhibuimus) fuit sextus post *Alexandrum Magnum*, Rex Ægypti? vel an fuerit *Ptolomæus Philadelphus*, quo regnante in Ægypto, LXX. Interpretes suam Sacrorum Librorum adornarunt Versionem Græcam? Quamvis, inquam, id non omninò certum sit, vero tamen quàm simillimum est, Versionem Græcam Historiæ *Estheris*, factam à *Lysimacho*, vetustiorē esse Versione Græcâ LXX. Interpretum, eamdemque Historiæ *Estheris* Versionem Græcam, à *Lysimacho* concinnatam, postea magna ex parte à LXX. Interpretibus in illam, quam ejusdem Historiæ *Estheris* Versionem Græcam lucubraverunt, fuisse convasatam. Postre-

mò, incredibile omninò est, Deum permisisse unquam, ut Ecclesia Catholica, quam semper speciali assistentiâ regit, Historiam *Estheris*, tanquam veram, sinceram, sacram ac divinam reciperet, si hæc Historia esset commentitia, aut pura Tragicomædia, sicut falsò dicitant Hæretici. Negari igitur non potest, aut in dubium ullo pacto revocari, Historiam *Estheris* veram & genuinam esse, atque divinâ pollere auctoritate.

D. Sed quid censes de septem postremis Libri *Estheris* Capitibus, quæ, sicut nuperrimè aiebat mihi vir eruditus, non extant in Textu Hebræo, eaque tanquam spurios Apendices, seu apocrypha, & adsciticia Additamenta ex Libro *Estheris* rescedenda, & expungenda esse affirmant etiam quidam doctissimi Scriptores Catholici?

M. Censeo, septem postrema Libri *Estheris* Capita perindè à Deo esse inspirata, divinamque habere auctoritatem, ac cætera novem ejusdem Libri præcedentia Capita. At enim, Vetera Concilia, & omnes Sancti Patres cum Græci, tum Latini, qui Librum *Estheris* Scripturæ Sacræ Canonici accensuerunt, eo de Libro loquuntur, quo universa Ecclesia, tam Græca, quam Latina, illorum temporibus utebatur, atque certò certius est, Ecclesiam universam temporibus illorum Patrum, in legendis Libris Sacris Veteris Testamenti, usam fuisse Editione Itala, quam S. *Hieronymus* passim appellat *Vulgatam*, quæ Græcorum *Lingua & litteris continetur*. Porro, in illa Editione Itala continebantur septem postrema Libri *Estheris* Capita. Hæc quippè Editio Itala exacta erat ad normam Versionis LXX. Interpretum, in qua itidem habentur septem illa postrema Libri *Estheris* Capita, quæ LXX. Interpretes ex Textu Hebræo in sua Versione fuisse interpretatos, probat summa ipsorum in vertendo fides. Igitur in Exemplaribus Hebraicis fuerunt septem illa Libri *Estheris* postrema Capita, quæ, ut testatur *Origenes* in Epistola ad *Julianum Africanum*, ex Hebraicis Exemplaribus fideliter in suis Versionibus Græcis LXX. Interpretes, & *Theodotion* expresserunt. Sed tamen darem, hæc septem postrema Libri *Estheris* Capita nunquam extitisse in Textu Hebræo, indè tamen hoc unum tantum inferri posset, duo Historiæ *Estheris* à Sacro Scriptore Libri, qui hujus Reginæ nomen præfert, edita fuisse Exemplaria, unum videlicet, quod erat pressius, seu ma-

gis

gis compendiosum, quale est illud, quod descriptum est in Textu Hebræo, & alteri paulò auctius & locupletius, in quo exarata erant somnium *Mardochei*, Reginæ *Estheris* Oratio, necnon Regis *Ashueri* Epistolæ, quæ omnia repræsentantur in septem postremis Libri *Estheris* Capitibus, quæ extant in Versionibus Græcis, & in Editione Vulgata. Nec enim novam & insolens est, ut idem Auctor duas ejusdem Historiæ textat narrationes, unam nimirum compendiosorem, in qua aliquam Historiam perstringat; Alterâ quæ sit diffusior, & in qua eamdem Historiam adjectis novis quibusdam circumstantiis, & publicis annexis Instrumentis illustret, exornet, amplifcet. Certè, ne longiùs ad id confirmandum accersam exempla, legimus Capite nono Libri *Estheris* duas descriptas Epistolas *Mardochei* ad Judæos missas, in quarum prima superiori stylo descripta est Historia Reginæ *Estheris*, in altera verò Epistola breviori modo eadem Historia narratur, servata tamen in utraque Epistola Sacræ Historiæ veritate. Hinc *Josephus*, Hebræus, Epistolas Regis *Artaxerxis*, quæ habentur Cap. 13. & 16. Libri *Estheris*, agnoscit tanquam veras & genuinas, easque refert C. 6. Lib. 11. *Antiquit. Jud.* Quod manifestò probat, hunc apud Judæos magni nominis Scriptorē non existimasse, septem postrema Lib. *Estheris* Capita esse apocrypha, & adsciticia Additamenta, sicut blaterant Hæretici, qui plusquam dictatoriam sibi arrogantes auctoritatē, non verentur in Sacros Libros virgam censoriam exerere. Postremò, Oecumenicum Concilium Tridentinum Libros omnes Scripturæ Sacræ, quos Sessione quartâ suo in Decreto complectitur, suscipiendos esse sanxit ut canonicos, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesiæ legi solent, & in Vulgata Editione habentur. Constat autem septem postrema Libri *Estheris* Capita extare in Editione Vulgata, quâ à tempore S. *Hieronymi*, qui illius Editionis Vulgatæ Auctor est, utitur universa Ecclesia Latina. Constat etiâ, ex iis septem versionis Libri *Estheris* Capitibus plures desumi Lectiones, quæ in Sacris Ecclesiæ Officiis, Missarumque solemnibus canuntur; nemo igitur post decretorium Synodi Tridentinæ judicium affirmare potest, septem postrema Libri *Estheris* Capita non esse ab Ecclesia recepta ceu Canonica, eaque apocrypha & asluta esse Additamenta. Non me latet, fuisse quosdam doctissimos Scripturæ Sacræ Interpretes, quos inter censentur *Lyranus*, *Dionysius Carthusianus*, & no-

ster *Hugo*, Cardinalis, qui septem postrema Libri *Estheris* Capita, tanquam spuria & insititia, rejecerunt, & ex Libro *Estheris* rescedenda, & expungenda esse putarunt: sed veniâ donandi sunt eruditi illi Scripturæ Sacræ Interpretes, quippè qui scripserunt ante Concilium Tridentinum, in quo ista controversia plenissimè fuit eliquata. Culpandus tamen jure optimo venit noster *Sixtus Senensis*, vir alioqui doctissimus, qui post Concilium Tridentinum floruit, quique lib. 1. & viii. *Bibliothecæ Sanctæ* asserit, hæc septem postrema Libri *Estheris* Capita tanquam intrusa, & apocrypha, vel ceu panofa Additamenta, negligi ab Ecclesia Catholica, & Interpretes multa Lib. *Estheris* addidisse vel ex *Josepho*, Hebræo, vel ex quopiâ alio, vel etiam sumpto, ut in Scholis fieri solenne est, narrationis themate, multa proprio Marte, id est, ex suo ingenio admiscuisse. Sixto nostro *Senensi* suffragatur *Hugo Grotius*, Scriptor quidè naris emunctæ, & acerrimi judicii, sed in Sacrorum Librorum interpretatione suis conjecturis plus æquo indulgens. Ille etenim Scriptor non veretur appellare ea septem postrema Lib. *Estheris* Capita, *Additamenta*, censetque, ea à quodam Profelyto fuisse inserta, vel esse Rhetorica exercitia piorum Hellenistarum, seu Græcorum, qui ornandis veris Historiis ea scripserunt, quæ illis temporibus probabiliter fieri, dici, aut scribi poterant. Fatetur tamen, hæc septem ultima Capita Libro *Estheris* addita, quia nihil mali, aut falsi continebant, progressu temporis auctoritatem accepisse. Sed hæc *Grotii* conjectura tanquam vana, inutilis, & falsa jure explodi debet. Quis enim suum in animum inducere unquam poterit, Ecclesiam Catholicam voluisse septem illis postremis libri *Estheris* Capitibus Sacram, Canonicam ac Divinam asserere auctoritatem, si reverâ septem illa Capita, ut perperam ait *Hugo Grotius*, fuissent dumtaxat Rhetorica exercitia piorum Hellenistarum, qui ad ornandam *Estheris* Historiam, ea scripserunt, quæ illis temporibus verosimilitè fieri, dici, aut scribi potuerant? Procul hinc ille error, quem Catholicorum aures nec audire, nec sustinere possunt.

D. Quamvis hanc vanam, & falsam *Grotii* conjecturam flocci faciam, simulque detester errorem Hæreticorum, qui septem postrema libri *Estheris* capita, tanquam apocrypha rejiciunt; optarem tamen, quò facilius prædicta illa Capita vindicare possim, ut hic infereres ea, quibus ad suum adstruendū errorem nituntur

tur Hæretici, argumenta, eaque breviter dilueres.

M. Plumâ, & araneâ telâ leviora sunt, milliesque jam à nostris Polemicis Scriptoribus elisa argumenta, quibus Hæretici canonicam septem postremorum libri *Estheris* Caput auctoritatem impetere solent. Ea tamen, ut votis tuis annuam, breviter hic proponam, eademque operâ diluam. In primis dicunt, septem ultima libri *Estheris* capita non extare in Textu Hebræo. Verum, huic argumento jam abunde fecimus satis, pluraque nunc dicere superfedebam. Præterea, ajunt, septem postrema libri *Estheris* capita pugnare cum novem prioribus capitibus, quia capite secundo hujus libri dicitur, *Mardocheum*, cujus neptis erat *Esther*, insidias Eunuchorum contra Regem *Assuerum* detexisse anno septimo Regni ejusdem *Assueri*, Perfarum Regis, nihilque muneris & præmii *Mardocheum*, ob detectas illas insidias, à Rege accepisse narratur capite sexto ejusdem libri; & tamen his omnino opposita referuntur capite ejusdem libri duodecimo, quod unum est ex septem ultimis libri *Estheris* capitibus. In eo siquidem capite duodecimo legitur, *Mardocheum* detexisse Eunuchorum insidias anno secundo Regni *Assueri*, & data ei fuisse pro delatione, seu pro insidiarum detectione, munera, quæ sanè, inquit Hæretici, rectâ fronte pugnant, & evidenter antilogiâ inter se colliduntur. Sed vehementer hallucinantur hæretici, dum fictitiam illam septem postrema capita inter & novem priora libri *Estheris* capita antilogiam obtrudunt. Somnium quippe, quod habuit *Mardocheus*, contigit anno secundo Regni *Assueri*, sicut legitur cap. 2. libri *Estheris*. Narratur quidem cap. 11. ejusdem libri somnium *Mardochei*, & cap. 12. detectio insidiarum, sed tamen hæc insidiarum detectio, facta à *Mardocheo*, non ad eundem refertur annum, quo contigit somnium *Mardochei*, quia, ut mox diximus, somnium *Mardochei* incidit in annum secundum Regni *Assueri*, detectio autem insidiarum in annum septimum Regni ejusdem *Assueri*. Quod igitur Sacer Auctor libri *Estheris* referat cap. 12. statim post somnium *Mardochei*, insidias ab ipso detectas, hoc facit per anticipationem, quoniam hæc insidiarum detectio pertinet ad eventum somnii. Rectè autem ait idem Auctor c. 12. illius libri, *Mardocheum* pro insidiis detectis anno septimo Regni *Assueri* accepisse munera, quia reverà *Mardocheus*, post

detectionem insidiarum, aliquid præmii à Rege *Assuero* accepit cum spe, & promissione majoris honoris, & dignitatis conferendæ, quam tamen reapte non est consequutus nisi anno duodecimo Regni *Assueri*, quemadmodum narrat idem Auctor cap. 6. libri *Estheris*, ubi scribit, *Mardocheum* post insidiarum detectionem, quæ accidit anno septimo Regni *Assueri*, nihil muneris, & honoris accepisse, id est, publicè, licet aliquod munusculum *Mardocheus* privatim acceperit, statim ac hoc anno septimo Regni *Assueri* insidias, quas contra hunc Regem moliebantur duo perfidi Eunuchi, detexit ac propalavit. Nulla ergo septem postrema capita inter & novem priora libri *Estheris* offendes Antilogiam, si cum peritis Scripturæ Sacræ Interpretibus advertas, septem postrema capita libri *Estheris* non esse reverâ postrema, sed quædam ex his pertinere vel ad initium, vel ad medium, vel ad finem libri *Estheris*. Capita enim undecimum, & duodecimum pertinent ad initium libri *Estheris*. Capita verò decimum quartum, decimum quintum, & decimum sextum pertinent ad medium ejusdem libri. Caput autem decimum pertinet ad finem ejusdem libri, ut videtur est in Græcis codicibus, in quibus omnia hæc capita suo loco, & ordine sunt digesta & collocata. Hinc inferunt doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes, hæc verba, quæ leguntur c. 11. *Estheris* libri: *anno secundo, regnante Artaxerxe*, extendi haud debere ad insidiarum detectionem à *Mardocheo* factam, quæ narratur c. 12. ejusdem libri *Estheris*, quæque contigit tantum anno septimo Regni *Assueri*, quem Scriptura Sacra appellat etiam *Artaxerxem*, sed referri dumtaxat debere ad somnium, quod vidit *Mardocheus* anno secundo Regni *Assueri*, antequam ille Rex *Estherem*, neptim *Mardochei*, sibi matrimonio copularet. Patitur tamen Ecclesia, inquit *Bellarminus*, ea septem postrema capita ad finem libri *Estheris* permanere, ubi illa S. *Hieronymus* collocavit, ut videamus quid ad integritatem libri *Estheris* pertineat, & quid etiam non sit in Codicibus Hebræorum. Elisa hac priori Hæreticorum objectione, ab alia, nihilo præcedenti solidiori, breviter me expedito. Ajunt enim, Auctorem libri priorum novem capitum libri *Estheris* asserere capite nono, *Amanem*, qui conspiraverat contra Judæos, oriundum esse ex stirpe *Agag*, Regis Amalecitarum, seu illum genere esse Amalecitam, sed in septem postremis libri *Estheris* capitibus, nimirum cap. 16. v. 10. legi, *Amanem* esse gente Macedonem. Quæ varietas

rietas, inquit hæretici, aperte innuit, septem postrema capita fuisse altera manu composita, & esse quasi Apendicum latinias libro *Estheris* assutas. Sed facile hæc altera Hæreticorum diffatur obiectio. In primis, dici potest, *Amanem* ex paterno genere duxisse originem ex stirpe *Agag*, Regis Amalecitarum, adeoque Amalecitam fuisse, sed ex materno genere Macedonem fuisse. Præterea, dici potest, *Amanem* patriâ quidem Macedonem fuisse, scilicet Græcum, sed origine prodiisse ex stirpe *Agag*, Amalecitarum Regis, & in hoc sensu Amalecitam dictum esse. Creditibile quippe est, aliquos ex profligatis Amalecitis ad Græcorum partes profugisse, & ex his ortum *Amanem* potuisse Gente Græcum, seu Macedonem, appellari ab Interprete libri *Estheris*, quia ejus tempore, Macedonum nomine, tanquam sub nobiliori parte comprehendebantur cæteri alii Græci. Denique, dici potest, hunc *Agag*, ex quo dicitur capite nono libri *Estheris* suam *Amanem* originem traxisse, non fuisse Regem Amalecitarum, sed fuisse quemdam Græcum, seu Macedonem dictum *Agag*. Et hinc est, quod nec Hebraicus Textus, nec ulla libri *Estheris* versio hunc *Agag*, ex cujus stirpe ortus est *Aman*, appellet Amalecitam. Sed in his confutandis Hæreticorum argutiis non est quod diutius immoremur.

D. Quis est iste *Assuerus*, Rex, dicitur etiam *Artaxerxes*, quo regnante contigit Historia *Estheris*?

M. Gravissimam sanè proponis difficultatem, quæ omnibus Critices Sacræ peritis crucem figit, eosque cogit in varias abire sententias. Alii siquidem censent, hunc *Assuerum*, Perfarum Regem, dictum etiam *Artaxerxem* in libro *Estheris*, fuisse *Cambysem*, filium *Cyri*; alii *Darium*, *Hystaspis* filium; alii *Artaxerxem Longimanum*; alii *Artaxerxem Mnemonem*; alii *Artaxerxem Ochum*. Ipse brevitati, quantum fieri potest, studens, probabiliorē, quæ mihi videtur, opinionem indicabo, eaque semel stabilitâ, facile perspicias, cæteras, quæ super hac re circumferuntur, sententias probabilitate carere. Sed prius advertas velim, nomen *Assueri*, & *Artaxerxis* esse nomen non Perfarum, sed Regiæ dignitatis, quod fit, ut id nominis variis Perfarum Regibus tribuatur, ideoque ille Perfarum Rex, qui fuit maritus *Estheris*, in novem prioribus libri *Estheris* capitibus appelletur *Assuerus*, & in septem postremis ejusdem libri capitibus vocetur *Artaxerxes*. Hac præmissa observatione, *Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.*

dico, probabilius esse, Historiam *Estheris* ad tempora *Darii Hystaspis* filii, Perfarum Regis, esse referendam, illumque Regem fuisse *Estheris* maritum. At enim *Assuerus* ille Perfarum Rex, sub quo contigit *Estheris* Historia, quique fuit maritus *Estheris*, regnavit, sicut legitur c. 1. libri *Estheris*, super centum viginti septem Provincias, & tertio anno Imperii sui fecit grande convivium cunctis Principibus, & Pueris suis fortissimis Perfarum, & Medorum inclitis, & Præfectis Provinciarum coram se. Id autem apprimè convenit *Dario*, *Hystaspis* filio, qui, ut ait *Herodotus* lib. 4. c. 44. In dos subegit, & sicut legitur cap. 3. lib. 3. *Esdrae*, fecit cenam magnam omnibus vernaculis suis, & omnibus Magistratibus Mediæ, & Persidis, & omnibus Purpuratis, & Prætoribus, & Consulibus, & Præfectis sub illo ab India usque *Æthiopiâ* centum viginti septem Provincias. Porro, libri tertius, & quartus *Esdrae*, quamvis canonicam non habeant auctoritatem, æquali tamen auctoritate pollent ac libri editi ab Historicis prophanis, ubi Scripturæ Sacræ non repugnant. In hanc autem sententiam ipse, ut candidè fatear, edulentiùs descendo, quod, eâ semel admittâ, solvatur inextricabilis penè illa difficultas de ætate *Estheris*, & *Mardochei*, qui à *Nabuchodonozore*, Babyloniorum Rege, in captivitatem Babylonicam fuit cum aliis Judæis abductus, sicut legitur cap. 2. & cap. 11. libri *Estheris*. Verum, ut magis perspicuum habere possis modum illum expeditissimum, quo isthæc difficultas de ætate *Mardochei* enodari potest, necesse est, ut in memoriâ revoces ea, quæ in superiori Colloquio diximus de annis, per quos regnavit *Cyrus*, Perfarum Rex. Ibi quippe ostendimus, *Cyrum* regnasse triginta annos, sicut ei constanter omnes Historici tribuunt, sed tamen viginti septem annos regnasse in Perside, & per tres ultimos annos regnasse in Babylone, postquam, devicto *Dario Medo*, ultimo Babyloniorum Rege, tanquam supremus Perfarum Monarcha, in Babylone regnare coepit. Quando igitur Scriptura Sacra dicit, *Cyrum* anno primo Regni sui laxasse captivitatem Babylonicam, id non est intelligendum de anno primo Regni, quod Rex *Cyrus* inivit in Perside, sed de anno primo Regni, quod idem *Cyrus* auspiciatus est in Babylone, dum Perfarum instituit Monarchiam, & per tres annos tanquam supremus Perfarum Monarcha in Babylone imperavit. Hac autem semel præmissâ summi momenti observatione chronologicâ, facile solvitur difficultas

tas de ætate *Mardochei*, ejusque neptis *Estheris*. Subducamus itaque annos, & supponamus, *Mardocheum*, annos quinque natum, in captivitatem Babylonicam à *Nabuchodonozore*, fuisse abductum. Fluxerunt postea septuaginta anni captivitatis Babylonicæ. *Cyrus* regnavit in Babylone, tanquam supremus Persarum Monarcha, tribus annis. *Cambyfes*, filius *Cyri* ac successor, regnavit septem circiter annis. *Smerdes Magus* successit *Cambyfi*, & regnavit septem mensibus, eique successit *Darius, Hystaspis* filius, quo regnante, contigit Historia *Estheris*. Hi porrò anni, quos subduximus, simul collecti efficiunt summam annorum octoginta sex, quos natus erat *Mardocheus* initio Regni *Darii Hystaspis* filii. Experienciã autem constat, multos eã ætate senes adhuc robustos & vegetos esse. *Esther* verò, neptis *Mardochei*, initio Regni *Darii Hystaspis* filii, admodum juvenis erat, quippe quæ filia fratris *Mardochei*, longè ipso junioris, & nata jam ex patre grandævo. Hoc pacto facilè solvitur hæc de ætate *Mardochei*, ejusque neptis *Estheris* difficultas, à qua ut sese expediant illi Scriptores, qui *Cyro*, Persarum Regi, tribuunt annos Regni viginti novem post laxatam captivitatem Babylonicam, coguntur asserere primò, *Mardocheum* dici translatum in captivitatem Babylonicam, non quòd jam natus esset, sed quia in captivitate Babylonica natus est ex illis familiis, quæ tempore *Joaquimi*, Regis Judæ, in hanc captivitatem fuerunt abductæ. Quod certè merum effugium est, falsique palàm convincitur ex cap. 2. & cap. 11. libri *Estheris*, ubi disertè legitur, *Mardocheum* fuisse reverà & in propria persona abductum in captivitatem Babylonicam. Secundò, iidem Scriptores fateri tenentur, *Mardocheum* initio Regni *Darii Hystaspis* filii ultra centesimum ætatis suæ annum fuisse proventum, nec tamen imbecillum, ingravescentem, seniove confectum, sed solidum, robustum, ac valentem, in rebus magnis præclarisque gerendis fuisse versatum, quod sanè nullà ratione fit verosimile. At, quid dicam de *Scaligero*, & de *Petavio*, viris aliò qui sacræ & prophanæ Chronologiæ peritissimis, quorum prior Historiam *Estheris* refert ad tempora *Xerxis*, Persarum Regis, & filii *Darii Hystaspis*; alter verò seu *Petavio* censet, Historiam *Estheris* contigisse, regnante *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege, & filio *Xerxis*? Profectò, si mihi hac in re liceat meum interponere judicium, liberè dicam, utram-

que sententiam penitus abluere à vero. Si enim *Xerxes*, Persarum Rex, esset maritus *Estheris*, ut putat *Scaligerus*, sequeretur, *Mardocheum*, tempore *Xerxis*, natum fuisse annos centum & quinquaginta juxta ejusdem *Scaligeri* añorum calculum, ac subindè *Estherem*, neptim *Mardochei*, annosam fuisse, senio confectam, quandò nupsit *Xerxi*, Persarum Regi. Quod sanè, ut nemo non videt, absurdum est, & absurdius adhuc apparet in sententia *Petavii*, qui Historiam *Estheris* refert ad tempora *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, qui fuit filius *Xerxis*. Sed nullo pacto audiri debent quidam Scriptores, qui Historiam *Estheris* ablegant vel ad tempora *Artaxerxis Mneumonis*, seu *Memoris*, vel ad Regnum *Artaxerxis Ochi*, qui ambo fuerunt Persarum Reges longè posteriores his, quos mox laudavimus, Persarum Regibus, *Dario Hystaspis* filio, *Xerxe*, & *Artaxerxe Longimano*. In eorum siquidem Scriptorum sententia, *Mardocheus* excessisset ætatis suæ annum penè ducentèsimum, quod tam absurdum est, quàm quod maximè. Historia igitur *Estheris*, ut ostendimus, removeri haud debet à temporibus *Darii Hystaspis* filii, qui verè fuit maritus *Estheris*, & in quem, sicut legitur cap. 16. v. 10. libri *Estheris*, conspiravit *Aman*, voluitque ejus Regnum transferre ad Macedones. Quamvis enim Macedonum Regnum maximè inclauerit tempore *Philippi*, patris *Alexandri Magni*, cujus Imperium concurrit cum Imperio *Artaxerxis Ochi*, Persarum Regis, & *Dario Hystaspis* filio posterioris; certum tamen est, regnante *Dario Hystaspis* filio, jam Persis notos fuisse Macedones, utpotè qui bellicis facinoribus, & variis pugnis, atque victoriis tam de Thracibus, quàm de aliis hostibus, illorum gloriæ æmulis, feliciter reportatis, inclyti erant, ut videre est apud *Justinum* lib. 7. Hist.

D. Suscepitne *Esther* ex marito suo *Dario Hystaspis* filio, Persarum Rege, aliquam prolem?

M. Tres uxores, *Darius Hystaspis* filius, Persarum Rex, habuit, teste *Herodoto* initio libri octavi. Primam uxorem, quæ erat filia *Gobrias*, duxit *Darius Hystaspis* filius, antequàm Persarum Imperio potiretur, & ex ea tres filios suscepit. Altera uxor, quam *Darius Hystaspis* filius, postquàm ad Persarum Imperium fuisset proventus, sibi matrimonio copulavit, dicta est *Atossa*, filia *Cyri*, Persarum Regis, cujus regalibus nuptiis

ptiis voluit *Darius Hystaspis* filius Imperium Persarum, sibi adjudicatum firmare, ut non tam in Extraneum translatum, quàm in *Cyri* familiam reversum videretur. Ex hac secunda uxore, dicta *Atossa*, quatuor filios procreavit *Darius Hystaspis* filius, Persarum Rex, quorum primogenitus fuit *Xerxes*, qui patri suo in Persarum Imperio successit. Hæc secunda *Darii Hystaspis*, Persarum Regis, uxor, appellabatur etiam *Vashti*, quam idem Rex, ut antea diximus, repudiavit. Tertiam deniquè *Darii Hystaspis* filii, Persarum Regis, uxorem appellat *Herodotus Aristonam*, seu *Aristonam Virginem*, quam ait idem Historicus fuisse à *Dario Hystaspis* filio præcæteris suis faminis adamatam, eamque duos peperisse filios, seu *Artsamen* & *Gobriam*. Hanc tertiam *Darii Hystaspis* filii, Persarum Regis, uxorem, dictam *Aristonam* multi Scripturæ Sacræ periti volunt esse *Estherem*, neptim *Mardochei*, quæ Hebræis *Hadassa* dicitur, vulgatus verò Interpret *Edissam* vocat. Aserit quidem *Herodotus*, hanc *Aristonam*, tertiam *Darii Hystaspis* filii Persarum Regis, uxorem, fuisse filiam *Cyri*, & sororem *Atossæ*, quod certè non convenit *Estheri*, nepti *Mardochei*. Verùm respondent viri eruditi, id ita visum esse Historico *Herodoto*, vel quia Persicas Genealogias non satis exploratas habuit, vel quia consultò Persæ per invidiam genus *Estheris* dissimularunt, ac *Cyri* filiam esse commentum sunt, maximè cum *Esther*, jubente patruo suo *Mardocheo*, genus suum non statim indicaverit, sicut legitur cap. 2. v. 20. libri *Estheris*. Hac semel admisã peritorum Scripturæ Sacræ Interpretum sententiã, sequitur, *Darium Hystaspis* filium, ex Regina *Esthere*, conjugè sua, quæ eadem est ac *Aristona*, duos suscepisse filios, *Artsamen* & *Gobriam*. Quà de re confule *Augustinum Calmet*, doctissimum Benedictinum, in suo *Commentario Litterali* in librum *Estheris*, ubi etiam refellit errorem sive Hebræorum, qui putant Reginam *Estherem* esse matrem *Darii Hystaspis* filii, Persarum Regis, sive aliorum, qui asserunt, Reginam *Estherem* esse matrem vel *Holofernis*, vel *Xerxis*, qui patri suo *Dario Hystaspis* filio, in Imperio Persico successit, quæ omnia sunt putida commenta, quæ Historiæ cum sacræ, tum prophanæ omninò adversantur.

D. Quis est auctor libri *Estheris*, cujus historiam hæcenus descripsisti, & tempore? *P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.*

pus, quo eadem historia contigit, accuratè præfixisti?

M. Circa auctorem libri *Estheris* non una est Scriptorum sententia. Alii volunt, Auctorem libri *Estheris* esse *Esdræ*, alii *Mardocheum*, alii *Joaachimum*, Summum Pontificem, alii existimant, librum *Estheris* esse genuinum magnæ Judæorum Synagogæ foetum, alii deniquè putant, libri *Estheris* auctorem esse omninò incertum. Narrat quidem *Mardocheus*, avunculus *Estheris*, se librum scripsisse, illumque ad Judæos misisse. Sed ille liber nihil aliud fuit, quàm Epistola à *Mardocheo* missa ad Judæos, & eo fine scripta, ut Judæi *Pharim* solemnitatem, seu festivitatem sortium, singulis annis statà die celebrarent, uti ex cap. 9. & ex initio capitis 10. libri *Estheris* facile colligitur. Quocircà, mihi magis probatur sententia Illustrissimi *Danielis Huetti*, Abrincensis Episcopi, qui in sua *Demonstratione Evangelica*, Propositione 14. pag. 174. & 175. asserit, Judæorum Synagogam magnam, ad quam ex officio pertinebat ratioem & cæremonias hujus sortium solemnitatis explicare, hunc *Estheris* librum ad majorem Judæorum instructionem & fructum edidisse, eique inseruisse, non solum integram *Mardochei* jam citatam epistolam, unà cum epistola *Estheris*, cujus eodem in capite 9. v. 29. fit mentio, sed etiam addidisse nonnullas circumstantias, quæ ad lucem huic *Estheris* historiæ conciliandam necessariæ videbantur. Certissimè autem constat, hunc *Estheris* librum temporibus *Esdræ* jam fuisse conscriptum, nec ad posteriora tempora referri posse, quia prædictus liber relatus est in Canonem Hebræorum, quem, teste *Josepho* Hebræo, *Esdras* post laxatam captivitatem Babylonicam texuit, & clausit sub *Artaxerxe Longimano*, Persarum Rege.

D. Quid intelligis per illam Synagogam magnam Judæorum, cujus jussu & auctoritate scriptus & approbatus est *Estheris* liber?

M. Vox *Synagoga* Græca est, quæ idem sonat ac *Congregatio*. Per *Synagogam* itaque magnam Judæorum nihil aliud intelligitur quàm *Congregatio*, seu *Synodus* generalis Judæorum, penès quam summa residebat potestas decretorum de libris sacris, & de his, quæ Judæorum Religionem spectabant, proferendi judicium. Hæc autem *Congregationes*, seu *Synodi* generales Judæorum appellabantur *Synagoga Magna*, ut discernerentur à peculiaribus, & privatis *Congregationibus*, quas Judæi olim habebant, & etiam nunc habent ad orationem

destinatas, quæque absolute *Synagogæ* appellitari solent. De illis *Synagogis*, quas *Judæi*, orationis ergo, frequentant, de illarum antiquitate, de *Judæorum* Doctoribus, seu *Rabbinis*, qui his *Synagogis* præfunt, necnon de illorum officiis brevem sermonem sub finem hujusce Colloquii habebō, ut aliquam de his singulis notitiam habere possis. *Synagogæ* itaque *Judæorum* sunt domus orationis & doctrinæ, quæ nullam formam peculiarem habent, nisi quod in illis est species Altaris, sive Mensæ, in qua explicatur & evolvitur Legis Mosaicæ Volumen. Juxta quamlibet *Synagogam* extat cubiculum, ex quo mulieres prospiciunt in *Synagogam* virorum, nec enim licet mulieribus intrare, nec à viris prospici. In omnibus etiam *Judæorum* *Synagogis*, est quædam ad Orientem arca, seu armarium, in quo reponitur, & summâ curâ asservatur Legis Mosaicæ Volumen, quod absquæ accensibus, punctis vocalibus, & Versuum distinctionibus descriptum esse debet. Plures quoque in *Synagogis* *Judæorum* pendet è laqueari lucernæ, quæ in Sabato accenduntur. Has *Synagogas* instituerunt *Judæi*, dum essent in captivitate *Babylonica*, jamque Templum *Hierosolymitanum*, à *Salomone* extructum, penitus à *Nabuchodonozore*, *Babyloniorum* Rege, fuisset eversum. Non poterant tamen *Judæi* in his *Synagogis* Sacrificia Deo offerre, & mactare Agnum Paschalem, sed id dumtaxat in Templo *Hierosolymitano* sive ante, sive post captivitatem *Babylonicam*, juxta Legem Mosaicam, præstare potuerunt, ita ut illi *Judæi*, qui, post captivitatem *Babylonicam*, aliud Templum, præter *Hierosolymitanum*, Deo erexerunt, habitati fuerint ac rejehti tanquam *Schismatici*, & Legis Mosaicæ transgressores. Quod quidem, ut clariùs intelligas, obiter advertere debes, duo Tempia post captivitatem *Babylonicam*, præter Templum *Hierosolymitanum*, fuisse extructa, in quibus verus Deus *Israëlitarum* colebatur quidem, sed falsâ Religione. *Saballetes* enim, sicut in præcedentibus nostris Colloquiis jam me observasse memini, veniâ petita à *Dario*, *Perfarum* Rege, cujus erat Præfectus, & deinde ab *Alexandro Magno*, *Græcorum* Monarchâ, post mortem *Darii*, Regis, extruxit in monte *Garizin* Templum *Samariæ* in gratiam *Manassis*, generi sui. In hoc Templo *Garizin* *Samaritani*, qui jam diro *Schismate* à *Judæis* erant divulsi, primum Deo vero Sacrificia offerebant,

sed postea *Antiochus Epiphanes*, Rex *Syriæ*, non ægrè consentientibus *Samaritanis*, *Jovi Hospitali* hoc Templum consecravit. Post annos autem ducentos, quàm fuerat conditum istud Templum in monte *Garizin*, *Joannes Hircanus*, Summus *Judæorum* Pontifex, illud unâ cum urbe *Samariæ* evertit. Hanc *Samariæ* urbem denuò excitavit *Herodes*, à Senatu Romano Rex *Judææ* declaratus, eamque *Sebastem* de nomine *Cæsaris Augusti* appellavit, & in ea Templum extruxit, cui tamen *Samaritani* montem *Garizin* prætulērunt. Aliud, post captivitatem *Babylonicam*, fuit in *Ægypto* extructum vero Deo *Israëlis* Templum ab *Onia*, qui fuit *Onia Tertii* Pontificis filius natu minimus. Hic quippè, fervente persecutione, in qua *Antiochus Epiphanes*, Rex *Syriæ*, crudeliter ferro flammæque sæviit in *Judæos*, fugit in *Ægyptum* ad Regem *Ptolomæum Philometorem*, & uxorem ejus *Cleopatram*, atque ab his struendi Templi, *Hierosolymitano* æmuli, facultatem obtinuit, & illud *Leontopoli* in Præfectura *Hieropolitana* erexit, seque ejusdem Templi Summum Pontificem constituit, Sacerdotes etiam & Levitas creavit, qui Sacra Ritu *Judaico* peragerent. Istud secundum *Schismaticum* *Judæorum* Templum duravit usquæ ad excidium *Hierosolymitanum*, post quod à *Paulino*, *Alexandriæ* Præfecto, dirutum est anno *Æræ Christianæ* septuagesimo primo, cum stetit ultra ducentos annos. Hæc autem obiter annotanda esse duxi, ut inde intelligas, *Judæos*, juxta Legem Mosaicam, in solo Templo *Hierosolymitano*, sive à *Salomone* extructo, sive à *Zorobabele* post captivitatem *Babylonicam* instaurato, potuisse Deo offerre Sacrificia, & Agnum Paschalem immolare, non verò in *Synagogis*, nec in Templis, quæ extra *Hierosolymorum* urbem condita erant, etiam si vero Deo *Israëlis* essent erecta, & omnia Sacra Ritu *Judaico* in his celebrarentur. Hinc est, quod illa Tempia, extra *Hierosolymorum* urbem constructa, & Deo *Israëlis* licet consecrata, pro legitimis veri Dei Templis in *Sacro Codice* non agnoscantur. Sed redeamus nunc ad *Synagogas* *Judæorum*. Moris erat apud *Judæos* in unaquaque hebdomada, seu singulis diebus Sabbatis suas *Synagogas* frequentare, sive ad orandum, sive ad audiendam à suis Doctoribus explicationem Legis, & ab illis accipiendam correctionem motum, sicut testatur *Philo*, *Judæus*. Quem morem *Judæi* etiamnum observant singulis Sab-

batis

batis in suis *Synagogis*, in quibus *Rabbi*, seu Legis Doctores, explicant Legem Mosaicam, & delinquentium corrigunt mores. Nullis titulis olim insigniebantur *Judæorum* Doctores, sed circa ortum Christi Domini amaverunt vocari *Rabbi*, à radice *Rabab*, id est, multiplicatus fuit, volentes inde significare, eos, qui dicebantur *Rabbi*, variâ & multiplici doctrinâ esse instructos. Quin, & isti *Judæorum* superciliosi & superbi Doctores tantum *Rabbi*no deferendum esse fanciebant, ut dicerent, *Rabbinum* præferendum esse Regi, Regem verò Pontifici Summo, sicque *Rabbinum* esse omnibus anteponendum, Cathedris distinctis sedebant *Rabbi*, & primas cathedras ambiabant, eorumque factum graphicè describit Christus Dominus cap. 23. v. 5. & seq. *Matthæi* dicens: Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant sumbrias, Amant autem primos recubitus in cænis, & primas cathedras in *Synagogis*, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus *Rabbi*. Verum, licet insolito factu insuperbirent *Rabbi*, *Judæorum* Doctores, illos tamen manibus laborasse probat exemplum *Apostoli Pauli*, qui, præceptore *Gamalielæ* usus, Legem Mosaicam didicerat, & manibus, ne quem gravaret, laborabat, Scenofactoriam, ut ipsemet testatur, artem exercens. Confundi tamen non debent isti *Rabbi* cum illis Legis Doctoribus, qui antiquitus apud *Judæos* vocabantur *Sopherim*, id est, *Scribæ*, vel *Expositores* Legis. Observant enim viri *Rerum Judaicarum* periti, debuisse primitus *Judæorum* Sacerdotes ex officio Legem populū edocere, idque colligunt ex his verbis, quæ cap. 10. v. 8. & seq. lib. *Levit.* leguntur: Dixit quoque Dominus *Aaron*: Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini, quia præceptum sempiternum est in generationes vestras, & ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum, doceatisque filios *Israël* omnia legitima, quæ locutus est Dominus ad eos per manum *Moyse*. At, post solutam captivitatem *Babylonicam*, hoc est, circa illud tempus, quo *Prophetiæ* donum apud *Judæos* in *Propheta Malachia* expiravit, coeperunt Sacerdotes plus negotiis politicis, & gubernationi civili vacare, quàm meditationi Legis, & institutioni plebis, indeque factum est, ut hæc Sacerdotum ministerii pars, quæ in instructione populi, & explicanda Lege

sita erat, reservata & concredita fuerit certo hominum generi, qui apud *Judæos* dicebantur *Sopherim*, seu *Scribæ*. Certè negari non potest, antiquissimum esse apud *Judæos* *Scribarum* nomen, cum sæpius in *Scriptura Sacra* *Esdras*, qui, post captivitatem *Babylonicam*, *Prophetis*, *Zachariæ*, *Aggæo*, & *Malachia* cœtaneus fuit, disertè appelletur *Scriba*. Munus autem, quod illis *Scribis* obeundum incumbere, erat *Sacras Scripturas* exponere, vindicare à corruptelis, illas prælegere populo in Templo & in *Synagogis*, interpretationem obscuriorum locorum, ubi opus erat, adjicere, populum ad probos mores informare & instituere; *Dubia* ex libris *Moyse*, & *Prophetarum* objecta dilucidare, & solvere; emergentes perplexas quæstiones enodare, *Genealogias* *Tribuum*, maxime *Sacerdotalis*, & *regiæ stirpis*, sedulo asservare, & alia id genus *Sacra* obire munia. Paulò antequàm Christus Dominus prodiret in lucem, duæ celebres fuerunt *Doctorum* *Judæorum* Scholæ, nimirum *Hillelis*, & *Schammai*. *Domus Hillelis*, ut loquuntur *Judæi*, id est, *Schola Hillelis*, prima fuit, & in ea cum *Hillel*, illius caput, singulares doceret ac teneret opiniones, acutum sese illi opposuit alter *Judæorum* Doctor, seu *Schammai*, qui aliam instituit Scholam, & discipulis suis contrarias instillavit opiniones. Utriusque Doctoris sententiæ frequenter apud *Talmudicos* recenseri solent, sed *S. Hieronymus* in cap. 8. *Isaiæ* vocat *Doctorem Schammai*, *Dissipatorem*, & *Doctorem Hillelum* appellat *Prophanum*, eò quod ambo illi *Judæorum* Doctores per *deuterios*, seu per traditiones suas, Legis Mosaicæ præcepta dissipaverint, atque omnino maculaverint. Denique, *Rabbi*, & *Judæorum* Doctores occupabantur circa *Miera*, hoc est, circa *Textum* *Bibliorum*; circa *Mischna*, id est, circa *Traditiones*, circa *Midras*, hoc est, circa *studium Sacrarum Scripturarum*, ut eas vel mysticè, vel allegoricè explicarent. Doctores verò illi *Judæorum*, qui Legem scriptam profundius interpretabantur, *Agadici* dicebantur à verbo *Naggad*, id est, *Narrare*.

D. Abeant in malam crucem, malumque cruciatum isti *Rabbi*, cæcique *Judæorum* Doctores, qui suis, quas venditant, quisquilliis, seu vanis traditionibus, & sinistris interpretationibus *Sacras Scripturas* corruperunt, & *Jesum Christum*, quem *Moyse*, & omnes *Prophetæ* verum *Messiam* prædixerunt, audire detrectarunt, eumque tanquam impostorem

& Legis transgressorem, in crucem egerunt. Hanc certè Judæorum blasphemiam, quâ nulla execrabilior proferri potest, ferre minimè possum.

M. Visne Rabbini, cæterisque Judæorum Doctoribus, Jesum Christum, tanquam impostorem, & Legis transgressorem blasphemantibus, os occludere, audi, & altè memoriæ tuæ semper infixum habeto istud egregium S. Chrysostrami Oratione, adversus Judæos rationcinium: *Agedum*, ait Judæis Sanctus ille Doctor, *dicite mihi, etiamne posthæc suscipietis illum*, seu Jesum Christum, *vocare impostorem ac transgressorem Legis, & non potius aliquid secedentes vos ipsos occultabitis, qui coram oculis obtuimini tam manifestam, & evidentem veritatem? Etenim, si impostor erat Jesus, quemadmodum dicitis, Legisque transgressor, par erat, ut hanc etiam laudem ferretis, qui talem occideretis. Nam si Phinees, unico tantum perempto homine, totam Numinis iram adversus Populum exardescens sedavit (stetit enim, inquit Scriptura Sacra Psalmo LV. Phinees, & placavit, & cessavit quassatio) tamque multos homines eripuit ab ira divina unius hominis cæde, multo magis hæc vobis oportuit accidere, si Legis transgressor erat, quem vos crucifixistis. Cur igitur, quæso, Phinees, viro Legis transgressore perempto, justus habitus est, & Sacerdotio honoratus; vos autem, quum in crucem egeritis virum impostorem, ut dicitis, Deoque adversum, qui sit ut non solum non feratis laudem & honorem, verum etiam acerbiora passistis, quum tum, quum filios vestros mactaretis? An non istud perspicuum est, etiam vehementer tardis & hebetibus, quod posteaquam adversus Servatorem ac Principem Orbis impiè egistis, talis vindicta de vobis sumpta sit? Et nunc sanè abstinete à nefario sanguine, & Sabbata servatis, tum verò ipsum etiam Sabbati diem violabitis, &c. Hoc invictò S. Joannis Chrysostrami ratiocinio, quod Judæorum jugulum petit, eosque ad incitas redigit, præfenti nostro Colloquio finem impono.*

COLLOQUIUM ULTIMUM,

In quo produntur res præclaræ, gestæ à Machabæis, qui, post Captivitatem Babylonicam, summâ apud Judæos auctoritate potiti sunt usque ad Herodem, alienigenam, quo in Judæa regnante, natus est Jesus Christus, ibidemque attexuntur variæ Judæorum Sectæ, aliquot Historiæ Romanæ mu-

numenta, & Canon Chronologicus annorum, qui à captivitate Babylonica usque ad Natale Christi Domini interfluxerunt.

D. Fine Historiæ Sacræ Veteris Testamenti, & initio Salutis, per ortum Jesu Christi, veri Messiae, toti generi humano allatæ, appropinquantibus, necesse est, ut res præcipuæ, quæ in sexta Mundi Ætate usque ad Natale Christi Dominigestæ sunt, & ad Historiam Judæorum pertinent, aut cum ea aliquam agnationem habent, servato ordine temporum, breviter nunc referas, ut plenam & integram assequar Sacræ Historiæ Veteris Testamenti notitiam.

M. Historia rerum, quas Judæi sub finem Sextæ Mundi Ætatis præclare gesserunt, textur in duobus Libris Machabæorum, in quibus accuratè narratur egregia facinora, quibus inclauerunt, totoque Orbe celebres sese reddiderunt quatuor insignes Judæorum Principes, nimirum *Matathias*, ejusque filii, dicti *Machabæi*, *Judas*, *Jonathas*, & *Simon*, qui omnes Reipublicæ Judæorum præfuerunt, & pro tuenda, vel recuperanda Populi Judaici libertate strenuam navarunt operam contra Ægypti, & Syriæ Reges, quibus illi famosi Judæorum Duces, divinæ Legis zelo accensi, arreptis armis constantè resistenter, bella feliciter confecerunt, hisque Regibus sæpius devictis ac profligatis, Populum Judaicum in libertatem vindicarunt. Sed quia Hæretici, à vera Christi Ecclesia extores, ad labefactandam duorum librorum Machabæorum auctoritatem, multa opponere solent, præstat ut in antecessum ea Hæreticorum objecta diluamus, quò Ducum Machabæorum Historiæ, quam postea descripturi sumus, sua constet indubitata veritas.

D. Quænam sunt præcipua argumenta, quibus Hæretici impetunt duorum librorum Machabæorum auctoritatem?

M. Argumenta, quibus Hæretici duorum librorum Machabæorum auctoritatem labefactare moliantur, petuntur vel ex antiquo Sacrorum librorum Canone, quo olim utebatur Ecclesia, vel ex quibusdam diffonantiis Chronologicis; quæ (ut ipsis videtur) reperiuntur inter primum librum & secundum Machabæorum; vel denique ex nonnullis circumstantiis Historiæ, quæ in istis duobus Machabæorum libris narratur, quas circumstantias cum veritate Historiæ nullo pacto coherere posse magnis animis perpendunt. Incipiamus nunc à primo argumen-

mento, quod Hæretici accersunt ex antiquo sacrorum librorum Canone, quo olim utebatur Ecclesia. Ajunt, *Melitonem Sardensem*, *Origenem*, & *Laodiceam Synodum* in Canone, quem tenuere, Sacrorum Librorum, non reposuisse duos libros Machabæorum, eique antiquo Sacrorum librorum Catalogo adhæsisse Sanctos Patres *Athanasium* in Epistola sua Festali, Auctorem Scripturæ Sacræ Synopseos, *Cyrillum Hierosolymitanum* Catechesi quartâ, *Hilarium* Præfatione in Psalmos, *Amphilochium* in Epistola ad *Seleucum*, relata à *Balsamone*, *Gregorium Nazianzenum*, *Epiphanium*, *Hieronymum*, *Joannem Damascenum*, utrumque *Nicephorum*, & multos alios veteres, doctrinâ & pietate conspicuos. Indè inferunt Hæretici, duobus Machabæorum libris, ex antiquo Sacrorum librorum Canone rejectis, Sacram & Canoniam auctoritatem adjudicari non debere. Sed hæc ineptissima est Hæreticorum consecutio. Potuerunt quippè antiquus aliquæ particulares Ecclesiæ, & aliquot Sancti Patres, ac Scriptores Ecclesiastici salvâ & inculpatâ fide dubitare, an duo Machabæorum libri essent Canonici? quia id temporis universa Ecclesia suum decretorium judicium super hac controversia necdum protulerat. Nunc autem, cum universalis Ecclesia in Concilio Tridentino congregata, propter procacem Hæreticorum in repudiandis, vel infirmendis libris Canonis audaciam & temeritatem, Sacrorum librorum tam Veteris, quam Novi Testamenti texuit Catalogum, in quo reposuit duos Machabæorum libros, post hanc, inquam, propalatam solemnem Ecclesiæ definitionem, nemini Catholico integrum esse potest negare, aut in dubium revocare Sacram & Canoniam duorum librorum Machabæorum auctoritatem. In tendo autem Sacrorum Librorum Canone secuta est Oecumenica Synodus Tridentina *Innocentium I.* Pontificem Maximum, in Epist. 3. ad *Exuperium*, Episcopum Tolosanum, *Gelasium*, Romanum itidè Pontificem, in Concilio Romæ habito anno 494. S. *Augustinum* lib. 2. *De Doctrina Christiana* cap. 8. & multos antiquos Patres. Uno verbo, indivulsè adhæsit Synodus Tridentina illibatæ ab ipsis Apostolorum temporibus traditioni nobilissimarum Ecclesiarum, Romanæ in primis, quæ est omnium Ecclesiarum Mater & Magistra, cujus definitionibus resagantur soli Hæretici, & Schismatici, qui à Catholica Ecclesia, extra quam nulla est salus, vita, & gratia sanctificans, sunt separati.

D. Quænam sunt istæ chronologicæ diffonantiæ, quas in duobus Machabæorum libris reperiri dicunt Hæretici;

M. Aliquot in duobus libris Machabæorum diffonantias Chronologiæ producant Hæretici, quas non veras & reales esse, sed dumtaxat apparentes, easque facili negotio conciliari posse, hic paucis commonstrabo. In primis, ajunt, legi cap. 1. libri 1. Machabæorum, Regem Syriæ *Antiochum Epiphanem*, seu *Illustrum*, regnare cœpisse anno Regni Græcorum centesimo trigesimo septimo, quem tamen tardius regnasse, seu, anno Regni Græcorum centesimo quinquagesimo tertio, constat ex *Eusebio* in Chronico, & ex prophanis Scriptoribus Græcis. Hæc est prima Chronologica diffonantia, quæ facile solvi potest, attentâ duplici Ærâ, quâ utebantur Græci, videlicet Ærâ Græcorum, qui dicebantur *Lagidæ*, à *Ptolomæo Lagi* filio, qui primus post obitum *Alexandri Magni* regnavit in Ægypto; & aliâ Ærâ Græcorum, qui appellabantur *Seleucidæ*, à *Seleuco Nicanore*, qui primus, post obitum *Alexandri Magni*, regnavit in Syria. Græci, dicti *Lagidæ*, annos Regni Græcorum computabant ab initio Monarchiæ *Alexandri Magni*, qui, devicto ad *Arbella Davio Codomano* ultimo Persarum Rege, tanquam supremus Græcorum Monarcha per sex annos Babylone imperavit. Ast, Græci, dicti *Seleucidæ*, annos Regni Græcorum numerabant ab exordio Regni *Seleuci Nicanoris*, qui annis dumtaxat undecim post obitum *Alexandri Magni* obtinuit Regnum in Syria. Ex quo sequitur, Æram *Lagidarum*, quâ utebantur Græci, dicti *Lagidæ*, in numerandis annis Regni Græcorum, antevertisse sexdecim annis Æram *Seleucidarum*, quam nimirum in putandis annis Regni Græcorum usurpabant Græci, dicti *Seleucidæ*. Porro, hanc *Seleucidarum* Æram, quæ in numerandis annis Regni Græcorum posterior est sexdecim annis Ærâ Græcorum *Lagidarum*, sequebantur Judæi, eaque subindè in numerandis annis Regni Græcorum usus est Auctor duorum priorum Librorum Machabæorum. Hac præmissâ observatione, liquet, nullam in duobus prioribus Machabæorum libris offendi in numerandis annis Regni Græcorum chronologicam diffonantiam. Nam verum est, *Antiochum Epiphanem*, juxta Æram *Seleucidarum*, regnare cœpisse in Syria anno Regni Græcorum centesimo trigesimo septimo. Verum quoque est, eundem *Antiochum Epiphanem*, juxta Æram *Lagida-*

gidarum, suum in Syria iniisse Regnum anno Regni Græcorum centesimo quinquagesimo tertio. Dilucidatâ primâ illâ apparenti chronologicâ dissonantia, ad aliam venio, quam objiciunt Hæretici. Dicunt enim, Auctorem lib. 1. Machabæorum asserere capite sexto, *Antiochum Epiphanem*, Regem Syriæ, mortuum esse anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo nono. At verò cap. XI. libri secundi Machabæorum legitur, *Antiochi Epiphanis*, Syriæ Regis, filium, scripsisse, post mortem patris sui, litteras anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo. Quâ in re, ajunt hæretici, in duobus prioribus Machabæorum libris reperitur chronologica dissonantia; seu in consignandis temporibus unius anni diversitas. Sed hanc, quam opponunt Hæretici, unius anni diversitatem facillè explicabis, si semel advertas, Judæos in numerandis annis Regni Græcorum sequutos quidè fuisse. *Aram Seleucidarum*, eos tamè auspiciatos fuisse annum à mense *Nisan*, hoc est à mense Martio, verno tempore; Græcos verò annum incepisse à mense Septembri in Autumno. Hæc igitur apparens in duobus prioribus Machabæorum libris diversitatis unius anni Chronologica dissonantia, ex eo profecta est, quòd Auctor libri 1. Machabæorum in consignandis temporibus priorem, juxtâ morem Judæorum, sequatur supputationem anni à mense *Nisan*, indeque verè scribat, *Antiochum Epiphanem*, Regem Syriæ, mortuum esse anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo nono; Auctor verò secundi libri Machabæorum sectetur consuetudinem Græcorum incipiendi annum à mense Septembri, adeoque verè itidè dicat, *Antiochum Epiphanem*, Regem Syriæ, vitâ functum esse anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo. Quòd fit, ut hæc consignandi tempora diversitas, quæ reperitur in duobus prioribus Machabæicis libris, nullo pacto eorum officiat auctoritati, sed eam potiùs commendat, illorumque antiquitatem prodatur. Tertiam deniquè chronologicam dissonantiam in duobus prioribus Machabæorum libris notant Hæretici, in hoc sitam, quòd Auctor lib. 1. Machabæorum cap. 9. ait, *Judam Machabæum* fuisse occisum anno Regni Græcorum centesimo quinquagesimo secundo; sed Auctor libri secundi Machabæorum inquit, *Judam Machabæum* scripsisse Epistolam anno Regni Græcorum centesimo octogesimo octavo, hoc est, sex & triginta annis post obitum *Judæ Machabæi*.

Qua in re, ajunt Hæretici, in consignandis temporibus non sibi constant Auctores duorum priorum librorum Machabæorum, sed putidis anachronysmis, atque manifestâ sese implicant contradictione. Verùm, turpissimè falluntur Hæretici, eorumque objectioni triplex à viris eruditis solet adhiberi Responsio. In primis dicunt, incuriâ librariorum irrepsisse mendum in notas numerales, & scriptum fuisse annum 188. loco anni 148. Secundò, distinguunt duplicem Epistolam; unam videlicet scriptam à *Judæ Machabæo* anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo, quo anno adhuc vivebat *Judas Machabæus*. Sed hæc Epistola, à *Judæ Machabæo* scripta, dumtaxat post ejus obitum, hoc est, regnante in Judæa *Joanne Hircano*, directa fuit ad Judæos in *Ægypto* commorantes, eidemque Epistolæ, à *Judæ Machabæo* anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo scriptæ, brevem aliam Epistolam Judæi Hierosolymitani, tempore *Hircani*, Summi Pontificis, adjunxerunt, & annum quo scribebant, seu centesimum octogesium octavum Regni Græcorum præfixerunt. Hæc autem Epistola, quam totus Judæorum Populus, Duce *Joanne Hircano*, anno Regni Græcorum centesimo octogesimo octavo scripsit, præmittitur ab Auctore lib. 2. Machabæorum cap. 1. ante Epistolam à *Judæ Machabæo* scriptam, quamvis prædicta illa Epistola posterior sit Epistola *Judæ Machabæi*, quippè quæ scripta est anno Regni Græcorum centesimo octogesimo octavo, Epistola verò *Judæ Machabæi* scripta est anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo. Hinc doctissimi Scripturæ Sacræ Interpretes jure optimo inferunt, hæc verba: *Anno centesimo octogesimo octavo* non esse exordium Epistolæ, quam scribit *Judas Machabæus*, quàmque posteriori loco Auctor libri 2. Machabæorum cap. 1. reponit, sed esse finem alterius præcedentis Epistolæ, quam ibidè prior loco describit idem facer Auctor, à toto Judæorum Populo *Hircani* temporibus scriptam, quæ licet cap. 1. libri 2. Machabæorum præcedat ordine Epistolam à *Judæ Machabæo* scriptam, reverà tamen tempore eâ posterior est, utpotè scripta anno Regni Græcorum centesimo octogesimo octavo. Testatur *Bellarminus*, hanc posteriorem Epistolam, quæ à *Judæ Machabæo* scripta est, in Codicibus Græcis non incipere ab illis verbis: *Anno centesimo octogesimo octavo*, sed ab istis; *Populus, qui est in Judæa & Hierosoly-*

rosolymsis. Deniquè, respondent viri eruditi, hanc posteriorem Epistolam (factâ hypothesi quod incipiat ab illis verbis: *Anno centesimo octogesimo octavo*) non fuisse scriptam à *Judæ Machabæo*, sed ab altero *Judæ*, qui an fuerit *Judas Esenus*, magnâ tum temporis apud Judæos, teste *Josepho*, Hebræo, auctoritate pollens? vel alius *Judas*, nobis incognitus? incertum est, sicut pariter incertum est, quisnam fuerit ille *Aristobulus*, qui in prædicta Epistola appellatur *Magister Ptolomæi*, *Ægyptiorum* Regis; an videlicet fuerit *Aristobulus*, Philosophus Peripateticus? an aliquis alius ejusdem *Ætatis*? Sed de Chronologicis dissonantiis, quas in duobus prioribus Machabæorum libris reperiri effutiunt Hæretici, plura in præsentia non dicam.

D. Suntne majoris momenti alia argumenta, quæ Hæretici ad elevandam duorum priorum librorum Machabæorum auctoritatem proponere solent?

M. Ut intelligas, quàm levia ac futilia sint cætera Hæreticorum argumenta, ea summatim hinc perstringere, ac sigillatim diluere non pigebit. Dicunt enim primò, in Epistola *Judæ Machabæi*, quæ cap. 1. lib. 2. Machabæorum descripta est, legi, *Antiochum Epiphanem*, Syriæ Regem, fuisse percussum & membratim discerptum in Templo Naneæ, quod erat *Veneri* aut *Dianæ* dicatum (utraque enim Dea in Perside colebatur.) Sed capite 9. ejusdem libri dicitur, eundem Regem *Antiochum* à Persèpoli fugatum, dum omnes ad unum Judæos interfectione delendi nefarium mente volveret consilium, maximis fuisse viscerum doloribus excruciatum, & è corpore scaturientibus cum foetore intolerabili vermibus, post criminum suorum seram agnitionem, & fucatum vitæ promissam emendationem, miserabili morte in montibus occubuisse. Quæ discrepantia in describenda morte *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, non potest, inquit Hæretici, cum Historiæ veritate coherere. Sed planè commentitia est hæc discrepantia, quam Auctori libri 2. Machabæorum in describenda morte *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, objeçant Hæretici. At enim, capite primo libri secundi Machabæorum non expressè dicitur, *Antiochum Epiphanem* Syriæ Regem, occisum fuisse in Templo Naneæ, ut patet è serie horumce verborum, quæ ibidè leguntur: *Clauserunt Templum, cum intrasset Antiochus, apertoque occulto aditu Templi, mittentes lapides percusserunt Ducem, & eos, qui cum eo*

erant, & membratim dividerunt, & capitibus amputatis, foras projecerunt. In his, inquam, verbis, percussio quidè respicit Ducem (tamestsi ambiguum etiam videatur, an ille Dux, qui percussus est, fuerit *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ? vel alius ex ejus Optimatibus?) At, membrorum discerptio, cujus in his verbis mentio fit, referenda non est ad Ducem, sed restringi debet ad eos, qui cum Duce erant. Quocircà, cum ex hac clade, factâ in Templo Naneæ in Perside, evasisset, fugamque arripisset *Antiochus Epiphanes*, Rex Syriæ, moerore postea vermibusque corrosus, foetidam animam in montibus exhalavit, quem admodum legitur capite 9. lib. 2. Machabæorum, sicque in fumum abijt ea discrepantia, in quam Auctorem libri 2. Machabæorum in describenda morte *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, impegisse mentiuntur Hæretici. Sed alteram antilogiam in duobus prioribus Machabæorum libris expiscantur Hæretici, ajuntque, Auctorem libri primi Machabæorum rectâ fronte pugnare cum Auctore libri 2. Machabæorum, quia Auctor libri primi Machabæorum cap. 4. narrat, purificationem Templi fuisse à *Judæ Machabæo* celebratam paulò ante obitum *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ. Auctor verò secundi libri Machabæorum cap. 10. refert, eandem Templi purificationem factam esse biennio post mortem ejusdem Regis *Antiochi*. Quæ narrationes, inquit Hæretici, sunt è diametro oppositæ, & secum manifestâ antilogiâ colliduntur. Verùm, ut candidè dicam, deploranda fanè est cæcitas Hæreticorum, qui in Scriptura Sacra vident ea, quæ non sunt, tanquàm ea quæ sunt, & ea, quæ in illa sunt, tanquàm ea, quæ non sunt. Nullum etenim extat vestigium illius, circa purificationem Templi à *Judæ Machabæo* factam, antilogiæ, quam in duobus prioribus Machabæorum libris se videre dicunt Hæretici. Narratur quidè capite 9. libri 2. Machabæorum mors *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, post ejus è Perside fugam; sed tamen non dicitur capite decimo, sicut falsò sibi persuadent Hæretici, Templum fuisse à *Judæ Machabæo* repurgatum biennio post ejusdem Regis *Antiochi* obitum. Hæc siquidè verba, quibus Sacer Auctor lib. 2. Machabæorum cap. 10. v. 3. utitur: *Et purgato Templo post biennium*, non referuntur ad mortem Regis *Antiochi Epiphanis*, ita ut sensus sit, purificationem Templi factam esse à *Judæ Machabæo* biennio post mortem Regis

Antiochi Epiphanis; sed illud post biennium denotat temporis intervallum, quod effluxit à profanatione Templi, usque ad ejus purgationem, à *Juda Machabæo* factam, ita ut sensus sit, Templum biennio post illum diem, quo fuerat à Gentibus prophanatum, repurgatum esse à *Juda Machabæo*. Purificatio igitur Templi, quod fuerat prophanatum anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo sexto, facta est anno Regni Græcorum centesimo quadragesimo octavo, die vigesima quinta mensis *Casleu*, qui nostro mensi Novembri respondet, hoc est, inter fugam Regis *Antiochi Epiphanis*, & ejus mortem in montibus circa Babyloniam. Alia momenta quæ Hæretici ad infirmandam sacram duorum librorum Machabæorum auctoritatem obtrudere solent, tanti non sunt, ut in his solvendis diutius immorari debeamus. Sufficiat obiter annotare primò, narrari cap. 12. lib. 2. Machabæorum, *Judam Machabæum* jussisse, ut Hierosolymis offerrentur Sacrificia pro illis Judæis, qui fuerant interfecti in prælio, & sub quorum tunicis inventa fuerant donaria Idolorum, non quòd isti Judæi essent cultores Idolorum, sed quia prædæ aviditate ejusmodi donaria ex Templis Idolorum sustulerant, & in hoc peccaverant, sed ante mortem de peccato suo doluerant, quæ ratio movit *Judam Machabæum*, ut, absque ulla pietatis violatâ regulâ, jufferit, pro illis Judæis offerri preces & Sacrificia. Deindè, advertere debes cum *S. Augustino*, facinus *Raziæ*, qui sibi necem conscivit, laudari quidè cap. 14. lib. 2. Machabæorum, tanquam *generosum & audax*, sed non tanquam *justum & sanctum*. Id autem ideò asserit *S. Augustinus*, quia Hæretici Donatistæ, contra quos disputabat Sanctus ille Doctor, Historiam *Raziæ*, se ipsum occidentis, jactare solebant, ut quorundâ suæ Sectæ furorem, qui violentas sibi inferebant manus, *Raziæ* instigati exemplo, defendere & laudibus celebrare possent. Si tamen cum nonnullis Scripturæ Sacræ Interpretibus dicatur, *Raziam*, non secus ac *Samsonem*, divino instinctu impulsus, se ipsum occidisse, eo in casu nullâ omninò reprehensione dignum videbitur *Raziæ* facinus. Vindicatâ hætenùs contra Hæreticos sacrâ duorum priorum librorum Machabæorum auctoritate (nam duos alios Machabæorum libros, videlicet tertium & quartum, ad Apocryphorum classem ablegat Catholica Ecclesia, eosque Scripturæ Sacræ Canonis nunquam accensuit) pauca nunc circa Auctores duorum

priorum librorum Machabæorum observare non abs re erit. Quisnam porro sit Auctor libri primi Machabæorum? incertum planè est. Sunt tamen nonnulli, qui *Joannem Hircanum*, Summum Judæorum Pontificem, & *Simonis*, fratris *Judæ Machabæi*, filium, qui diù apud Judæos Imperio & pontificatu potitus est, putant esse hujusce libri Auctorem. Hic primus Machabæorum liber, quem *Josephus*, Hebræus, fermè integrum in suam Historiam de *Antiq. jud.* convasavit, primùm Hebraicâ linguâ fuit exaratus, sed primigenium istius libri Exemplar Hebraicum omninò periit, & nunc dumtaxat superest Græcum. Alterum Machabæorum librum fuisse Græcè scriptum, ex ipsa phrasi colligit *S. Hieronymus* in Prologo Galeato. Hujus secundi Machabæorum libri Auctor ignoratur, nec solidæ sunt conjecturæ, quibus alii *Philoni*, alii *Josepho* alii *Judæ Essæo* hunc librum adjudicant. Hæc duo certissima apud omnes esse debent, primò, hunc secundum librum Machabæorum esse præcedentis libri repetitionem, seu eorum, quæ in eo aut ommissa, aut nimis compendiosè dicta fuerant, expositionè, simul & Epitomen cujusdam magni Voluminis à *Jasone Cyrenæo* conscripti. Quis autem sit *Jason* iste *Cyrenæus*? incertum est; quia Auctor libri 2. Machabæorum v. 24. ait dumtaxat, se in Epitomen redegisse Historiam à *Jasone Cyrenæo* quinque libris comprehensam: *Ab Jasone Cyrenæo quinque libris comprehensa, tentavimus nos uno Volumine brevviare*. Præterea, certum itidem apud omnes esse debet, Auctorem libri 2. Machabæorum fuisse Spiritu Sancto afflatum, adeòque jure optimo Facultates *Lovaniensem*, & *Duacensem* inter cæteras propositiones, quas in suis Censuris anno MDLXXXVI. proscripserunt, istam damnasse his verbis conceptam; *Liber aliquis (qualis fortè est secundus Machabæorum liber) humana industriâ sine assistentia Spiritus Sancti scriptus, si Spiritus Sanctus postea testetur, ibi nihil esse falsum, efficitur Scriptura Sacra*. Veniam quidem à lectore deprecatur Auctor libri 2. Machabæorum; sed id non probat, hunc librum fuisse ab ipso scriptum humanâ industriâ, & absque speciali assistentia Spiritus Sancti, quia, ut optimè respondet *Bellarminus* lib. 1. De Verbo Dei cap. XV. *Deus est Auctor omnium Scripturarum, sed diversâ ratione. Nam Prophetæ non alium habuerunt laborem, quam scribendi quæ sibi erant revelata. Aliis non semper Deus*

revela-

revelabat verba, sed excitabat eos ut scriberent, & aderat ne fallerentur in scribendo. Et quidè hujus libri (seu secundi Machabæorum) nullam deprecatur culpam contra Historiæ veritatem, sed de scribendi ratione tantùm loquitur. Aliud est verè, aliud diserte dicere. Deus autem sic Auctores Sacros regebat, ut iis styli libertatem, & scribendi modum relinqueret.

D. Facile nunc intelligo, quàm levia ac futilia sint argumenta, quibus Hæretici Sacram duorum priorum librorum Machabæorum auctoritatem frustra oppugnare moliantur. Age modò, si placet, & summatim perstringe præclara Machabæorum facinora, quæ in duobus prioribus Machabæorum libris descripta leguntur.

M. Cùm rerum, quas præclare gesserunt præstantissimi apud Judæos Duces, dicti *Assamonæi*, seu *Machabæi*, narratio divelli nequaquam possit ab Historia Regum Syriæ, quibus strenuè restiterunt Machabæi, & periclitantem Judæorum libertatem, multis confertis præliis, egregiè defenderunt, præstat ut in memoriam tuam revoces eam, quam in primo Colloquio in Historiam sextæ hujus Mundi Ætatis dedimus, seriem duodecim priorum Regum, qui post obitum *Alexandri M.* in Syria regnarunt. Hic autem describemus Historiam Machabæorum, qui summâ apud Judæos potestate potiti sunt usque ad Natale Christi Domini, eademque operâ breviter referemus res gestas ab aliis Regibus, qui temporibus Machabæorū, regnarunt in Syria, usque ad *Pompejum*, qui, missus à Romanis in Asiam, Regnum Syriæ armis subegit, occupavit, illudque in formam Provinciæ redactum Romano Imperio subjecit. Historia porro Machabæorum, quos ad defensionem & liberationem Reipublicæ & Ecclesiæ Judaicæ excitavit Deus Optimus Maximus, incipit à *Mathatia*, Sacerdote, filio *Joannis*, & patre quinque filiorum, videlicet *Joannis*, *Simonis*, *Judæ*, *Eleazar*, & *Jonathæ*, qui *Assamonæi* seu *Machabæi* dicti sunt, & à patris sui fortitudine, avitàque religione non degenerarunt. Floruit *Mathatias*, regnante in Syria *Ptolomæo IV.* dicto *Epiphane*, seu *Illustri*, Rege in Judæos iniquissimo, quippè qui ab Ægyptiaca Expeditione, quam in Regem Ægypti susceperat, irritò conatu jussu Senatūs & Populi Romani reverti coactus, efferato in Judæos animo, in eos vertit arma, Hierosolymam hostilitèr adiit, ingentem Civium ex omni ætate & sexu fragem edidit, & deducente *Menelao*, Judæorum Pseudo-

Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. III.

Pontifice, Templum & Sanctuarium ingressus, sacra Vasa sacrilegis manibus contaminavit, comminuit, diripuit, prædamque talentorum mille & octoginta è Templo sustulit, indèque Antiochiam reversus est. Sed post biennium misit impius ille Rex *Apollonium*, Ærario & Tributis Præpositum, qui viginti duorū millium armatorum Exercitu stipatus, Hierosolymorum urbem proditoriè, simulatâ pace, ingressus est, eamque multis & promiscuis cædibus vastavit. Neque hic subsistit immanis Tyranni furor. Nam, ut sacram Legem penitus everteret Rex sceleratissimus, Edictum promulgavit, ut omnes Judæi, ad Deorum cultum adigerentur, & relictis Sacrificiis, Circumcisione, Sabbatorum observantiâ, aliisque Mosaicæ Legis Ritibus, ac traditionibus, Gentilium more viverent. Tum verò, proh pudor! per universam Hierosolymorum urbem palam in plateis Diis impunè litabatur, sacri libri combusti, Templum Hierosolymitanum jussu nequissimi illius Regis prophanatū, & *Jovi Olympio* dicatum; Templum verò *Garizitanum* fuit *Jovi Hospitali* consecratum. Sed dum crudelissimus ille Tyrannus exquisitissimis tormentorum generibus sæviret in Judæos, qui Legem Mosaicam observarent, emicuit zelus sanctissimi Senis *Eleazar*, qui nec carnes porcinas manducare consentiens, nec simulatione uti volens, gloriosam pro Dei Lege mortem oppetiit anno ætatis suæ nonagesimo. *Salomona* pariter heroici animi foemina, cum septem filiis suis Machabæis, ob eandem causam, Martyrii palmam tulit, postquam illos ad mortem pro patriis Legibus constanter fubeundam ipsamet impavida, ad spectante Tyranno, fuisse adhortata. Hac igitur truculentissima *Antiochi Epiphanis*, Regis Syriæ, grassante in Judæos persecutione, quæ cap. 1. lib. 1. Machabæorum describitur, excitavit Deus ad Judæorum Reipublicæ defensionem & liberationem *Mathatiam*, qui unâ cum filiis & aliis Judæis in oppidum *Modin* confugit, ibique à Præfecto Regis *Antiochi Epiphanis* ad Dei Legem ejurandam blanditiis & promissis tentatus, tantùm abfuit ut ei mortem gereret, ut divino zelo accensus, & egregiâ constantiâ prophanum Regis Edictum contemnens, Judæum, Idolis sacrificantem, super ipsam Aram actutum trucidaverit, & regium Præfectum occiderit. Postea, *Mathatias* collegit Exercitum Judæorum, queis omnibus destinatum erat, religionem & libertatem armis tueri, adversus prophanum Imperium fortitèr dimicare, incursions in ho-

T 2

stes

stes agere, prophanas Aras evertere, & in bello potius occumbere, quam impias caeremonias exercere. Obiit *Mathatias*, Heros religiosissimus, postquam per annum præfuisse Reipublicæ Judæorum, filiosque suos propediem moriturus ad Religionem ac Rempublicam ab hostibus vindicandam esset adhortatus.

D. Quis, post mortem *Mathatiae*, Principatum obtinuit in Republica Judæorum?

M. Moriens *Mathatias* Exercitui, quem paraverat, Ducem substituit filium suum *Judam*, dictum *Machabæum*, qui adversus Populi Judæi hostes frequentibus præliis prosperè pugnavit, & *Antiochi Epiphani*, Syriæ Regis, fortissimos Duces, *Apollonium*, *Seronem*, *Lysiam*, *Nicanorem*, & *Gorgiam*, qui contra ipsum magnis copiis in conflictum descenderant, exigua militum manu delevit, profligavit, victorque Templum Hierosolymitanum, quod ab eodem Rege *Antiocho* eversum, prophanatumque à Gentibus fœdam sui præbebat speciem, ab Idolis purgavit, muro circumdedit, militesque constituit, qui excubias agentes perpetuum præsidium armati agerent. Dein, *Judas Machabæus* aggressus Idumæos, Sidonios, Ammonitas, Syros, & Samaritanos, qui conglomerato agmine contra Judæos conspiraverant, illos cum omni Exercitu delevit, multas illorum urbes occupavit, mœnia & turrets diruit, prophanas Aras evertit, Idola succendit, & opimis hostium onustus spoliis in Terram Judæ reversus est. Interea, Rex *Antiochus Epiphani*, qui Templum *Naneæ* in Perfide opulentissimum, multoque auro refertum, diripere conatus, confluyente undique ad defensionem loci multitudine turpiter fugatus fuerat, acerbissimum accepit nuntium cladis suis Ducibus, & Exercitibus à *Juda Machabæo* illatæ, indeque summo mœnore confectus, & è curru, in quo vehebatur, nimio impetu agitato, cadens, insanabili plagâ à Deo percussus est, diro scilicet viscerum dolore, & scaturientibus ex ejus corpore vermibus, paucos post dies mortuus est. Notat quidem Scriptura Sacra lib. 2. Machab. cap. 9. v. 12. Regem *Antiochum*, paulò antequam moreretur, malorum, quibus populum Dei vexaverat, reminiscens, exclamasse: *Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Sed eadem Scriptura vers. sequenti subdit: *Sed orabat scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus, quia*

ex solo poenæ timore, non ex amore justitiæ pœnitentia illius Regis proficiscebatur, quæ subindè falsa fuit. Moriens *Antiochus Epiphani*, Rex Syriæ, Imperium filio suo *Antiocho V.* dicto *Eupatori*, reliquit. Regnante in Syria *Antiocho V.* dicto *Eupatore*, strenuè admodum se gessit *Judas Machabæus*, quippe qui *Lysiam*, *Gorgiam*, & *Timotheum*, Exercituum Regis *Antiochi Eupatoris* Duces, Deo pro Judæis pugnante, fudit, Gentes finitimas expugnavit, ipsumque Regem *Antiochum Eupatorem* cum ingenti Exercitu Hierosolymam venientem, tot claudibus affecit, ut tandem Rex, suadente *Lysia*, supremo Regni Administro & Exercituum Duce, pacem Judæis concesserit. Periit tùm temporis *Eleazarus*, Judæ Machabæi frater, qui Elephantem, quo Regem *Antiochum Eupatorem* vehi existimabat, interficiens, bestia super se cadentis mole oppressus est, & ob egregiam fortitudinem in Historia Sacra, & à Sanctis Patribus maximè commendatur. Non diù regnavit *Antiochus V.* Rex Syriæ, dictus *Eupator*. Nam anno secundo Regni sui occisus est à *Demetrio Sotere*, Regis Syriæ, *Seleuci IV.* dicti *Philopatoris*, filio, qui, perempto *Antiocho V. Eupatore*, Regnum Syriæ occupavit. Hoc regnante in Syria *Demetrio Sotere*, Judæi, præeunte Duce *Juda Machabæo*, Legationem ad Senatuum Populumque Romanum miserunt, ut cum illis foedere, & amicitia jungerentur, sicque Rex Syriæ *Demetrius Soter* à Judæorum infestatione, & à bellis, quæ contra illos per suos Duces gerebat, tandem aliquandò cohiberetur. Ter autem cum *Juda Machabæo* per suos Duces prælium commisit Rex *Demetrius Soter*. Primùm per *Bacchidem*, & *Alcimum*, perfidum Judæum, summi Pontificatûs apud Judæos obtinendi cupidum, quos Duces *Judas Machabæus*, divino fretus præsidio, vicit ac superavit. Deindè, alterum Exercitum contra *Judam Machabæum* misit Rex *Demetrius Soter*, eique præfecit *Nicanorem*. Sed collatis signis, hostilis ille Exercitus à *Juda Machabæo* profligatus est, triginta quinque hostium millia cæsa sunt, *Nicanor* ipse in prælio occubuit, ejusque caput ac dexteram amputari, & ad Arcem Hierosolymitanam suspendi, linguam etiam blasphemam præcidi, & avibus in escam dari præcepit *Judas Machabæus*. Mortem *Nicanoris*, Ducis Exercitûs, ægerimè tulit Rex *Demetrius Soter*, & ad eam vindicandam bellum redintegravit, misitque in Judæam cum novo Exercitu

Bacchi-

Bacchidem, & *Alcimum*, qui resumptis viribus, auctisque copiis contra *Judam Machabæum* conflixerunt, & in ea pugna, proh dolor! *Judas Machabæus*, multarum palmarum Dux, qui tot pericula evaserat, toties è medio igni & ferro victor redierat, cecidit, magnumque post mortem reliquit in Republica Judæorum sui desiderium. In demortui *Judæ Machabæi* Principatum, summumque Sacerdotium successit *Jonathas*, ejus frater, qui, collectis copiarum reliquiis, Rempublicam Judæorum adversus *Bacchidem*, Exercitûs Regis *Demetrii Soteris* Ducem, strenuè tutatus est. Contigit autem id temporis, ut quidam adolescens Rhodi educatus, nomine *Alexander*, cognomento *Bala*, qui se Regis Syriæ *Antiochi IV.* dicti *Epiphani*, seu *Illustris* filium, falsò jactabat, Ptolomaidem occupavit, & Exercitum ducens in Syriam, Regem *Demetrium Sotere* occiderit, & Regnum Syriæ obtinuerit. Hic *Alexander Bala*, priusquam Regem *Demetrium Sotere* interimeret, *Jonatham* in suas partes allexerat, & fœdus cum ipso pepigerat, eique fidem datam adedè constanter servavit, ut per quinquennium, quo Rex *Alexander Bala*, quamvis infititius, rerum in Syria potitus est, res Judæorum fuerint omninò tranquillæ. Cæso *Alexandro Bala*, Rex Syriæ salutatus fuit *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, filius Regis *Demetrii Soteris*. Sed contra illum insurrexit *Tryphon*, unus ex Ducibus Regis *Alexandri Bala*, & *Antiochum*, ejusdem *Alexandri Bala* filium, debellato Rege *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, eoque in Ciliciam fugato, Regem Syriæ constituit, quem paulò post occidit, & ut facilius, extincto illo *Antiocho*, quem Regem constituerat, Regnum Syriæ ipse invaderet, *Jonatham* & duos ejus filios, quos nefariis illius consiliis obstituros probè norat, per summam perfidiam interfecit. Post *Jonathæ*, ejusque filiorum cædem, à scelesto *Tryphone* perpetrata, *Simon* frater *Jonathæ*, & ultimus, è *Mathatiae* filiis superstes, totius Populi Judaici consensu, Principatum, summumque Sacerdotium consecutus est, & statim, ut *Tryphonem*, Tyrannum, & totius Gentis Judaicæ crudelissimum hostem, in ordinem redigeret, fœdus inivit cum *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, legitimo Syriæ Rege, qui in Asia superiori agebat, è Syria, ut mox diximus, pulsus. Hic est *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, qui, ut ostendimus sub finem Colloquii primi in Historiam hujusce sextæ Mundi

Ætatis, fuit duodecimus, post obitum *Alexandri Magni*, Rex Syriæ, quique anno secundo Regni sui, id est, anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo septuagesimo, plenam Judæis concessit libertatem, & à Tributis immunitatem, in cujus rei perenne monumentum Populus Judaicus, novâ institutâ Epochâ libertatem Reipublicæ suæ testatus est, cœpitque sin Actis publicis scribere: Anno primo sub *Simone Sacerdote*, magno Duce, Principe Judæorum. Porro, *Simon*, Princeps, ac Summus Judæorum Sacerdos anno Regni Græcorum centesimo septuagesimo primo urbem Gazam expugnavit, & Arcem Hierosolymitanam, quam à contaminationibus mundavit, munivit, & in ea habitavit, sicut legitur cap. 13. lib. 1. Machabæorum. Putabat *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, Rex Syriæ, se faciliè Tyrannum *Tryphonem* è Regno Syriæ exturbaturum, sed amisso ingenti, quem collegerat, Exercitu, vivus in potestatem hostis venit, & custodiæ mancipatus est. Eo Rege captivo *Antiochus*, appellatus *Sidetes*, ejus frater, postquam *Cleopatram*, uxorem fratris sui captivi *Demetrii II.* dicti *Nicanoris*, matrimonio sibi copulasset, venit in Syriam, eumque Exercitus Regem Syriæ proclamavit, *Tryphon* verò Tyrannus, qui in Syria regnabat, derelictus est ab omnibus ferè copiis. Quocirca *Doram*, finitimam Phœnicæ urbem, fugâ sese recepit, dein, ad populares suos *Apameam*, ubi interfectus est, sicut testantur *Josephus*, Hebræus, lib. 13. *Antiquit. Jud.* cap. 12. & *Appianus* in Syriacis pag. 132. Interea temporis *Antiochus Sidetes*, Rex Syriæ, contra *Phraatem*, Parthorum Regem, bellum movit, fratrem suum *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, captivum repetens, victorque tribus præliis Babyloniam occupavit, sed postea à suis desertus est, & in alio prælio à Parthis occisus est, ejusque frater *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, dimissus è captivitate Parthica, in Regnum Syriæ, à quo à Tyranno *Tryphone* extrusus fuerat, restitutus est. Sacer Auctor libri 1. Machabæorum cap. 16. scribit, *Simonem*, Principem, ac summum Judæorum Pontificem, à genero suo *Ptolomæo* fuisse proditoriè occisum anno Regni Græcorum centesimo septuagesimo septimo, additque *Simonis* filium *Joannem*, qui, ob devictos Hyrcanos, dictus est *Hyrcanus*, Pontificatum eodem anno cœpisse. Præfuit Reipublicæ Judaicæ *Simon* annis circiter novem, sicut colli-

T 3

colligitur ex Historia Machabæorum, cujus primus liber, qui quadraginta annorum Historiam complectitur, hoc anno Regni Græcorum, seu Seleucidarum, centesimo septuagesimo septimo absolvitur. Restitutus in Regnum Syriæ *Demetrius II.* dictus *Nicanor*, ita, propter mores improbos, sese invifum reddidit Syris, ut ad *Ptolomæum I. hisconem*, Ægypti Regem, Legationem miserint, rogantes, ut aliquem ex *Seleuci* genere eis daret, quem possent sibi Regem præficere. Annuit quidem ille, sed, compositâ fabulâ, misit ad Syros juvenem quemdam Ægyptium, dictum *Alexandrum* cognomento *Zabinam*, quasi esset Regis *Antiochi Sidetis* filius, qui, devicto ac cæso *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, vero Syriæ Rege, obtinuit Syriæ Regnum. Sed, mortuo *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, ejus filius, *Seleucus*, in jussu matris suæ *Cleopatræ*, diadema sumpsit, quo paulò post à matre sua, ambitionis & iræ impotenti fæminâ, exutus est, ejusque jussu sagittâ transfixus occubuit. Alterum filium suum Regina *Cleopatra* ex Rege *Demetrio II.* dicto *Nicanore*, susceptum, Regem Syriæ constituit, videlicet *Antiochum Grypum*, qui prælium cum suo Regni æmulo *Alexandro Zabina* commisit, in quo victus *Alexander Zabina*, Antiochiam profugit, & à latronibus captus, perductusque ad *Antiochum Grypum*, interfectus est. Verùm; postquam *Antiochus Grypus* per octo annos solus & tranquillus Regno Syriæ potitus esset, in eum insurrexit alter Regni æmulus, scilicet *Antiochus Cyzicenus*, ejus frater, & filius Regis *Antiochi Sidetis* ex eadem *Cleopatra*. Conserto inter utrumque fratrem prælio, *Antiochus Cyzicenus* victor evasit, fratremque suum *Antiochum Grypum*, Regno expulit. Bellum tamen *Antiocho Cyziceno* intulit *Seleucus*, filius *Antiochi Grypi*, eumque in prælio vicit, & occidit. Sed non diù *Seleucus*, filius *Antiochi Grypi*, Regnum Syriæ obtinuit. Nam *Antiochus Iusebes*, ipsius patruelis, & filius *Antiochi Cyziceni*, imposito sibi diademate bellum ei intulit, eumque uno prælio victum è tota Syria fugavit. At, *Antiocho Eusebe* occiso in prælio, quod cum *Galadenorum* Reginâ contra Parthos commisit, Syriæ Regnum penes duos fratres *Antiochi Grypi* filios, videlicet *Philippum*, & *Demetrium Eucarum*, quem postremum *Ptolomæus Lathurus*, Ægypti Rex, jam Regem Damasci constituerat, remansit. Denique Syri, vario-

rum bellorum & certaminum, quibus Reges Syriæ occasionem dabant, omnino pertæsi, relictis Seleucidis, *Tigranis*, Armeniæ Regis, Imperio se subjecerunt, sicut initio libri 40. scribit *Justinus*. Quapropter, ipse hic cum *Eusebio*, Episcopo Cæsariensi, in Chronico, seriem Seleucidarum, Syriæ Regum, claudam. Velim tamen advertas, Syriæ Regnum perstitisse usque ad *Pompejum*, qui anno urbis Romæ conditæ sexcentesimo nonagesimo, & ante Christum anno sexagesimo quarto, missus à Populo Romano in Asiam, Ituræos Arabesque perdomuit, & postea descendens in Syriam, eam, justo Rege vacantem, in formam Provinciæ redegit, possessionemque fecit Populi Romani, ut videre est apud *Strabonem* lib. 16. pag. 755. Nunc verò si Tabulam Chronologicam, quam in primo Colloquio in Historiam hujusce sextæ Mundi Ætatis exhibui, duodecim priorum Regum Seleucidarum, qui, post obitum *Alexandri Magni*, in Syria regnarunt, præ oculis habeas, eidemque Tabulæ Chronologicæ, quæ incipit à *Seleuco Nicanore*, qui post mortem *Alexandri Magni*, fuit primus Syriæ Rex, quæque producitur usque ad *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, qui fuit, post obitum *Alexandri Magni*, duodecimus è Seleucidarum genere Rex Syriæ; si, inquam, huic Tabulæ Chronologicæ duodecim priorum Syriæ Regum adjicias alios Reges è genere Seleucidarum, quos mox percensui, quique, post *Demetrium II.* dictum *Nicanorem*, duodecimum ab obitu *Alexandri Magni* Regem Syriæ, Regnum Syriæ occuparunt, accuratam seriem habebis Regum è genere Seleucidarum, qui ab obitu *Alexandri Magni* regnarunt in Syria, donec Syri domini illorum pertæsi ob varia, quæ frequentè excitabant, bella, eis parere detrectarunt, seque *Tigranis*, Armeniæ Regis, Imperio subdiderunt.

D. Memoriâ jam teneo seriem Regum Seleucidarum, qui, post obitum *Alexandri Magni*, regnarunt in Syria. Prosequere nunc, quæso, Historiam Assamonæorum, seu Machabæorum, qui sub Regibus Syriæ, ad tutandam Judæorum Reipublicæ libertatem ac Religionem, res præclaras gesserunt.

M. Mortuo, ut antea diximus, *Simone*, qui *Judæ Machabæi*, & *jonathæ* frater erat, simulque Princeps ac Summus Judæorum Sacerdos, in ejus locum, ad regendam Judaicam Rempublicam, suffectus est ipsius filius, dictus *Joannes Hyrcanus*.

Hyrcanus, hujus nominis primus, qui, ducto in Syriam Exercitu, aliquas Urbes occupavit, & præcipuè Urbem *Garizim*, ubi, sicut alibi diximus, Templum erat instar Hierosolymitani, à *Sanaballe* in gratiam *Manassis* ipsius generi, *Alexandro Magno* permittente, extructum. Hoc Templum, quod jam ducentis ab hinc annis fuerat excitatum, penitus evertit *Joannes Hyrcanus*, Princeps ac Summus Judæorum Sacerdos. Deindè, *Idumæos* debellavit, eosque ad Circumcisionem recipiendam, & ad Mosaicæ Legis observantiam compulsi, utpotè posteros *Abrahami*, ab *Esau* progenitos. Denique, *Joannes Hyrcanus* Romam Legatos misit, ut foedus cum Populo Romano renovaret, obtinuitque, ut A.Ætis *Antiochi Sidetis*, Regis Syriæ, jam demortui, rescissis, omnia, quæ Judæis ab illo Rege fuerant ablata, in integrum restituerentur, omniâque Tributa, & onera, quæ imposuerat, tanquam, inconsulto Romanorum Senatu, Sociis indicta, Senatusconsulto tollerentur, sicut testatur *Josephus* lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 17. Hunc *Joannem*, filium *Simonis*, ideò fuisse appellatum *Hyrcanum*, quòd adversum *Hyrcanos*, gentem validissimam, egregiè pugnasset, superius observavimus, idque contra *Drusium*, qui hoc in dubium revocat, confirmare possumus testimonio *Josephi*, Hebræi, qui lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 16. ait, hunc *Joannem*, filium *Simonis*, secutum fuisse cum auxiliariis copiis *Antiochum Sidetem*, Syriæ Regem, quandò ille Rex Expeditionem suscepit in Parthos, in quorum Exercitu erant *Hyrcani*: *Antiochus* (inquit *Josephus*) *erecto trophæo ad Lychnum fluviolum, ubi Indantem, Parthorum Ducem, prostrigaverat, hæsit ibi per bi-duum ad preces Hyrcani Judæi, quod in id tempus fortè quadam Judæorum festivitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere.* Obiit *Joannes Hyrcanus* anno Principatus sui trigésimo, non verò (ut rectè observat *Usserius* in Annalibus Veteris Testamenti) anno trigésimo tertio, sicut perperam legitur in antiqua operum *Josephi*, Hebræi, versione, quam adornavit *Rufinus*, vel anno trigésimo primo, sicut nunc in editis ejusdem *Josephi* libris legitur. Mortuo *Joanne Hyrcano*, filius ejus natu maximus *Judas*, aliò nomine *Aristobulus* dictus, Principatum simul ac Pontificatum obtinuit. Sed nec Principis, nec Summi Pontificis appellatione contentus, Regium nomen & insignia sumpsit, primusque, post reditum è captivitate

Babylonica, diademate sibi imposito, Principatum apud Judæos in formam Regni transtulit, sicut fidem facit *Josephus* lib. 1. *De Bello Judaico* cap. 3. lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 19. & lib. 20. cap. 8. Fuit quidem hic *Aristobulus* vir bellicosus, quippè qui, illato *Iturææ* bello, Gentem illam Ismaëlitici generis debellavit, & ad Circumcisionem, & ad Legis Mosaicæ observantiam coëgit; sed in suos crudelis admodum fuit. Nam primò, matrem suam, Principatûs æmulam, quam scilicet *Hyrcanus* pater rerum Dominam constituerat, in carcerem conjecit, eoque crudelitatis progressus est, ut eam fame necarit. Præterea, fratrem suum *Antigonum*, quem sibi in Regni Socium adsciverat, per sicarios occidi jussit; tres verò reliquos fratres suos in vinculis tenuit. Non diù tamen belluinam illam crudelitatem impunè tulit. Anno siquidem dumtaxat uno Regni sui elapso, exhaustus continuo sanguinis vomitu, & diris conscientiæ stimulis noctes diesque miserè exagitatus ac dilaniatus migravit è vita, ut refert *Josephus* lib. 1. *De Bello Jud.* cap. 3. & lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 19. Post obitum *Aristobuli*, Regina *Salome*, ejus uxor, quam Græci *Alexandram* nuncupant, è carcere solvit mariti fratres, quos ipse, dum viveret, in vinculis habuerat, eorumque natu maximum, *Alexandrum Jannæum*, Regem ac Pontificem constituit. At ille semel Regno summâque rerum potitus, in Principatus sui exordio alterum fratrem, sibi infidiantem peremit; Alterum, contentum privatâ & otiosâ vitâ, in honore habuit, ut asserit *Josephus* lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 20. Bellum gessit *Alexander Jannæus* cum *Ptolomæo Lathuro*, Ægypti Rege, qui irâ percitus, quòd *Alexander Jannæus* foedus, quod cum ipso percussisset, violasset, & *Cleopatram*, Reginam Ægypti, quam filio suo eidem Regi *Ptolomæo Lathuro* infensam noverat, clam ad bellum concitasset, in Judæam, hac fraude relectâ, cum Exercitu venit, collatisque cum *Alexandro Jannæo* signis, magnam ei intulit cladem, triginta Judæorum millia in prælio cecidit, Judæam devastavit, & ut omnia terrore impleret, jussit promiscuâ cæde pueros jugulari, in frustra concidi, ac in ollis coqui, quasi ejus milites carnibus humanis vescerentur. Post barbaram illam Expeditionem, Cyprum reverso *Ptolomæo Lathuro*, Ægypti Rege, animum non despondit *Alexander Jannæus*, sed immanitate illius Regis Ægypti audacior factus, Urbem *Gazam* oppugnavit, cepit,

in prædam dedijt, omnesque cives trucidavit. Deindè, vicit Arabes, Moabitas, & Galaaditas, eisque tributa imposuit. Reversus Hierosolymam *Alexander Jannæus*, odium sibi conflavit Judæorum, eorumque variis factionibus fuit exagitatus, quos vicissim crudeliter ultus est. Nam civili bello per sex annos à Judæis vexatus, quinquaginta illorum millia interfecit. Quod facinus ita Judæorum odia accendit, ut ab *Alexandro Jannæo* penitus alieni, in auxilium advocarint *Demetrium Eucærum*, Syriæ Regem, qui, conferto prælio, *Alexandrum Jannæum* ad fugam in montes capessendam compulit, eumque omni procul dubio in ordinem redegisset, nisi Judæi, miseram Regis sui *Alexandri Jannæi* fortunam dolentes, ei opem tulissent, quorum subindè metu *Demetrius Eucærus*, desperato belli eventu, terga vertit, sicque ejus auxiliariis copiis destitutus perduellium Judæorum Exercitus, ab *Alexandro Jannæo* debellatus est. Deniquè, *Alexander Jannæus*, postquam per annos viginti septem cum summa fortunæ vicissitudine regnasset, abiit è vivis. Regni administrationem moriturus reliquit uxori suæ *Alexandræ*, eique unum è filiis, quem vellet, eligendi in Pontificem, arbitrium permisit; ipsa verò filium suum *Hyrceanum* majorem natu, otio deditum, Pontificem declaravit, *Aristobulum*, alterum filium, ferventiori præditum ingenio, & rerum novarum cupidum, à Regni administratione callidè femovit, & privatum agere voluit. Regnavit *Alexandra* pacificè per novem annos, eò potissimum nomine apud populum gratiosa, quòd Phariseos, quibus vulgus fidem maximè habebat, sibi, arctissimè conciliasset. Sed hujus Reginæ gratiâ & auctoritate abusi Pharisei, in illos, qui regnante *Alexandro Jannæo*, eis molesti fuerant, crudeliter sævierunt, & plures è medio sustulerunt.

D. Mortuâ Reginâ *Alexandra*, obtinuit tandem Regnum *Hyrceanus*, ejus filius, qui toto eo tempore, quo in Judæa regnavit *Alexandra* mater, Pontificatum dumtaxat gessit?

M. Post Reginæ *Alexandræ* obitum, ejus filius *Hyrceanus*, hujus nominis II. Rex quidè Judæorum fuit salutatus, sed *Aristobulus*, ejus frater, qui, ut mox diximus, ad res novandas propensissimus erat, bellum ei intulit acerrimum, quod elegantè *Severus Sulpitius* lib. 2. *Historiæ Sacræ* describit his verbis: *Post hujus (seu Reginæ Alexandræ, matris) obitum, facta inter fratres (nempè inter Hyrca-*

*num II. & Aristobulum, filios Reginæ Alexandræ) de Regno certamina orta. Ac primùm Hyrcanus Imperium obiinebat, mox ab Aristobulo fratre, pulsus confugit ad Pompejum, qui tum Mithridatico bello confecto, pacatâque Armeniâ & Ponto, Victor omnium gentium, quas adierat, ultrorsum pergere, & vicina quæque Romano Imperio adjungere cupiens, causas belli & materiam vincendi quærebat. Igitur Hyrcanum libens excepit, ductuque ejus Judæos aggreditur; Urbe captâ atque Arce, Templo pepercit. Aristobulum vinctum Romam mittit, Hyrcano jus Pontificatus restituit, impositoque Judæis stipendio, Procuratorem eis Antipatrum quemdam Ascalonitem proposuit. Hic Antipater, cujus hic meminit *Sulpitius Severus*, quemque genere Ascalonitem fuisse ait, pater est *Herodis*, qui postea fuit Judæorum Rex, & quo regnante in Judæa, natus est Christus Dominus. Antipatrum tamen non genere Ascalonitam fuisse, sed Idumæum, probabilius asserunt benè multi Sancti Patres. Hyrcanum itaque hujus nominis II. Regem Judæorum denuò à *Pompejo* constitutum tentarunt quidè è folio deturbare *Aristobulus*, ejus frater, Judæorum Regno privatus, & filii ejusdem *Aristobuli*, scilicèt *Alexander*, & *Antigonus*. Sed *Aristobulus* veneno extinctus est, *Alexandrum* ejus filium, quòd arma contra Romanos non semel cepisset, *Scipio*, jussu *Pompeji*, Antiochiæ securi perenti curavit, deniquè *Antigonus*, alter *Aristobuli*, Judæorum Regno privati, filius ad *Cæsarem*, tunc in Syria degentem, venit, questusque est de infortunio patris sui *Aristobuli*, & *Hyrceanum*, patrui suum, atque *Antipatrum* accusavit, quòd per vim Regnum Judaicæ gentis gererent, nec ab ejus injuriis abstinerent. Verùm, nihil apud *Cæsarem* suis questibus promoveri potuit *Antigonus*, Audita quippè Oratione, quam *Antipater* ad diluenda sibi ab *Antigono* impacta crimina habuit, confestim *Cæsar* declaravit *Hyrceanum* Summum Judæorum Pontificem, & *Antipatro* Dynastiam, quamcumque ipse optaret, obtulit, eumque Procuratorem Judææ constituit, sicut prodit *Josephus*; Hebræus, lib. 1. *De Bello Judaico* cap. 8. & lib. 14. *Antiq. Jud.* cap. 15. Tum *Antipater* unum è liberis suis, natum videlicèt maximum, dictum *Phasaëlum*, Hierosolymis & circumjacenti Regioni Ducem constituit, & *Herodi*, filio suo secundo genito, viginti quinque annos nato (qui postea fuit Rex Judæorum, eòque regnante in Judæa,*

deæ, natus est Christus, Servator noster) Galilæam curandam commendavit, sicut legere est apud *Josephum* lib. 1. *De Bello Judaico* cap. 8. & lib. 14. *Antiq. Judaic.* cap. 16. & 17.

D. Pervenimus tandem ad *Herodem*, Antipatris filium, quo in Judæa regnante, natus est Christus Dominus. De hoc autem *Herode* inprimis scire velim, quo pacto Judææ Regnum obtinuerit?

M. Seriem rerum, quas ad obtinendum Judææ Regnum gessit *Herodes*, breviter hic describam. Regnante in Judæa, sicut mox diximus, *Hyrcano II.* omnem Regiam auctoritatem ad se traxit *Herodes*, cui pater ipsius *Antipater* Galilæam administrandi curam demandaverat. Id *Antigonus*, Hyrcani II. nepos, & cujus pater *Aristobulus* Regno Judææ privatus fuerat, ægerimè tulit, atque, ut paternum Regnum recuperaret, *Pacorum*, Parthorum Regem, multis promissis allexit, *Pacorus*, Rex, sciens, *Hyrceanum II.* Judææ Regem, stare à partibus Romanorum, actutum suppetias *Antigono* tulit, & in Judæam cum duplici Exercitu venit. *Antigonus* verò cum copiis, quas privatâ pecuniâ collegerat, Hierosolymam itidem perrexit, atque à civibus, quibus exosum erat regimen *Herodis*, intra urbem facillè admissus est, Regiam tamen occupare haud potuit, quòd & situ munita, & valido instructa exercitu ab *Herode* teneretur. At, postquam *Pacorus*, Parthorum Rex, *Hyrceanum II.* Judææ Regem, subdolè in Colloquium vocatum, in vincula conjecisset, *Antigonus* Judæis Rex impositus est, & *Herodes*, qui in Regia remanserat, accepto nuncio de captivitate Regis *Hyrcani*, relictis protinus Hierosolymis, suos secum milites cum tota familia ducens, primùm *Massadam*, munitissimum Oppidum, sese recepit, mox magnis itineribus in Arabiam secessit, dein in Ægyptum iter intendens, venit Pelusium; postea Alexandriam, ubi Regina *Cleopatra* vicem ejus dolens, voluit illum Alexandriæ detinere. Sed *Herodes*, diuturnæ moræ impatiens, Romam properavit, quo statim ac appulisset, narravit *M. Antonio*, quomodo *Antigonus* Palæstinam invasisset, & à *Pacoro*, Parthorum Rege, fuisset Judææ Regno donatus: *Hyrceanus* verò, legitimus Judææ Rex, è folio deturbatus esset, & in vincula conjectus: Quomodo etiam ipse variis jactatus procellis Romam venisset, ut ejus pro afflictâ atque ab hoste obsessa familia patrocinium imploraret, atque, post tot adversus fortunæ casus, meliora fata sperare posset. *M. Antonius* misera-

tionem mutatâ fortunæ *Herodis* permotus, re cum Collega, Triumviro, id est, *Cæsare Octaviano Augusto*, communicatâ, communi consilio declaraverunt ambo, *Herodem* instituere Judææ Regem. Itaque, convocato Senatu, Regnum Palæstinæ, seu Judææ, *Herodi* delatum est anno quinto Imperii *Cæsaris Octaviani Augusti*, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo decimo quarto, & anno periodi Julianæ quater millesimo sexcentesimo septuagesimo quarto, à quo anno putari debent anni Regni *Herodis*, quemadmodum illos computarunt *Josephus*, Hebræus, qui *Herodis* temporibus valdè proximus fuit, *Philo*, etiam Judæus, qui *Herodis* temporibus fuit proximior, & *Nicolaus Damascenus*, qui *Herodi* coævus, ac familiarissimus fuit, eidemque superstes. Regiâ dignitate auctus *Herodes*, Româ in Judæam reversus est, & postquam cum *Antigono* bellum toto triennio gessisset, tandem unâ cum *Sosio* Hierosolymorum Urbem Kalendis Januarii, sicut videtur *Usserio*, vel, ut putat *Buchorius*, sub finem mensis Junii anni Urbis Romæ conditæ septingentesimi decimi septimi, & Periodi Julianæ quater millesimi sexcentissimi septuagesimi septimi, *M. Agrippa* & *Cannio Gallo*, Consulibus, expugnavit, hoc est, tribus annis, postquam ipsemet *Herodes* fuit à Senatu Romano Rex Judææ declaratus. Captâ ab *Herode* Hierosolymorum Urbe, *Antigonus* Romam ad *M. Antonium*, unum Triumphurum Collegam, vinctus ductus est, quem *Herodis* ambitioni mactavit, & Antiochiæ securi percussit. Fuit iste *Antigonus* ex stirpe Assamonæorum, seu Machabæorum, apud Judæos ultimus Princeps, & in ipso desit Machabæorum Principatus, qui, teste *Josepho*, Hebræo, duravit centum viginti sex annis. Ab hac Hierosolymorum Urbis expugnatione, & ab obitu *Antigoni*, ultimi Assamonæorum Principis, numerat etiam *Josephus* annos Regni *Herodis* lib. 1. *De Bello Judaico* cap. ultimo, ubi ait, *Herodem in Judæa annos quatuor ac triginta ab interfecto Antigono Regno potitum esse*. Duplex itaque distingui debet Epochâ Regni *Herodis*, Prima cœpit anno Urbis conditæ septingentesimo decimo quarto, anno quinto Imperii *Octaviani Augusti*, Consulibus *CN. Domitio Calvino*, & *C. Afrinio Pollione*, in Autumno, seu mense Octobri, sicut multis momentis evincit doctissimus Cardinalis *Norisus* in *Cenotaphis Pisani* Dissertatione secundâ. Juxta hanc primam Regni *Herodis* Epocham, regnavit *Herodes* in Judæa triginta septem annis

annis, ut testatur *Josephus*, Hebræus, lib. 1. *De Bello Jud.* cap. ultimo, ubi ait, *Herodem regnasse in Judæa annos triginta septem, postquam à Romanis Rex Judææ designatus est.* Altera Regni *Herodis* Epochâ ducit exordium ab anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo decimo septimo, hoc est, ab obitu *Antigoni*, ultimi *Assamonæorum*, seu *Machabæorum* Principis, qui occisus est triennio postquam *Herodes* fuisset à Romanis Rex Judææ declaratus, & juxta hanc secundam Regni *Herodis* Epocham, regnavit *Herodes* in Judæa triginta quatuor annis: *Regnavit Herodes in Judæa*, inquit *Josephus*, loco mox à me laudato, *annos triginta quatuor ab interfecto Antigono.* Advertere tamen debes, *Herodem*, Judææ Regem, ubi primùm intellexisset, *M. Antonium*, Patronum ac *Mœcenatem* suum, qui spretâ *Octaviâ*, Sorore Imperatoris *Octaviani Augusti*, quam, pace apud *Brundisium* factâ, uxorem duxerat, & deindè cum *Cleopatrá*, Reginâ *Ægypti*, matrimonium inierat, profligatum fuisse ab eodem Imperatore *Octaviano Augusto* in pugna *Actiaca*, quæ data est anno Imperii ejusdem *Augusti* decimo quarto, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo vigesimo tertio, advertere, inquam, debes, *Herodem*, Judææ Regem, post illam pugnam *Actiacam*, venisse ad *Victorem* Imperatorem *Octavianum Augustum*, tum temporis *Rhodi* degentem, & ab eo in Regno Judææ fuisse confirmatum. *Herodes* (inquit *Josephus* cap. 10. lib. 15. *Antiq. Judaicarum*) *properavit Rhodum, ut illic Cæsari occurrat. Quò postquam appulit, posito tantum diademate, de cætero apparatu Regio nihil mutavit, admissusque ad Colloquium, tum maxime ostendit animi sui magnitudinem, neque ad supplicationes (ut in tali forma mos est) versus, neque preces adhibens, quasi rogandi veniam, sed facti sui (quòd videlicet partes Marci Antonii tuitus esset) intrepidè reddens.* Pertendit Eminentissimus *Annalium* parens *Cardinalis Baronius* in Apparatu ad *Annales Ecclesiasticos*, *Herodem*, post obtentam ab Imperatore *Octaviano Augusto* confirmationem Regni sui in Judæa; numerasse años Regni sui ab insigni illa victoria, quam Imperator *Augustus* anno decimo quarto Imperii sui, seu anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo vigesimo tertio, de *M. Antonio* in pugna *Actiaca* reportavit, multasque ibidem doctissimus ille *Cardinalis* adducit conjecturas ad fidè elevandam *Josephi*, Hebræi, qui annos triginta septem Regni *Herodis* in Judæa numerat

ab anno quinto Imperii *Octaviani Augusti*. Sed, has Eminentissimi illius *Annalium* parentis conjecturas nec solidas esse, nec ullo probatæ fidei *Scriptoris* testimonio fultas, fat copiosè ostendi in Tractatu *De Mysteriis & annis Christi*, Dissertatione sextâ *De anno Natalis proprii Christi*, ubi pluribus momentis probavi, nullam rationem proferri posse, cur *Herodes* annos Regni sui numerarit ab illo anno, quo Imperator *Augustus* in pugna *Actiaca* *M. Antonium* expugnavit, subindèque standum esse testimonio *Josephi*, Hebræi, qui, post clarissimos *Scriptores Nicolaum Damascenum*, intimum Regis *Herodis* Consiliarium, & *Philonem*, Judæum, annos Regni *Herodis* numeravit ab anno quinto Imperii *Augusti*. *Josephum*, Hebræum, in hac Epochâ Regni *Herodis* sequuntur omnes periti hujus ætatis *Chronologi Antonius Pagi*, *Tilmontius*, *Natalis Alexander*, *Bernardus l' Amy*, *Cardinalis Norisius*, & alii. Fateor tamen, *Joannem Harduinum* tam in sua *Chronologia Veteris Testamenti*, quam in *Prolusione De Nummis Herodiadum*, fidem omnem *Josepho*, Hebræo, in describenda *Historia* *Herodiana* abrogare pro viribus tentasse. Sed hic nuperrimus *Scriptor*, *Joannes Harduinus*, qui non solum *Historici Josephi*, Hebræi, fidem, sed & *Sanctorum Patrum*, & *Historicorum* auctoritatem abolere, atque nobilissima cum *Sacræ*, tum *prophanæ Antiquitatis* monumenta aut negare, aut in dubium revocare ausus est, malè audit apud omnes viros eruditos, quorum plerique innumera & à sæculis hæcenus inaudita illius paradoxa, præclaris editis lucubrationibus, egregiè confutarunt, indèque tandem compulsus est *Harduinus* palinodiam canere in publica Declaratione, quam dedit die vigesimâ septima mensis Decemb. anni millesimi septingentesimi septimi, quæque inserta est Tomo XVIII. *Bibliothecæ Selectæ Joannis Clerici* à pag. 252. usque ad paginam 257.

D. Calculo *Josephi* Hebræi, in præfigenda utrâque Regni *Herodis* Epochâ, lubentissimè subscribo. Sed quodnam jus ad Regnum Judææ haberet *Herodes*? nunc à te scire percipio.

M. Nullum omninò jus ad Regnum Judææ habebat *Herodes*, quia eum non fuisse genere Judæum, sed alienigenam, multis, iisque inviçtis momentis demonstrari potest. Primò, quia mater *Herodis*, dicta *Cypros*, oriunda erat ex Arabia, ut fatentur omnes *Historici*, eratque *Ethnicorum* Religioni addicta. Præterea *Josephus*

Josephus passim lib. 14. *Antiq. Jud.* & lib. 1. *De Bello Judaico* cap. 5. disertè asserit, *Herodem* non fuisse genere Judæum, sed *Idumæum*. Tertio, omnes *Sancti Patres*, & *Scriptores Ecclesiastici* *Herodem* fuisse *allopylum*, seu alienigenam, & extraneum à Gente *Judaica*; summo consensu pronuntiant, quamvis quidam illum *Ascalonitam* fuisse, quidam verò *Idumæum* asserunt. Quarto, *Herodes* nec postulato, nec expectato Judæorum consensu, sed solum favore *M. Antonii*, & *Octaviani Augusti*, atque ope Romanorum adjutus, Judææ Regnum anno quinto Imperatoris *Augusti* obtinuit. Quintò, ea, quæ gestit *Herodes*, postquam à Senatu Romano fuisset Rex Judææ declaratus, manifestò probant, illum non fuisse genere Judæum. Nam (teste *Josepho* lib. 15. *Antiquit. Jud.* cap. 11.) *Instituta* Judæorum peregrinis ritibus violavit, *Athletica* instituit certamina quinto quoque anno, in honorem Imperatoris *Octaviani Augusti*. *Theatrum* etiam in urbe & *Amphitheatrum* in campo extruxit; urbem *Samariam*, dictam *Sebastem*, Imperatoris *Augusti* honori dicatam voluit; *Sacerdotio* aut abdicavit, aut ad illud, quos voluit, promovit; *Davidis*, Regis, sepulchrum reclusit; eos omnes interemit, quos sciebat ex stirpe regia esse oriundos, & ne familiæ suæ *Herodianæ*, quæ nec ex *Davidis*, Regis, profapia, nec ex *Judaico* genere prodierat, aditus ad Regnum Judææ præcluderetur, jussit omnes libros, qui de Regum Judææ genealogiis erant conscripti, sedulo conquiri & comburi, hoc pacto existimans (inquit *Eusebius*, lib. 1. *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. 6.) *senobilem* videri posse, si novitius esse & *advena* *Israëlitici* generis nullis conscriptionum *Fastis* urgeretur. Postremò, *Herodem*, non ex genere *Judaico* ortum esse, sed alienigenam, extraneum, & peregrinum fuisse, subindèque nullum planè jus ad Regnum Judææ sibi asserere ac vindicare potuisse, probat non solum constans illa resistentia Judæorum, quo benè multi adduci nunquam poterunt, ut in fidem *Herodis* jurarent, plurimi etiam tormentis & minis ad juramentum illud præstandum fuerint compulsi; verum etiam illud odium, quo Rex *Herodes* semper Judæos persecutus est, ita ut etiam in illos ultra funus suum sævire voluerit, dum *Salomæ*, sorori suæ, & *Alexæ*, marito ejusdem *Salomæ*, ferale propedièm moriturus mandatum dedit occidendi, postquam obiisset, omnes nobiles Judæos, quos in hunc finem crudelissimus ille post homines natos

Rex in Circo concludi jufferat. Si plura de Regis *Herodis* genere scire desideres, legis *Opusculum*, quod *Servarius* edidit *De Herode*. Lege etiam eruditum librum, quem gallicè scripsit *Cl. Ferrandus*, in supremo Senatu *Parisiensi* *Causidicus*, cuique titulus est: *Reflexions sur la Religion Chrétienne*, sed præsertim ejusdem libri tom. 1. qui complectitur doctissimâ explanationem *Prophetiæ Jacobi*: *Non auferetur sceptrum de Juda &c.* & *Prophetiæ Danielis* de septuaginta hebdomadibus, quibus circumscribitur tempus de adventu & morte *Messias*. Hic autem duo dumtaxat velim breviter observes, primò, Regem *Herodem*, licet genus suum, seu originem non traxerit ex Judæis, sed fuerit alienigena, sicut mox ostendimus, Religionis tamen professione Judæum fuisse; erat quippè Rex *Herodes* genere *Idumæus*. Porro, *Idumæi* (quamvis in *Scriptura Sacra* appellantur *alienigenæ* respectu Judæorum: *In Idumæam extendam calceamentum meum, mihi alienigenæ amici facti sunt*) ab eo tamen tempore, quo ab *Hyrmano* hujus nominis I. Summo Judæorum Pontifice ac Rege, debellati ac expugnati fuerunt, ad circumcisionem, & ad observantiam Legis *Mosaicæ* fuerunt obstricti. Cùm igitur Rex *Herodes*, genere *Idumæus* esset, verè quidem respectu Judæorum erat alienigena, more tamen *Judaico* vivebat, id est, *Ritus Mosaicæ* Legis observabat, sicut colligitur ex celebri illo *Dicto* Imperatoris *Octaviani Augusti*, qui (sicut refert *Macrobius* lib. 2. *Saturn.* cap. 4.) postquam audivisset, Regem *Herodem* filio suo *Antipatro* necem intulisse, ait: *Melius est porcum Herodis esse, quam filium.* Eo namque *Dicto* alludere voluit Imperator *Augustus* ad Legem *Mosaicam*, quam observabat Rex *Herodes*, & ab eorum porcorum, aliorumque id genus animalium, quæ ab ea Lege prohibita erant, abstinebat. Præterea, velim observes, regnante in Judæa *Herode*, cui, utpotè alienigenæ, nullum jus ad Regnum Judææ assertum erat, impletum fuisse illud *Oraculum Patriarchæ Jacobi* cap. 49. lib. *Genesis*: *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium.* Regnante siquidem in Judæa *Herode*, natus est *Jesus Christus*, Dominus ac Servator noster, sicut latè probavi in Dissertatione sexta, & in Paragrapho primo Dissertationis septimæ, Tractatus, quem edidi, *De Vita, Mysteriis, & annis Jesu Christi*. Certè Judæi, velint nolint, inficiari haud possunt,

funt, regiam potestatem è tota Gente Judaica, regnante semel in Judæa Herode, fuisse ad peregrinum, seu alienigenam, omninò translata, seque deinceps eam nullo pacto recuperare potuisse, sed potius post cladem Hierosolymitanam, factam ab Imperatoribus Romanis, *Vespasiano*, & *Tito*, fuisse quoquo versum miserè dissipatos, alienis parere coactos Legibus, nihil eorum prorsus habentes, quibus constat regia potestas, putà mone tam cudendi, Leges ferendi, Arces construendi, belli denunciandi ac gerendi: id, inquam, inficias ire non possunt Judæi, quia tota Gens Judaica tempore Passionis, seu mortis Christi Domini palàm exclamavit: *Non habemus alium Regem, nisi Cæsarem*, id est, Romanorum Imperatorem; cumque *Pilatus* Judæis, Christum magnis clamoribus ad mortem postulantibus, dixisset: *Accipite eum vos, & secundum Legem vestram judicate eum*, incunctanter responderunt Judæi: *Nobis non licet interficere quemquam*. Addo etiam, fateri ultrò ipsosmet Judæos in Talmude, Tractatu *Sanhedrin* cap. 5. quadraginta annis ante everfionem, seu devastationem Templi Hierosolymitani, *judicium animarum*, ut loquuntur, seu potestatem judicandi in causis criminalibus Synedrio fuisse ablatam. Porrò Templum Hierosolymitanum à Romanis eversum est anno *Æræ Christianæ* septuagesimo. Undè manifestum est, Judæos, semel nato Jesu Christo, vero Messia, supremam potestatem judicandi fuisse penitus exutos, nec aliam, si quam eis Romani permiserunt, nisi umbratilem & præcariam exercere potuisse.

D. Jam sciebam, Jesum Christum, regnante in Judæa *Herode*, natum esse, cum expressè dicat Evangelista *Matthæus* c. 2. *natum esse Jesum in Bethleem Juda in diebus Herodis Regis*. At, quoto anno Regni *Herodis* natus sit Christus Dominus? necdum satis compertum ac exploratum habeo.

M. Duplex Jesu Christi Natale à Chronologis distingui solet, videlicet Natale Christi, quod dicitur *Vulgare*, *Commune*, ac *Dionysianum*; & aliud Natale Christi, quod appellatur *Verum* ac *Proprium*. Natale *Vulgare* Christi, dictum etiam *Dionysianum* à *Dionysio*, Abbate, cognomento *Exiguo*, natione Scythæ, qui circa initium sexti sæculi floruit, & auctor est *Æræ Vulgaris*, seu *Christianæ*, præfigitur ad diem vigesimam quintam mensis Decembris anni quadagesimi quarti Imperii *Octaviani Augusti*, qui annus concurret cum anno à

creatione Mundi 4138. à condita Roma anno 753. Periodi Julianæ anno 4713. & anno quarto Olympiadis 194. Consulibus *Cosso Cornelio Lentulo* & *L. Calpurnio Pisone*. Natale autem Christi, quod dicitur *verum* & *proprium*, illud est, quod reverà contigit, dum adhuc *Herodes* regnaret in Judæa, quando quidem jam à te laudatus Evangelista *Matthæus*, conceptis verbis dicat, *natum esse Jesum in Bethleem Juda in diebus Herodis Regis*. Hinc concors est omnium Chronologiæ peritorum sententia, errasse Abbatem *Dionysium* cognomento *Exiguum*, auctorem *Æræ Vulgaris*, seu *Christianæ*, dum sibi persuasit, Christum natum esse die 25. mensis Decembris anni quadagesimi quarti Imperii *Augusti*, cum certum sit, *Herodem*, Regem, jam è vivis excessisse anno quadagesimo quarto Imperii *Octaviani Augusti*. Constat autem, Christum Dominum natum esse, regnante adhuc in Judæa *Herode*. Quòd autem *Herodes*, Rex Judææ, mortuus sit ante annum quadagesimum quartum Imperii *Octaviani Augusti*, memini, me id multis, iisque invictis momentis probasse in Tractatu *De Mysteriis & annis Christi*, Dissertatione sexta, ubi ostendi, *Herodem*, postquam regnasset annis triginta septem, ex quo à Romanis fuerat declaratus Rex Judæorū, vel postquam à devicto *Antigono* regnasset in Judæa triginta quatuor annis, mortuum esse aſio quadagesimo primo Imperii *Augusti*. Erravit itaque Abbas *Dionysius Exiguus*, auctor *Æræ Vulgaris*, seu *Christianæ*, dum putavit, Christum Dominum natum esse aſio quadagesimo quarto Imperii *Augusti*, quo anno non solum jam è vivis excesserat *Herodes* Rex, sed etiam imensum in Germania erupit bellum, in quo *Cajus Cæsar* pugnavit adversus *Parthos*, sicut ex *Velleio Paterculo* evincunt Cardinalis *Norivius* in Cenotaphiis *Pisanis*, & *Antonius Fagius* sub finem *Apparatus Chronologici ad Annales Baronii*. Porrò, anno, quo Christus natus est, totum orbem fuisse in pace compositum, in confesso est apud omnes, Christus igitur natus non est anno quadagesimo quarto Imperii *Octaviani Augusti*, sicut perperam visum est Abbati *Dionysio*, cognomento *Exiguo*. Ex eadem Epocha mortis Regis *Herodis*, præfixa, uti præfigi debet, anno quadagesimo primo Imperii *Augusti*, manifestum itidem est, hallucinatum esse Eminentiss. Annalium parentem *Baronium*, qui asserit, Christum Dominum natum esse die 25. mensis Decembris anni quadagesimi secundi Imperii *Octaviani Augusti*,

Augusti, quo tamen anno jam vita functus erat Rex *Herodes*, utpotè qui obiit, ut mox diximus, anno quadagesimo primo Imperii *Octaviani Augusti*, Christum autem natum esse dum adhuc in Judæa regnaret *Herodes*, nemo, testante Evangelistâ *Matthæo*, inficias ire potest. Ast, quoto anno Regni *Herodis* illigari debeat verum & proprium Natale Christi Domini, non convenit inter viros Chronologiæ peritos, qui, sicut commonstravi in prælaudata Dissertatione sexta, in varias super hac rescinduntur sententias. Ipse, æquâ lance libratis omnibus sententiis, longè probabilius arbitror, verum & proprium Natale Christi præfigendū esse ad annum quadagesimum Imperii *Augusti*, qui annus concurret cum anno Regni *Herodis* trigesimo sexto, postquam à Romanis constitutus fuit Rex Judææ. Eo siquidem anno quadagesimo Imperii *Augusti* adhuc in vivis erat *Herodes* Rex, quippè qui abiit dumtaxat è vivis anno quadagesimo primo Imperii *Augusti*, seu anno trigesimo septimo, postquam à Romanis fuisset Rex Judææ declaratus, & anno, post devictum *Antigonum*, trigesimo quarto. Præterea, eodem anno quadagesimo Imperii *Augusti* totus Orbis erat in pace compositus, Templumque *Jani* clausum fuit ab Imperatore *Augusto*, sicut testantur Historiæ Romanæ Scriptores, quorum testimonia laudavi in Paragrapho secundo Dissertationis septimæ Tractatus *De Mysteriis & annis Christi*, ibidemque ostendi contra *Joannem Massonum*, Presbyterum Anglicanum, nullum anno quadagesimo Imperii *Augusti*, quo Jesum Christum natum esse affirmo, erupisse bellum, sed per totum Orbem altissimam pacem floruisse. Has itaque Dissertationes Tractatus *De annis & Mysteriis Jesu Christi*, quas mox indicavi, si legere haud graveris, planissimè probatum invenies, verum & proprium Natale Christi Domini incidisse in diem vigesimum quintum mensis Decembris anni quadagesimi Imperii *Octaviani Augusti*, qui annus concurret cum anno trigesimo sexto Regni *Herodis*, ex quo fuit à Romanis Rex Judææ declaratus, & cum anno trigesimo tertio Regni ejusdem *Herodis*, postquam *Antigonum*, ultimum apud Judæos ex stirpe *Assamonæorum*, seu *Machabæorum*, Principem, devicisset.

D. Nondum, ut candidè fatear, intelligo, quid sibi velit ista *Æra Vulgaris*, seu *Christianæ*, quam à *Dionysio*, Abbate, cognomento *Exiguo*, excogitatam fuisse mox ajebas.

M. *Æra Vulgaris*, seu *Christianæ*, dicta etiam *Dionysiana*, à suo auctore Abbate *Dionysio*, ea est, quam Ecclesia Latina in numerandis annis, qui effluxerunt ab Incarnatione Christi Domini, usurpat, dum hunc, quem auspiciamus, annum ait esse ab Incarnatione Christi millesimum septingentesimum vigesimū septimum, cum enim, ut mox diximus, Abbas *Dionysius*, cognomento *Exiguus*, putarit, Christum natum esse die 25. mensis Decembris anni quadagesimi quarti Imperii *Octaviani Augusti*, inde annum primum suæ *Æræ*, quæ dicitur *Vulgaris*, seu *Christianæ*, incepit Kalendis mensis Januarii anni sequentis, seu anni quadagesimi quinti Imperii *Augusti*, Consulibus *Cajo Cæsare*, nepote Imperatoris *Augusti*, & *L. Emilio Paulo*. Ab anno autem quadagesimo quinto Imperii *Augusti*, (cui anno *Dionysius*, Abbas, annum primum *Æræ* suæ, dictæ *Vulgaris*, seu *Christianæ*, illigavit) numerantur usque ad præsentem, quem decurrimus, annum, milleseptingenti & viginti septem anni. At, fatentur omnes hujus temporis periti Chronologi, Abbatem *Dionysium* in assignando anno natalitio Christi Domini errasse quadriennio solido, ac subindè novam illam, quam ab Incarnatione Christi Domini excogitavit, *Æram*, quæ dicitur *Vulgaris*, & *Christianæ*, non esse accuratam. Christus enim, ut antea diximus, natus non est die 25. mensis Decembris anni quadagesimi quarti Imperii *Augusti*, sicut falso sibi persuasit Abbas *Dionysius*, sed natus est die 25. mensis Decembris anni quadagesimi Imperii *Augusti*. Quò fit, ut verum & proprium Natale Christi Domini antevertat quadriennio solido *Æram* Vulgarem, seu *Christianam*, cujus auctor est Abbas *Dionysius*. Ecclesia tamen Latina hanc *Æram* *Dionysianam* in numerandis annis ab Incarnatione Christi Domini in communem usum transtulit, non quòd putet Ecclesia Latina, hanc *Æram* *Dionysianam* esse accuratam, sed quia hæc *Æra* *Dionysiana* communi Christianorū usu, inducta & recepta fuit. Nec enim ejusmodi temporum minutias moratur Ecclesia, sed eas Chronologis discutendas ac dirimendas permittit. Addo etiam, morem illum subducendi annos ab Incarnatione Christi Domini, juxta hanc *Æram* *Dionysianam*, non semper in Ecclesia obtinuisse. Nam, ante Abbatem *Dionysium*, mos in Ecclesia vigeat notandi annos per Olympiades Græcorum, per annos Imperatorum, & Consulium Ro-

manorum, sed potissimum per Æram Alexandrinorum Martyrum, seu per Æram crudelissimi Imperatoris *Diocletiani*, qui maximam Christianorum stragem edidit. Tardius autem invaluit usus numerandi annos ab Incarnatione Christi Domini juxta Æram Dionysianam: Observat quippe doctissimus *Antonius Pagius* in sua Dissertatione *De Periodo Græco-Romana*, in Gallis, primâ dumtaxat stirpe Francorum Regum deficiente, hanc Æram Dionysianam in vulgarem usum fuisse vocatam, sicut videre est in *Capitalibus* Regum Francorum ab erudito *Baluzio* publicatis, & quorû multa etiam exhibet *Cl. P. Mabillonius* in doctissimo, quem edidit, libro *De Re Diplomatica*. Hispani quoque & Lusitani non nisi paucis abhinc sæculis Æram, quâ sectantur, Hispanicam antiquarunt, & in ejus locum Æram Dionysianam, seu Vulgarem, & Christianam, suffecerunt. Quin & Summi Pontifices hac Ærâ Dionysianâ tardius in suis Diplomatis usi sunt. *Eugenius* quippe *IV.* Pontifex Maximus sæculo Ecclesiæ decimo quarto suâ *Blondi* Æram Dionysianam adhibere cepit. Denique, circa hanc Æram Dionysianam, advertere debes, Cardinalem *Baronium*, virum alioqui de Historia Ecclesiastica optimè meritum, biennio errasse in præfigendo exordio Æræ Dionysianæ. At enim, *Baronius* existimans, sicut antea diximus, Christum natum esse die 25. mensis Decembris anni quadragesimi secundi Imperii *Augusti*, orsus est annum primum Æræ Dionysianæ Kalendis mensis Januarii anni sequentis, seu anni quadragesimi tertii Imperii *Augusti*, Consulibus *Cæsare Augusto XIII.* & *M. Plautio Silvano*, cum tamen fateantur omnes ad unum periti Chronologi, annum primum Æræ Dionysianæ cepisse Kalendis mensis Januarii anni quadragesimi quinti Imperii *Augusti*, Consulibus *Cajo Cæsare*, nepote Imperatoris *Augusti*, & *L. Emilio Paulo*. Hinc Eminentissimus ille *Annalium* parens in præfigendo anno primo Æræ Dionysianæ erravit duobus integris annis. Quem errorem animadvertens *Baronius*, ut in viam redire, & Æram Dionysianam, à qua duobus annis deflexerat, assequi posset, quosdam è Fastis Consularibus expunxit Consulatus, ac tandem ad annum Christi 200. Æram Dionysianam affectus est, à qua deinceps in suis Ecclesiæ Annalibus nunquam discessit. Observant etiam periti hujus ætatis Chronologi, eundem Cardinalem *Baronium* in alium impigisse errorem, dum in suis Annalibus Ecclesiasticis

annum quadragesimum quintum Imperii *Augusti*, à quo incipit annus primus Æræ Dionysianæ, seu Vulgaris, & Christianæ dictæ, consignavit per Consulatum decimum quartum Imperatoris *Augusti*, & *Emilii Pauli*. Hunc *Baronii* errorem refellit Cardinalis *Norisus* Dissertatione 2. *De Cenotaphis Pisani* cap. 13. ubi invictis demonstrat momentis, Imperatorem *Augustum* tredecim dumtaxat Consulatus egisse. Doctissimus itidem *Antonius Pagius* in sua *Critica Baronii ad annum primum Æræ Christianæ*, multis pariter argumentis probat, Consulatum decimum quartum Imperatoris *Augusti* esse omnino commentitium, & in vetustis emendatisque *Dionis* Codicibus legi, *Cajum Cæsarem*, nepotem Imperatoris *Augusti*, fuisse Consulem cum *Emilio Paulo* anno quadragesimo quinto Imperii *Augusti*. Undè facile inferunt corrupta & interpolata fuisse illa *Dionis* Exemplaria, quæ consuluit Cardinalis *Baronius*, & in quibus legit, Imperatorem *Augustum* aho quadragesimo quinto Imperii sui egisse Consulatum decimum quartum cum *Emilio Paulo*.

D. *Herodem* mortuum esse anno trigesimo, septimo postquam Rex Judææ à Romanis fuisset declaratus, jam insinuaisti, superest nunc ut breviter exponas, quodnam mortis genus truculentissimum ille Rex fuerit expertus.

M. Multis flagitiis infamis Rex *Herodes*, sed potissimum Innocentium Infantium Bethlehemitarum cæde, quam, nascente Christo Domino, edidit, execrandus; tandem ultricem Dei manum, cujus iram tamdiu provocaverat, sensit in morte. Postquam enim duos filios *Alexandrum*, & *Aristobulum*, quos è sua conjugè *Mariamne* susceperat, necari jussisset *Herodes*, in gravem ac foedum incidit morbum, quem in dies ingravescentem cum nullis adhibitis remediis delinire posset, deploratæ suæ valetudini consulturus, profectus est ultra Jordanem, ubi calidis sese fovebat aquis. Indè Hiericuntem repetiit, illucque per summam immanitatem accersitos Judæos, qui erant ex illustrioribus familiis oriundi, in Circo conclusit, ut trucidarentur statim ac ipse fato cessisset, sicque eorum morte ac luctu temperaretur illud gaudium, quod Judæos in ejus obitu habituros prævidebat. Interim, *Herodes* Rex, multis contaminatus sceleribus, divinæ justitiæ calicem quasi guttatim sorbebat. Intestinum ignem ad viscera populanda, intempeste fovebat medullis. Horrendâ voracitate, & dysenterico morbo laborabat, ulcera,

ulcera, & colicos dolores gravissimos patiebatur, pedes ex acerrimo pravorum humorum defluxu intumescens, nervos ad convulsionem usque contrahi, complutrescere genitalia, & ex toto corpore vermes ac intolerabilem erumpere foetorem sentiebat. Ad has morborum, & pœnarum corporis angustias accedebat perpetuus & incredibilis animi dolor, quo crudelis ille & undecumque infelix tyrannus Regni sui jacturam, domesticorum dissidia, infamem vitæ exitum, omnium Judæorum in se unum concitata odia, imminens ab ira divina damnationis æternæ fulmè, tanquam damna irreparabilia nocturno diuque cum sumâ anxietate perpendebat. Tot malis vexatus, & tantum non cadaveri, quam spiranti similior *Herodes*, litteras Româ recepit, quibus Imperator *Augustus* potestatem ei permittebat animadvertendi in filii *Antipatrum*, quem contra ipsius vitam conspirasse causabatur. Hoc nuncio tantisper recreatus est *Herodes*, sed paulò post acutissimis doloribus vehementius quam antehac excruciat, in furias actus est, voluit sibi conciscere necem, à quo scelere impeditus à suis domesticis, indoluit sceleratissimus ille Rex, quod sibi violentas manus inferre haud potuisset. Sparsus tamen est per Palatium rumor, auditusque de morte *Herodis* clamor, qui ad aures *Antipatri*, ejus filii, cum pervenisset, fugam è carcere, in quem à patre conjectus fuerat, moliri cepit. Quod cum *Herodi*, Regi, fuisset renunciatum, statim filium suum *Antipatrum* occidi jussit. Vivos etiam truculentissimus ille tyrannus comburi præcepit *Judam*, & *Matthiam*, nobiles juvenes Judæos ac Legisperitos, quorum suâ quidam Aquilam auream, quam ipse in frontispicio Templi per turpem adulationem Imperatori *Augusto* dicaverat, Religionis Legisque zelo detraherant. Postremò, die quintâ ab occisione filii sui *Antipatri*, & post Eclipsim Lunæ, quæ Hierosolymis, teste *Josephi* lib. 17. *Antiq. Jud.* cap. 7. conspicua visa est anno quadragesimo primo Imperii *Augusti*, annos natus septuaginta, foetidam animam exhalavit Rex *Herodes*, vermicibus corrosus, domi exacerbat, Deo, & cunctis mortalibus exosus, & malorum ceterâ undecumque oppressus. Observare tamen debes cum doctissimo *Schelstrato* in Libro *De Antiquitate Ecclesiæ illustratâ*, duas Lunæ Eclipses Hierosolymis anno quadragesimo primo Imperii *Augusti* (quo anno Rex *Herodes*, ut diximus, mortuus est) contigisse. Primam Ecli-

psim laudatus ille Auctor asserit incidisse in diem XII. mensis Martii anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, non verò in diem XIII. mensis Martii, ut *Petavio*, aliisque Chronologis visum est. Alteram autem Lunæ Eclipsim censet *Schelstratus* accidisse die quintâ mensis Septembris ejusdem anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, & post illam secundam Lunæ Eclipsim vitâ functum esse *Herodem*, Regem, die XXV. mensis Novembris ejusdem anni Imperii *Augusti*. Hæc *Schelstrati* Sententia mihi probabilior videtur opinione illorum, qui volunt, Regem *Herodem* mortuum esse circa Paschatis Festum, hoc est, post primam Lunæ Eclipsim. Nam primò, ut obiter dicam, Judæi mortem Regis *Herodis* in *Volume* jejunii assignant diei septimo mensis *Caslev*, id est, diei XXV. mensis Novembris, quæ dies à Judæis festiva habetur, quod in ea *Herodes*, qui in eos sæviit, mortem oppetiit. Porro hujus Judæorum *Volume* jejunii auctoritatem & antiquitatem maximè commendant *Usserius* Tomo secundo suorum *Annalium*, & *Schelstratus* in libro mox à me laudato. Præterea, si Rex *Herodes* mortuus fuisset circa Festum Paschatis anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, non sibi constaret *Josephus*, Hebræus, dum scribit, *Herodem*, postquam à Romanis fuit creatus Rex Judææ, regnasse annis triginta septem. *Herodes* namque, ut jam observavimus, à Romanis renunciatus est Rex Judææ mense Octobri anni quinti Imperii *Augusti*, ac subindè annus Regni *Herodis* trigessimus septimus inire dumtaxat potuit mense Octobri anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*. Si ergò *Herodes* mortuus fuisset circa Festum Paschatis anni quadragesimi Imperii *Augusti*, non attigisset annum trigessimum septimum Regni sui, immò, nec annum trigessimum sextum omnino complevisset. Probabilius itaque est, Regem *Herodem* mortuum esse non post primam Lunæ Eclipsim, quæ Hierosolymis accidit mense Martio anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, sed illum fuisse è vivis sublatum die XXV. mensis Novembris ejusdem anni quadragesimi primi Imperii *Augusti*, post secundam Lunæ Eclipsim, quæ eodem anno contigit Hierosolymis die quintâ mensis Septembris. Testamentum, antequàm moreretur, condidit Rex *Herodes*, quo filio *Archelao* Judææ Regnum, *Antipæ*, alteri filio, Galilæâ, & *Philippo*, tertio filio, *Trachonitidem*, *Galaanitidem*, *Bathanæâ*, & *Panæadem*, *Tetrachiæ* nomine, reliquit.

D, Ha-

D. Hactenus juxta calculum *Josephi*, Hebraei, praefixisti annum obitus Regis *Herodis*. Ast, Cardinalis *Baronius* in suo ad Añales Ecclesiasticos Apparatu, quem nuperrimè legebam, pertendit, falsum esse hunc *Josephi* calculum, Regemque *Herodem* non esse mortuum anno quadragesimo primo Imperii *Augusti*, sed año quinquagesimo Imperii ejusdem *Augusti*, idque adeò verum esse existimat ille Eminentissimus Annalium Parens, ut ibidem in *Josephum*, & in alios, qui hujus Historici, Hebraei, calculum de anno mortis *Herodis*, Regis, sectantur, acriter invehatur his verbis: Si *Josephum*, Hebraeum, quis sibi sequendum proponat, deserat necesse est Evangelicam veritatem, utpotè qui *Judaeus Auctor* (ut ostendimus) ante *Christum natum* ponat *Herodis Senioris obitum*. Sed redarguimus ejusdem *Auctoris* levitatem & inconstantiam ex ipsiusmet scriptis superius recitatis. Porro, si quis eidem ita secum pugnantem, & Evangelicæ veritati penitus repugnantem, fidem adhibendam putaverit, hac ex parte *Celsum*, *Porphyrium*, & *Julianum* se superare cognoscat; cum eodem, licet *Christianæ Religionis hostes infensissimi*, & *contradictores acerbissimi*, nunquam tamen ausi reperiantur praepone *Josephum Evangelistis*. At, cum non solum (quod satis erat) Evangelicæ veritate redarguerimus *Judaeum Historicum*, sed ex suis ipsius scriptis sapenumero apertè luce eum mendosissimum ostenderimus, & in hoc ipso de annis *Herodis* adeò diversa & planè contraria locutum viderimus: quomodò non magis sequendus nobis fuit *Eusebius* & c. Poteratne Cardinalis *Baronius*, cujus auctoritas magni apud omnes ponderis esse debet, acriori Censurâ *Josephum*, Historicum *Judaeum*, percellere, ejusque calculum de anno obitus Regis *Herodis* evidentiùs reprobare?

M. Bona verba, quæso: Huic Censuræ, quâ Cardinalis *Baronius* perstringit *Josephum*, Historicum *Judaeum*, quæque sale ac pipere fati aspersa videtur, oppono primò judicium omnium viro- rum eruditorum hujus temporis, inter quos convenit, *Josephum*, Hebraeum, immeritò vapulare à *Baronio* tanquam imperitum temporum, cum potiùs fuerit Historicus diligentissimus, cujus magna fides, & eximia eruditio in his, quæ spectant Historiam & annos Regni *Herodis*, maximè elucet. Hinc clarissimi omnes hujus ætatis Scriptores, in sacra & prophana Chronologia verfatissi-

mi, calculum *Josephi* tam circa initium Regni *Herodis*, quam circa annum ejusdem Regis obitus, tanquam accuratissimum, sequuntur, multisque luculentissimis momentis (quæ nos in Dissertatione sextâ *Tractatus de Mysteriis & annis Christi* expendimus) probant, *Herodem* fuisse à Romanis creatum Regem *Judææ* año Imperii *Augusti* quinto, qui concurret cum anno sexto *Juliano*, & cum anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo decimo quarto, Consulibus *Cn. Domitio Calvino*, & *C. Afranio Pollione*; *Herodem* verò, postquam regnasset annos triginta septem, (ex quo videlicet à Romanis Rex *Judææ* fuerat creatus) mortuum fuisse anno quadragesimo primo Imperii *Augusti*, qui annus concurret cum anno *Juliano* quadragesimo secundo, cum anno Urbis Romæ conditæ septingentesimo quinquagesimo, Consulibus *C. Calvisti Sabino*, & *Ruso*, seu *Rufino*, ut habet *Severus Sulpitius*. Præterea, Viri hujus temporis undecimque doctissimi duplicem assignant causam, cur Cardinalis *Baronius* calculum *Josephi* in describenda *Herodiana* Historia improbarit. Prima causa est, quòd *Baronius* annos triginta septem Regni *Herodis* putandos esse duxerit post pugnam, seu victoriam *Actiacam*, quam Imperator *Augustus* de *M. Antonio*, & de *Cleopatra*, Reginâ *Ægypti*, retulit die secunda mensis Septembris anni sui Imperii decimi quarti, seu anni Urbis Romæ conditæ septingentesimi vigesimi tertii. Quâ semel à *Baronio* posita Epochâ exordii Regni *Herodis*, coactus est Eminentissimus ille Añalium parens mortem *Herodis*, qui triginta septem annos regnavit in *Judæa*, detrudere ad annum Imperii *Augusti* quinquagesimum, seu ad annum Urbis Romæ septingentesimum sexagesimum. Sed hallucinatum fuisse Cardinalem *Baronium*, dum initium triginta septem annorum, per quos regnavit *Herodes* in *Judæa*, putavit tendendum esse ab illo anno, quo Imperator *Augustus* in pugna *Actiaca* *M. Antonium* superavit, duæ invictæ rationes demonstrant. Nam primò, antiqui Historiæ *Herodiana* Scriptores, disertè asserunt, *Herodem* annos triginta septem Regni sui in *Judæa* computasse ab anno quinto Imperii *Augusti* (quo anno *Herodes* à Romanis fuit creatus Rex *Judææ*) nullus autem *Herodiana* Historiæ Scriptor meminit istius triginta septem Regni *Herodis* annorum supputationis, quam proprio Marte adinvenit Cardinalis *Baronius* quamque dumtaxat post pugnam; seu

Victo-

Victoriam Actiacam, ab Imperatore *Augusto* anno decimo quarto Imperii sui de *M. Antonio* reportatam, initium habuisse affirmat. Deindè, si post pugnam, seu *Victoriam Actiacam*, *Herodes*, qui in Regno *Judææ* ab Imperatore *Augusto* fuit confirmatus, Regni sui 37. annorum initium duxisset, sicut pertendit *Baronius*, non verò ab anno quinto Imperii *Augusti* (quo año idem *Herodes* à Romanis renunciatus est Rex *Judææ*) sequeretur, annum trigiesimum septimum Regni *Herodis* concurrere, juxta calculi Cardinalis *Baronii*, cum anno quinquagesimo Imperii *Augusti*, à quo año Imperii *Augusti* usque ad annu quinquagesimum septimum, qui fuit Imperii ejusdem *Augusti* postremus, septem dumtaxat numerabis annos. Quomodò igitur, juxta illum calculum, quem sequitur *Baronius*, verum erit id, quod post *Josephum*, Hebraeum, asserunt omnes ad unum Scriptores Historici, videlicet *Archelaum*, filium Regis *Herodis*, postquam per novem annos *Judæam* non tanquam Rex, sed tanquam *Ethnarcha*, rexisset, à Proceribus *Judæorum*, & *Samaritanorum*, qui ejus tyrannidem ferre haud poterant, accusatum apud Imperatorem *Augustum*, omni ditone & pecuniâ multatum esse, & ab eodem Imp. *Augusto* *Viennâ* in *Galliis* in exilium missum fuisse. Certè illius Facti Historici veritas, quæ apud omnes Scriptores indubitata est, nullatenus cum calculo Cardinalis *Baronii* de obitu *Herodis* coherere potest.

Altera causa, propter quam Cardinalis *Baronius* calculum *Josephi*, *Judæi*, in describenda Historia *Herodiana* vehementè improbavit, hæc est: sibi persuasit Eminentissimus juxta ac Doctissimus ille Annalium parens, *Josephum* in describenda Historia *Herodiana* hunc posuisse calculum, ex quo necessariò sequebatur, *Christum Dominum natum* esse post Regis *Herodis* mortem. Verum, cum nunc apud omnes viros eruditos certissimè constet, ea, quæ *Josephus*, Historicus *Judæus*, de *Herode* scripsit, Evangelicæ veritati non adversari, ex iisque nullo modo sequi, Regis *Herodis* obitum antecessisse Nativitatem *Christi*, standum est *Josephi* calculo, à quo dum recessit Cardinalis *Baronius*, in aliquot Chronologiæ impedit errores, quos retexerunt & emendarunt Cardinalis *Norisius* in *Cenotaphiis Pisani*, & *Antonius Pagi* in *Critica Baronii*; & in sua *Dissertatione Hypatica*, seu *De Cæsareis Consulibus*, quos, si tibi per otium liceat, adire poteris. Hoc unum dumtaxat hic breviter

Graveſon Hiſt, Eccl. V. T. Tom. III.

annotabo, nimirum viris eruditis jure optimo non probari opinionem Cardinalis *Baronii*, asserentis, Regem *Herodem*, anno quo mortuus est, occidisse in ea, quam edidit, puerorum *Bethleemitarum* strage, filium suum bimulum. Hæc, inquam, Cardinalis *Baronii* opinio gravissimis momentis à viris eruditis confutatur. Primò, quia licet ex *Josepho*, Hebræo, certum sit, Regem *Herodem* morti addidisse tres filios suos *Alexandrum*, *Aristobulum*, & *Antipatrum*, nullus tamen ex his tribus *Herodis* filiis erat bimulus, sed omnes erant grandævi. Immò, Rex *Herodes* eo tempore, quo in pueros *Bethleemitas* gladio sæviit, nullum filium bimulum habebat, nec habere poterat, quippe qui, teste *Josepho*, jam senio confectus erat, & septuagesimum ætatis suæ jam attigerat annum. Sed ut dem, Regi *Herodi* tum temporis fuisse filium bimulum, nihil tamen causæ erat, cur illum unà cum pueris *Bethleemitis* trucidari juberet. Nam *Herodes* eo consilio horrendam illam puerorum *Bethleemitarum* stragem edixit, ut *Christum*, quem natum *Judæorum* Regem à Magis inaudiverat, in cunabulis de medio tolleret, timens, ne *Christus* ei, ejusque posteris sceptrum *Judææ* eriperet. At, tantum abest, ut *Herodes* occasionem habuerit timendi, ne sibi, suisque posteris sceptrum *Judææ* proprius filius tenellus adhuc & ad ubera appensus eriperet; ut potiùs per hunc puerulum, filium suum, *Judææ* sceptrum in sua *Herodiana* familia servatum iri, sperare potuisset, ac debuisset. Denique, Rex *Herodes* jussit tantum occidi pueros, qui erant in *Bethleem* & in finibus ejus, ut ait Scriptura Sacra; si quem autem *Herodes* tunc habuisset filium bimulum ac tenellum, hunc certè non *Bethleemi*, sed *Hierosolymis* in Regia genuisset, aluisset, educasset; Nihil igitur causæ erat, cur pater *Herodes* latentem adhuc filium suum cum cæteris pueris *Bethleemitis* occidi juberet. Edictu itaque Regis *Herodis* de occidendis pueris *Bethleemitis* confundi non debet primò cum Edicto ejusdem Regis de trucidandis filiis suis *Alexandro*, *Aristobulo*, & *Antipatro*, quia tres illi filii *Herodis* erant ætate grandævi, quando, jussu patris, fuerunt mortis supplicio affecti; pueri verò *Bethleemitæ*, qui, jussu impij illius Regis fuerunt occisi, tenelli adhuc erant, quos inter aliquis filius *Herodis*, qui bimulus esset, numerari non potest. Secundò, istud Edictum Regis *Herodis* de strage puerorum *Bethleemitarum* confundi etiam non debet cum Edicto, quo crudelissimus ille

X

Rex,

Rex, ingravescente suo morbo, sicut superius ex *Josepho* observavimus, nobilissimos viros inter Judæos Hiericuntem ac civit, & in hypodromo conclusit, datis mandatis forori suæ *Salome*, ejusque viro *Alexæ*, ut, se extincto, per milites interficerentur. Hoc etenim sævissimum Regis *Herodis* Edictum non fuit executioni mandatum, quia, teste eodem *Josepho*, *Salome*, mortuo *Herode*, fratre suo, nobilissimos illos Judæos, in Hypodromo conclusos, dimisit incolumes, dicendo, ita *Herodem* jussisse; At, Edictum Regis *Herodis* de jugulandis pueris *Bethleemitis*, vivente adhuc *Herode*, executioni traditum fuisse ait Scriptura Sacra cap. 2. *Matthæi*. Postremò, cædes puerorum *Bethleemitarum* confundi minimè debet cum illa cæde, quâ Rex *Herodes*, paulò antequàm moreretur, *Judam*, & *Matthiam Margolothum*, eorumque Socios, vivos exuri jussit, ob deturbatam ab ipsis Aquilam auream, quam supra majorem Templi Hierosolymitani portã idem Rex *Herodes* contra Legem posuerat; cum enim *Judas*, & *Matthias Margolothus*, Judæi, eorumque Socii jam ætate provecti essent, eorum cædes, jussa à Rege *Herode*, nihil commune habere potuit cum strage infantium, quos *Bethleemi*, & in omnibus finibus ejus à bimatru & infra truculentus Rex *Herodes* occidi jussit.

D. Inter Judæorum Sectas, quæ in sexta Mundi Ætate emerferunt, & de quibus hoc in Colloquio sermonem te habiturum spondisti, una est, quæ, sicut nuperrimè dicebat mihi vir eruditus, appellatur Secta *Herodianorum*. Sed undenam illi Sectarii id nominis traxerint, vel ab *Herode*, Rege Judææ? vel ab altero *Herode*? & quosnam disseminarint errores? à te nunc scire desidero.

M. *Herodianorum* meminere quidem Sacri Evangelistæ, nimirum *Matthæus* cap. 22. v. 16, & *Marcus* cap. 8. v. 15, & cap. 12. v. 13. Sed utrum hoc nomen vel ab *Herode*, Rege Judææ, vel ab alio *Herode* sortiti sint? Quosnam etiam errores sparserint isti *Herodiani*? non satis adhuc liquet. Alii existimant, hanc Sectam *Herodianorum* constatam fuisse ex quibusdam vilissimis Judæis, qui discipuli sunt *Herodiani*, eò quòd *Herodem*, Regem Judææ, quamvis non esset genere Judæus, colerent pro Messia, quòd putarent in eo impletum esse Patriarchæ *Jacobi* morientis vaticinium: *Non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat qui mittendus est, &c.* Sic sentit antiquus Scriptox *Tertullianus*, sive Auctor, quis-

quis est, *Supplementilibri ipsius De Præscriptionibus*. Sed hanc Sententiam, tanquàm ridiculam explodit *S. Hieronymus* Commentario in caput 22. *Matthæi*, ubi hæc habet: *Quidam Latinorum ridiculè Herodianos putant, qui Herodem Christum esse credebant, quod nusquam omnino legimus.* Alii probabilius, meâ quidem Sententiâ, cum *S. Hieronymo*, loco mox à me laudato, censent, istos *Herodianos* non fuisse Judæos, sed milites & servos *Herodis*, Tetrarchæ Galilææ. Vocabantur autem illi milites & servi *Herodiani* à *Pharisæis*, qui eos solventes Tributa Romanis eo nomine irridebant, quia *Herodes*, Tetrarcha Galilææ, cujus erant milites ac servi, Præfectus erat à Romanis ipsis Tributis recipendis. Hi *Herodiani* insidiabantur Christo, qui ideò suos Discipulos præmonebat, ut sibi caverent à fermento *Pharisæorum*, & à fermento *Herodis*: *Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & cavete à fermento (id est, à doctrina, quæ malitiæ & corruptionis plena erat) Pharisæorum, & fermento Herodis*, cap. 8. v. 15. Evangelii *Marci*.

D. In quo potissimum sita erat *Pharisæorum* doctrina, quam Christus Dominus nomine *Fermenti* indigitat?

M. *Pharisæi* Sectam apud Judæos conflarunt, quæ jam temporibus *Machabæorum* sub Regno *Alexandri Jannæi* maxima auctoritate pollebat. Præcipua eorum doctrinæ dogmata erant isthæc: Primò, variis constitutiunculis, ad quæstum ac tyranidem excogitatis, irretiebant populum, & præcepta Legis Mosaicæ pravis interpretationibus pro suo arbitrio restringebant, & spuris traditionibus corrumpebant. Secundò, Fatum admittebant, quod tamen liberum arbitrium non adimeret, sicut testatur *Josephus*, Hebræus, lib. 2. *De Bello Judaico* c. 7. & lib. 13. *Antiq. Jud.* cap. 9. Tertiò, Immortalitatem Animarum credebant quidem *Pharisæi*, sed bonarum Animarum Metempsychosim, seu migrationem in alia corpora defendebant, ut fidem facit idem *Josephus*, Sectâ *Pharisæus*, lib. 18. *Antiq. Jud.* cap. 2. Denique, *Pharisæi* erant veri Hypocrytæ, qui omnia ad pompam externam, ad publicum simulatæ pietatis spectaculum faciebant, affectabant Cælibatum, venditabant jejunia sua bis in Sabbato, id est, in hebdomada; preces, elemosynas, & superstitionas lotiones plenissimè crepitantibus buccis in publico, arrogantique supercilio prædicabant, dilatabant Phylacteria sua, & ut viderentur Legis Mosaicæ admodum observantes, scribebant Decalogum in membranis, ceu duobus

duobus Voluminibus, quorum alterum fronti, coronæ vice, circumponebant, alterum brachio: ut sive quòd manum porrigerent, essent in conspectum, sive caput movissent, ob oculos essent. Inde illi hypocritæ captantes auram popularem, atque ex mulierculis sectantes lucra, faciebant grandes fimbrias, & quò quisque latiores fimbrias circumferebat, hoc religiosior habebatur apud supersticiosos & simplices. Hi sunt *Pharisæi*, qui in Jesum Christum stimulati ac livore perciti, quòd, certatim ad illum confluyente populo, contemni ac deseri se viderent, Christi doctrinæ totis suis viribus repugnabant, eum acriter insectabantur, conviciis profeindendo, incessendo dicteris, fodicando actiones, miracula eludendo. At, Christus Dominus illis hypocritis, qui sanctitatis famam apud homines captabant, larvam detraxit, artemque detexit pseudo-illorum Doctorem, qui per illam externam pietatis, & sanctimonie speciem in animos plebis invadebant, cumque à Discipulis suis monitus fuisset, quòd *Pharisæi* verbis ejus fuissent offensi, acutum respondit Christus: *Sinite illos, cæci sunt, & Ducēs cæcorum: Cæcus autem si cæco ducaturn præstet, ambo in foveam cadent.* Quâ responsione aperte significavit Christus, se contemnere offensivam *Pharisæorum*, quia veritate offendebantur, suisque superstitionis traditionibus addicti, gratiæ Mysteria pro nihilo habebant, & plebem à via salutis abducebant. Huic *Pharisæorum* Sectæ è diametro opposita erat altera apud Judæos Secta *Sadducæorum*.

D. Ostende, si placet, quo pacto *Sadducæorum* Secta discrepet à Secta *Pharisæorum*.

M. *Pharisæi*, ut mox diximus, Fato omnia regi, illasâ tamen stante hominum libertate, arbitrabantur; at, *Sadducæi* (ut testatur *Josephus* lib. 2. *De Bello Jud.* cap. 7.) Fatum omnino negantes, & Deum extra omnem mali patrationem inspectionemque constituentes, omnia hominum subjeciebant potestati, eosque solos bonarum, vel malarum suarum actionum auctores esse affirmabant. Secundò, *Pharisæi* Animarum Immortalitatem, existentiam spirituum, & corporum resurrectionem consitebantur: *Sadducæi* verò hæc omnia inficiebantur, asferentes animas hominum cum corporibus interire, nec esse aliquos Spiritus, sive Angelos bonos aut malos. Tertiò, *Pharisæi* Sacros omnes Libros recipie-

bant: *Sadducæi* autem Sacros omnes Libros, præter Pentateuchum *Moyis*, repudiabant. Denique, *Pharisæi* non tantum Legem scriptam, sed etiam Legem oralem, seu traditiones excipiebant, & probabant: Sed *Sadducæi* soli Scripturæ Sacræ Textui, rejectis omnibus Traditionibus, quasi polypi saxo imobileriter affixi, adhærebant. Hæc insecta *Sadducæorum* Dogmata si sedulo expendas, fateberis ultrò, *Pharisæos* saniora *Sadducæis* sensisse atque docuisse. Hinc Christus Dominus de *Pharisæis* ait: *Super Cathedram Moyis sederunt Scribæ, & Pharisæi, quæcumque ergo dixerint vobis, servate & facite.* Et *S. Paulus* (ut legitur cap. 23. Act. Apost.) in jus vocatus coram Judæorum Senatu, sciens quia una pars esset *Sadducæorum*, & altera *Pharisæorum*, exclamavit in Concilio: *Viri fratres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de spe & Resurrectione mortuorum ego judico. Et cum hoc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos & Sadducæos, & soluta est multitudo.* Sed de his duabus apud Judæos præcipuis Sectis *Pharisæorum*, & *Sadducæorum*, hæc levi brachio attigisse sufficiat.

D. Proderuntne apud Judæos in sexta Mundi Ætate aliæ Sectæ?

M. Præter has duas *Pharisæorum*, & *Sadducæorum* Sectas, aliæ apud Judæos in sexta Mundi Ætate eruperunt Sectæ, videlicet *Essæorum*, seu *Essenorum*: *Hemerobaptistarum*, *Samaritanorum*, *Galilæorum*, *Caraitarum*, & *Rabbastarum*, de quibus hic pauca dicam. In primis *Essæi*, seu *Esseni*, erant *Sadducæis* è fronte oppositi, quippe qui de providentia Dei, de animarum immortalitate, & de existentia Spirituum, seu Angelorum, rectè sentiebant, ut testatur *Josephus*, Hebræus, lib. 2. *De Bello Judaico* cap. 7. & lib. 18. *Antiq. Jud.* cap. 2. A cæteris Judæis puriori quodam vivendi genere, seu Asceticæ vitæ studio dumtaxat discrepabant, coelibatum servabant, Sabbathum, aliis Judæis scrupulosius observabant, victu parco & austero utebantur, omnia bona erant illis communia. Habebant insuper statas horas ad orandum, variâque artes & occupationes, in quibus sese, citra ullam cupiditatem, exercebant. Apud eos nemo servus, omnes liberi. A juramento, quasi à perjurio, penitus abhorrebant. Severi erant criminum vindices. Lectioni Scripturæ Sacræ deditissimi, pietatis, puero-rum institutionis, beneficentiæ, hospitalitatis studiosissimi, solitudinis, & silentii observantissimi, adversa quæque etiam

mortem, exquisitissimisque cruciatus, pro Religionis defensione æquanimiter, & alacriter tolerabant. Isti Judæi, dicti *Essæi*, seu *Esseni*, confundi non debent cum *Therapeutis*, qui, sicut descripsit *Philo*, Judæus, in libro *De Vita Contemplativa*, relicti civitatibus, in agro & solitudine degentes, orationi, & contemplationi jugiter vacabant, & durum austerumque vitæ genus ducebant; hos siquidem *Therapeutas* non fuisse Religionis Judæos, sed Christianos, memini, me jam ostendisse in Colloquio secundo in Historiam trium priorum Ecclesiæ sæculorum, quod, si tibi per otium liceat, lectitare poteris. Venio nunc ad Sectam *Hemerobaptistarum*, qui ita apud Judæos appellabantur, quod singulis diebus Baptismo, seu Lavacro se abluerent, dicerentque, hominem sine quotidiano illo Baptismo probè, sanctèque vivere haud posse. Cum Sadducæis negabant isti *Hemerobaptistæ* resurrectionem mortuorum, sed in aliis Religionis dogmatibus planè cum Phariseis consentiebant. Plura de his *Hemerobaptistis* legis apud *S. Epiphanium* Hæresi 17. Quod spectat Samaritanorum Sectam, jam observavimus in nostris præcedentibus Colloquiis, decem Israëlitarum Tribus, post earum deportationem in Samariam à *Salmanazore*, Assyriorum Rege, diro Schismate à Judæis fuisse separatas, illudque Schisma eò præsertim tempore invaluisse, quo *Sanaballetes*, Samaritæ Præfectus, primùm à *Dario*, Persarum Rege, deinde ab *Alexandro Magno* veniam impetravit ædificandi Templum in monte *Garizim*, æmulum Templo Hierosolymitano, eidemque Templo Garizitano Sacerdotem præfecit *Manassem*, socerum suum, & fratrem *Jadduæ*, Summi Pontificis Judæorum. Post extructum illud in monte *Garizim* Templum, in quo Samaritani, juxta ritus ac cæremonias Judæorum, Sacra faciebant, erupit Samaritanos inter & Judæos implacabile odium, quamvis Samaritani unum Deum Israëlitis adorarent, Messiam expectarent, & in Circumcisione, Sacrificiis, observatione Festorum, Purificationibusque Legalibus cum Judæis convenirent. In tribus tamen potissimum capitibus Samaritani discrepabant à Judæis. Primò, quia Samaritani Deum Israëlitis colebant in Templo *Garizim*: Judæi verò Deum adorabant in Templo Hierosolymitano, sicut ipsemet Deus in Lege præcepit. Secundò Judæi non solum Pentateuchum *Moyse*, sed & Libros Propheticos, & alios, qui in Canone Esdrino erant con-

scripti, ceu Sacros & Canonicos recipiebant. At, Samaritani Pentateuchum dumtaxat *Moyse*, ceu Sacrum, admittebant, repudiatis aliis libris, quos in suo Canone habebant Judæi. Denique, Samaritani Traditiones, per Phariseos inventas, quas sectabantur Judæi, omnino repudiabant, & unico puro Scripturæ Sacræ Textui adhærebant. Pentateuchum Samaritanum vetustissimum, & antiquis characteribus Hebræis exaratum fuisse, atque etiamnum extare integrum ac sincerum, memini me alibi ex sanctis Patribus observasse; qua de re si plura scire desideres, legis doctissimum *Joannem Morinum*, Congregationis Oratorii Presbyterum, in *Exercitatione*, quam edidit in *Samaritanum Pentateuchum*. Confule etiam *Capellum*, & *Waltonum*, Prolegomeno undecimo in Biblia Polyglotta Londinensi. Nunc ipse ab aliis Judæorum Sectis, quas mox indicavi, breviter me expedio. Sectæ *Galilæorum*, quam *Josephus*, Hebræus, Sectis Judæorum, accenset, originem dedisse videtur *Judas Galilæus*, ex oppido *Gamala*, qui dùm *Quirinus* in Judæam, tùm temporis in Provinciam à Romanis redactam, ab Imperatore *Augusto* missus fuisset, ut censum à Judæis exigeret; auctor erat Judæis, ut à Romanis impositum Tributum non perfolverent, eosque, suapte naturâ jam ad defectionem proclives, omni, quâ valebat, eloquentiâ hortabatur, ut excuterent Romanorum jugum, suæque pristinæ libertati restituti ea denegarent tributa, quæ ab ipsis nomine Imperatoris exigebantur. Sed brevi dissipata est hæc Galilæorum Secta. Nam capto à Romanis ac cæso illo *Juda Galilæo*, duobusque ejus filiis in crucem actis, domiti sunt Judæi, suisque ingratiis colla jugo Romanorum subdere coacti sunt. Secta *Caraitarum* conflata erat ex illis Judæis, qui Legem Orale, seu Traditiones Phariseorum, & Rabbinarum respuebant, & uni tantum Scripturæ Sacræ Textui inhærendum esse pertendebant. Multi adhuc in Oriente Judæi Caritæ reperiuntur. Postremò, Secta *Rabbanistarum* ex his coaluit Judæis, qui, præter Legem scriptam, excipiebant Legem orale, seu Phariseorum & Rabbinarum Traditiones, atque Sacrarum Scripturarum expositiones in maximo pretio & honore habebant, ideòque *Rabbanistæ* fuerunt appellati. Horumce Rabbanistarum Secta adhuc perseverat in Judæis, qui per totam Europam sunt dispersi, & acerrimo odio Judæos Caritæ prosequuntur. His, quas hæcenus retuli, Judæorum Sectis, sunt

sunt qui addunt Sectam *Scribarum*, sed perperam. *Scribarum* quippè nomen, ut memini, me in superiori Colloquio observasse, non Sectæ, sed ordinis & gradus fuit. Inter illos *Scribas*, alii erant *Politici*, alii dicebantur *Sacri*, & *Ecclesiastici*. Politicorum *Scribarum* apud Judæos duplex erat classis. In prima erant politici *Scribæ* superiores, seu Regii, qui erant à Secretis, vel Consiliis Regum, quique penès se asservabant instrumenta & Acta publica, & rationem temporum, gestorum, ac reddituum. In altera classe constituiebantur politici *Scribæ* inferiores qui erant Actuarii, & Notarii communes. At, *Scribæ*, qui dicebantur *Sacri* & *Ecclesiastici*, erant, sicut jam ostendimus, Doctores & Interpretes Legis, quibus ex officio incumbere Legem interpretari, Sacras Scripturas in Templo & Synagogis populo prælegere, dubia diluere, obscura dilucidare, indeque passim in Evangelio *Legis Periti* nuncupantur. Horum *Scribarum* ordinem, qui à Phariseis distinctus erat, post captivitatem tantum Babylonicam fuisse apud Judæos ortum, in superiori Colloquio jam annotavi. Quamvis enim à *Moyse* temporibus semper fuerint in Judæorum Synagoga viri Legis peritissimi, probabilior tamen opinio est, *Scribas* successisse Prophetis, qui post captivitatem Babylonicam cessarunt, ac primum, cui *Scribæ* nomen in Scriptura Sacra tributum est, fuisse *Esdram*.

D. Illustriores Philosophos, Poëtas, & Oratores, qui sextâ Mundi Ætate in Græcia flourerunt, accuratè in præcedenti Colloquio percensuisti. Præclara etiam gesta Machabæorum, quæ eadem Mundi Ætate, immortalem gloriam sibi apud Judæos pepererunt, in isto Colloquio plurimum commendasti; debes nunc attexere seriem celebriorum Scriptorum Latinorum, qui in sexta itidem Mundi Ætate, præsertim circa tempora Imperatoris *Augusti*, Romæ, & in Italia præ cæteris insigni Eloquentiæ, & Poëseos laude claruerunt.

M. Antiqui Romani usque ad tempora Imperii *Octaviani Augusti* non tam litteris, quam armis nomen suum ubique nobilitarunt, uti declarant tot bella, quæ gesserunt, & victorica sua arma in varias nationes intulerunt, nimirum Bella Gallicum, Macedonicum, Hispanicum, Numantinum, Mithridaticum, Jugurthinum, tria Bella Punica, quibus tandem urbs Carthago, Romæ æmula, omnino deleta est, ut nihil in præsentia dicam de bel-

lis civilibus *Sullam* inter & *Marium*; *Cæsarem* inter & *Pompejum*, qui ab eodem *Cæsare* in pugna Pharsalica victus est, & de aliis id genus bellis, quæ felicem habuerunt exitum, & Romanorum Reipublicæ magnum attulerunt incrementum, sicut legere poteris apud *Polybium*, *Titum Livium*, *Vellejum Paterculum*, *Florum*, *Eutropium*, aliisque Historiæ Romanæ Scriptores. Non defuerunt tamen in Romanorum Republica ante tempora Imperatoris *Augusti* aliquot viri litteris clarissimi, quos inter censentur *Nævius*, Poëta, *Livius Andronicus*, Poëta, *Ennius*, Poëta, & plurimarum Tragœdiarum Scriptor, *Cæcilius Statius*, Poëta Comicus; *Marcus Pacuvius*, Poëta Tragicus, & *Ennii* nepos; *Marcus Accius Plautus*, & *Terentius*, Poëta Comici elegantissimi, & nonnulli alii. Ast, postquam *Octavianus Augustus*, nepos *C. Julii Cæsaris*, devicto in pugna Actiaca *Marco Antonio*, Imperii Romani habenas solus moderari coepit, multò plures viri doctrinâ præstantes Romæ, & in Italia prodierunt, qui veteris Græcis viris illustribus nihilò inferiores fuerunt. *Cajum Julium Cæsarem*, avunculum Imperatoris *Octavii Augusti*, insignem Historicum & Oratorem fuisse testantur hi, quos edidit, *De Bello Gallico*, Commentarii, in quibus dilucidè, copiosè, eleganter, vehementer, & appositè scribit pro rei natura, pro argumenti, temporum ac personarum conditione. Facundos Oratores, qui Romæ, & in Italia palmam eloquentiæ tulerunt, & inter cæteros *Hortensium*, percenset *Cicero* in libro *De claris Oratoribus*. Sed unus omnium Scriptorum cum Græcorum, tùm Latinorum splendorem obscuravit eloquentiæ laudè *M. Tullius Cicero*, dicendi artifex peritissimus, & in *Causarum Civilium* actionibus nulli secundus. *Ciceronis* stylum & eloquentiam in suis libris expressam imitantur etiamnum aliqui inter Christianos Scriptores, qui hunc eximum Oratorem gaudent nocturnâ versare manu, versare diurnâ. Horum certè studium non improbo, immò auctor sum juvenibus ut libros *Ciceronis* in sinu habeant, dummodò seridè cogitent primò, huc humanas Disciplinas, huc Philosophiam, huc Eloquentiam tendere debere, ut Christum intelligamus, ut Christi gloriam celebremus. Hic est enim totius eruditionis & eloquentiæ scopus. Præterea, in primis curent adolescentes, ut notitiam assequantur Mysteriorum Christianæ Religionis, nec minore studio Libros Sa-

cros evolvant, quàm Cicero libros Philofophorum, Oratorum, Poëtarum, Historicorum, & Jurisperitorum evolvent. In eos autem, qui eo dumtaxat sine libros Ciceronis legunt, ut ejus stylum ad vanam ostentationem imitentur, verè quadrat istud Poëtæ Horatii Distichon:

O imitatores servum pecus, ut mihi
sæpe
Risum, sæpe jocum vestri movere tu-
multus.

Marcus Tullius Cicero jussu Marci Antonii, in quem suas Orationes Philippicas in Senatu declamaverat, occisus est, annos sexaginta quatuor natus, olim Consul, de Romana Republica optimè meritus, ac Pater Patriæ appellatus, postquam Catilinæ conjurationem dissipasset, Marco Tullio Ciceroni coævus fuit M. Terentius Varro, quem virum undecimque doctissimum jure optimo appellat Terentianus. Quadringentos & nonaginta libros à se fuisse scriptos, & ad annum ætatis octogesimum quartum se vitam produxisse testatur ipsemet Varro. Eum maximè comendat Cicero, qui ipsi librum primum Academicarum Quaestionum nuncupavit, illiusque testimonio sæpius S. Augustinus in libris De Civitate Dei; præsertim cap. 1. lib. 6. ubi de Diis Gentium, & eorum Sacris agit, usus est. Floruerunt circa idem tempus eximii Oratores, quos inter C. Crispus Sallustius. Sed aureum Imperatoris Augusti sæculum præcipuè illustrarunt celeberrimi Poëtæ Latini, quorum facile Princeps est Virgilius, patriâ Mantuanus; Æmilius Macer, Veronensis, Sextus Aurelius Propertius, Quintus Horatius Flaccus, Lyricorum Princeps, Tibullus in suis Elegiis cultissimus, quas tamen castis auribus indignas obscenitate reddidit; & Ovidius, cujus libros Amorum & De Arte amandi, qui castitati & bonis moribus pestilentem afflant auram, nequidè summis digitis attingere, nedùm legere, debent Christiani. Quocirca, ut obiter dicam, nullo pacto ferre hætenus potui quosdam Grammaticulos, munditiarum in stylo morosos exactores, qui à Sacrorum Librorum lectione, ob sermonis, quo scripti sunt, simplicitatem, omninò abstinent, libros etiam asceticos, qui de rebus piis citrà verborum cultum & elegantiam tractant, adductis labiis, fastidiunt, & semper præ manibus habent Ethnicorum Poëtarum libros, eosque, quod gravius est, Christianæ juventuti legendos obtrudunt. In hos Grammaticulos, Desiderius

Erasmus, vir licèt purioris Latinitatis studiosissimus, in suo Dialogo, cui titulus est: Ciceronianus, his verbis justè invehitur: Quale porro sit, materiam piam ob hoc ipsum putere nobis, quod piè tractata sit? At piè tractari quæ potest, si numquàm dimoveas oculos à Virgiliis, Horatiis, aut Nasjonibus? nisi fortè quorundam studium approbes, qui fragmentis Homericorum, aut Virgilianorum Versuum undique decerpitis, & in centonem consarcinatis, Christi vitam descripserunt. Operosum quidè scribendi genus, sed cui unquam ista lacrymalam extuderunt? Quem ad pietatem commoverunt? Quem ab impura vita revocarunt? Oportebat enim omnem Christianorum orationem respicere Christum, sine quo nec suave, nec splendidum est quidquam, nec utile, nec honestum, nec elegans, nec faciendum, nec eruditum. In seriis, quodque gravius est, in piis materiis, quis ferat ista paganica progymnasmata?

D. Tuo deinceps sapientissimo utar consilio, & valere jussis Ethnicorum Poëtarum libris, Sacros dumtaxat, vel Asceticos Libros in sinu meo deinceps circumferam, atque in deliciis habebō: singula in his pià curiositate cognoscere, disquirere, & excutere satagam, ut me in his sedulò meditantem placida mors inveniat. Sed, cum videam, jam imminere horam, quæ Colloquio nostro finè imponere debet, obsecro te, ut eam, quam promissisti, hic attexas sextæ Mundi Ætatis Tabulam Chronologicam, quæ accuratum exhibeat calculum annorum, qui à captivitate Babylonica, ubi incipit sexta Mundi Ætas, usque ad Natale Christi Domini, ubi finem habet eadem sexta Mundi Ætas, interfluxerunt.

M. Cum tres præcipuæ Epochæ, seu Æræ, videlicèt Epochæ, quæ figit initium Olympiadum, & Æræ, dicta Nabonassar, Regis Chaldæorum, per quas Græci tempora notare solent, necnon Epochæ de condita Roma, quæ in subducendo annorum calculo utuntur Latini, suum in sexta Mundi Ætate, sicut jam in præcedentibus nostris Colloquiis ostendimus habuerint exordium, ideo ipse istam, quam hic subjicio, sextæ Mundi Ætatis Tabulam Chronologicam sic disponam ac digeram, ut non solùm tuos ob oculos ponam annos à creatione Mundi, sed etiam annos Olympiadum, annos Æræ Nabonassar, & annos à condita Roma, sicque, uno quasi intuitu, modum consignandi tempora, tam apud Græcos, quàm apud Latinos usitatum, perfectum atque exploratum faciliùs habere possis.

TA-

TABULA CHRONOLOGICA

Sextæ Mundi Ætatis, hoc est, à captivitate Babylonica usque ad Natale Christi Domini, non tantum per annos à creatione Mundi, sed etiam per annos Olympiadum, Æræ Nabonassar, & à condita Roma, accuratè digesta & ordinata.

Joachim, Rex Juda, regnavit undecim annis, & anno illius Regni ultimo, qui concurret cum anno octavo Regni Nabuchodonozoris, accidit captivitas Babylonica anno Mundi 3536. anno 3. Olympiadis quadragesimæ quartæ, anno à condita Roma centesimo quinquagesimo secundo, Æræ Nabonassar centesimo quadragesimo sexto, ante Æram Vulgarem anno sexcentesimo secundo.

Nabuchodonozor, Rex, post abductos Judæos in captivitatem Babylonicam, regnavit triginta sex annis, & obiit anno Mundi ter millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, anno tertio Olympiadis quinquagesimæ tertie, año à condita Roma centesimo octogesimo octavo, Æræ Nabonassar centesimo octogesimo secundo, ante Æram Vulgarem quingentesimo sexagesimo sexto anno, ab incepta captivitate Babylonica anno trigesimo sexto.

Evilmerodachus, filius Nabuchodonozoris, regnavit duobus annis, & mortuus est anno Mundi ter millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, año primo Olympiadis quinquagesimæ quartæ, à condita Roma año centesimo nonagesimo, Æræ Nabonassar anno centesimo octogesimo quarto, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo sexagesimo quarto, ab incepta captivitate Babylonica anno trigesimo octavo.

Balthazar cum patre suo Niglyssare, genero Regis Nabuchodonozoris, regnavit quatuor annis, & occisus est año Mundi ter millesimo quingentesimo septuagesimo octavo, anno primo Olympiadis quinquagesimæ quintæ, à condita Roma anno centesimo nonagesimo quarto,

Æræ Nabonassar año centesimo octogesimo octavo, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo sexagesimo, ab incepta captivitate Babylonica anno quadragesimo secundo.

Darius Medus, dictus Nabonidus, vel Labynitus, interfecit Balthazare, Rex à Babyloniis electus est, & postquam viginti septem annos regnasset, è Solio à Cyro Perfide Rege, fuit deturbatus año Mundi ter millesimo sexcentesimo quinto, anno quarto Olympiadis sexagesimæ primæ, à condita Roma anno ducentesimo vigesimo primo, Æræ Nabonassar año ducentesimo decimo quinto, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo trigesimo tertio, ab incepta captivitate Babylonica anno sexagesimo nono. In hoc Dario Medo finem habuit Babyloniolorum Imperium.

Cyrus anno vigesimo septimo Regni sui in Perfide initi Babylonem occupavit, cæpitque imperare in Babylone, tanquam supremus Persarum Monarcha, anno Mundi ter millesimo sexcentesimo sexto, anno primo Olympiadis sexagesimæ secundæ, anno à condita Roma ducentesimo vigesimo secundo, Æræ Nabonassar anno ducentesimo decimo sexto, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo trigesimo secundo, ab incepta captivitate Babylonica anno septuagesimo. Cyrus hoc anno primo Regni in Babylone initi laxavit captivitatem Babylonicam, & postquam regnasset per tres años in Babylone tanquam supremus Persarum Monarcha, occisus est anno Mundi ter millesimo sexcentesimo octavo, anno tertio Olympiadis sexagesimæ secundæ, à condita Roma anno ducentesimo vigesimo quarto, Æræ Nabonassar ducentesimo decimo octavo, ante Æram Vulgarem anno quingentesimo trigesimo, Monarchiæ Persarum anno tertio.

Cambyfes, filius Cyri, regnavit septem annis, & obiit anno Mundi ter millesimo sexcentesimo decimo quinto, anno secundo Olympiadis sexagesimæ quar-

Finis Babyloni-
orum Imperii.Exordium
Monarchiæ
Persicæ.

quartæ, à condita Roma ducentesimo trigésimo primo, *Æræ Nabonassaris* anno ducentesimo vigésimo quinto, ante *Æram* Vulgarem anno quingentesimo vigésimo tertio, Monarchiæ *Perficæ* anno decimo.

Smerdes Magus, post obitum *Cambyfis*, imperavit per annum integrum, & occisus est anno Mundi ter millesimo sexcentesimo decimo sexto, anno tertio Olympiadis sexagesimæ quartæ, à condita Roma anno ducentesimo trigésimo secundo, *Æræ Nabonassaris* anno ducentesimo vigésimo sexto, ante *Æram* Vulgarem anno quingentesimo vigésimo secundo, Monarchiæ *Perficæ* anno undecimo.

Darius Histaspis filius, post occisum *Smerdem Magum*, regnavit triginta sex annis, & mortuus est anno Mundi ter millesimo sexcentesimo quinquagesimo secundo, anno quarto Olympiadis septuagesimæ tertiæ, à condita Roma anno ducentesimo sexagesimo octavo, *Æræ Nabonassaris* anno ducentesimo sexagesimo secundo, ante *Æram* Vulgarem anno quadringentesimo octogésimo sexto, Monarchiæ *Perficæ* anno quadringentesimo septimo.

Xerxes, filius *Darii Histaspis*, regnavit annos viginti unum, & abiit è vivis anno Mundi ter millesimo sexcentesimo septuagesimo tertio, anno quarto Olympiadis septuagesimæ octavæ, à condita Roma anno ducentesimo octuagesimo nono, *Æræ Nabonassaris* ducentesimo octuagesimo tertio, ante *Æram* Vulgarem anno, quadringentesimo sexagesimo quinto, Monarchiæ *Perficæ* anno sexagesimo septimo.

Artaxerxes Longimanus præfuit Monarchiæ *Perficæ* annis quadraginta, & vitâ functus est anno Mundi ter millesimo septingentesimo decimo tertio, anno quarto Olympiadis octogésimæ octavæ, à

condita Roma anno trecentesimo vigésimo nono, *Æræ Nabonassaris* anno trecentesimo vigésimo tertio, ante *Æram* Vulgarem anno quadringentesimo vigésimo quinto, Monarchiæ *Perficæ* anno centesimo septimo.

Xerxes hujus nominis II. & unicus *Artaxerxis Longimani* filius legitimus, successit patri suo in Monarchia *Perfica*, sed paucos post dies à *Sogdiano*, filio spurio *Artaxerxis Longimani*, occisus est. *Sogdianus* verò, parricida, *Perfico* positus Imperio, paulò post pariter trucidatus occubuit.

Darius, dictus *Nothus*, quòd esset *Artaxerxis Longimani* filius spurius, proclamatus est *Perfarum* Monarcha eodem anno, quo ipse pater *Artaxerxes Longimanus* mortuus est. Imperavit viginti annis, & vitâ functus est anno Mundi ter millesimo septingentesimo trigésimo tertio, anno quarto Olympiadis nonagesimæ tertiæ, à condita Roma anno trecentesimo quadringentesimo nono, *Æræ Nabonassaris* anno trecentesimo quadringentesimo tertio, ante *Æram* vulgarem anno quadringentesimo quinto, Monarchiæ *Perficæ* anno centesimo vigésimo septimo.

Artaxerxes, dictus *Mnemon*, id est, memoriâ præditus, post *Darium Nothum*, Monarchiam *Perficam* rexit annis quadraginta tribus, & migravit è vita anno Mundi ter millesimo septingentesimo septuagesimo sexto, anno tertio Olympiadis centesimæ quartæ, anno à condita Roma trecentesimo nonagesimo secundo, *Æræ Nabonassaris* trecentesimo octuagesimo sexto, ante *Æram* Vulgarem trecentesimo sexagesimo secundo, Monarchiæ *Perficæ* anno centesimo septuagesimo.

Artaxerxes, dictus *Ochus*, regnavit annis viginti tribus, fuitque veneno sublatus anno Mundi ter millesimo septingentesimo nonagesimo nono, anno

anno secundo Olympiadis centesimæ decimæ, à condita Roma anno quadringentesimo decimo quinto, *Æræ Nabonassaris* anno quadringentesimo nono, ante *Æram* Vulgarem anno trecentesimo trigésimo nono, Monarchiæ *Perficæ* anno centesimo nonagesimo tertio.

Arses, filius *Artaxerxis Ochis*, imperavit duobus annis, fuitque occisus anno Mundi ter millesimo octingentesimo primo, anno quarto Olympiadis centesimæ decimæ, à condita Roma anno quadringentesimo decimo septimo, *Æræ Nabonassaris* quadringentesimo undecimo, ante *Æram* Vulgarem anno trecentesimo trigésimo septimo, Monarchiæ *Perficæ* anno centesimo nonagesimo quinto.

Darius Codomanus imperavit septem annis, & anno ultimo Imperii sui victus est ad *Arbella* ab *Alexandro Magno* anno Mundi ter millesimo octingentesimo octavo, anno tertio Olympiadis centesimæ duodecimæ, à condita Roma anno quadringentesimo vigésimo quarto, *Æræ Nabonassaris* anno quadringentesimo decimo octavo, ante *Æram* Vulgarem anno trecentesimo trigésimo, Monarchiæ *Perficæ* anno ducentesimo secundo.

Alexander Magnus, devicto *Dario Codomano*, ultimo *Perfarum* Monarcha, regnavit in *Babylonia*, tanquam supremus *Græcorum* Monarcha, annis sex, & mortuus est anno Mundi ter millesimo octingentesimo decimo quarto, anno primo Olympiadis centesimæ decimæ quartæ, à condita Roma anno quadringentesimo trigésimo, *Æræ Nabonassaris* anno quadringentesimo vigésimo quarto, ante *Æram* Vulgarem anno trecentesimo vigésimo quarto, Monarchiæ *Græcorum* anno sexto.

Seleucus, dictus *Nicator*, vel *Nicanor*, seu *Victoriosus*, ab anno duodecimo post obitum *Alexandri Magni*, Regni

sui in *Syria* Epocham duxit. Annus autem duodecimus post obitum *Alexandri Magni* incidit in annum Mundi ter millesimum octingentesimum vigésimum sextum, in annum primum Olympiadis centesimæ decimæ septimæ, in annum à condita Roma quadringentesimum quadragésimum secundum; in annum *Æræ Nabonassaris* quadringentesimum trigésimum sextum, & in annum ante *Æram* Vulgarem trecentésimum duodecimum. Eodem anno incipit *Æra Græcorum Seleucidarum*. Regnavit *Seleucus Nicator* in *Syria* annis triginta duobus, & trucidatus est anno trigésimo secundo Regni *Græcorum Seleucidarum*.

Antiochus I. dictus *Soter*, five *Salvator*, successit in Regno *Syriæ Seleuco Nicatori*, anno Mundi ter millesimo octingentesimo quinquagesimo septimo, anno quarto Olympiadis centesimæ vigésimæ quartæ, à condita Roma anno quadringentesimo septuagesimo tertio, *Æræ Nabonassaris* anno quadringentesimo sexagesimo septimo, ante *Æram* Vulgarem anno ducentesimo octuagesimo primo, & postquam regnasset annos undeviginti, mortuus est anno Regni *Græcorum Seleucidarum* quinquagesimo primo.

Antiochus II. dictus per adulationem *Deus*, regnare coepit in *Syria* anno Mundi ter millesimo octingentesimo septuagesimo sexto, anno tertio Olympiadis centesimæ vigésimæ nonæ, à condita Roma anno quadringentesimo nonagesimo secundo, *Æræ Nabonassaris* anno quadringentesimo octogésimo sexto, ante *Æram* Vulgarem anno ducentesimo sexagesimo secundo. Regnavit quindecim annis, & mortuus est anno sexagesimo sexto, Regni *Græcorum Seleucidarum*.

Seleucus II. dictus *Callinicus*, filius *Antiochi II.* successit patri suo in Regno *Syriæ* anno Mundi ter millesimo octingentesimo nonagesimo primo, anno se-

corum Seleucidarum,

Finis *Perfarum* Monarchiæ, quæ duravit annis 202.

Exordium Monarchiæ *Græcorum*, quæ in obitu *Alexandri Magni* finem habuit.

Exordium Regni *Seleucis* in *Syria*, & *Æræ* *Græ-*

cundo Olympiadis centesimæ trigemæ tertiæ, à condita Roma anno quingentesimo septimo, *Æræ Nabonassaris* quingentesimo primo, ante *Æram* Vulgarem anno ducentesimo quadragesimo septimo. Regnavit viginti annis, fuitq; interfectus anno Regni Græcorum Seleucidarum octuagesimo sexto.

Seleucus III. cognomento *Ceraunus*, filius *Seleuci II.* regnare coepit in Syria anno Mundi ter millesimo nongentesimo undecimo, anno secundo Olympiadis centesimæ trigemæ octavæ, à condita Roma anno quingentesimo vigesimo septimo, *Æræ Nabonassaris*, anno quingentesimo vigesimo primo, anno ante *Æram* Vulgarem ducentesimo vigesimo septimo. Regnavit tribus annis, & mortuus est anno Regni Græcorum Seleucidarum octuagesimo nono.

Antiochus III. dictus *Magnus*, frater *Seleuci II.* regnare coepit in Syria an. Mundi ter millesimo nongentesimo decimo quarto, an. primo Olympiadis centesimæ trigemæ nonæ, à condita Roma anno quingentesimo trigesimo, *Æræ Nabonassaris* anno quingentesimo vigesimo quarto, anno ante *Æram* Vulgarem ducentesimo vigesimo quarto. Regnavit annis triginta sex, & interfectus est anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo vigesimo quinto.

Seleucus IV. dictus *Philopator*, filius *Antiochi III.* dicti *Magni*, successit patri suo in Regno Syriæ anno Mundi ter millesimo nongentesimo quinquagesimo, anno primo Olympiadis centesimæ quadragesimæ octavæ, à condita Roma anno quingentesimo sexagesimo sexto, *Æræ Nabonassaris* anno quingentesimo sexagesimo, ante *Æram* Vulgarem anno centesimo octuagesimo octavo. Regnavit annis duodecim, & mortuus est anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo trigesimo septimo.

Antiochus IV. dictus *Epiphanes*, seu *Illustris*, fratri suo *Seleuco IV.* in Regno Syriæ successit anno Mundi ter millesimo non-

gentesimo sexagesimo secundo, anno primo Olympiadis centesimæ quinquagesimæ primæ, à condita Roma anno quingentesimo septuagesimo octavo, *Æræ Nabonassaris* anno quingentesimo septuagesimo secundo, ante *Æram* vulgarem anno centesimo septuagesimo sexto. Regnavit duodecim annis, & obiit anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo quadragesimo nono.

Judas Machabæus, filius *Mattathie*, Principatum obtinuit in Republica Judæorum eodem anno, quo *Antiochus IV.* dictus *Epiphanes*, excessit è vivis, seu anno Regni Græcorum Seleucidarum centesimo quadragesimo nono, anno Mundi ter millesimo nongentesimo septuagesimo quarto, anno primo Olympiadis centesimæ quinquagesimæ quartæ, à Roma condita anno quingentesimo nonagesimo, *Æræ Nabonassaris* anno quingentesimo octogesimo quarto, ante *Æram* Vulgarem anno centesimo sexagesimo quarto. Præfuit autè *Judas Machabæus* Republicæ Judæorum annis tribus.

Jonathas in Principatu Republicæ Judæorum successit fratri suo *Judæ Machabæo* anno Mundi ter millesimo nongentesimo septuagesimo septimo, anno quarto Olympiadis centesimæ quinquagesimæ quartæ, à condita Roma anno quingentesimo nonagesimo tertio, *Æræ Nabonassaris* anno quingentesimo octogesimo septimo, ante *Æram* vulgarem anno centesimo sexagesimo primo. Præfuit *Jonathas* Republicæ Judæorū septemdecim annis.

Simon, frater *Judæ Machabæi*, & *Jonathæ*, Principatum obtinuit in Republica Judæorū anno Mundi ter millesimo nongentesimo nonagesimo quarto, anno primo Olympiadis centesimæ quinquagesimæ nonæ, à condita Roma anno sexcentesimo decimo, *Æræ Nabonassaris* anno sexcentesimo quarto, ante *Æram* vulgarem anno centesimo quadragesimo quarto. Præfuit autem *Simon* Republicæ Judæorum annis novem.

Jona-

Exordium
Principatus
Machabæo-
rum in Re-
publica Ju-
dæorum.

Joannes Hyrcanus, filius *Simonis*, in Principatu Judæorū successit patri suo an. Mundi quater millesimo tertio, an. secundo Olympiadis centesimæ sexagesimæ primæ, à condita Roma anno sexcentesimo decimo nono, *Æræ Nabonassaris* anno sexcentesimo decimo tertio, ante *Æram* vulgarem centesimo trigesimo quinto. Principatum tenuit per triginta annos.

Aristobulus, filius *Joannis Hyrcani*, successit patri suo in Principatu Judæorum anno Mundi quater millesimo trigesimo tertio, anno quarto Olympiadis centesimæ sexagesimæ octavæ, à condita Roma anno sexcentesimo quadragesimo nono, *Æræ Nabonassaris* anno sexcentesimo quadragesimo tertio, ante *Æram* vulgarem anno centesimo quinto. Hic *Aristobulus* fuit primus, qui apud Judæos, post captivitatem Babylonicam, sibi Regium Diadema imposuit. Regnavit uno dumtaxat anno.

Alexander Jannæus, filius *Aristobuli*, regnare coepit in Judæa anno Mundi quater millesimo trigesimo quarto, anno primo Olympiadis centesimæ sexagesimæ nonæ, anno à condita Romæ sexcentesimo quinquagesimo, *Æræ Nabonassaris* anno sexcentesimo quadragesimo quarto, ante *Æram* vulgarem anno centesimo quarto. Regnavit annis viginti septem.

Alexandra, uxor *Alexandri Jannæi*, mortuo marito, regnare coepit anno Mundi quater millesimo sexagesimo primo, anno quarto Olympiadis centesimæ septuagesimæ quintæ, à condita Romæ anno sexcentesimo septuagesimo septimo, *Æræ Nabonassaris* sexcentesimo septuagesimo primo, ante *Æram* vulgarem anno septuagesimo septimo. Regnavit *Alexandra* annis novem.

Hyrcanus hujus nominis *II.* filius *Alexandri Jannæi*, mortuâ matre *Alexandra*, regnare coepit in Judæa anno Mundi quater millesimo septuagesimo, anno primo Olympiadis centesimæ septuagesimæ octavæ, à

condita Roma anno sexcentesimo octuagesimo sexto, *Æræ Nabonassaris* anno sexcentesimo octuagesimo, ante *Æram* vulgarem anno sexagesimo octavo. Regnavit *Hyrcanus II.* annos tres, sed vidus est ab *Aristobulo*, fratre suo, qui Regnum Judææ invasit, illudque tribus annis occupavit. Tandem, *Aristobulo*, invasore Regni, à *Pompejo* in ordinem redacto, denuò Judææ Regno potitus est *Hyrcanus II.* & adhuc regnavit annis viginti tribus.

Antigonus, filius *Aristobuli*, à *Pompejo* in ordinem redacti, devicto *Hyrcano II.* Judææ Regnum occupavit, coepitque regnare anno Mundi quater millesimo nonagesimo octavo, anno primo Olympiadis centesimæ octuagesimæ quintæ, à condita Roma anno septingentesimo decimo quarto, *Æræ Nabonassaris* anno septingentesimo octavo, ante *Æram* vulgarem anno quadragesimo. Regnavit *Antigonus* in Judæa annis tribus, & mensibus tribus.

Herodes, natione Idumæus, tribus annis postquam à Romanis fuisset declaratus Rex Judææ, vicit *Antigonum*, ultimum apud Judæos, ex stirpe Assimonæorum, seu Machabæorum, Principem, & solus in Judæa regnare coepit anno Mundi quater millesimo centesimo primo, anno quarto Olympiadis centesimæ octogesimo quintæ, à condita Roma anno septingentesimo decimo septimo, *Æræ Nabonassaris* anno septingentesimo undecimo, ante *Æram* vulgarem anno trigesimo septimo. Regnavit *Herodes* in Judæa, post devictum *Antigonum*, annis triginta quatuor, sed ab anno, quo à Romanis creatus est Rex Judææ, regnavit annis triginta septem.

Jesus Christus natus est in Bethleem die XXV. mensis Decembris anni à creatione Mundi quater millesimi centesimi quarti, ann. 4. Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ, à condita Roma an. 749. *Æræ Nabonassaris* 743. Periodi Julianæ ann. 4709. ann. 40. Imperii *Octaviani Augusti*, ann. 36. Regni *Herodis*, postquam fuisset à Romanis con-

Finis Prin-
cipatus Ma-
chabæorum.
Et initium
Regni He-
rodæ.

Y 2

stitu-

stitutus Rex Judææ, & anno trigesimo tertio postquam devicisset *Antigonum*, Consulibus *Augusto Cæsare XII.* Et *L. Cornelio Sulla*, quadriennio integro ante Æram vulgarem. Huic anno illigandum esse verum & proprium Natale Christi Domini, multis momentis evici in Differtatione sextâ Tractatus, quem edidi, *De Mysteriis & annis Christi Domini.*

Natale vulgare Christi, hoc est, juxta Æram vulgarem, quam, ut superius observavimus, excogitavit *Dionysius*, Abbas, cognomento *Exiguus*, consignari debet diei vigesimæ quintæ mensis Decembris anni Mundi quater millesimi centesimi trigesimali octavi, anno 4. Olympiadis 194. Æræ *Nabonassaris* 747. Periodi Julianæ 1413. ann. 44. Imperii *Augusti*, Consulibus *Cosio Cornelio Lentulo*, & *L. Calpurnio Pisono*. Hoc anno natum esse Christum Dominum existimavit *Dionysius*, Abbas, dictus *Exiguus*, sed illum in consignando Natali Christi quadriennio solido fuisse hallucinatum, jam ostendimus.

Annus primus Æræ vulgaris, quæ etiam *Christiana* dicitur, vel *Dionysiana* à suo Auctore Abbate *Dionysio Exiguo*, auspiciatur Kalendis mensis Januarii an. 45. Imperii *Augusti*, an. Mundi quater millesimi centesimi trigesimali noni, à condita Roma ann. 754. Æræ *Nabonassaris* an. 748. ann. Periodi Julianæ 4714. ann. 1. Olympiadis 195. Consulibus *Cajo Cæsare*, nepote *Augusti*, & *L. Emilio Paulo*. Ab hoc autem anno primo Æræ vulgaris effluxerunt anni mille septingenti viginti sex anni, & ideò annū, quem modò decurrimus, diximus esse, juxta Æram vulgarem, seu *Dionysianam*, millesimum septingentesimum vigesimum septimum. Sed hæc Æra vulgaris, seu *Dionysiana*, aberrat à vero & proprio Natali Christi Domini quadriennio solido, ut jam advertimus.

Hic Colloquiis nostris in universam Historiam Sacram Veteris Testamenti finem facere decrevi, ne modum excedant. Tu interim frequentissimè lege Sacram Veteris Testamenti Historiam, quæ tota refertur ad Jesum Christum, qui, teste *Apostolo Paulo*, *finis Legis est*. Cùm enim *Vetus Testamentum*, sicut sæpiùs diximus, sit umbra Historiæ Evangelicæ, maximè congruebat, ut nihil gereret Christus, cujus non aliqua vel umbra, vel scintilla præcessisset in Veteris Testamenti Libris, quò propensior esset omnium fides ad rem

non omninò subitam atque expectatam. Hinc quidquid Christus præstitit promissum est Sacrorum Vatum Oraculis, adumbratum est figuris, & carptim expressum est, veluti subindè promicantibus hinc atque hinc scintillulis aliquot, quæ lucem illam, post eruptionem, toti Orbi portenderent. Hæc omnia Veteris Testamenti Symbola, & Oracula perfectissimè adimplevit Christus Dominus, qui verè est sermo ille contractus, & in compendii redactus, quem tandem fecit Dominus super terram, & in quo recapitulavit omnia, quæ in Coelis & in Terris, ut quæcumque è tot Libris, è tot sanctis Viris Veteris Testamenti antè petebantur, nunc compendio ab uno Christo longè tum expressiora, tum absolutiora sumi possent. Hæc igitur omnia, quæ hæctenus de Sacra Veteris Testamenti Historiâ delibavimus, dicta sint in laudem & gloriam Domini nostri Jesu Christi, cui honos sit & imperium in omne ævum. Si quid tamen nobis in hoc Opere vel per ignorantiam excidisset, vel per errorem obrepisset, pro non dicto, & revocato habemus. Ignorare quippè, oblivisci, dormire, falli, labi, sunt humanæ naturæ, per peccatum *Adami* fauciata, vitia, in quibus, quoniam nos nihil aliud quam homines esse meminimus, & quotidie experimur, facillè veniam petimusque damusque vicissim.

D. Rogaverat olim *S. Augustinum* Laurentius, ut scriberet aliquod *Enchyridion*, sive Opusculum mole exiguum, quo planè instrui posset, & instructus ex tempore de Deo rectè colendo loqui valeret. Petitioni *Laurentii* annuit *S. Augustinus*, & *Enchyridion* scripsit, quod obviis ulnis excepit *Laurentius*, & à cujus lectione ægrè divelli poterat. Sequar ipse exemplum *Laurentii*, & Sacram Veteris Testamenti Historiam, quam meis exoratus precibus in variis Colloquiis à Creatione Mundi usque ad Natale Christi Domini digessim, eò lubentius legam, quòd illam stylo simplici, sed citra barbariem, & compendiosè, citra tamen obscuritatem, descripseris. Quæ methodus, ut candidè dicam, multum mihi semper arrisit, utpotè ad studiosæ juventutis captum magis accommodata, antiquo præsertim canente Poëta:

Quidquid præcipies esto brevis, ut citò dicta

Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Finis Tomi tertii.

INDEX

INDEX RERUM.

A.

Abdias, quartus inter Prophetas minores, de Christo vaticinatur. Ejus patria, Gesta & Vaticinia. 71. 72.
 Abias, Roboami filius, & Successor. Ejus Gesta, & Regni duratio. 6.
 Acaleptici, Socratis discipuli, eorum dogmata. 110.
 Achab, Rex Israël impius regnat. Ejus Gesta. 19. 20.
 Achaz, Joatham patri succedit. Ejus Gesta. 13.
 Æra Nabonassaris quando incipit? 24. Seleucidarum æræ initium. 107. 141.
 Æra vulgaris à Dionysio exiguo inventa. 154. 155.
 Æra Lagidarum initium. 101.
 Æra Pompejanæ exordium. 107.
 Æschylus, Poëta Tragicus. 111.
 Æschynes, Orator. 111.
 Æthyopes, Zarâ Duce, in Judæam irrumpunt, & ab Asa delentur. 6.
 Aggeus, Propheta minor. Ejus Gesta, & Vaticinia. 120. 121.
 Abias, Propheta, regnum Jeroboamo prædicat. 18.
 Alexander Magnus Darium Codomanum ter vincit. 44. 95. Ejusdem res gestæ. 98. 99. 167.
 Alexander Joannæus regnat. 149. 150. 169.
 Alexander Bala Syriæ regnum invadit. 109.
 Alexander Zabina, Rex Syriæ. 148.
 Alexandra Judææ Regina. 150. 169.
 Amasias Rex Judææ succedit Joaso Patri. 11.
 Amon Manasse Patri poenitenti succedit. 15.
 Amos inter Prophetas minores Tertius. Ejus Gesta, & Vaticinia. 70. 71.
 Anri, post conflagramur Zamri, regnat. 19.
 Anacreon Poëta Lyricus. 111.
 Ananus, Propheta, Asam reprehendit, & in vincula conjicitur. 7.
 Anni Regni Salomonis. 4.
 Annius, Joh. Viterbiensis errat circa librum de temporibus Philoni ascriptum. 9.
 Annulus Salomonis opus magicum. 4.
 Antigonus, Asiæ Rex, à Seleuco vincitur. 108.
 Antigonus Gonotas regnat in Macedonia. 100.
 Antigonus II. regnat. *ibid.*
 Antigonus, Judæus, capite plectitur. 151.
 Antigonus alter regnat. 169.
 Antiochus I. Sorex regnat post Patrem. 108.
 Antiochus II. Patri succedit. *ibid.*
 Antiochus III. Magnus. 168.
 Antiochus IV. Epiphanes. 109. 168.
 Antiochus Eupator. *ibid.*
 Antiochus Sidetes. 147.
 Antiochus Gryppus. 148.
 Antiochus Cizzenus. *ibid.* Eusebes. *ibid.*

Antipater, & *Alexander* Cassandri filii regnant. 100.
Antipater II. regnat dies XLV. *ibid.*
Antipater Ascalonites. 150.
Apries, Ægypti Rex, admittit profugas Judæos. 23.
Arabes invadunt Judæam, omnes, excepto uno, Jorami filios trucidant. 8.
Aratus Poëta. 111.
Arbaces Medos in libertatem vindicat. 23.
Arcefilaus, Mediæ Academiæ princeps. 111.
Avidæus frater Alexandri regnat in Macedonia. 100.
Aristea Epistola ad Philocratem de versione Septuaginta. 103.
Aristoteles, Peripateticorum princeps. 110.
Aristobulus regium diadema sumit. 149.
Aristobulus II. 150. 169.
Arphaxad nomen commune Regibus Mediæ. 24. 52.
Arses Patri Artaxerxi Ocho Succedit. 95. 97. 167.
Arfinoe uxor Lyfimachi regnum occupat. 100.
Artaxerxes Longimanus quando regnat? 94. 96. 166.
Artaxerxes Mnemon patri Dariæ Notho succedit. 95. 97. 166.
Artaxerxes Ochus suscipit Imperium Persicum. 95. 97. 166.
Asa, Abiæ filius, Rex Judæ. 6.
Asiongaber, Judææ portus. 8.
Assaradimus, Babyloniorum & Assyriorum Rex, Manassem debellat, & capit. 15. 24.
Assuerus quis maritus Estheris? 135.
Abhalia, uxor Jorami, filia Achabi. 8. Ejus crudelitas, & impietas. 10.
Atheniensis Respublica. 25.
Atrium Templi quotuplex? 2.
Auctores librorum Regum, & Paralipomenon quinam? 35.
Augusti Octaviani Imperii Epochæ duplex. 158.
Azarias, Propheta. 6.
Azarias, qui & Ozias, succedit patri Amazias. 12.

B.

Baal, Idolum à Judæis cultum. 8.
Baasa, Rex Israël, Ramam occupat. 6. interficit Nadab. 19.
Babylonicum, & Assyriacum Regna conjuncta ab Assaradino. 24.
Bagoas, Eunuchus dives, Persarum Reges occidit. 95.
Baji, Mich. propositio damnata. 47.
Balsami planta à Regina Sabæ in Palæstinam allata. 3.
Balthazar cum Niriglissare, Patre suo, regnat. 41. 88. 89. 165.
Baronii circa mortem Herodis sententia confutatur. 158.

Baruch, Propheta. 65. Ejus de Christo vaticinia. 66. descendit in Ægyptum. 16.
Basematb, filia Salomonis. 4.
Beelzebub, Accaronitarum Deus. 20.
Bel à Daniele everfi historia. 115.
Benadadus, Syriæ Rex. 6.
Booz, Columna vestibuli Templi. 2.
Bubatistarum in Ægypto Dynastia. 6.

C.

C*abala* apud Hebræos quid & quotuplex sit? & an Esdras auctorem habeat? 128.
129.

Callimachus Poëta. 111.
Calisthenes Olynthius. 111.
Cambyses, Cyri filius, successor. 92. 96. 165.
Canon librorum sacrorum apud Hebræos duplex. 48.
Canticum Canticorum explicatur, & defenditur. 30.
Canus Melch. de fine captivitatis Babylonicæ explicatur. 42. 43. 90.
Captivitatis Babylonicæ Calculus. 91. Ejusdem initium. 16. 18. 38. 39. 42. 43. 90. Canon ejusdem Chronologicus. 41. Captivitas Assyriaca differt à Babylonicâ. Ejus initium. 38.
Caraitarum apud Judæos Secta. 161.
Cavans, Conditor Regni Macedonici. 101.
Carneades, novus Academicus. 111.
Carthago quando condita. 23.
Cartesius philosophiæ mechanicæ Sæctor. 111.
Cassander quando regnare cœpit? 100.
Chinaladanus, Rex Assyriorum. 25.
Chrysippus, Stoicus. 111.
Cicero, Academicus. 111. Orator. 163.
Cimon, Atheniensis, terrâ marique Persas vincit. 94.
Clavicula Salomonis, opus magicum. 4.
Cleantes Zenonis successor. 111.
Cleopatra, Soror Ptolomæi, dicti Dionysii, regnat in Ægypto. 103.
Confucius, Sinensis Philosophus. 110.
Consulatus quando Romæ introductus? 26.
Cyrus, Rex, Darium Medum vincit. 89. Duplex Epocha regni ejus. 40. 91. Libertatem Judæis impertit. 40. 90. 96. A Toomyre, Reginâ Massagetarum, occisus. 92. 165.

D.

D*amascus*, Civitas, Syriæ metropolis. 13.
Danielis Gesta sub Nabuchodonozore. 88. Sub Balthazare. 89. Sub Dariô Medo. *ibid.* 112.
Darius Medus, dictus Nabonidus, & Labyntus, regnat, & à Cyro vincitur. 41. 89. 165. Darius Hyftaspis filius regnat in Babyloniâ. 42. 93. 166. Darius Nothus regnat. 166.
Darius Codomanus ab Alexandro devictus. 44. 95. 97. 167.
Dejoces, Medorum Rex primus. 24. 52.
Demetrius Phalereus, Bibliothecam Alexandriæ instituit. 101.

Demetrius Polioretetes regnat. 100. Demetrius Soter regnum Syriæ occupat. 109. Demetrius II. Nicanor regnat in Syriâ. *ibid.* Demetrius filius Antigoni Gonatæ patri succedit. 100. Demetrius Eucærus, filius Antiochi Gryppi. 148.
Democritus, Epicuri præceptor. 110.
Demosthenes, Orator Atheniensis. 111.
Deutero-canonici Judæorum libri quinam? 49.
Diogenes Cynicus Philofophus. 111.
Dionysius Halicarnassensis historicus. 111.
Dionysius exiguus author æræ vulgaris. 154.

E.

E*Cclesia* Catholicæ est Canonem librorum Sacrorum condere. 34. 35.
Ecclesiasticus liber contra impios & Atheos defenditur & explicatur. 31.
Ecclesiasticus à quo compositus? 34.
Ela, filius Baafæ, succedit Patri. 19.
Eleazarus LXX. viros ad Ptolomæum Philadelphum mittit. 104.
Eleazari Senis martyrium. 145.
Elias, Propheta, Achabo excidium prænunciat. 19. Ejus tempus, miracula & res gestæ, an vivat etiamnum? 77. 78. 79.
Eliakim, qui Joakim & Jechonias, post abductum fratrem, regnat in Judæa. 16.
Eliakim, seu Joakim, Summus Sacerdos aſſertur. 53.
Eliezer Joſaphato exprobrat fœdus cum Ochoziâ. 8.
Eliſæus, Propheta. 28. Ejus res gestæ, miracula, & vaticinia. 80. 81.
Epicurus, philosophiæ mechanicæ cultor. 110.
Epitome librorum Regum & Paralipomenon. 37. 38.
Epocha annorum Regum Syriæ quando incipit? 107.
Esdras auctor aut saltem compiler librorum Sacrorum historicorum. 35. Quis ille fuerit? 124.
Essenorum Secta. 161.
Estheris historia describitur. 130.
Evilmerodachus, Rex Assyrius. 41. Jechoniam libertate donat. 88. 165.
Eupolemi error circa Salomonis ad Tyri Regem Epistolam. 22.
Euripides, Poëta Tragicus. 111.
Expensæ in structurâ Templi. 2.
Ezechiâs, piissimus, Patri Achazo impiissimò succedit. 14.
Ezechiâs Propheta res gestæ, & de Christo vaticinia. 67.

F.

F*orma* Templi Salomonici quotuplex? 2.

G.

G*alilaorum* apud Judæos Secta. 161.
Garizin mons ubi Templum à Samaritanis extruitur. 99.
Gassendus, philosophiæ mechanicæ sectator. 112.

Græci

Græci Persas in campis Marathonis debellant. 94.
Grotius Hugo in Historiam Judithæ vapulat. 51.

H.

H*abacuc*, Prophetarum minorum septimus. Ejus patria, Tribus, & vaticinia. 74.
Hananus, pater Jehu Propheta. 8.
Harvinnus Joann. arguitur. 152.
Hazael, Syriæ Rex, irrumpit in Judæam. 11.
Hebdomades LXXX. Danielis quando incipiunt? 118.
Hebræanis Civitas à Dejece condita. 24.
Helcias in Templo librum legis invenit. 15.
Hemeobaptistarum Secta. 161.
Herodis regni in Judæa anno trigesimo sexto nascitur Christus. 87.
Herodis Regni duplex Epocha. 151. 152. Ejusdem historia. 151. 169.
Herodianorum Secta. 160.
Hesiodus quando vixit? 25.
Hieremias, Propheta, secedit in Ægyptum post mortem Godoliz. 16. Ejus historia. 64. 65. Ejus de Christo vaticinia. 65. 66.
Hiramus, Tyriorum Rex. 3. 21.
Holofernes, Dux Exercitus Babylonicus. 53.
Homerus quando floruit? 25.
Horatius D. Poëta Lyricus. 164.
Hyrcani Joann. res gestæ. 149. 169.
Hyrcanus Pont. 150.

I.

J*achim* columna vestibuli Templi. 2.
Jaddus, Summus Pontifex, Alexandro occurrit, & benignè excipitur. 98.
Jadon Propheta Jeroboamum llicantem Diis corripit. 19.
Idumæa dicitur à Joramò. 8. Idumæi ab Amasia debellati. 12.
Jehu, Propheta, Joſaphatum arguit. 8.
Jehu destructor familiæ Achabi. 9. 20.
Jehu propheta à Baafâ occiditur. 19.

Jeroboamus, filius Nabati, Rex ab Israëlitis eligitur. 18. 5. Jeroboamus II. Rex Israël, Patri Joas successor datus. 21.
Jesus Christus quando nascitur? 87. 153. 169.
Jezabel, filia Ethbaal, uxor Achabi. 19.
Intervegnum Israëliticum XII. annis durat. 21.
Joachaz, filius Jehu, Patri succedit. 20.
Joachaz, qui & Ochoziâs, filius Jorami. 8.
Joachazus post Josiam Rex captivus in Ægyptum abducitur. 16.

Joakim filius Eliakim, successor Patris post tres menses captivus abductus est. 16. 165. Joakim, qui & Jechonias, & Eliakim, fratri successor datus. 16.

Joas, filius Joachaz, regnum Israëlitis hæreditat à Patre. 21. Joas, filius Ochoziæ, à Jofaba, Amiatâ, salvatur. 9. Succedit Patri septennis. 10. Joafus, Israëlitis Rex, Amasiam captum ducit Hierosolyam. 12.

Joatbas Patri Ozizæ succedit. 13.
Joel inter Prophetas minores secundus. Ejus vaticinia. 70.

Jofadas, Pontifex, cum uxore Jofabâ, in templo Joatum abcondit, & restituit solio. 10.

Jonas, inter Prophetas minores quintus, vaticinatur de Christo. 72.

Jonathas Machabæus Rex Judæorum. 147. 168.

Joramus, Rex Israëlitis, cum Ochoziâ infauftè Hazaelem aggreditur. 8. Joramus, Achabi filius, Ochoziæ fratri succedit. 20. Joraminiptiæ cum Achaliâ. 8. Patri mortuo succedit. *ibid.* Fratres sex occidit. *ibid.* Idololatram in Regnum invexit. *ibid.*

Jofaphatus Aſæ Patri succedit. 7.

Josephus, Hebræus, Jobi, & Tobizæ historias quare prætermisit? 48. Ejus error in annis Regni Salomonis. 4. Ejus calculum circa initium Regni, & obitum Herodis Regis accuratissimum esse probatur contra Card. Baronium. 158. & seq.

Jofias, piissimus, impoenitenti Amoni Patri succedit. 15.

Jſaias, Propheta, mortem, fanitatem, & captivitatem Babylonicam Ezechiæ denunciatur. 14. Ejusdem res gestæ. 61. De Christo vaticinia. 62. à Manasse ferrâ per medium dissectus. 15.

Jſmael, Ammonita, Godoliam obtruncat. 16.

Jſocrates, Orator. 111.

Jſraëlis Regnum à Jeroboamo constituitur. 7. 18. Tabula Chronologica Regum Israëlitis. 18.

Juda Regnum. 5.

Juda Regum à Davide usque ad Sedekiam Tabula Chronologica. 17.

Judæorum Machabæi facinora, & mors. 146. 168.

Judæorum opiniones falsæ de Messia 75. & seqq.

Judices per urbes Judæ à Jofaphato constituti. 7.

Juditha historia contra Grotium, Lutherum, & alios propugnatur. 51. & seqq.

Julius Cæsar mittitur in Ægyptum. 103. Ejus Commentaria. 163.

L.

L*aborſardochus*, qui & Balthazar. 89.

Labyntus, qui & Darius Medus. *ibid.*

Lactantii de Regum imitatione sententia. 21.

Lacydes, tertiz Academiæ auctor. 111.

Latini Scriptores circa tempora Augusti. 163.

Leotyehidas, Lacedæmonius, Persas ad Mycælem debellat. 94.

Lepra corripitur Rex Ozias ob impietatem. 13.

Lycurgus dat Reip. Lacedæmoniorum leges. 23.

Lysimachus regnat in Macedonia. 100.

M.

M*acedonicum* Regnum fundatur. 25.

Machabæorum historia. 140. & seqq.

Ejus autoritas, solutio argumentorum *ibid.*

Magica Salomonis opera falsa. 4.

Malachias, Propheta inter minores duodecim. Ejus Gesta, & vaticinia. 122. 123.

Manabemus Regnum Israëliticum invadit. 21.

Ma-

- Manasses*, Ezechiae filius, impius, sanctissimo Patri succedit. 14. 15.
Manasses, Jaddi frater, templum in monte Garizin extruit. 99.
Manerbos, Sebennyta, historicus, 111.
Mardochei historia. 131.
Mardokempadus, qui & Merodach Baladan, Rex Babyloniorum. 24.
Mardonius, Persarum Dux, à Græcis vincitur. 94.
Maratbonia Græcorum victoria à Persis relata. *ibid.*
Masora apud Hebræos quid sit? 128.
Massagetarum natio. 92.
Massilia fundatio. 25.
Matban, Baalis Sacerdos, à Joaso Rege occisus. 11.
Matthanias, vide Sedecias.
Matthias, Sacerdos, Machabæorum pater, & Dux. 145.
Medici tanquam Dei ministri observandi. 7.
Meleager regnat in Macedonia. 100.
Mendacium Jehu à SS. Patribus improbatum. 20.
Menander, novæ Comædiæ Poëta. 111.
Menelaus, Judæorum Pseudopontifex. 145.
Mercatura Israëlitarum ante Salomonem. 3.
Merodach Baladan, Rex Babylonius. 14.
Michæas, Propheta, perniciem Achabo prædicit. 20. Michæas, Prophetarum minorum sextus, vaticinatur de Christo. Diversus est ab alio Michæa filio Jemlæ. 73.
Molocbus, Idolum Judæorum. 14.
Moria mons. 2.
Mulieres Salomonis ad mille accesserunt. 4.
- N.**
- Naman*, Syrus, ab Elisæo mundatus leprâ. 83.
Naamanem ab Elisæo Propheta petiisse licentiâ simulandi cultum externum Idolo exhibitum, oppidò falsum est. *ibid.*
Nabonassar Rex Chaldæorum creatur. 24.
Nabonidus, qui & Darius Medus. 89.
Nabopolassar, seu Nabuchodonozor I. 25. 41.
Nabothus, vineâ & vitâ à Jezabele exutus. 19.
Nabuchodonozor, Rex, in Judæam irrumpit. 16. 44. 88. 165. Nabuchodonozor II. Patri succedit. 25.
Nabuzardan urbem Hierosolymam incendit. 16.
Nadab Jeroboamo succedit filius. 19.
Nabum, Prophetarum minorum septimus. 74.
Namæ Templum in Perfide frustra aggreditur Antiochus Ephiphanes. 146.
Natale verum & proprium Christi distingui debet à Natali Christi, quod dicitur vulgare & Dionysianum. 154.
Nechaon, Ægypti Rex. 15. 23.
Nebemias Hierosolymam urbem ædificat. 97. & seqq. 125.
Nebennias, qualis fuerit? *ibid.*
Neriglissar regnat cum filio Balthazare. 88.
- O.**
- Ochozias*, Israël Rex, fædus pepigit cum Josaphato. 8. 20. Ochozias, qui & Joachaz, Jorami regis Judæ filius, Patri succedit. 9.
Ochus, seu Darius Nothus, Imperio Persico potitur. 95. 97.
Octavius Augustus Cleopatram & M. Antonii ad mortem adigit. 103.
Oded, Propheta, in Samaria. 13.
Olympias prima quando instituta? 25.
Ophir, regionis situs. 4.
Osee, filius Elæ, parricidio regnum Israël invadit. Regum Israël ultimus. 21.
Osee, inter Prophetas minores primus, ejus vaticinia. 68. 69.
Ovidius Naso, Poëta. 164.
Ozias, qui & Azarias, Rex Judæ, filius & successor Azariæ. 12.
- P.**
- Pœnitentia* Salomonis an certa? 4.
Pascha celebratur à Rege Ezechia. 14.
Perseus ultimus Rex Macedonia à Romanis victus. 100.
Pezroni error in annis Regni Salomonis. 4.
Phacee in Regem Israël inauguratio. 21. Judæam invadit. 13.
Phaceja, filius Manahemi, mortuo Patri in Regnum sufficitur. 21.
Pharisæorum sectæ & errores. 160.
Philippus, frater Casandri, Rex in Macedonia. 100.
Philippus, filius Demetrii, Rex Macedoniae. *ibid.*
Philo, Judæus, non est auctor libri de temporibus, ipsi ab Annio Viterbiensi afficti. 9.
Phurim, dies festus Judæorum. 131.
Pindarius, Poëta lyricus. 111.
Plato Philosophus. 110.
Pompejus Regnum Syriae in provinciam redigit. 109. 148.
Propheta nomen quid significet? 57. Notæ veri Prophetæ. 58. Quomodo solet Deus inspirare Prophetas? 59. Quorum vaticiniis fidem habere tenemur contra Grotium. 59. & seqq. Sexdecim sunt Prophetæ. 61. Quomodo factis vaticinati sunt? 84.
Prophetarum oracula ad Christum Dominum rectâ collimant. 60. 61.
Prophetia apud Hebræos duplex. 48.
Protagoras, Philosophus & Orator. 111.
Propertius, Sextus Aurelius, Poëta. 164.
Protocanonici Judæorum libri quinam? 49.
Proverborum liber an sit totus Salomonis? 30.
Ptolomæus, Lagi filius, regnat. 100. Ægypti occupat. 101. A quonam incipit æra Lagidarum? *ibid.* Ptolomæorum Regum Series. 101. & seqq. Ptolomæus Laturus, Ægypti Rex. 148.
Puncta vocalia in libris Hebræorum an ab Efdra inventa? 127.
Pyrrhonici à Pyrrhone Academico dicti. 110.
Pyrrhus regnat in Macedonia. 100.
Pythagoras, Sectæ Italicæ dogmaticæ Princeps. 110.
- Q.**
- Quesnelli* error damnatus. 47.
R. Rabba-

R

- Rabbanistarum* apud Judæos Secta. 161.
Rabbini, Judæorum doctores. 139.
Raphael Archangelus à mendacio excusatur. 47.
Razias mortem sibi conscivit. 144.
Razinus, Rex Syriae, contra Achaz. 13.
Regnum quid differt à Sacerdotio ex Chrysofomo? 12.
Regum, qui Alexandro Magno in Regno Ægypti successerunt, series. 101.
Regum duodecim priorum, qui Alexandro M. in Regno Syriae successerunt, series. 108.
Regum Syriae Gestæ usque ad Pompejum, qui illud Regnum in Provinciam redactum Romano subjecit Imperio. 145.
Revelatio duplex, mediata, & immediata. 59.
Roboamus, Salomonis filius, quot annis regnavit? 5.
Romæ fundatio describitur. 26.
Romanorum Regum Series. *ibid.*
Romulus, Romæ fundator. *ibid.*
- S.**
- Saba* Regina venit Hierosolymam, 3. fabula de ejusdem cum Salomone concubitu, & de prole ab ipso suscepta, refellitur. *ibid.*
Sadducæorum Secta, & errores. 161.
Salamina navalis pugna. 94.
Sallustius, Crisp. Historicus. 164.
Sabmanasar Regnum Israëliticum à medio tollit. 21.
Salomon an peccaverit occidendo Adoniam, Joabum; & Abiatarem exauctorando? 29. Quot libri ab eo scripti sunt Canonici? *ibid.* Uxorius Idola veneratur. 4. Quot mulieres habuit? *ibid.* Quot annis regnavit? *ibid.* An sit salvus? 27. & seqq. Ejus Stirps non defecit in Ochozia. 9. 10.
Salomon societatem inivit cum Hiram Rege Tyrionum, & naves ad mercaturam cum aliis nationibus exercendam construxit. 3.
Salomonis in structura Templi Hierosolymitani, & Regiæ suæ domus magnificentia. 2.
Salomona cum septem filiis Machabæis martyrium subit. 145.
Samaria Civitatis origo. 19.
Samaritanorum apud Judæos Secta. 161.
Sancta Sanctorum, pars templi. 2.
Saosducbinus, Assyriæ Rex, Manassem libertate donat. 15. 25. 52.
Sapientia liber à quo scriptus? 14.
Sardanapalus occisus. 23.
Scribe apud Judæos quinam erant? 163.
Scribe apud Judæos alii erant politici, alii Sacri, & Ecclesiastici, *ibid.*
Sebaste urbs quæ & Samaria. 138.
Sedekias, qui & Matthanias, ultimus Judææ Rex. 16.

- Secta* apud Judæos, Pharæorum, Sadducæorum, Herodianorum, Essenorum, Hemerobaptistarum, Samaritanorum, Galilæorum, Caraitarum, Rabbanistarum, à pag. 160. usque ad pag. 163.
Seleucidarum æra. 107.
Seleucidarum Æram sectabantur Judæi, Syro-Macedones, Edesieni, Apameenses, Damasceni, Tripolitæ, Antiocheni, Seleucienfes, Laodiceni, Gazenses, &c. 107.
Seleucus, Nicanor, regnum Syriae constituit. *ibid.* 108. 167. Seleucus Callinicus. 108. 167. Seleucus Ceraunus. 109. 168. Seleucus IV. Philopator. 109. 168.
Sellumus Regnum Israëliticum occupat. 21.
Semejas, Propheta, Roboami expeditionem in Rebelles coercet. 5.
Sennacherib obsidet Hierosolymam, fugit inde deletus ab Angelo exercitu. 14. 24.
Serpens æneus ab Ezechia confractus. 14.
Sesacus, Rex Ægypti, vastat Judæam. 5. Quis iste Sesacus? *ibid.* 23.
Sesostris idem ac Sesacus, Sesoosis, Sesonchis, Sefachis. 5.
Severus Sulpitius correctus in annis Roboami. 5. idem de annis Evilméroda-chi. 88. Ejus error de annis Balthasaris 89.
Simon Machabæus, Dux populi Judaici. 147. 168.
Simonides Ceus, Poëta Lyricus. 111.
Simonii, Rich. Critica de historiâ Pentateuchi explosa. 36.
Smerdis Magus Cambyfi succedit. 93. 166.
Socrates, Scepticorum princeps. 110.
Sogdianus, seu Secundianus Xerxem II. occidit, & regnat. 95. 97.
Solon, Legislator, quando floruit? 25.
Sophocles, Poëta tragicus. 111.
Sophola, quæ & Ophir? 4.
Sophonias, Prophetarum minorum nonus. 75.
Sosthenes regnat in Macedonia. 100.
Stoici, auctore Zenone, coalescunt. 110.
Susanna à Daniele puero liberatur. 112. 88.
Synagoga magna Hebræorum quid sit? 137.
- T.**
- Tabula* Chronologica Regum Judæ à Davide ad Sedekiam. 17. Tabula Regum Israël. 18. à captivitate Babylonica usque ad Natale Christi. 165.
Tabula Chronologica, exhibens seriem, initium, & finem Monarchiæ Persicæ. 96.
Tabula Chronologica successorum Alexandri Magni in Regno Macedoniae, usque ad Persem. 100.
Taphet, filia Salomonis. 4.
Teglatphalasar, Assyriæ Rex, Achazo fert supplicias. 13. 24.

Rem-

Z

Index Rerum.

- Templum Salomonicum* quo anno captum ?
 1. Eiusdem Templi descriptio. *ibid.*
 & seqq. forma quocuplex ? 2. Tem-
 pli & Civitatis Hierusalem historia
 quando incipit, & definit ? 42. &
 seqq. 90.
- Thales* Milesius Sectæ Jonicæ Dux. 110.
Tharls, regionis situs. 4.
Thebes æmulus Amri in Regno Israëlito.
 19.
- Theocratia*, Dei regimen. 3.
Theocritus, eglogarum scriptor. 111.
Thermopylarum pugna. 94.
Thersa, Civitas Metropolis Regni Israëliti-
 ci ante Samariam. 18.
Thucydides, Historicus Græcus. 111.
Tobia historia. 45. 46. Canonicam eam ag-
 noscit Conc. Trid. 48. circa eandem
 Hæreticorum objectiones. 49.
Tomyris, Regina Massagetarum, Cyrum
 obtruncat. 92.
Tyranni imago in Manasse Rege. 15.
Tyriorum historia. 22. Tyrii Mercatores.
 3.
- V.
- Varroniana* Epocha cæteris præferenda. 25.
 M. Terent. Varro Vir doctissimus.
 164.
- Verſio* Sacræ Scripturæ quomodo à LXX.
 viris facta ? 103. & seqq.
Virgilius Maro, Poëta. 164.
- X.
- Xerxes* Patri Dario succedit. 94. 96. 166.
Xerxes II. Artaxerxis Longimani suc-
 cessor à Sogdiano occiditur. 95. 96.
 166.
- Z.
- Zacharias* Propheta, Jojadæ filius, à Joa-
 io occisus. 11.
Zacharias Propheta apud Regem Oziam.
 12.
Zacharias filius Jeroboami II. succedit Pat-
 ri. 21.
Zacharias, Propheta minor. 121.
Zanri, occiso Rege Elâ, regnat. 19.
Zara, Æthiopum rex, ab Asâ deletus. 6.
Zeno, Stoicorum auctor. 110.
Zoilus, dictus canis historicus. 111.
Zorobabel duplex. 129.

F I N I S.

